

115. Keskiviikkona 31 päivänä lokakuuta 1990

kello 14

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Siv.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

jatketaan kestävään kehitykseen tärkeitä toimia koskevan valtioneuvoston selonteon käsittelyä 3814

Pöydällepanoa varten esitellään:

1) Lakivaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksen johdosta uhkasakolaiksi (HE n:o 63) 3905

2) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä laiksi sokerilain 13 §:n muuttamisesta (HE n:o 146) „

3) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksestä laiksi kotimaisesta tärkkelystuotannosta annetun lain 13 §:n muuttamisesta (HE n:o 147) „

4) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksestä laiksi kotimaisesta öljykasvituotannosta annetun lain 13 §:n muuttamisesta (HE n:o 148) „

5) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä laiksi maatilahallinnosta (HE n:o 67) . „

6) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 31 hallituksen esityksestä laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 16 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (HE n:o 204) 3905

7) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 32 hallituksen esityksestä sotilastapaturmalaiksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE n:o 98) „

8) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 11 laiksi korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttien ja jäsenten palvelussuhteen ehtoista sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE n:o 84) „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Hetemäki-Olander.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, R. Aho, Alho, Antvuori, Elo, Hacklin, Halonen, Heikkinen, Hokkanen, Häkämies, Hämäläinen, Joenpalo, Jokiemi, Joutsensaari, Juhantalo, Järvenpää, Järvisalo, Jäätteenmäki, Kasurinen, Kohjoki, Kokko, Korkia-Aho, Kääriäinen, M. Lahtinen, Laine, P. Leppänen, Louekoski, Mäkelä, Nieminen, Paakkinen, Paasio, Peltari, Pohjola, Pokka, Puhakka, Rajamäki, Rinne, Saastamoinen, Särkijärvi, Taxell, Tykkyläinen, Tähtämaa, Törnqvist, Urpilainen, Viljanen, Virolainen ja Vähänäkki.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat M. Lahtinen, Paakkinen, Särkijärvi,

Juhantalo, Vähänäkki, Alho, Rajamäki, Pohjola, Tykkyläinen ja Aaltonen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Urpilainen, virkatehtävien takia edustajat Halonen, Hämäläinen, Kasurinen, Louekoski, Paasio ja Puhakka sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat R. Aho, Hacklin, Hokkanen, Häkämies, Joenpalo, Jokiniemi, Järvenpää, Kohijoki, Kokko, Kääriäinen, Nieminen, Pohjola, Pokka, Puska, Rajamäki, Rinne, Törnqvist, Viljanen ja Vähänäkki, tästä ja huomisesta päivästä sairauden takia edustajat Heikkinen ja Mäkelä sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Jätteenmäki sekä ensi marraskuun 6 päivään sairauden takia ed. Järvisalo.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmien ohella kuluvan lokakuun 19 ja 26 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 222, 225, 237 ja 238, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 451, 455—459, 462, 463, 465—469, 471—475, 477 ja 481. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valtioneuvoston selonteko kestävään kehitykseen tähtäävistä toimista

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan kestä-

vään kehitykseen tähtääviä toimia koskevan valtioneuvoston selonteon käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Nyby: Arvoisa puhemies, värderade talman! Ihmiskunta on tullut kehityksessään siihen vaiheeseen, että sillä on mahdollisuus tuhota itse itsensä. Tähän vaiheeseen ei ole mikään muu elävä olento kehityksessään päässyt. Kello on tällä hetkellä viittä vaille kaksitoista mutta ei siis vielä kaksitoista. Tämän vuoksi onkin vaikea kuvitella, että hallitus olisi voinut antaa jonkin tärkeämmän selonteon kuin hallitus on nyt eduskunnalle antanut.

Hallitus on liian vaatimattomasti jättänyt kansainvälisen kestävä kehityksen tarkastelun selonteon loppuun. Tänä päivänä sen pitäisi olla ensimmäisenä, sillä kestävä kehityksen filosofia on kansainvälinen ja loogisesti vastustamaton. Sille ei ole vaihtoehtoa.

Ekologinen yhteiskunnanäkemys ei kuitenkaan voi kulkea irrallaan ekonomiasta, talouspolitiikasta. Ympäristön tilan parantaminen tai kehittyneiden ja alikehittyneiden maiden kuilun kaventaminen edellyttää tasaista taloudellista kehitystä ja vakaita hallituksia. Suomessa pidetään joillakin tahoilla poliittista yhteisymmärrystä, stabiilisuutta, typeryytenä. Esimerkiksi Brasiliassa sen sijaan pidetään ympäristötuhojen pahimpana syynä lyhytikäisiä hallituksia, poliittista epävakaisuutta. Ei siis riitä, että pidämme oman maamme taloudesta ja poliittisesta yhteistyöstä kiinni, vaan tämän tavoitteen on oltava maailman laajuinen. Kun toimimme YK:ssa ja Ety-kokouksessa rauhantilan säilyttämiseksi ja sen lisäämiseksi, samalla teemme työtä kestävä kehityksen parantamiseksi.

Maamme rajojen läheisyydessä ollaan useassa maassa tilanteessa, jossa joudutaan pohtimaan kestävä kehityksen edellytyksiä. Joudutaan kysymään, onko taloudellisia edellytyksiä panostaa erityisesti ilman ja jätevesien puhdistamiseen. Mikäli talous ei ole kunnossa ja poliittinen päätöksenteko ei toimi kunnolla, tilanteesta kärsivät kaikki, ei vain kyseisessä maassa vaan sen naapureisakin.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei esimerkiksi voi hyväksyä sitä tapaa, jolla Neuvostoliitto teki viimeisimmän ydinkokeensa Novaja Zemljassa. Ydinkoe ja ydinlaskeuma ei kerta kaikkiaan ole vain yhden maan tai sen erään hallinnollisen päätöksen tekotason ratkaistavissa. Sama koskee niin Yhdysvaltoja, Ranskaa kuin Kiinaa. Ydinkokeiden jatkaminen asettaa kyseenalaiseksi kyseisten maiden todellisen halun noudattaa kestävästä kehityksestä periaatteita aivan samalla lailla, kuin kyseisten maiden hallitukset arvostelevat Brasiliassa sademetsien hakkuista. Molemmista on tultava loppu: niin ydinkokeista kuin sademetsien ylettömästä tuhoamisestakin.

Kestävä kehitys edellyttää myös talouden tasaista paranemista. Esimerkiksi kovien muutosten alla olleissa Itä-Euroopan maissa ollaan panostamassa tuotannon nopeuttamiseen, joka merkitsee myös olemassa olevien voimavarojen maksimaalista hyväksikäyttöä. Mitä tällöin merkitsevät ne 500 päivän tuotannon tehokuurit, joissa vanha tuotanto- ja energiateknikka otetaan käyttöön? Ne merkitsevät ympäristökatastrofia.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tukee ministeri Bärlundin aloitteita siitä, että maamme asiantuntijoilla olisi mahdollisuus tutkia Suomen rajan läheisyydessä sijaitsevien neuvostoliittolaisten ydinvoimaloiden tekninen kunto. Tänäpä olemme lisäksi kuulleet, että Virossa on löytynyt yllättäen ydinjätteitä. Eduskuntaryhmällemme ei riitä, että saamme etukäteen tiedon rajamme läheisyydessä olevista sotaharjoituksista — meidän on saatava mahdollisimman vapaasti tieto myös syntyneistä tai potentiaalisista ympäristöriskeistä maamme lähialueilla.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellyttää, että nykyisellä ja tulevilla hallituksella on oltava valmiudet omienkin pienten taloudellisten murheittemme keskellä varautua nopeaan lainoitus- ja avustustoimintaan Suomen lähialueiden ympäristötilanteen korjaamiseksi. Ryhmämme edellyttää, että ulkoministeri Pertti Paasion esittämä tavoite 0,3 prosentin erillisestä avusta kehitysmaiden ja lähialueiden ympäristötoimintaan otetaan Suomen viralliseksi tavoitteeksi. Samalla ryhmämme edellyttää, että kehitysavulle ja muulle kansainväliselle rahoitustoiminnalle on asetettava ehdoksi, että se ei saa olla ristiriidassa kansainvälisten ympäristösopi-

musten kanssa eikä tuoda kehitysmaihin sellaista tekniikkaa, joka on kielletty esimerkiksi avustajamaassa. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä katsoo, että nämä periaatteet tulisi saada avustustoiminnan kansainvälisiksi tavoitteiksi Yhdistyneissä kansakunnissa.

Värderade talman! Jordens fem miljarder människor kan inte alla leva som vi, det skulle få ödesdigra följder för miljön på vår jord. Medan regnskogarna skövlas för lyxkonsumtion saknar skoleleverna i regnskogarnas omedelbara närhet skolböcker eftersom man har brist på papper. Var femte människa på jorden lever i akut fattigdom. Därför behöver vi en ekonomisk tillväxt, men vi måste ge tillväxten ett nytt innehåll. Tillväxten måste skapas med andra metoder och mindre resurser. Vi behöver en ekologisk helhetssyn. Det finns ett klart samband mellan misären i u-länderna och miljöförstöringen. De allvarligaste miljöhoten för världens fattiga är bristen på rent vatten och jordförstöringen.

Demokratiseringsprocessen och den nya öppenheten i öst har också avslöjat enorma miljöproblem. Därför måste vi hjälpa de nya demokratierna på miljöområdet. Och må det vara sagt först som sist att det inte sker enbart på osjälviska grunder. Utsläppet i öst påverkar också vår egen miljö. Det är helt enkelt dags att börja se miljön i ett större perspektiv. Vi måste fråga oss vilka insatser som ger de bästa resultaten. Som ett exempel i en hel problemkatalog kan vi ta svavelutsläppen. Tvärt emot vad som brukar antydas har Finland och de nordiska länderna gjort stora framsteg då det gäller att minska svavelutsläppen. Då man kommit så långt i reduceringen som vi nu har kommit blir ytterligare rening mycket dyr. I Norge har man beräknat att det kostar 20 000 norska kronor att minska svavelutsläppen med ett ton. I Polen kostar det 2 000 norska kronor att minska svavelutsläppen med ett ton — det vill säga en tiondel av vad det kostar i Norge! Om man till det här lägger att reningspotentialen i Polen är 700 000 ton så inser man ganska snabbt att det är välplacerade pengar som man satsar i grannländernas miljö.

Men; det bistånd på miljöområdet som vi bör ge till Östeuropa får inte ske på bekost-

nad av investeringar och bärkraftig utveckling i u-länderna. 40 000 unga flickor och pojkar dör varje dag, året om, en alldeles onödig död. Det beror på fattigdom och svält, på att det saknas vatten och en elementär hälsovård. Med små medel skulle man kunna rädda livet på de allra flesta av dessa dödsdömda barn.

Och det värsta är att vi vet vad som behöver göras för att komma till rätta med massfattigdomen. Och vi kan knappast påstå att det saknas resurser i världen.

Arvoisa puhemies! Suomi on ollut aktiivisesti esittämässä arktisen alueen ympäristönsuojelun ottamista mukaan maamme lähialueen erityisprojektiksi. Tähän projektiin oleellisesti liittyvässä Kuolan alueen metallisulattojen uudistamistyössä onkin päästy kiitettävästi liikkeelle ja suomalaiselle ympäristönsuojelutekniikalle annetaan mahdollisuus osoittaa korkea tasonsa.

Samaan aikaan kun pohjoisen ja itäisen Euroopan ympäristöministerit pitävät kokoustaan Helsingissä ja ovat tehneet päätöksiä Itä-Euroopan ympäristöinvestointien rahoitusjärjestelyistä, on meille kantautunut uusia ja aikaisempaa täsmällisempiä tietoja Itämeren tilasta. Tutkimukset osoittavat, että erityisesti Leningradin alueen jätevesipäästöt sekä rikki- ja typpipäästöt eivät ole hallinnassa. Puhutaan jopa noin 15 miljardin Suomen markan investointitarpeista.

Huolemme Itämeren tilasta on oltava yhteinen. Öljytankkereiden ja laivojen törmäykset ja karilleajot ovat osoittaneet, kuinka haavoittuvainen tämä merialue todellisuudessa on. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä Suomen on Itämeren alueen valtioiden kanssa sovittava konkreettisia toimista merialueen tilan kohentamiseksi. Tämä asia ei saa jäädä vain valtioiden väliseksi, sillä Suomessa kunnilla on keskeinen asema vesiensuojelutyössä. Esitänkin, että kunnalliset keskusjärjestömme ja Itämeren alueen ystävyyskunnat voisivat yhteistoiminnassa ratkoa näitä ongelmia. Uskon, että kokemuksistamme on hyötyä.

Värderade talman! Östersjön är ett hav som mår mycket illa. På nästan hälften av Östersjöns yta är bottnarna döda. Över stora bottenområden i havets djuphålör är syret helt borta och ersatt av svavelväte. Nu

behövs kraftfulla nordiska åtgärder för att vårt gemensamma innanhav skall tillfriskna och det skall sägas att Nordiska rådet på ett berömvärt sätt engagerat sig för att rädda Östersjön. Tidsbristen gör att tillgängliga resurser bör kanaliseras dit där de har största effekt. I detta sammanhang ställer vi stora förhoppningar till det under nuvarande regeringsperiod tillkomma nordiska miljöinvesteringsbolaget Nefco. Förväntningarna på regeringarna runt Östersjön är inte heller mindre.

Denna vecka gästade miljömyndigheterna från länder runt Östersjöns tillrinningsområde Helsingfors. Miljöprojekt med direkt koppling till belastningen av Östersjön granskades och i några fall kunde t.o.m. finansieringslösningar undertecknas.

Under senaste år har även vänortssamarbetet mellan Finland och Sovjetunionen medtagits i miljöarbetet för Östersjön. Vi socialdemokrater ser det som synnerligen positivt att miljöansträngningar för skyddandet av Östersjön sålunda kompletteras med nya resurser och kunskapskällor.

Värderade talman! Den enklaste formen av miljövärd är att tala om den. Betydligt svårare är att övergå från ord till handling. Det här fick vi ett skrämmande exempel på i somras då Svenska folkpartiet och Finlands center tävlade med MTK om vem som kunde sprida den värsta skrämselfpropagandan om strandskyddsprogrammet. Det är faktiskt inte tsarism att värna om Finlands miljö och att lämna åtminstone en liten del av stränderna orörda för våra efterkommande. Vi socialdemokrater vill ge dem den rätten. Eller sagt på annat sätt: vi vill ha ett strandskydd som åtminstone i någon mån påminner om det som finns i andra civiliserade länder. Det vill vi uppnå genom att noggrant lyssna på markägarnas och kommunernas synpunkter. Dessutom är vi villiga att betala full ersättning för den mark som skyddas även om det i praktiken betyder att också storindustrin kommer att håva in miljoner. Den hetskampanj som Sfp och Centern iscensatte i somras, ivrigt påhejade av MTK, kommer att ramla ihop på sin egen orimlighet.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteossa todetaan, että maiden sisäinen tulonjako tukee eriarvoisuutta. Lisäksi korostetaan pe-

rustarpeiden tyydyttämisen ensisijaisuutta. Viime vuosien länsimaista kehitystä ei voi pitää tämän linjan mukaisena. Lähes poikkeuksetta on toteutettu verouudistuksia, joiden pääsisältö on ollut veroprogression purkaminen ja seurauksena on ollut tuloerojen kasvattaminen. Käytännössä on lisätty juuri niiden väestöryhmien kulutusmahdollisuuksia, joiden rahankäyttö menee pääosin muuhun kuin perustarpeiden tyydyttämiseen. (Ed. Jokinen: Näin on!) Myös meidän maassamme toteutettu verouudistus noudattaa pitkälti edellä mainittua filosofiaa. (Ed. Asatala: Miksi olette tehneet?) Esitämmekin tutkittavaksi, onko nykyinen länsimainen verolinja sopusoinnussa kestävä kehityksen periaatteiden kanssa vai ei — asia ei ole suinkaan yksiselitteinen.

Aivan varmoja voitaneen olla siitä, että erilaiset ympäristö- ja haittaverot ohjaavat kehitystä toivotulla tavalla. Näiden verojen käyttöä tulisi lisätä. Kuluttajat voisivat olla tyytyväisiä, jos haittaverollisiin tuotteisiin saataisiin selkeät merkinnät haittaveron määrästä. Kun haittaveron osuus tuotteen hinnasta näkyisi esimerkiksi oluttölkissä, olisi aivan varmaa, että vero ohjaisi kulutusta entistä enemmän. Tähän suuntaan olisi edeltävä jo lähivuosina.

Selonteossa kiinnitetään huomiota myös hallinnollisiin uudistustarpeisiin: Tyydytyksellä toteamme, että hallitus on valmistelussa ympäristönsuojeluun liittyvää lupajärjestelmää, jossa samalla kertaa myönnetään tai evätään lupa esimerkiksi tehtaan aloittamiselle usean kriteerin perusteella. Samoin lainsäädäntöpuolella luvataan useiden tärkeinä pitamiemme lakien valmistelua.

Hallitus lupaa, että komiteoiden tulee vastaisuudessa arvioida esityksiään myös ympäristöllisin perustein. Hallituksen ja kunnallisten elinten päätösehdotuslistoilta löytyvät tänä päivänä jo esityksen taloudelliset ja hallinnolliset vaikutukset — niihin pitää ehdottomasti liittää ympäristöllisten vaikutusten arviointi. Maan hallitus voisi tässä kysymyksessä näyttää esimerkkiä.

Mitä tulee suomalaisen oikeuslaitokseen, ryhmämme kiinnittää huomiota kahteen seikkaan. Ensinnäkin olisi kaikilla niillä, joita päätös koskee, oltava mahdollisuus lausua käsityksensä. Tämän vuoksi olisi ympäristökysymysten päätöksentekoprosessia kansanvaltaistettava. Erityisesti vesiasioita

käsitlevä oikeusjärjestelmä on vanhentunut. Nyt on vesioikeuksien myönnettävä lupa likaavalle toiminnalle, mikäli se täyttää oikeudelliset perusteet. Päätös pitäisi kuitenkin tehdä luonnon eikä juridiikan ehdoilla. Samoin kaipaamme tulevina vuosina budjettiin ympäristörikosten tutkintaan ja syyttämiseen erikoistuneiden asiantuntijoiden virkoja.

Vapaaehtoiset ympäristöjärjestöt tekevät arvokasta työtä. Olemme usein päässeet toteamaan, kuinka viranomaiset ovat joutuneet muuttamaan suunnitelmiaan kansalaismielipiteen mukaisesti. Tietty määrä nk. kansalaistottelemattomuutta onkin sallittua ympäristön tilan parantamiseksi. Eikö luonto ansaitisikin oman ympäristöasiamiehensä, jolla olisi sama asema kuin oikeusasiamiehellä? Hänen puoleensa voisivat yksittäiset henkilöt ja organisaatiot kääntyä, kun luonto sitä edellyttää.

Arvoisa puhemies! Selonteossa ei varsinaisesti ole käsitelty kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia ympäristöön, terveyteen, asumiseen tai vaikkapa aluesuunnitteluun liittyvissä kysymyksissä. Kestävä kehityksen periaatetta on sosialidemokraattisen puolueen ja ammattiyhdistysliikkeen voimin yritetty toteuttaa myös työpaikoilla.

Työympäristöä on parannettu jatkuvasti — tosin tulokset ovat eri työpaikoilla olleet varsin kirjavia. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä työntekijällä tulee olla oikeus kieltäytyä sellaisesta työstä, jossa elinympäristölle aiheutetaan vahinkoja, jotka kohtuudella olisivat vältettävissä. Työnantajan työjohto-oikeus ei saa ylittää työntekijän moraalista velvollisuutta varjella yhteistä elinympäristöämme.

Socialidemokraattinen eduskuntaryhmä tukee työministeriössä valmisteltuja esityksiä, joilla työsuojeluvaltuutetun toimivaltuuksia laajennettaisiin välittömästä työympäristöstä laajemminkin tuotannon ympäristövaikutusten valvontaan. Kamppailu luonnonvarojen haaskaamista ja ympäristön pilaamista vastaan on samalla työtä tavallisen palkansaajan ja hänen jälkeläistensä tulevien elinehtojen puolesta.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei ole selonteossaan kovin täsmällisesti käsitellyt energiapolitiikkaa. Tämä on luonnollista sen takia, että asiaa tutkimaan on asetettu erillinen työryhmä. Mutta koska asia on edus-

kunnassa saatettu keskusteltavaksi erillisen lakialoitteen pohjalta, on syytä kommentoida käytyä keskustelua.

Hallitus on selonteossa arvioinut, että energian ja erityisesti sähkön kulutus lisääntyy parin seuraavan vuosikymmenen aikana 1—2 prosenttia vuodessa. Energian tuotannon vaihtoehtoja kestävän kehityksen kannalta ei ole erikseen suuremmin pohdittu. Mutta tiedämme, että keskeisimmät vaihtoehdot ovat öljy, kivihiili, ydinvoima ja kaasua. Kahteen ensiin mainittuun liittyy merkittävät päästöongelmat ja ydinvoimaan merkittävä turvallisuusriski. Maakaasu on ongelmattomin, mutta sen saatavuudessa on omat ongelmansa. Kotimaisten polttoainien eli vesivoiman, puumassan ja turpeen merkitys energian tuotannossa on marginaalinen, tuotantoa tasaava.

Mikäli todella haluamme keskustella kansanäänestyksellä tai muulla tavoin energian tuotantomme tulevaisuudesta, valinnaisia teitä ei ole kuin yksi: se on energian säästäminen. Tämän vuoksi sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä kannattaa nk. Brundtlandin komission esittämää tavoitetta, jonka mukaan Suomessakin on energian kulutuksen tavoitteeksi otettava 50 prosenttia nykyistä alempi energian kulutuksen suhteellinen taso vuoteen 2030 mennessä. Tämä merkitsee sitä, että 1990-luvun energian säästötavoitteet on asetettava tämän linjan mukaisesti. Tähän tavoitteeseen on päästävä myös kansainvälisin sopimuksin. Hallitukselta ja eduskunnalta tämä edellyttää voimakasta panostusta uusien energiamuotojen ja energiaa säästävien toimien tutkimukseen ja kehittämistyröön.

Arvoisa puhemies, värderade talman! En framgångsrik miljöpolitik kan aldrig byggas enbart på lagar och regler. Vi måste ta ett gemensamt ansvar för att trygga en god miljö genom att leva så varsamt och aktsamt som möjligt. Om vi skall lyckas undanröja hoten mot vår överlevnad måste alla hjälpa till; enskilda människor, förtroendevalda på alla nivåer, företag och organisationer. Klockan är som sagt fem före tolv, men inte ännu tolv.

Kello on viittä vaille kaksitoista, mutta ei vielä kaksitoista. Meillä ei ole ihmiskuntana

valittavana kuin yksi tie, kestävän kehityksen tie.

Ed. Pietikäinen: Arvoisa puhemies! Meillä ei ole paljon aikaa, ja luonnon kanssa ei voi loppumattomiin tinkiä. Ihmisen on oman tulevaisuutensa vuoksi lopetettava luonnon tuhoaminen, koska osana luontoa olemme täysin riippuvaisia sen elinvoimasta. Kokoomuslaisen politiikan päämääränä on säilyttää luonnon monipuolisuus ja kestävä uusiutumiskyky. Terveellinen, viihtyisä ja viirikkeitä antava elinympäristö sekä mahdollisuus perustarpeiden tyydyttämiseen kuuluvat jokaisen yksilön perusoikeuksiin. Nämä perusoikeudet kuuluvat myös tuleville sukupolville. Kestävällä kehityksellä pyritään tyydyttämään nykytarpeet ja täyttämään nykyiset toiveet luopumatta kyvystä tehdä niin myös tulevaisuudessa.

Kehityksen määrittelemisen on kulttuurisidonnaista. Tämän johdosta Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio jätti sen määrittelemisen tietoisesti väljäksi. Meidän näkökulmastamme kehitys on määräytynyt länsimaisen teollisen kulttuurin mukaan. Kehitys on mielletty jatkuvana taloudellisenä materiaalisena kasvuna, lisääntyvänä aineellisena hyvinvointina, lisääntyvinä kulumahdollisuuksina ja lisääntyvänä teknologiana.

Tämän kaltainen näkemys kehityksestä on luonut taloudellisen järjestelmän, joka on tuottanut länsimaiden kansalaisille todellista elämisen laadun paranemista ja hyvinvointia, mutta myös haittavaikutuksia. Teollistuneiden maiden kiihtyvä materiaalsen kasvun tavoittelu on johtanut luonnon sietokyvyn ylittymiseen ja kärjistyvään eriarvoisuuteen perustarpeiden tyydyttämisessä niiden ja kehitysmaiden välillä. Kehitysmaat ovat puolestaan tuhonneet ympäristöä yrittäessään tyydyttää kansalaistensa perustarpeet.

Nykyisestä jatkuvaan materiaalsen kasvuun perustuvasta elämäntavasta on tullut kestämatöntä kehitystä. Ongelmana on ollut se, ettei luonnonvarojen käyttö ja ympäristön rasittaminen ole muodostanut oikeaa kustannustekijää talouteen. Yksityiselle ihmiselle ja yritykselle on ollut kannattavaa pilata ympäristöä, ja toisaalta sitä ei ole yrityksen kilpailukyvyyn nimissä ollut varaa säästää. Myös valtioiden toimet ovat pitkään kannustaneet samaan suuntaan. Tulevat sukupolvet

— näin uskallan sanoa koska tahdon olla optimisti ja uskoa ihmisten kykyyn ja haluun ratkaista ympäristöongelmat — tulevat päättään pudistellen ihmettelemään aikamme alkeellista ympäristön ja talouden välistä suhdetta.

Taloutta ja yhteiskuntia on kehitetty piittaamatta ekologisesta kestävydestä. Monesta näennäisen merkityksettömästä muutoksesta vuosikymmenien mittaan kasautuva ympäristökuormitus saattaa kärjistyä maailman laajuiseksi katastrofiksi nopeammin ja huomaamattomammin kuin tiede pystyy enakoimaan.

Esimerkiksi maailman keuhkojen, sademetsien, tuhoutuminen on ihmiskunnan kannalta hälyttävää. Useissa kehitysmaissa sademetsiä on jäljellä enää noin kolmannes niiden alkuperäisestä määrästä. Sademetsien tuhoutuminen jatkuu yhä. Esimerkiksi Brasiliassa arvioidaan 80-luvun loppupuolella olleen noin 76 prosenttia sademetsistä jäljellä, mutta vuonna 2010 niitä arvioidaan olevan vain noin 42 prosenttia.

Teollistuneet maat siirtävät ympäristöongelmiaan heikommin kehittyneille maille. Kehitysmaihin viedään jo vanhentuneita tuotantoprosesseja, ympäristöä kuormittavaa raskasta teollisuutta ja meillä kiellettyjä kemikaaleja. Erityisen häpeällistä on se, että teollistuneet maat pyrkivät pääsemään eroon myrkyllisistä jätteistään viemällä niitä pois omasta maastaan. Maat, jotka vievät jätteitään, omaavat teknologian jätteiden hävittämiseksi, mutta ne maat, joihin jätteitä viedään, ovat täysin kyvyttömiä käsittelemään niitä. Länsi-Saksa vei 80-luvun puolivälissä noin 700 000 tonnia vaarallisia jätteitä vuodessa. Teollistuneiden maiden vaarallisten jätteiden vastaanottajat löytyvät Itä-Euroopasta tai kehitysmaista.

Tarvitaan nykyisen kehityskäsityksen uudistamista sekä kansalaisten todelliseen hyvinvointiin pääsemiseksi, ympäristöongelmien ratkaisemiseksi että varallisuuden ja voimavarojen epätasaisen jakautumisen korjaamiseksi kehittyneiden ja kehitysmaiden kesken ja niiden sisällä. Kestävän kehityksen aikaansaaminen edellyttää syvällistä kehityskäsityksen ja rakenteiden uudistamista. Se vaatii ensin ajattelun ja arvojen uudistamista, uusien päämäärien asettamista ja sitten toimia käytännön rakenteiden korjaamiseksi. Kyse on niin maailman laajuisesti kuin kan-

sallisesti koko elämäntapaa läpileikkaavasta toimesta.

Taloudellinen kasvu, ympäristöarvot ja maailman laajuinen vastuu on määriteltävä uudelleen. Kestävä kehitys edellyttää politiikan suunnanmuutosta kaikilla elämän osa-alueilla: taloudessa, sosiaalipolitiikassa, asumisessa, yhdyskuntasuunnittelussa, hallinnossa, vallan käytössä. Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenvuorossa keskitytään talouden ja ympäristön suhteeseen.

Ympäristön ja kehityksen maailmankomission näkemykset jäivät hyvin yleiselle ja varovaiselle tasolle. Se kertoo todellisen kestävän kehityksen olevan vielä pitkälti kauniiden puheiden ja keskeneräisten ajatusten tasolla. Syynä ovat hyvin erilaiset näkemykset ja niiden yhteensovittamiseksi haetut kompromissit sekä poliittisesti ja taloudellisesti mahdollisten toimenpiteiden rajat. Ei ole helppoa sovittaa yhteen, paitsi kauniissa puheissa, jatkuvan taloudellisen kasvun vaatetta ja todellista ympäristön ja koko ihmiskunnan kannalta kestävästä kehityksestä. Hallituksen selonteosta heijastuu sama yleisyys ja varovaisuus. Selonteko sisältää perusteellisen taustaselvityksen ja kestävän kehityksen ongelma-alueiden määrittelyn. Konkreettisten toimenpide-ehtotusten ja ohjelmien puuttuminen on ymmärrettävämpää ja anteeksiantavampaa kuin muissa hallituksen antamissa selonteissa. Selontekoon toki olisi toivonut kansainvälisen näkökulman vielä selkeämpää painotusta.

Kestävän kehityksen periaatetta ei vielä ole politiikassa ja hallinnossa noudatettu. Se on uusi asiakokonaisuus, jolle ei ole löytynyt pitkälle menevää yhteistä näkemystä käytännön toimenpiteistä meillä Suomessakaan. Kiitettävää on, että hallitus on miettinyt, miten elämän eri osa-alueilla kestävän kehityksen periaatteet vaikuttavat. Selonteolla jatkokäsittelyineen on mahdollisuus muodostua merkittäväksi koko suomalaista yhteiskuntapolitiikkaa linjaavaksi periaatepäätökseksi.

Parlamentarismin ja demokratian hengen mukaista on, että tällaisessa suuressa kysymyksessä eduskunta määrittelee suuntaviivat, joiden pohjalta jatkossa Suomen sisäisessä ja ulkoisessa toiminnassa sovelletaan kestävän kehityksen periaatteita käytäntöön. Näiden suuntaviivojen määrittelemiseksi olisi ollut erittäin toivottavaa, että eduskunnan aika-

tauluun olisi sopinut selonteon valiokuntakäsittely. Kyseessä on vähintään yhtä merkittävä asia kuin Euroopan integraatio.

Kestävä kehitys edellyttää läntisten teollistuneiden maiden taloudellisen kasvun luonteen muuttamista laadulliseksi. Määrällinen taloudellinen kasvu on kanavoitava samalla kehitysmaihin. Kestävän kehityksen aikaansaamisen perustana on pohjoisen ja etelän välisen taloudellisen eriarvoisuuden ratkaiseminen ja ihmisten perustarpeiden tyydyttäminen kaikkialla maailmassa. Tähän tavoitteeseen on hyvinvointivaltioiden osallistuttava nykyistä selkeämmällä taloudellisella panostuksella sekä kansainvälisen kaupan rakenteiden uudistamisella. Ilman tätä muutosta ei jatkuvilta ja lisääntyviltä ympäristötuhoilta voida välttää.

Myös Suomen kehitysyhteistyön sisältöä on suunnattava uudelleen. Suomen on tuettava niitä pyrkimyksiä, jotka estävät teollistuneiden maiden tekemien ympäristövirheiden toistumisen maissa, joissa kehitys on vasta tulossa teolliseen vaiheeseen. Kehitysyhteistyöhankkeet on suunnattava ympäristön tilan parantamiseen ja perustarpeiden tyydyttämiseen. Hallitus on pitänyt kiinni hallitusohjelmassa asetetusta tavoitteesta ohjata vuosittain kehitysyhteistyöhön 0,7 prosenttia bkt:sta. Tästä on jatkossakin pidettävä kiinni. Tarpeellista olisi, että lisäksi 0,3 prosenttia bkt:sta suunnattaisiin kansainväliseen ympäristöyhteistyöhön kuten Itä-Euroopan ympäristöongelmien korjaamiseen.

Ympäristökysymyksen ratkaiseminen vaatii nykyistä sitovampaa kansainvälistä veloitte- ja pakotejärjestelmää ympäristönormien noudattamisessa. Pohdittavaksi on otettava, että YK:n yhteyteen perustetaan ympäristöturvaneuvosto ja sen alaisia ympäristöturvajoukkoja.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä uusia kansainvälisiä yhteistyömuotoja on katsottava pikemminkin mahdollisuutena kuin uhkana kestävän kehityksen osalta. Esimerkiksi Euroopan yhdentymisen ei välttämättä merkitse lisääntyvää materiaalista tuotantoa ja lisääntyvää ympäristörasitusta. Siihen sisältyy mahdollisuus sitovalla päätöksenteolla tuotannon nykyistä tehokkaampaan rationalisointiin sekä voimavarojen suuntaamiseen lähialueiden ympäristöongelmien ratkaisemiseen. Eurooppa-tasolla on mahdollisuus yhteisen toimenpideohjelman

laatimiseen sekä säännösten luomiseen ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseksi taloudellisessa toiminnassa. Tämän kehityksen toteuttamisessa on kansalaisjärjestöjen ja puolueiden Eurooppa-tason yhteistoiminnalla ja ympäristöohjelmien laadinnalla keskeinen merkitys.

Tämän päivän ihmiskunnan suurin haaste on talousjärjestelmien kehittäminen niin, että ihmisen toiminnan ja ympäristön hyvinvoinnin ristiriitaan löydetään ratkaisu. Taloudellista toimintaa on ohjattava niin, että se tapahtuu ympäristön sietokyvyn rajoissa ja vastaa paremmin ihmisten hyvinvointitoiveisiin.

Mikään talousjärjestelmä ei ole tehokkaasti toiminut kestävän kehityksen toteuttajana. Kokeilut suunnitelmataloudesta ovat olleet epäonnistuneita. Suunnitelmataloudessa tuotos—panos-suhde on ollut heikko, järjestelmä liian suuri ja kankea ohjattavaksi tehokkaasti ja järjestelmän vastauskyky kuluttajien tai ympäristön signaaleihin olematon. Markkinatalousjärjestelmä puolestaan on toimiva väline ihmisten tarpeiden ja tuotettujen hyödykkeiden yhteensaattamiseksi. Se on joustava ja reagoi herkästi sille annettuihin ärsykeisiin. Tarvittavien ohjausärsykeiden on lähdeävä sekä yksityisestä ihmisestä että yhteiskunnan tekemistä päätöksistä taloudellisen toiminnan rajoista ja toivottavuuksista.

Markkinatalous on pitkälle kyennyt tyydyttämään ihmisten materiaaliset toiveet, jopa ylikin. Se on johtanut sellaiseen aineellisen hyvinvoinnin tasoon länsimaissa, jossa materiaalista kulutusta käytetään myös sijaistoimintona muiden tarpeiden kuten hyväksytyksi tuleminen tarpeen tyydyttämiseen. Todellista hyvinvointia on korvannut osittain loputon sijaiskulutus ja sen mukanaan tuoma henkinen köyhtyminen. Maailman laajuisesti tarkasteltuna sosiaalisten tavoitteiden huomioon ottaminen on ollut paikoitellen vaivalloista ja ympäristön huomioiminen lähes näennäistä myös markkinataloudelle.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä markkinataloudelle on luotava ekologinen luonne, aivan kuten sille historian kuluessa on luotu sosiaalinen luonne. Ympäristövastuu ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus voidaan toteuttaa vahvan markkinatalouden kautta. Markkinatalouden dynamiikkaa voidaan ohjata ympäristönsuojelun palveluk-

seen antamalla sille oikeat toimintapuitteet ja ärsykkeet. Kasvua ja talouden kehityssuuntia on ohjattava, jotta voidaan turvata henkisen kasvun mahdollisuudet ja riittävä aineellinen toimeentulo, oikeudenmukaisuuden toteutuminen sekä taata sisällöltään rikas elämä kaikille yksilöille. Henkiseen kasvuun panostamisen on oltava etusijalla suhteessa aineelliseen kasvuun.

Siirtyminen ekologisesti ja sosiaalisesti kestävään markkinatalouteen edellyttää tietoisuuden lisäystä sekä arvo- ja asennekumousta. Meidän on ymmärrettävä ja kyettävä hyväksymään ympäristöä säästävät ratkaisut silloinkin, kun ne aiheuttavat välittömiä taloudellisia lisäkustannuksia. Päättäjillä pitää olla uskallusta ja näkemystä muutoksen aikaansaamiseksi ja kansalaisilla tahtoa tukea tätä politiikkaa. Jokaisen yksilön omakohtainen vastuu korostuu. Kuluttajien tuotevalinnat ja ostopäätökset vaikuttavat talouteen nopeammin ja tehokkaammin kuin valtion komiteat.

Ekososiaalisen markkinatalouden toteuttamiseksi kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä on ryhdyttävä noudattamaan seuraavia periaatteita:

1) Ympäristökustannukset on tehtävä näkyviksi ja tehokkaiksi. Taloudelliset ohjauskeinot ovat ensisijaisia ja tehokkaampia tuotannon ja kulutuksen muuttamisessa ympäristöystävälliseksi. Luonnon voimavarojen kuluttamisella, energian käytöllä ja ympäristön rasittamisella on oltava hinta kuluttajalle, tuottajalle ja koko yhteiskunnalle. Ympäristöhinta on sisällytettävä myös bkt-laskelmiin.

2) Verotuksen rakenteen uudistamisella on ympäristönsuojelu saatava houkuttelevaksi ja pilaaminen kalliiksi, kuitenkin nostamatta kokonaisveroastetta. Verotusta on kehitettävä yhä enemmän siihen suuntaan, että tuotteiden ja toimien kustannuksiin voidaan lisätä niiden ympäristöhaitan mukainen vero.

Henkilöverouudistusta on jatkettava edelleen niin, että siirretään verotuksen painopistettä tulon verottamisesta kulutukseen. Liikevaihtovero on porrastettava siten, että ympäristölle haitallisemmille hyödykkeille ja tuotannolle määrätään korkeampi verokanta. Hallituksen toteuttama verouudistus, tuloveron keventäminen ja haittaverojen perustaminen, on ollut ensimmäisiä pieniä askeleita tähän suuntaan (Ed. Pekkarinen: Todella

pieni!) toisin kuin SDP sanoo. Ajatus tuloveron ylläpitämisestä korkealla tasolla ja samalla haittaverotuksen kiristämisestä sopii huonosti kestävästä kehityksen periaatteisiin jo pelkästään inflaation torjunnan näkökulmasta.

Yritysten toimintaa on ohjattava toisaalta haittaveroin, jotka kohdistuvat energian ja luonnonvarojen käyttöön, sekä maksuilla, jotka määräytyvät tuotantoprosessien ja tuotteiden aiheuttaman ympäristökuormituksen mukaan. Vastaavasti liiketulon verotusta ja sosiaaliturvamaksuja on kevennettävä niin, ettei kokonaisverorasitus kasva. Tuotannon tehokkuutta parantamalla yritys voi pienentää haittaveron määrää. Porrastettua päästömaksua yritys voi pienentää vähentämällä ympäristökuormitusta. Päästömaksusta vapautuu silloin, kun toiminta tapahtuu ympäristön sietokyvyn rajoissa. Ympäristötaseen käyttöön otolla on kannustettava yritysten toimintaa ympäristöystävälliseksi.

Yritys, yhteisö tai yksilö, joka turmelee ympäristöä, maksaa haittojen ehkäisyn ja korjaamisen kustannukset. Periaatetta ei pidä soveltaa siten, että ympäristön saastuttaminen muuttuu luvalliseksi maksua vastaan. Ympäristöä välittömästi saastuttavalle toiminnalle on asetettava tiukat päästöraajat. Ympäristön pilaaminen ei saa olla edullisempaa kuin uuteen energiaa ja ympäristöä säästävään teknologiaan siirtyminen.

3) Uusi teknologia on saatava palvelemaan ympäristöä. Teknologian kehittämisen ja soveltamisen tavoitteena on oltava ympäristöystävällisyys: pienempi energian kulutus, parempi hyötysuhde ja kyky ratkaista olemassa olevia ja tulevia ympäristöongelmia. On pyrittävä soveltamaan parasta mahdollista tekniikkaa ympäristöhaittojen torjumisessa.

Teknologian kehittämistä ja suunniteltuja investointeja on arvioitava niiden ympäristövaikutusten mukaan. Avustukset on suunnattava ensisijaisesti ympäristöystävällisiin hankkeisiin. Tuotantotoiminnassa on sovellettava yhä enemmän energiaa, luonnonvaroja ja ympäristöä säästävää teknologiaa. Taloudellista tukea on lisättävä ns. säästävän teknologian sekä puhdistustekniikan tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Taloudellisia voimavaroja ja teknologian kehittämistä on suunnattava siten, että luonnon voimavarojen käyttö saadaan mahdollisimman pitkälle kierrätykseen perustuvaksi.

4) Ympäristölaadukkuus on nostettava yleiseksi laadun mittariksi. Ympäristölaadukkuuteen vaikuttavat tuotteen tuotannosta ja hävittämisestä syntyvät haitat sekä erityisesti sen käyttöikä. Ympäristölle ystävällisempien tuotteiden on oltava suhteellisesti edullisempia kuin ympäristöä rasittavammat.

Ihmisten kulutusvalintoihin vaikuttaa pelkän hintaohjaavuuden ohella tieto omien ratkaisujen ympäristövaikutuksista. Kuluttajien on saatava oikeaa tietoa eri tuotteiden valmistuksen, käytön ja jätekäsittelyn vaikutuksista elinympäristöön esimerkiksi tuotemerkinnöissä. Ihmisiä ja yrityksiä on ohjattava tiedon ja kustannusvaikutusten kautta.

5) Ympäristökasvatus ja -koulutus ovat perusedellytyksiä paremmalle ympäristönsuojelulle. Ihmisten on tiedettävä toimintansa vaikutukset ympäristöön niin kuluttajina, insinööreinä, yritysjohtajina kuin poliitikkoina. Koulutuksen lisääminen on välttämätöntä myös ympäristötiedon ja -tutkimuksen tason nostamiseksi.

Ympäristötutkimusta ja -hallintoa on uudistettava siten, että se pystyy mahdollisimman hyvin ennakoimaan uudet ympäristöongelmat ja hoitamaan tehokkaasti nykyiset. Tärkeätä olisi edistää tieteiden välistä lähestymistapaa ympäristöongelmia tarkasteltaessa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä ympäristöongelmien ratkaisemiseen on saatava selkeä määrärahakorotus. Ympäristönsuojelun nimissä kerättyjä veroja ja maksuja on suunnattava entistä enemmän haittojen ehkäisemiseen, tutkimukseen, koulutukseen ja tiedottamiseen.

Liikenteen aiheuttamien ympäristöhaittojen vähentäminen edellyttää, että verotuksellisesti suositetaan ympäristölle haitattomampia liikenneratkaisuja sekä vähän energiaa kuluttavia ajoneuvoja. Ajoneuvojen tekniseen kehittämiseen on panostettava energian kulutuksen ja ympäristökuormituksen vähentämiseksi. Taajamaliikenteen aiheuttamia päästöjä on vähennettävä suosimalla raideliikenteen rakentamista sekä muun vähäpäästöisen joukkoliikenteen kehittämistä. Autoliikenteen pakokaasumääräyksiä erityisesti raskaiden dieselajoneuvojen osalta on entisestäänkin tiukennettava. Tiukentaminen on aloitettava dieselkäyttöisistä joukkoliikenteestä, joka edellyttää Yhdysvalloissa jo päätettyjen

raja-arvojen käyttöönotton aikaistamista Suomessa.

Öljynsuojelurahastosta on muodostettava laajempi ympäristövahinkorahasto, josta maksettaisiin esimerkiksi saastuneiden maa-alueiden puhdistamisesta aiheutuvat kustannukset niissä tapauksissa, jolloin maksajaksi on joutumassa henkilö tai yritys, joka ei ole aiheuttanut kyseistä ympäristövahinkoa. Viime vuosina on ilmennyt runsaasti tapauksia, joissa ympäristön saastuttajaa ei ole saatu enää selville tai kiinni. Laskun maksajan puuttumisen seurauksena alueen puhdistaminen on saattanut viivästyä vuosikausia. Ympäristövahinkojen korvaaminen lisäisi kansalaismotivaatiota ympäristövahinkojen selvittämiseen.

Raaka-aineiden rajallisuus ja vakavat ympäristöongelmat vaativat tulevaisuudessa yhä kasvavaa panostusta uusien puhtaiden ja käytännöllisesti katsoen ehtymättömien energian tuotantovaihtoehtojen tutkimukseen. Hyvinvointiyhteiskunnan kohtalonkysymys on, miten tässä tutkimustyössä onnistutaan ja energiahuolto saadaan maailman laajuisesti sovitettua yhteen kestävä kehityksen periaatteiden kanssa.

Vakavat kansainväliset ympäristöuhat, kuten ilmastomuutos ja happamoituminen, ovat yhteydessä energian tuotantoon ja käyttöön. Ilmastomuutoksen yksi merkittävä syy ovat fossiilisten polttoaineiden käytöstä aiheutuvat hiilidioksidipäästöt. Ilmastomuutoksen seurauksena merenpinta kohoaa ja monet rannikkokaupungit ja tiheään asutut seudut uhkaavat jäädä veden alle.

Hiilidioksidipäästöjä on vaikea vähentää fossiilisia polttoaineita käytettäessä. Merkittävä keino ilmastomuutoksen hidastamiseksi ja sen vaikutusten lieventämiseksi on energian käytön vähentäminen erityisesti fossiilisten polttoaineiden osalta. Vuonna 1992 Brasiliassa pidettävässä YK:n ympäristökonferenssissa on tarkoitus sopia kansainväliset tavoitteet hiilidioksidin ja muiden kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämiseksi. Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää myönteisenä, että hallitus on jo ryhtynyt valmisteamaan hiilidioksidipäästöohjelmaa.

Energian tuotannon ja käytön ympäristövaikutuksen vähentäminen edellyttää energian säästöä, energian käytön hyötysuhteen tehostamista, energiajärjestelmän rakenteellisia muutoksia ja puhdistustekniikkaa. Ener-

gian säästö on vahvasti sidoksissa ihmisten jokapäiväiseen elämään ja kuluttamiseen. Useat ihmiset saattaisivat vähentää energian kulutustaan, jos sillä olisi ympäristönsuojelun kannalta myönteisiä vaikutuksia. Harvat kuitenkaan tulevat ajatelleeksi, että energian tuoma loppukäyttö, siis valo, lämpö, kotitaloussähkö ja auton polttoaine, edustavat vain yhtä kolmasosaa kotitalouksien koko energian käytöstä. Kaksi kolmannesta aiheutuu kulutuksesta eli ulkomaanmatkoista, uuden auton, stereoiden, huonekalujen tai vaatteiden hankinnasta. Kaikkiin niihin sitoutuneena on tietty energiapanos. Tuotteisiin on saatava näkyviin niiden energiavirtalaskelmat.

Energian säästöä voidaan edistää panostamalla energiataloudellisten koneiden ja laitteiden tutkimus- ja kehitystyöhön sekä ottamalla käyttöön energian kulutusnormeja, jotka Suomessa myytävien uusien laitteiden on täytettävä. Näin markkinoille saataisiin vain energiaa taloudellisesti käyttäviä koneita ja laitteita.

Energiatutkimusta on tehtävä laajoista ja erilaisista lähtökohdista. Voimavaroja on suunnattava selkeästi nykyistä enemmän energian säästön tutkimukseen sekä uudistuvien ja vaihtoehtoisten energialähteiden edistämiseen. Tuulivoimaa, bioenergiaa ja aurinkoenergiaa on jatkuvasti tutkittava ja kehitettävä, jotta niiden tarjoama lisä päästöttömiin energiavaihtoehtoihin voitaisiin hyödyntää. Kalleudestaan huolimatta tuuli- ja aurinkoenergia voivat olla jo lähitulevaisuudessa paikallisesti merkittäviä energialähteitä esimerkiksi saaristossa, rannikko-olosuhteissa tai Tunturi-Lapissa. Niiden roolina on paikallisen pienkäytön tyydyttäminen, ja se potentiaali on hyödynnettävä.

Suomessa on otettu suurissa laitossyöksissä käyttöön rikkipäästönormit, ja typen oksidien päästörajoja valmistellaan typenoksidityöryhmän mietinnön pohjalta. Merkittäviä rakenteellisia tekijöitä ovat myös polttoainevalinnat. On suositettava vähärikkisempiä polttoaineita, kuten erityisesti maakaasua ja vähärikkistä kevyttä polttoöljyä runsasrikkisen raskaan polttoöljyn tai kivihiilen sijasta. Rikkipäästöjen suhteen ongelmaksi jää Suomen oloissa edelleen rikkipäästöisten polttoaineiden käyttö pienissä ja keskisuurissa kattiloissa, joissa rikinpoistoa ei vaadita.

Sekä rikin että typen oksidien puhdistus-

tekniikka yleistyy Suomessa sitä mukaa, kuin normit astuvat voimaan 1990-luvun puoliväliin mennessä. On tärkeää, että jatkuvasti käytetään parasta ympäristönsuojelutekniikkaa, jotta ympäristön kuormitus saataisiin minimoitua. Tavoitteena on selvittää niin alhainen happamoittavien päästöjen taso, että luonnon omat mekanismit kykenevät ne kompensoimaan. Rikin osalta on arvioitu, että tämä kriittisen kuormituksen taso on Suomessa noin puoli grammaa neliömetrille vuodessa. Tämä taso ylittyy lähes koko Etelä- ja Kaakkois-Suomessa sekä Koillis-Lapissa. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä ponnisteluja yhä alempiin rikki- ja typipäästöihin on jatkettava.

Suomi on epäedullisessa asemassa ilman-saasteiden kaukokulkeutumisen suhteen. Jopa kaksi kolmasosaa happamasta laskeumasta saapuu Suomeen rajojen ulkopuolelta. Kuolan, Karjalan, Leningradin alueen ja Viron rikkipäästöt ylittävät Suomen aiheuttamat kokonaispäästöt. Syynä on näiden alueiden vanhentunut tuotantotekniikka ja ympäristönsuojeluinvestointien laiminlyönti.

Luonto ei kuitenkaan odota. Karkea esimerkki piittaamattomasta luonnon tuhoamisesta on ollut kaikkien nähtävissä Kuolan alueella. Herkkä pohjoinen luonto on siellä tuhoutunut lähes täysin. Vaikutukset ovat nähtävissä Koillis-Lapissa asti. Holkerin hallitus on aloittanut toimenpiteet Kuolan ilmansaasteiden vähentämiseksi. Nikkelisulattojen uusiminen nykitekniikalla toimiviksi on urauurtava edistysaskel päästöjen vähentämiseksi. Samaa mallia olisi pikaisesti sovellettava muillakin lähialueilla.

Neuvostoliiton ympäristönsuojeluteknikkaan investoiminen onnistuu suurten hankkeiden kohdalla yhteistyössä muiden maiden kanssa. Suomen omat resurssit ovat aivan liian pieniä esimerkiksi Leningradin alueen teollisuuden tai jäteveden puhdistusjärjestelmien uusimiseen. Suomen on jatkuvasti oltava aloitteellinen ja tuettava kaikin keinoin Euroopan investointi- ja kehityspankin työtä sekä edistettävä pyrkimyksiä Euroopan ympäristörahan perustamiseksi.

Hallitus on aikaansaanut Neuvostoliiton kanssa kahdenvälisen sopimuksen, jonka mukaan kumpikin maa sitoutuu vähentämään rikkipäästöjään 50 prosenttia vuoden 1980-tasosta vuoteen 1995 mennessä. Suomi on jo ylittänyt tämän tavoitteen. Neuvosto-

liitossa on tehtävä useita investointeja paitsi Kuolassa myös Kostamuksessa, Leningradin alueella ja Virossa tavoitteen saavuttamiseksi. On arvioitu, että jos sopimuksella saavutettavat ympäristönsuojelulliset edut maiden välillä tasattaisiin, Suomen tulisi maksaa suuruusluokkaa 200 - 300 miljoonaa markkaa vuodessa Neuvostoliitolle seuraavien 25 vuoden aikana, joka on investointien arvioitu käyttöikä. Tästä on helppo päätellä, että Suomen kansainväliseen ympäristöyhteistyöhön panostamien resurssien on oltava nykyistä olennaisesti suurempia.

Arvoisa puhemies! Hyvä iskulause tappaa ajattelun. Toivottavasti "kestävästä kehityksestä" ei muodostu joka paikkaan sopivaa tyhjää hokemaa. Pelkkä idealismi ei riitä, vaan tarvitaan toteuttamiskelpoisia ratkaisuja ja yhteistä poliittista tahtoa niiden aikaansaamiseksi. Syyllistämisen ja pessimismin sijasta tarvitaan tulevaisuuteen suuntautuvaa tahtoa ja uskallusta kehityksen suunnan muutokseen.

Seuraavaa hallitusta muodostettaessa ja hallitusohjelmaa kirjoitettaessa ympäristövastuullisuus on otettava yhdeksi keskeiseksi mittariksi. Aikaisemmin puolueiden yhteistyökyky ja vastuullisuus mitattiin sillä, miten ne suhtautuvat ulkopoliittikkaan ja kansallisesti tärkeisiin kysymyksiin. Nyt on ympäristökysymysten vuoro.

Edustajat M. Lahtinen, Paakkinen ja Särkijärvi merkitään läsnä oleviksi.

Ed. E. Aho: Arvoisa puhemies! Kestävä kehitys ja Suomi -selontekoa tutkiessa syntyy samanlainen tunnelma kuin maailmankuulun surrealistin Salvador Dalin maalausta katsellessa. Siinä on paljon mielenkiintoisia yksityiskohtia, mutta vaille oikeita keskinäisiä mittasuhteita ja painotuksia. Puutteistaan huolimatta selonteko kuitenkin täyttää tärkeän kansallisen tehtävän. Keskustelu kestävän kehityksen periaatteen Suomen taloudelle ja koko yhteiskunnalle asettamista vaatimuksista saa uutta pontta tämän selonteon kautta.

Periaatteiden hyväksyminen ja niiden puolesta taisteleminen on tunnetusti paljon helpompaa kuin niiden mukaan eläminen. Myös Brundtlandin komission lanseeraama kestävä

kehitys jää tyhjäksi fraasiksi, jos sen käytännön toteuttamisen valtavaa haastetta ei suostuta ymmärtämään. Elämän jatkuvuuden turvaaminen maapallolla edellyttää myös Suomessa taloudellisen käyttäytymisen ja elämäntapamme radikaalia ja perusteellista muuttamista.

Jatkuva taloudellisen kasvun maksimointi ei enää ole mahdollista. Käsitteet kasvu ja kehitys on erotettava toisistaan. Kestävä kehitys vaatii toimintojemme ja taloutemme perinpohjaista laadullista uudistamista. Selonteon perusteella näyttää siltä, että hallitus ei ole halunnut tätä periaatetta tunnustaa. Siitä toimintalinjaa kuvaava luku "Kestävän kehityksen tiellä" on hyvä esimerkki.

Kestävän kehityksen vaatimuksiin on pakko sopeutua, mitä pikemmin, sen parempi. Se on ainoa mahdollisuutemme turvata tuleville sukupolville mahdollisuus ihmisarvoiseen elämään tai elämään ylipäätään.

Maaailman laajuisten ympäristöongelmien ratkaiseminen on Suomelle kansallinen kohtalonkysymys. Ympäristön tuhoutumisen ohella meitä uhkaa myös kansantaloutemme kivijalan murtuminen. Ilmansaasteet ja kasvihuoneilmiö ovat Suomelle paitsi ekologinen myös ekonominen uhka.

Luontoa uhkaavien ympäristömuutosten hidastaminen ja pysäyttäminen sekä kansallisen ja kansainvälisen taloudenpidon rakentaminen kestävän kehityksen periaatteen mukaiseksi pitääkin nostaa Suomen ulkopoliittikan ja sisäisen kehityksen 90-luvun suurprojektiksi.

Arvoisa puhemies! Rautakansleri Otto von Bismarck varoitti aikanaan, että kun joku sanoo periaatteessa hyväksyvänsä ajatuksen, se tarkoittaa, ettei hänellä ole koskaan aikomustakaan soveltaa sitä käytäntöön. Hallituksen selonteosta löytää helposti samanlaisia ristiriitaisuuksia. Hallitus vakuuttaa ottavansa kestävän kehityksen vaatimukset huomioon kaikessa politiikassaan. Kuitenkin esimerkiksi taloudellisesta yhdistymisestä annetuissa kahdessa selonteossa ja yhdessä tiedonannossa lupaus on täydellisesti unohdettu. Tuskinpa unohdus johtuu erehdyksestä. Integraatoratkaisut vaikuttavat syvällisesti taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiimme. Jos missä integraatoratkaisujen yhteydessä punnitaan, mitä me olemme valmiit kestävän kehityksen hyväksi tekemään. Kestävän kehityksen periaatteet jää-

vätkin tyhjäksi puheeksi, jos niitä ei kytketä myös omaan integraatiopolitiikkaamme.

Hallituksen vaikeneminen integraation yhteydessä kestävä kehityksen periaatteesta johtuneekin taloudellisen yhdentymisen päämäärien ja kestävä kehityksen vaatimusten keskinäisestä syvästä ristiriitaisuudesta. Integraation ideologia sopii huonosti yhteen tuotanto- ja elämäntapamme muutosvaatimusten tai kansainvälisten kehityserojen ta- soittamisen kanssa.

Euroopan yhteisöt on itsekin törmännyt ristiriitaan laatiessaan selvityksiä sisämarkkinaohjelman ympäristövaikutuksista. EY-komission laatima ympäristöraportti osoitti integraation johtavan saastekuorman kasvuun nopeammin kuin tehostuneet ympäristönsuojelutoimet tuota kuormaa vähentävät. Tuotannon kasvu ja lisääntyvä kuljetustarve johtaisivat raportin mukaan vuoteen 2010 mennessä rikkipäästöjen kasvuun 8–9 prosentilla ja typpipäästöjen 12–14 prosentilla nykyiseen verrattuna. Liekö näistä luvuista johtunut se, että EY-komissio päätti pikaisesti hyllyttää koko raportin. Nuo tiedot jäivät pelkästään raportin laatijoiden haltuun.

Aito sitoutuminen kestävä kehityksen periaatteisiin edellyttää, että myös Suomessa tehdään pikaisesti perusteellinen selvitys ja arvio integraation vaikutuksesta ympäristöömme ja omiin taloudellisiin rakenteisiimme.

Arvoisa puhemies! 1950-luvulla Urho Kekkone kysyi, onko maallamme malttia vaurastua. Nyt etenkin kehittyneiltä teollisuusmailta kysytään, ovatko ne valmiit tinkimään omasta aineellisesta hyvinvoinnistaan ympäristön, taloudellisten kehityserojen tasoituksen sekä tulevien sukupolvien hyväksi. Talouden perusta on rakennettava uudelleen. Se on rakennettava uudistuvien luonnonvarojen sekä uudistumattomien luonnonvarojen säästeliään käytön ja tehokkaan kierrätyksen varaan.

Varsinkin Itä-Euroopan taloudellisen, poliittisen ja ympäristöllisen romahduksen jälkeen läntisissä markkinatalousmaissa on juhlittu kapitalismin voittoa sosialismista. Sosialismin vararikko osoitti kylläkin, että markkinatalous on ylivertainen taloudellisessa tehokkuuskilpailussa sosialismiin nähden. Mutta muutoin riemu jää lyhyeksi, sillä markkinataloudella on edessään ehkä vielä-

kin kovempi kisa kuin se, mistä se on voittajana selviytynyt, kun mitataan, onko sillä kykyä sopeutua kestävä kehityksen vaatimuksiin. Samalla kun markkinatalous on osoittautunut valtiojohtoista sosialismia vahvemmaksi taloudellisessa kilpailussa, se on myös saanut itselleen entistä suuremman vastuun maailman tulevaisuutta uhkaavien ongelmien ratkaisemisessa.

Pitkällä jälkiteollisessa vaiheessa olevissa valtioissa näyttää käyvän niin, että savupiipujen vähenemisen takia emme pysty näkemään elämänmuotomme todellista uhkaa luonnon tasapainolle. Raaka-aineiden ja jätösten pitkät teknistyneet ketjut estävät kuluttajaa ymmärtämästä putkesta ulos tulevaan hyödykkeeseen sisältyviä ympäristökustannuksia. Siksi käsitämme helpommin suureksi luonnon tuhoamiseksi sen, kun kehitysmaiden ihminen ahdingossaan kaataa aavikon reunan viimeisen puun. Samaan aikaan unohdamme, että pelkästään Suomen energian kulutus vastaa 250 miljoonan ihmisen keskimääräistä kulutusta. Kestävä kehityksen vaatimus edellyttää siis uudenlaista ajattelua myös kansainvälisessä valtioiden välisessä yhteistyössä.

Maailma on lähes yksimielisesti tuominnut Irakin hyökkäyksen Kuwaitiin. Maailman turvallisuusjärjestelmän ja erityisesti pienten valtioiden turvallisuuden kannalta on erinomainen asia, että maailmanyhteisö on paitsi tuominnut Irakin toimet myös ryhtynyt taloudellisiin pakotteisiin sitä vastaan. Irakin vastaisten toimien tehokkuuteen vaikuttaa ratkaisevasti se, että hyökkäyksen kohteena oli teollistuneelle maailmalle elintärkeä öljyn tuottaja. Persianlahden tapahtumat osoittavat kouriintuntuvalla tavalla oikeaksi Brundtlandin komission ennustuksen siitä, että kilpailu hupenevista luonnonvaroista on tulevaisuudessa yhä useammin poliittisten ja sotilaallisten kriisien syy.

Maailmanyhteisö on siis valmis yhteistyöhön ja uhrauksiin, kun on kyse luonnonvarojen saatavuuden turvaamisesta. Keskinäinen riippuvuus näyttää toimivan silloin, kun yhteinen taloudellinen hyvinvointi on uhatuna. Valitettavasti samaa tahtoa ei ole löydetty luonnonvarojen ja luonnon tuhoamisen estämiseksi. Brasilian sademetsien kohtalo on siitä hyvä esimerkki.

Ulkomaisella tuella rakennetut kehitysohjelmat ja tuotantoelämän muutokset eivät ole

auttaneet ratkaisemaan Brasilian kehitysongelmia. Päinvastoin nopea väestönkasvu, väestön keskittyminen kaupunkeihin sekä maaseudun kehitysmahdollisuuksien laiminlyönti ovat syventäneet Brasilian kriisiä. Samaan aikaan ylikansalliset yhtiöt osallistuvat Brasilian sademetsien järjestelmälliseen tuhoamiseen kerätäkseen helppoja liiketaloudellisia voittoja. Lasku sademetsien tuhoamisesta sen sijaan tulee koko ihmiskunnan maksettavaksi ilmaston muuttumisen seurauksena.

Kansainvälisen muutoksen toteuttaminen edellyttääkin Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan pikaista muuttamista. Kestävän kehityksen tavoitteet tulee kirjata maailmanjärjestön peruskirjaan ja antaa sille myös valtuudet valvoa sitä, että kaikki kansakunnat myös käytännössä noudattavat niitä. Lisäksi YK:n tulisi hyväksyä suositus, jolla jäsenmaat velvoitettaisiin osallistumaan kansainväliseen ympäristöyhteistyöhön esimerkiksi 0,5 prosentilla bruttokansantuotteesta. Toinen malli ympäristöyhteistyön rahoittamiseksi olisi kansainvälisen hiilidioksidiveron toteuttaminen, jolla voitaisiin paitsi rahoittaa ympäristöyhteistyötä myös kannustaa valtioita tehokkaisiin toimiin hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi.

Metsien hyvä hoito ja puuston lisääminen maapallolla on fossiilisten polttoaineiden säästön ohella mielekkäin ja tehokkain väline taistelussa kasvihuoneilmiötä vastaan. On laskettu, että maapallon kasvavan puuston lisääminen 10 prosentilla palauttaisi ilmakehän hiilidioksidipitoisuuden tasolle, jolla se oli 200 vuotta sitten. Suomen korkeatasoista metsäalan tietämystä ja osaamista pitäisikin nykyistä enemmän hyödyntää nostamalla metsien kestävä käyttö ja metsityshankkeet Suomen kehitysyhteistyön yhdeksi keskeiseksi painopisteeksi.

Arvoisa puhemies! Energian tuotannossa teollistuneet maat — Suomi muiden mukana — ovat unohtaneet 1970-luvun alun öljykriisin opetukset. Kannustimet ja tuki energian säästöön sekä uudistuvien energiavarojen hyväksikäytön tehostamiseen on lyöty laimin. Öljyn hinnan jyrkkä nousu on herättänyt henkiin säästämisen ja vaihtoehtojen kehittämisen halun. Mutta energiapolitiikan suunnan muuttamista vaativat myös energian tuotannon ympäristöhaitat.

Suomessa säästämisen mahdollisuuksia on

jatkuvasti vähätelty. Siitä puhuvia on kehoitettu painumaan impivaaran ahoille takaisin tuohivirsukulttuuriin. Energian ja raaka-aineiden säästämisen pakko on kuitenkin paras keino ja paras kannustin teknologiseen edistymiseen. Entistä luonnonmukaisemman tekniikan tutkimiseen ja oppimiseen on vain löydettävä poliittinen ja eettinen tahto. Toiteuttajat ovat tietenkin niitä, joilla on vaadittava tekninen taito ja osaaminen. Tulevaisuudenkin polkupyörän rakentaminen on teknikkojen harteilla.

Säästön mahdollisuudet eivät ole teoriaa. Jos lämmitystä ei oteta huomioon, tanskalaisen kotitalouden keskimääräinen energian kulutus on 35 prosenttia suomalaista alempi. Myös teollisuuden energian käyttöä voitaisiin huomattavasti tehostaa, jos valtio muuttaisi energiapolitiikkaansa niin, että säästetty megawatti saisi saman tuen kuin lisätuotettu megawattikin.

Keskustan mielestä maahamme ei tule rakentaa uusia ydin- tai kivihiihivoimaloita. Maamme energiahuolto on rakennettava tehostetun energian säästön, uusiutuvien energian lähteiden käytön lisäämisen, energian käytön hyötysuhteen kohottamisen, yhdistetyn sähkön ja lämmön tuotannon kasvattamisen sekä Pohjoismaisen energiayhteistyön lisäämisen pohjalle. Sähkön tuotantokapasiteettia voidaan myös lisätä rakentamalla lisää vesivoimaa jo rakennettuihin vesistöihin.

Arvoisa puhemies! Ympäristönsuojelu on tähän asti perustunut enimmäkseen hallinnolliseen ohjaukseen. Hallinnollinen ohjaus ei kuitenkaan kannusta yrityksiä alittamaan sallittuja rajoja, vaan sen tueksi tarvitaan myös ympäristöveroja: haitta- eli saasteveroja ja resurssiveroja. Näiden verojen tarkoituksena ei kuitenkaan saa olla ensisijaisesti verojen kerääminen vaan yritysten kannustaminen käyttämään ja kehittämään ympäristön kannalta parempia tuotantomenetelmiä sekä ihmisten kannustaminen valitsemaan tuotteita, joiden valmistus on ympäristöystävällisempää. Tällaiset ympäristöverot on otettava käyttöön asteittain.

Pahimpia ympäristöongelmia, joihin ympäristöveroilla voidaan vaikuttaa, ovat rikki-dioksidipäästöt, typenoksidipäästöt, pienimolekyylisten orgaanisten klooriyhdisteiden päästöt, raakaveden kulutus teollisuudessa sekä lannoitteiden fosforin käyttö. Niihin

kohdistuvat verot vähentäisivät myös hiili-diksidipäästöjä ja biologista hapen kulutusta vesistöissä aiheuttavia päästöjä.

Hallituksen tähänastiset ns. haittaverot eivät täytä oikeaoppisen ympäristöveron tunnusmerkkejä. Ne eivät lainkaan kannusta esimerkiksi energian tuotantoa ja teollisuutta ympäristöinvestointeihin, pienempiin päästöihin, parempaan ympäristöteknologiaan. Niistä ei voi välttyä puhdistamalla päästöt. Hyvä esimerkki siitä on esimerkiksi kivihiilivoimaloiden kohdalla. Meillä on kivihiilivoimaloita, joissa on tehty tarvittavat päästöinvestoinnit, jotka ovat saattaneet maksaa satakin miljoonaa markkaa. Tällaista laitosta rasitetaan yhtä suurilla ympäristöveroilla kuin toista energian tuotantolaitosta, joka ei ole tehnyt vastaavia ympäristönsuojeluinvestointeja. Tässä mielessä hallituksen toteuttamat ympäristöverot eivät ole oikean suuntaisia eivätkä toimi oikeiden ympäristöverojen tapaan. Siksi niitä voikin pitää paremminkin valmisteveroina, tai niin kuin aikoinaan SAK:n ympäristöasiamies sanoi yhtä hyvin niitä voitaisiin kutsua liikevaihtoveroiksi tai toisinpäin yhtä hyvin liikevaihtoveroja voitaisiin kutsua ympäristöveroiksi.

Hallitus tunnustaa selontekonsa useassa kohdassa oman haittaveroksi nimittämänsä lisäverojärjestelmän heikkouden pyrittäessä suuntaamaan tuotantoa ja kulutusta luonnon kannalta kestäväan suuntaan. Selonteossa onkin päädytty saman suuntaiseen ympäristöveromalliin, mitä reilu vuosi sitten oppositiopuolueiden ympäristöverotyöryhmä esitti, jossa ympäristöverot olisi sidottu päästöihin ja huolehdittu siitä, että päästöjen aiheuttajalla olisi mahdollisuus vapautua verosta investoimalla parempaan tekniikkaan ja päästöjen vähentämiseen.

Arvoisa puhemies! "Mitä ne luonnosta ymmärtävät, ikänsä maalla asuneet?" Tämä MTV:n Seitsemän jälkeen -ohjelman Tanen, bussinkuljettajan, filosofinen lausunto tuli mieleen, kun luin hallituksen selonteon maatalouspoliittista osaa. (Ed. Kekkonen: Se olikin hyvä osa!) Kuten selonteossakin todetaan — aivan niin kuin ed. Kekkonenkin sanoi, se oli monessa suhteessa ihan hyvä osa — maatalouden osuus erityisesti vesistöjen kuormituksessa on huomattava. Maatalouden investointeja pitääkin voimakkaasti suunnata ympäristönsuojelukohteisiin. Se vaatii viljelijöiden, maatalousneuvonnan ja

maataloushallinnon tiivistä yhteistyötä. Maataloudelta perittävät ympäristöverot pitääkin ohjata ympäristöinvestointien mahdollisimman nopeaan toteuttamiseen.

Sen sijaan hallituksen selonteon heikkous ja hallituksen politiikan heikkous tässä suhteessa piilee maatalouspolitiikan ja kestävä kehityksen vaatimusten keskinäisessä syvässä ristiriidassa. Suomella olisi mahdollisuudet vahvistaa asemaansa puhtaan ja luonnonmukaisen ravinnon tuottajana. Hallituksen maatalouspoliittinen linja johtaa kuitenkin päinvastaiseen suuntaan. Tuotannon "rationalisointi" lakaisee nurin tilat, joilla kemialla voitaisiin korvata ihmistyöllä ja mekaniikalla. Olemme siirtymässä kohti suurempia maatalousyksiköitä, joissa vähenevänä panoksena on ainoastaan ihmistyövoima.

Suomalainen ruokakassi sisältääkin tulevaisuudessa, jos hallituksen politiikka saa jatkoa, kasvavan osan kansainvälisiltä markkinoilta ostettua, teknis-kemiallisesti tuotettua "halpaa ruokaa" ja samalla tavalla toteutettua kotimaista ruokaa. Kansainvälisen ympäristönsuojelun ja kestävä kehityksen periaatteita poljetaan molemmissa tapauksissa. Keskustan mielestä suomalaisten tarvitsema ruoka pitää tuottaa Suomessa. Sen sijaan olemme valmiit tehokkaihin toimiin vientituotannon leikkaamiseksi. Ylimääräinen pello pitää siirtää kestävä kehityksen palvelukseen. Tarvitsemme uudistuviin luonnonvaroihin perustuvia vaihtoehtoisia raaka-aineita ja vaihtoehtoisia energiaa.

Taloudellisesti ja teknisesti käyttökelpoisia vaihtoehtoja on jo kehitetty. Fao:n laskelmien mukaan Euroopan käyttökelpoiset biomassavarat ovat lähes 20 prosenttia koko energian tarpeesta. Biopolttoaineilla voidaan korvata lisäksi lähes 15 prosenttia nykyisestä bensiinin ja dieselöljyn tarpeesta. On laskettu, että lisäämällä bensiiniin 10 prosenttia etanolia voitaisiin luoda EY-alueella markkinat noin 30 miljardille viljakilolalle. Muistaakseni Suomen tämän vuotinen ennätyssto on hieman yli 4 miljardia kiloa. Laskelmat osoittavat etanolin tuotannon maataloudessa liiketaloudellisesti kannattavaksi, jos öljyn hinta olisi yli 40 dollaria tynnyriltä. Myös rypsiöljyn käyttö on toimiva ja käytännössä sovellettavissa oleva ratkaisu poltto- ja vetuaineeksi.

Käyttämällä osa pelloistamme uudistuvien energia- ja raaka-ainevarojen tuotantoon ko-

hottaisimme energiaomavaraisuuttamme, parantaisimme kauppatasettamme ja voisimme turvata maaseudun runkoasutuksen säilymisen kansantaloudellisesti järkevällä tavalla. Se olisi kestävä kehityksen maatalouspolitiikkaa, toisenlaista kuin nyt harjoitettu.

Edellä ed. Pietikäinen kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa toivoi, että selonteko voitaisiin lähettää valiokuntakäsittelyyn. Olen hänen kanssaan täsmälleen samaa mieltä teeman tärkeydestä ja siitä, että todella olisi perusteltua kestävä kehitystä koskevan selonteon perusteellinen valiokuntakäsittely tämän eduskuntakauden lopulla.

En kuitenkaan tyydy esittämään pelkkää toivomusta, vaan ehdotan, että eduskunta päättäisi lähettää selonteon laki- ja talousvaliokuntaan, jonka tulisi pyytää asiasta sekä ulkoasiainvaliokunnan että valtiovarainvaliokunnan lausunnot. Tällä tavalla myös eduskunnan valiokunnat pääsisivät keskustelemaan tästä 90-luvun poliittisen työjärjestyksen ykkösasiasta.

Arvoisa puhemies! Luonnon ja ihmisen pelastaminen on valtava kansallinen ja kansainvälinen haaste. Viisaat poliittiset ja hallinnolliset päätökset eivät muutosta tee, eivät muutokseen riitä. Ympäristökriisissä on kysymys myös elämäntapamme kriisistä. Siksi, jotta maailma voisi muuttua ympäristön kannalta paremmaksi, myös ihmisten arvojen on muututtava. Kestävä kehitys vaatii myös yksityisten ihmisten asenteiden ja elämäntapojen radikaalia, syvällistä, muutosta.

Niin ikään luonnon pelastaminen ja sen edellyttämä panostus tieteeseen, tutkimukseen ja teknologiseen kehitystyöhön vaatii entistä vahvempaa kannustusta. Mielestäni Suomen tulisikin tehdä aloite Nobelin rauhanpalkintoon rinnastettavissa olevan kansainvälisen ympäristöpalkinnon aikaansaamiseksi. Hanke voitaisiin toteuttaa joko Nobel-järjestelmän puitteissa, jolloin siitä tulisi yksi palkinto muiden Nobel palkintojen rinnalla, tai jos se ei ole mahdollista, uutena, arvoltaan ja merkitykseltään Nobelin rauhanpalkintoon rinnastettavana kansainvälisenä palkintona. Mielestäni Suomen pitäisi olla tällaisessa hankkeessa aloitteentekijä senkin takia, että kestävä kehitys on meille kansakuntana ehkä tärkeämpi asia elämämme ja tulevaisuutemme kannalta kuin juuri millekään muulle kansakunnalle.

Vuonna 1992 tulee kuluneeksi 20 vuotta

Tukholman ympäristökonferenssin järjestämisestä. Tuo konferenssi merkitsi läpimurtoa kansainvälisessä ympäristötietoisuudessa. Siitä alkoi keskustelu, joka jatkuu nyt Suomesakin kestävä kehityksen teemalla. Tuo merkkivuosi 1992 sopisi hyvin ensimmäisen kansainvälisen ympäristönobelin jakamiseen.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies, fru talman! Mielestäni voidaan kysyä: Miksi nyt? Selonteko on hyvin tärkeästä aiheesta, ehkä tärkeimmästä aiheesta, mitä on olemassa, ja se esittelee varsin hyvin niin maailman mittaisia, alueellisia kuin paikallisiakin ympäristöongelmia ja uhkia.

Aina väliin on asiakirjaan kirjattu, mitä hallitus aikoo. En ole voinut välttää kysymästä, voiko tämä hallitus, jonka päivät päättyvät muutaman kuukauden kuluttua vaaleihin, ylipäänsä enää asettaa tavoitteita. (Ed. Kekkonen: Miksei voi?) — Voisi asettaa, olen myös itselleni vastannut. — Se voisi, mikäli se toisi nyt eduskunnan päätettäväksi ohjelmia ja niihin liittyviä lakeja. Silloin meille olisi jotakin sitovaa, jotakin konkreettista eikä vain ilta-aurinkoon ratsastavan hallituksen lupauksia. Mutta hallituspuolueet ovat kuulemma sopineet, ettei tätä selontekoa lähetä valiokuntakäsittelyyn niin, että eduskunta valiokunnan mietinnön pohjalta edes vahvistaisi joitakin periaatteita.

Kannatan ed. E. Ahon ehdotusta siitä, että tämä selonteko tulisi lähettää valmisteltavaksi valiokuntiin, kuitenkin siten, että se lähetettäisiin toiseen lakivaliokuntaan, jonka on pyydettävä lausunto valtiovarainvaliokunnalta, laki- ja talousvaliokunnalta, sosiaalivaliokunnalta ja talousvaliokunnalta — ainakin näiltä.

Jos näin ei käy, käteen jää se, että vaalien alla hallitus leikkii mielikuvilla. Kun Verotus kevenee -tiedottaminen epäonnistui, yritetään nyt Ympäristö hupenee -asiakirjalla paikata neljän vuoden saamattomuutta. — Ei selontekoja, herra ministeri, vaan lakeja ja ohjelmia eduskunnan päätettäväksi.

Fru talman! Mycket gny, men litet ull, kunde man säga om regeringens redogörelse. Första delen, som innehåller analyser av globala frågor är utmärkt. Här beskrivs de väsentliga problemen som berör den katastrofurs, som den nuvarande exploateringen

av naturresurserna i kombination med ohållbara konsumtionsmönster lett in på.

Det som saknas är konkreta lagförslag och specificerade åtgärder, t.ex. angående de kommande årens energipolitiska linjeval, i vilka också borde ingå klara ställningstaganden om ett energisparprogram eller alternativt om en utbyggnad av kärnkraften.

Den hållbara utvecklingen förutsätter inte bara enskilda åtgärder utan en total omvälvning av hela den ekonomiska mekanismen. Med ett helt paket av skade- och resursskatter bör man styra den annars ohejdate marknadsmekanismen för att garantera människans och naturens framtid.

Arvoisa rouva puhemies! Ongelmien esittelyn osalta meille jaettu asiakirja on kohtuullinen. Mutta hallituksen politiikka ei kelpaa, sillä pelkkä sana ei korvaa tekoa. Lisäksi kun lähestytään asiakirjassa sitä osaa, missä pitäisi päästä tekoihin, kynä on kirvonnut ministerin kädestä. Teot puuttuvat, jäävät puolitiehen. Kuvattuihin ongelmiin, ei tarjota konkreettisia ratkaisuja. Ympäristö jää edelleen liike-elämän ja yhteiskunnan vallitsevan oikeistolaisen itsekkyyden panttivangiksi. Taloudellinen kasvu otetaan lähtökohdaksi, vaikka sille yritetään antaa uusia laatusanoja. Ed. Pietikäinen täällä lausui erittäin kauniin sanan ”ekososiaalinen markkinatalous” — hyvin kaunis sana.

Ministeri Bärlundin tuntien voisi arvailla hänen yrittäneen sisällyttää selontekoon enemmän ja selkeämpiä päätöksiä, mutta joutuneen kaupan ja teollisuuden oman ministerin jyräämäksi. Kenties maa- ja metsätalouden oma ministerikin on päässyt poistamaan selonteosta jotakin konkreettista. Niin on täytynyt käydä tässä hallituksessa, jolle ympäristöstä puhuminen on ollut sittenkin vain välttämätön paha.

On toki säädetty kemikaalilaki. On toki otettu käyttöön katalyytipuhdistin autoissa. On toki suojeltu erinäisiä alueita. Ovat toki rikkipäästöt vähentyneet. Mutta kaikessa, mikä on tehty, on haluttu viivyttellä ja tyytyä vähään ja, mikä pahinta, otsikko ”Kestävä kehitys ja Suomi” ei selonteosta saa oikein sisältöä. Kestävä kehitys edellyttää sen tajuaamista, että ympäristö ei ole erillinen lohko, jolla suoritetaan joitakin korjaavia toimenpiteitä. On kysymys syvälle käyvästä puuttumisesta talouteen ja tuotantoon. Hallituksen

tie onsittenkin ollut kestävämmän kehityksen tie ainakin tähän saakka.

Selonteosta puuttuu kanta talouden kasvuun, siitä puuttuu kanta teollisuuspolitiikkaan, siitä on jäänyt pois energiapolitiikan linjanveto. Selonteossa käsitellään jonkin verran teollisuutta ja teknologiaa, mutta ulkopuolelle jää kysymys työsuojelun ja ympäristönsuojelun yhteyksistä.

Minusta on tässä yhteydessä syytä pohtia myös itseä, sitä mitä me edustamme. Ei ole rehtiä sättiä hallitusta panematta itseä myös alttiiksi. Tähän asti alati kasvava kulutus on käsitetty talouden keskeiseksi päämääräksi, milloin sille ylipäänsä on haluttu antaa mitään suurempaa tarkoitusta. Lupaamalla lisää jaettavaa talouden kasvun myötä yhteiskuntaan on luotu jonkin asteinen yksituumaisuus talouden kasvun tavoiteltavuudesta.

Jos sivuutamme mm. kansanvaltaan liittyvät tavoitteet, vasemmisto edustaa yhteiskunnassa toimeentulon oikeudenmukaisuutta, aineellisen hyvän tasaisempaa jakamista. Myös vasemmisto on kyllä nähnyt, että talouden kasvu mahdollistaa paremman aineellisen elämän, sen, ettei köyhän tarvitse tuntea itseään köyhäksi. Toki olemme myös olleet halukkaita jakamaan elintasoja tasaisemmin odottamatta, että talouden kasvu tuo lisää jaettavaa.

Arvoisa puhemies! Selonteossa puhutaan hyvin kauniisti siitä, että ”erityistä huomiota on kiinnitetty huonossa asemassa olevien ihmisten tarpeisiin”. Tämä on mielestäni kyllä yllättävä väite hallitukselta, joka on veropolitiikassaan määrätietoisesti tehnyt tuloeroja kasvattaneita päätöksiä. Veropolitiikallaan hallitus on päinvastoin ollut kehittämässä ns. kahden kolmasosan yhteiskuntaa, missä kaksi kolmasosaa väestöstä vaurastuu, mutta kolmannes jätetään hyvinvoinnin ja vaurauden ulkopuolelle. Tämä ei ole kestävä kehityksen politiikkaa, vaan yhteiskunnan halkaisemista ja erojen kärjistämistä lisäävää, kestävämmästä suuntausta.

Talouden kasvun on uskottu takaavan työllisyyden. Milloin kysyntä ei ole riittänyt, vasemmisto on vaatinut työttömille työtä julkisen sektorin avulla. Hidastuvan talouden kasvun kiihdyttäminen ja joskus keinotekoisien työn järjestäminen vain työllisyyden nimessä voivat kuitenkin olla rajoitetusti, oman suppean logiikkansa puitteissa mielekkäitä.

Tällä hetkellä aineelliset perustarpeet ovat tyydytettävissä oikeastaan vähemmälläkin. Lisäksi jatkuva kasvu luo ongelmia. On todella syytä lakata uskomasta talouden kasvuun ja panna hyvinvoinnin jakautuminen uusiksi.

Komentotalouksien sortuminen on lisännyt lapsenuskoo markkinatalouteen. Ja kuitenkin nykymuodossaan jatkuvaan talouden kasvuun pyrkivä, ohjaamaton markkinatalous on väistyvä olotila. Tai sitten ihmislaji häipyy markkinatalouden tieltä. Markkinatalous ei kykene hinnoittelemaan oikein tuotteita. Ehtyvien luonnonvarojen hinta jää liian alhaiseksi, kun asiaa tarkastellaan useamman sukupolven näkökulmasta. Ulkoiskustannukset, siis muille aiheutuvat haitat, eivät myöskään näy hinnoissa. Näennäisestä hyvinvoinnista huolimatta lopputulos onkin tuhotaloutta.

Vasemiston ongelma on se, miten kyetä markkinatalouden mekanismeja käyttämään hyväksi tai kehittämään siihen suuntaan, että kasvu- ja kertatalous korvautuu kestopäätelöllä, joka ottaa huomioon niin ihmisen kuin ympäristönkin. Talouden tulisi olla ekologisesti kestävä. Tästä lienee samaa mieltä kaikki. Talous pitäisi saada toimimaan niin, että tuotanto ja jakelu olisivat sopusoinnussa ekologisen prosessin, biologisen monimuotoisuuden ja biologisten luonnonvarojen säilyttämisen ja ylläpitämisen kanssa.

Talouden pitäisi kuitenkin olla sillä tavalla kestävä, että tietty ihmisten tarpeita tyydyttävä hyödykkeistö uusinnetaan tuotannossa aikaisempaa vähäisemmin voimavarojen. On siis kyse ylläpitotehokkuudesta, mikä edellyttää kierrätystä. Toiseksi hyödykkeiden käyttöä pitäisi pystyä pidentämään.

Ei siis riitä perinteinen ympäristönsuojelu, kun ihminen tuhoaa olemassaolonsa edellytyksiä. Kysymys ei ole vähäisistä korjauksista siellä täällä. Rakennemuutos saattaisi olla hyväkin nimitys tälle, ellei sitä olisi varattu siihen arkipäiväiseen ilmiöön, että jotkut teollisuuden alat taantuvat meillä ja toiset kasvavat.

Luullakseni tämä edellyttää talouden mekanismin mullistamista. Talous pitää saada toimimaan niin, että kaikessa tuotannossa käytetään mahdollisimman vähän energiaa ja raaka-aineita, tuotantotapahtuma on mahdollisimman puhdas sekä vielä tuotteet pitkäikäisiä eivätkä kertakäyttöisiä. Tällöin tarvitaan laaja-alaisesti haitta- ja voimavarave-

rotusta ja lisäksi normiohjausta. Samalla joudutaan ottamaan uudella tavalla kantaa myös hyvinvoinnin jakamiseen. Kertakäyttökulttuuri ilmenee hyvin konkreettisesti vaikkapa siinä, että monissa kouluissa ja työpaikoilla lounaalla saa maitoannoksensa pakattuna puolentoista desilitran muoviasiaan, mikä on täysin järjetöntä.

Sinänsä minä luotan yritysten joustavuuteen, kykyyn sopeutua niille määritellyyn toimintaympäristöön. Luotan yritysten sopeutumiskykyyn paljon enemmän kuin esimerkiksi keskusta tai kokoomus tuntuvat luottavan, koska ne alituisesti pelkäävät, että vähäinenkin rajoitus suistaa yritykset tuhoon. Yritykset ovat kuitenkin joustavia. Nyt puuttuu vain hallitus ja eduskunnan enemmistö, jolla olisi tahto.

Arvoisa puhemies! Todellisuus on meille vaikeata myös siksi, että me törmäämme ristiriitaan, joka aika ajoin näyttää syntyvän ihmisten ja ympäristön välille. Me emme absolutisoi luontoa ihmisestä irrallaan. Siksi meidän paikkamme on toinen kuin vihreiden. Meidän on pakko ja me haluamme ottaa ihmiset vakavasti.

Mutta me emme toisaalta halua usuttaa ihmisiä hallitusta vastaan silloin, kun hallitus ryhtyy johonkin suojelutoimenpiteeseen. Helppoahan se olisi: Aina voisi vaikertaa vaikkapa työllisyydestä, helppoa, mutta vastuutonta. Minä en usko, että meillä on kiinnostusta syvempään poliittiseen yhteistyöhön niiden voimien kanssa, jotka tahallaan rakentavat riitaa ihmisen ja suojelun välille. Olkoonkin, että riidan rakentaminen perustuisi vain vaalitaktikointiin.

Osin ristiriita on tietenkin aito. Meille ongelmia lisää se, että päätöstilanteissa esillä on vain osa kokonaisuudesta: Me emme pääse rakentamaan pakettia, jossa suojelun ohella samalla kertaa päätettäisiin myös toimeentulon turvaamisesta niille, joita suojelu koskettaa.

Herra puhemies, herr talman! Hallitus myöntää yhdentymisen kiihdyttävän talouden ja saasteiden kasvua. Siitä saattaisi päätyä ajatukseen, että yhentyminen olisi käännettävä taaksepäin. Jakamalla Eurooppa tullimuureilla pieniksi palasiksi kyettäisiin epäilemättä tukahduttamaan talouden kasvu, mutta se johtaisi varsin todennäköisesti voimavarojen tehottomampaan käyttöön, ja ratkaisuksi siitä ei siis ole.

Yhä suuremmaksi ongelmaksi tulee se, että kansallisvaltion parlamentti ja hallitus hallitsevat vain vähäistä osaa niistä markkinoista, joilla yhtiöt toimivat. Yksittäinen valtio, joka oleellisesti poikkeaa eduiltaan muista maista, saa havaita yhtiöiden väistävän toiseen maahan. Syntyy paineita antaa periksi ympäristöasioissa, niin kuin on paineita verotuksen ja sosiaaliturvan polkumyyntiin. On syytä epäillä sen suuntauksen vain lisääntyvän, että sisämarkkina-alueella teollisuus asettuu sinne, missä verotus on alhaisin, työvoima halvinta ja runsasta sekä ympäristönormit ja niiden valvonta heikointa.

Kansainvälisillä sopimuksilla voidaan vain rajoitetusti korjata pääoman kansainvälistymisestä johtuvaa pääoman itsenäistymistä valtioista. Aina löytynee muutama valtio haraamaan vastaan, sillä kaikissa maissa hallitukset eivät samanaikaisesti joudu ympäristöstä huolestuneiden kansalaisten vaatimusten kohteeksi.

Minusta selonteon kansainvälistä yhteistyötä koskevista kohdista saa aivan liian myönteisen kuvan. Hallitus ei ole tohtinut kirjoittaa, että kovin moni hallitus tekee parhaansa jarruttaakseen. Arvioisinkin, että Euroopan yhteisön valtiot joutuvat ennen pitkää luopumaan kansallisesta lainsäädäntövallastaan Euroopan parlamentin hyväksi, mikäli pyritään tasoittamaan taloudellisen yhdentymisen seurauksia ympäristölle ja ihmisille. Itse asiassa Euroopan yhteisö tarvitsee aidosti lakia säätävän Euroopan parlamentin, johon kansalaisten vaatimukset voisivat kohdistua.

Arvoisa puhemies, herr talman! Mitä me sitten tahtoisimme vasemmistoliitossa? Tämän puheen asemesta minä tahtoisin säätää joukon lakeja, jotka olisivat ensimmäinen osa jatkuvasta lainsäädäntötyöstä ihmisen ja luonnon suojaksi. Mutta nyt on suotu vain puhumisen mahdollisuus.

Vasemmisto ja ammattiyhdistysliike on luonut Suomen sosiaaliturvan. Nyt on luonnon ja kestotalouden vuoro. Se merkitsee talouden käyttämistä hyväksi uudella tavalla: On taattava hyvä elämä niin, että luonto säilyy. Lähinnä voimavara- ja haittaverotuksen keinoin on suosittava voimavarojen niukkaa käyttöä ja uusiokäyttöä.

Suomen kansallisvarallisuuden perusta on terve, kasvukykyinen ja monituottoinen metsä. Siltä perustalta joudumme rakentamaan

taloutemme kestäväksi. On puututtava metsää tuhoaviin päästöihin sekä ilmastonmuutosta aiheuttaviin tekijöihin. Metsäteollisuus on saatettava kestävälle pohjalle opettamalla, että ihmisen kannalta on parempi, jos metsä säilyy monimuotoisena. Kaikesta ei pidä tehdä puupeltoa.

Teollisuus on myös totutettava siihen, että tuotanto ei voi perustua energian käytön kasvuun vaan käytön vähenemiseen. Tämä vaatimus on varsin raju, sillä hallitus ennakoii paperiteollisuuden kasvavan vuoteen 2000 mennessä noin 60 prosenttia.

Meidän on käytettävä sellaisia energialähteitä, jotka vaurioittavat ympäristöä mahdollisimman vähän, ja itse taloudenpidon on oltava energiaa säästävää. Esimerkiksi puunjalostusteollisuuden tekniikan valinnassa on päädyttävä sellaiseen uuteen teknologiaan, joka säästää energiaa ja on aiempaa saasteetomampi. Olkoonkin, että tämä uusi teknologia on kallista, siihen on kuitenkin mentävä, sillä nykyinen kehitys käy aikaa myöten vielä kalliimmaksi umpikujaksi. Kauppa- ja teollisuusministeriö on laatinut hahmotelmansa energian kulutuksesta. Jos toisin ei päätetä ja sen mukaisesti toimitaan, ne tietenkin myös toteutuvat.

Selonteossa todetaan hallituksen pitävän tavoitteenaan, että energian kulutuksen kasvu pysähtyy ja kääntyy laskuun mahdollisimman pian. Tämä on kuitenkin pelkkää hymistelyä, ellei hallitus ilmoita, miten se aikoo toimia. Pikemminkin on odotettavissa, että nykyiset hallituspuolueet valmistautuvat ydinvoiman lisäämiseen eli tyydyttämään kasvavaa kysyntää. Siihen hallituspuolueyhteistyöhön näyttäisi mahtuvan myös keskustapuolue, jonka tuore puoluesihteerin on jo ehtinyt ilmoittaa, ettei ydinvoima ole hallitusyhteistyön este keskustan kannalta.

Arvoisa puhemies! Alustavasti voisi ajatella, että energian vuotuinen kulutus pysäytetään nykytasolle vuoteen 2000 mennessä ja että vuotuista kulutusta vähennetään 30 prosenttia nykyisestä vuoteen 2030 mennessä ja 50 prosenttia vuoteen 2050 mennessä.

Selonteossa ehdotetaan korotetun liikevaihtoveron säätämistä energialle. Liikevaihtovero on väärä vero, koska se ei vaikuttaisi sähköä ahmivaan vientiteollisuuteen. Energiasyöppö metsäteollisuus saisi siis jatkaa tuhlaustaan saadessaan energiaa alehintaan.

Turvevoiman lisääminen näissä oloissa ei

ole perusteltua, vaikka ymmärrän kyllä, että paikallisesti soita haviteltaisiin turvetuotantoon.

Maakaasu on sinänsä erinomainen energian lähde, kun siihen ei liity luonnolle haitallisia päästöjä käytön yhteydessä. Neuvostoliitossa maakaasun tuotantoon liittyvät kaasupäästöt, joiden on arveltu olevan jopa 15 prosenttia tuotannosta, tekevät maakaasusta kuitenkin ongelmallisen, sillä se on varsin tepsivä kasvihuonekaasu. Kun nämä vuodot muualla ovat noin prosentin verran, olisi mahdollista tekniikkaa parantamalla vähentää vuotoja, jolloin maakaasua voisi pitää kelpoisempana energiamuotona. Väli-vaiheen strategiana voisi olla myös Barentsinmeren kaasukenttien hyödyntäminen läntisellä teknologialla.

Arvoisa puhemies, herr talman! Nykyiset ydinvoimalat voivat toimia edelleen, mutta maailman energiatulevaisuutta ei voida perustaa ydinvoiman varaan. Selonteko jättää kysymyksen viidennestä ydinvoimalasta täysin auki. Me olemme kuitenkin lähteneet siitä, että järjestetään kansanäänestys, jossa vaihtoehtona nykyiselle menolle on energian säästö. Tämä sitoutuminen pätee meidän vasemmistoliiton kannalta myös vaalien jälkeen.

Sinänsä harvinainen vakava ydinvoimaonnettomuus merkitsisi sietämätöntä räsitusta meille. Lisäksi ydinvoimateknologian leviäminen on jo johtanut ydinaseteknologian leviämiseen sellaisten hallitusten käsiin, joiden käsiin sitä ei mitenkään soisi. Jotta ydinvoimalla voitaisiin hidastaa kasvihuonevaikutusta, joudutaan rakentamaan niin valtava määrä ydinvoimaa, että vakavista onnettomuuksista tulee suhteellisen tavallisia. Lisäksi nämä resurssit ovat poissa energian säästämiseen tähtäävistä investoinneista. Ydinvoimaa havittelevatkin ne, jotka eivät halua luopua halvasta energiasta ja energian tuhlauksesta. Sanon sen vielä aivan selkeästi: Ydinvoiman lisärakentaminen on liian suuri riski kenenkään kannettavaksi. Jos onnettomuus sattuu, se ei ole enää korjattavissa. Venäläistä rulettia ei pidä pelata tulevien sukupolvien kustannuksella.

Arvoisa puhemies! Liikenteen osalta tarvitaan melkoista muutosta. Tällä hetkellä lentoliikennettä tuetaan verottomalla polttoaineella ja teollisuuden maantiekuljetuksia bensiniin nähden aliverotetulla dieselpolt-

toaineella. Moottoriteitä rakennetaan, ja tielaitos varautuu rakentamaan lisää heti, kun työn alla olevat valmistuvat.

Kun näyttää olevan sängen vaikeata hallita autoistumista yksinomaan polttoaineverotuksen avulla näin harvaanasutussa maassa, näyttäisi kuitenkin olevan järkevää luopua moottoriteiden tekemisestä, säättää yleinen 90 ilometrin katonnopeus ja raskaille ajoneuvoille tätä alempi katonnopeus, esimerkiksi 70 kilometriä tunnissa. Lisää säästöä saataisiin asettamalla ajoneuvoille polttoaineen enimmäiskulutusta koskevia normeja. Pääkaupunkiseudulla olisi hyvät edellytykset joukkoliikenteen aseman parantamiseen. Pääkaupunkiseudulla voisi kokeilla ilmaista työmatkaliikennettä. Ehkä houkutin olisi parempi kuin myöhemmin välttämättömät kielot.

Herra puhemies, herr talman! Vesiä tulee suojella sekä luontoympäristönä että juomavesilähteenä. Rantojen rakentaminen on pysäytettävä. Vesistöjä likaavilta toiminnoilta on edellytettävä parhaan tekniikan käyttöä. Pohjavesialueet erikoisesti on pelastettava. Useat kunnat ovat surutta vaarantaneet pohjavetensä, esimerkkeinä mainitsen Hangon ja Tuusulan.

Herra puhemies, herr talman! Työsuojelu ja ympäristön suojelu on yhdennettävä niin, että työsuojeluvaltuutettu voi keskeyttää myös ympäristölle vaarallisen työn. Yhtä lailla pitää kansalaisten valvontamahdollisuuksia lisätä. Ympäristöliikkeiden aktivoituminen on välttämätöntä silläkin uhalla, että aika ajoin vaatimusten sisältö olisi enemmän symbolista, yksittäisiin luonnonkohteisiin eikä itse talouden perustaan kohdistuvaa.

Lopuksi haluan yhtyä siihen mielipiteeseen, jonka ed. E. Aho toi esille ja joka liittyy integraatioon ja siihen, että meille ei ole selvitetty integraatioon liittyviä ympäristövaikutuksia, jotka tietävästi ja kaikkien saatavilla olevien tietojen mukaan ovat melkoisia. Keskustelu tästä integraation aspektista tulisi pikaisesti käynnistää.

Ed. Jansson: Herr talman! Statsrådet redogörelse är extremt omfattande — egentligen mera omfattande än vad som är rimligt att behandla i riksdagen utan detaljbehandling i utskotten. I detta gruppanförande skall

jag beröra tre ämnen: försörjningssystemet, energiproduktionen och strategierna.

Regeringen och miljöministeriet förtjänar ett erkännande för greppet om ämnet och innehållet i redogörelsen, vars huvudsakliga syfte sammanfattas tämligen lakoniskt: att ge en översikt av hur en hållbar utveckling kan genomföras i all samhällelig och ekonomisk verksamhet i Finland. Denna sammanfattning jämförd med innehållsförteckningens rubriker visar på en ovanligt hög ambitionsnivå hos regeringen. Allt tänkbart är med, t.o.m. det militära försvaret.

Redogörelsen skall i detta gruppanförande mera bedömas efter dess förtjänster än efter de eventuella bristerna. Bedömningen utgår från de tre allmänna nivåer som vägleder det politiska arbetet, dvs. det önskvärda, det sannolika och det möjliga.

Vi kan konstatera, att människan trots sina stora tekniska kunskaper inte har möjligheter att genom teknisk manipulation åstadkomma en hållbar utveckling. Många av miljöproblemen beror på en överdriven tilltro till teknikens möjligheter, men framför allt på ett ytterst allvarligt underskattande av komplexiteten hos de ekologiska systemen.

Så om försörjningssystemet. Naturvård är att bevara grunden för allt levande. Genom en varaktig och omsorgsfull hushållning med våra naturresurser bevarar vi också de grundläggande förutsättningarna för vårt välbefinnande. Detta inser alla, men i praktiken går vårt handlande i motsatt riktning fastän vi också vet, att frågan gäller om mänskligheten överhuvudtaget skall överleva. De naturvårdande insatserna är inte tillräckligt långsiktiga och uthålliga.

Till och med vår generation riskerar att förbruka resurser i en omfattning, som kan hota mänsklighetens framtida försörjning. En ekonomiskt gynnsam utveckling i ett långsiktigt perspektiv förutsätter en miljö som kan svara för en uthållig produktion av livsnödvändiga näringsämnen och andra nytigheter och som kan utgöra acceptabla livsmiljöer för både människor, djur och växter. Vi måste dessutom anpassa våra krav och verksamheter så, att den s.k. tredje världens länder får reella utvecklingsmöjligheter.

De livsavgörande hoten mot miljön finns främst i risken för långsiktiga klimatförändringar till följd av utsläpp av bl.a. koldioxid

samt nedbrytningen av stratosfärens ozonskikt, beroende främst på utsläpp av freoner och haloner, men där också vattenånga spelar en aktiv roll. Dessa globala miljöhot kan undanröjas bara om en internationell enighet nås om strategin för hur de skall minskas. Om klimatförändringarna skulle ge upphov till den s.k. skenande drivhuseffekten är katastrofen ett faktum t.o.m. mycket snart. Det därefter allvarligaste miljöhotet med internationella dimensioner är sannolikt föroreningen, vilken i många länder har medfört allvarliga rubbningar i levnadsbetingelserna.

Försörjningssystemet faller samman förr eller senare om inte människan lär sig gränsen för vad hon och naturen tål. Så enkelt är det faktiskt. Men för att komma till den insikten och eventuellt också kunna förhindra det behövs det strategier och förmåga att angripa orsakerna till problemen, inte enbart symptomen.

Efter det att människan lärde sig tämja elden och därefter kunde börja breda ut sig över jorden, blev det nödvändigt med odlingskonst. Också det lärde vi oss. Sedan kom industrialiseringen och med den den stora festen, i vilken ingen förefaller vara intresserad att städa efter sig.

Så till energiproduktionen och frågan om den är en möjlighet som leder till undergång. Veterligen alla energiformer utom en har sitt ursprung i kärnkraften, baserad främst på solenergin. Produktionen och konsumtionen av energi hör till de samhällsliga funktioner som mest påverkar miljön. Detta konstateras också i redogörelsen. Finland har dels gått över från olja till andra fossila bränslen och till kärnenergi, dels ökat användningen av inhemska energikällor bl.a. torv, som det veterligen är minst lämpligt att elda med om man inte använder exceptionella reningsmetoder.

En femtedel av jordens befolkning använder 80 procent av resurserna utan någon synbar vilja till sparsamhet. Mera än hälften av energin alstras av källor som förorenar. Fram till år 2060 beräknas jordens energibehov tredubblas. Också då kommer över hälften att produceras med förorenande drivmedel. Kan detta fortsätta?

Den rovdrift som i dag pågår, gör att de förnyelsebara naturresursernas avkastning minskar eller i vissa fall upphör samtidigt

som en växande befolkning kräver mera vatten, föda och bränsle. Inte med bästa vilja i världen kan vi i dag hävda att vi har läget under kontroll. Den miljökris i vilken vi lever, härrör i stor utsträckning från miljöskadlig energiproduktion och energikonsumtion inom industri, transporter, värmeförsörjning, jordbruk o.s.v. och ingen vet egentligen vart det hela leder. Denna miljökris ser ut att fördjupas och då har ju energipolitiken misslyckats.

Energiproduktionen, som gett mänskligheten stora möjligheter till framsteg ser ut att också bli mänsklighetens fall.

Koldioxiden, vattenånga och ozonet i atmosfären gör att jordens värmeutstrålning dämpas avsevärt. Utan dessa värmeabsorberande gaser skulle medeltemperaturen vara ungefär — 20 grader Celsius i stället för nuvarande +15 grader Celsius. Det är inte ännu möjligt att säga vad denna ökning leder till för molnbildningen, vindförhållandena och temperaturen. Men klart är att människan för första gången i sin 50 000-åriga historia påverkar sammansättningen av jordens atmosfär och att facit för detta gigantiska experiment endast kommer att föreligga i efterhand.

De medel för en hållbar utveckling som redogörelsen innehåller är angelägna för att hållbarheten i utvecklingen inte enbart skall vara önskvärd utan möjlig eller rättare uttryckt nödvändig när kursen läggs om, när miljökonsekvensbedömningen vägleder människans långsiktiga handlande.

Men för att illustrera vår villrådighet skall jag ta ett exempel: Inom kärnkraftsindustrin är avfalls- och förvaringsproblemen akuta och ganska avgörande för inställningen till denna energiform.

Förbränningen av fossila bränslen i energiproduktionen och framför allt trafiken ger upphov till enorma mängder avfall. Skillnaden är den att det förstnämnda avfallet, alltså av kärnkraft, är konkret, vi kan ta på det, medan avfallet från den fossila förbränningen inte syns och därför inte ger upphov till känslomässiga reaktioner.

Om vi emellertid i miljökonsekvensens namn skulle ställa lika stränga krav på hanteringen av fossilavfallet som vi har rätt att ställa på kärnavfallet, skulle en stor del av jordens 550 miljoner bilar omedelbart tas ur bruk.

Så till strategierna. Inom varje land krävs det en samlad, övergripande och långsiktig strategi för landets medverkan i det internationella miljövårdsarbetet. Vi måste inse miljöfrågornas centrala betydelse både nationellt och internationellt och skaffa oss en fördjupad samordning av det internationellt inriktade arbetet. Detta kräver organisatoriska förändringar och förstärkningar på de flesta nivåer inom vår förvaltning, såsom också framhålls i redogörelsen.

Strategierna syftar till höjd beredskap att ta itu med miljöproblemen nationellt genom dels internationellt, dels globalt samarbete inför befintliga globala hot samt dels problem som sammanhänger med naturresurserna och deras utnyttjande. Miljöhoten i tredje världen med globala konsekvenser bör vägas in i utformningen av vår biståndspolitik.

När riksdagen för några år sedan förde en miljöpolitisk debatt, lämnade svenska riksdagsgruppen tolv förslag till omedelbara och konkreta åtgärder. Man kan konstatera att nio av dem finns med i denna redogörelse från regeringen. Också därför förtjänar redogörelsen ett gott betyg.

Det trettonde förslaget den gången, som gick ut på en sammanslagning av försvarsministeriet med miljöministeriet, skall inte heller nu läggas åt sidan. Men de säkerhetspolitiska sidorna i miljöpolitiken är påfallande stora. Därför kan det inte vara fel att, såsom strateger gör inom säkerhetspolitiken, dela in vårt behov av säkerhet i en global, en nationell och en individuell nivå även inom miljöpolitiken. Det önskvärda kan kanske då bli både sannolikt och möjligt. Men den hållbara utvecklingens princip måste i så fall konkret genomsyra allt handlande på alla nivåer. Annars riskerar miljökonsekvensbedömningen att bli en politisk deklaration med vagare innehåll än vad människor kan acceptera.

Herr talman! Folks längtan efter konkreta realistiska åtgärder är nu större än någonsin tidigare. Det är vår sak att fånga upp de önskemålen och att omsätta dem i en samhällspolitik, som sätter den hållbara utvecklingen främst. Tonas de ideologiska motsättningarna samtidigt ner, är det inget ont i det.

Begreppen "hållbar utveckling" och "miljökonsekvensbedömning" hör ihop som lera och långhalm. I redogörelsen återkommer den förstnämnda termen ett hundratal gånger

medan den andra nyttjas mera sparsamt. Att regeringen tagit termen ”miljökonsekvensbedömning” i bruk är en banbrytande vinning, därför att en miljökonsekvensbedömning blir verksam först när ekonomiska budgeter och bokslut åtföljs av ekologiska motsvarigheter. Därför är det lämpligt att börja beskriva bnp, bruttonationalprodukten, också i ekologiska termer.

Edustajat Juhantalo ja Vähänäkki merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Vistbacka: Herra puhemies! Ihmiskunnalle on yhtenä maapalloa asuttavista lajeista annettu mittaamattoman suuri valta ja vastuu maapallomme tulevaisuudesta. Mikään muu laji ei ole muuttanut planeettaamme ja sen olosuhteita niin radikaalisti, kuin ihminen on viimeisten vuosikymmenien aikana tehnyt. Tänäpäin voimme kysyä toisiltamme, millä tavoin olemme täyttäneet meille annetun tehtävän viljellä ja varjella maata sekä ylläpitää elämää.

Vielä viime vuosisadan puolelle saakka ihmiskunta niveltui varsin kitkattomasti muuhun luomakuntaan, vaikkakin sillä jo vuosituhansien ajan on ollut käytössään monia kehittyneitä viljely- ja metsästystapoja, jopa mineraalien jalostusmenetelmiä. Toiminta oli kuitenkin tähän saakka tapahtunut pienimuotoisesti, ja menetelmät olivat pitkälti olleet kehitettyjä luonnosta itsestään sen omilla ehdoilla. Esimerkkejä tällaisesta toiminnasta ovat mm. kaskeaminen, raudan nostaminen järvien pohjasta ja sen jatkojalostaminen masuuneissa. Varsin luonnonmukaista toimintaa on ollut myös Suomessa pitkään harjoitettu mekaaninen puunjalostus.

Vuosisadan vaihteen molemmin puolin alkoi nopea teollistumiskehitys — ensin Euroopassa ja sitten myös muualle laajeten. Tämän kehityksen seurauksena ihminen alkoi muuttaa luontoa eli omaa elinympäristöään kiihtyvällä nopeudella ja teholla. Luonnonvaroja alettiin käyttää estottomasti usein piittaamatta lainkaan toiminnan ympäristölle aiheuttamista seurauksista. Näistä saivat ensin oman osansa kasvit ja eläimet, mutta varsinkin teollistumisen alkuvaiheessa ei osattu välittää edes ihmisen itsensä hyvin-

voinnista. Ympäristöä raikattiin häikäilemättömästi: Teollisuuslaitokset syytivät ilmaan, vesiin ja maahan valtavia määriä myrkkyjä, lukuisat teollisuustyöntekijät sairastuivat ja jopa kuolivat tietämättömyyden ja välinpitämättömyyden takia omassa työssään.

Tänä päivänä, kun ihmiskunta on harjoittanut pitkälle kehittyntä teknologiaansa noin sata vuotta, olemme ajautuneet pelottavaan tilanteeseen. Elinympäristömme on paikoin saastunut jo elinkelvottomaksi, ja laajat alueet kärsivät lähes peruuttamattomista vaurioista. Lisäksi maapallon väestön nopea lisääntyminen on monin paikoin edesauttanut luonnon omia tuhoisia voimia kuten esimerkiksi eroosiota ja aavikoitumista. Myös pohjavedet ovat paikoitellen saastuneet tai ne on käytetty lähes olemattomiin. Mainitsematta ei voi myöskään jättää ilmakehän otsonikerroksen ohenemista ja kiihtyvällä vauhdilla etenevää kasvihuoneilmiötä.

Otsonikerroksen vähentyminen saattaa tuntua tavallisesta kadunmiehestä varsin kaukaiselta ja teoreettiselta ongelmalta. Hän saattaa ajatella, ettei jonkin epämääräisen kerroksen ohentuminen ylhäällä ilmakehässä vaikuta hänen jokapäiväiseen elämäänsä millään tavalla. Hän ei myöskään koe millään tavalla osavastuuta tästä ongelmasta, vaan ajattelee ongelman johtuvan — mikäli sellaista nyt todellisuudessa onkaan — suurista teollisuuslaitoksista tai jonkin muun maan kuin Suomen alueelta peräisin olevista päästöistä. Tämä ajatusmalli on kuitenkin täysin väärä. Kuten hallituksen selonteossa todettiin, aiheutuu otsonikerroksen ohentumisesta jokaiselle maapallon asukkaalle pitkällä tähtäyksellä varsin merkittäviä terveysriskejä. Sen lisäksi, että kerroksen oheneminen vaurioittaa kasvillisuutta ja saa aikaan muutoksia niiden koostumuksessa, vaarantaa se myöskin ihmisen terveyden. Muun muassa ihosyövän riski kasvaa merkittävästi. Tästä on ollutkin havaittavissa lukuisia esimerkkejä maissa, joissa aurinko paistaa ympäri vuoden. Näissä maissa ihosyöpätapausten määrä on ollut viimeisinä vuosina jyrkässä kasvussa.

Herra puhemies! Toinen koko maailmaa ja jokaista maailman kansalaista koskettava ongelma on jo edellä mainitsemani kasvihuoneilmiö. Tämän seurauksena maapallon lämpötila on lähtenyt jatkuvaan nousuun yhä

kiihtyvällä vauhdilla. Tiedemiehet eivät ole yksimielisiä siitä, pystytäänkö kyseistä kehitystä enää pysäyttämään. Mikäli tilanne voidaan vielä saada hallintaan, se vaatii joka tapauksessa nopeita ja tehokkaita yleismaailmallisia toimenpiteitä. Näistä on mahdollista sopia ainoastaan kaikki maapallon valtiot kattavalla yleissopimuksella, ja näin ollen paras foorumi kyseisen sopimuksen tekemiseen on ilman muuta Yhdistyneet kansakunnat. Tässä asiassa onkin YK:n asettama Brundtlandin komitea tehnyt erinomaista pohjatyötä ja siitä onkin jo seurannut YK:n yleiskokouksen päätöksiä. Tehdyt päätökset eivät kuitenkaan vielä riitä, vaan on päästävä entistä tarkempiin ja rajoittavampiin sopimuksiin saasteiden päästöistä siten, että ne sitovat kaikkia maapallon maita.

Koska saasteongelmat ovat, kuten hallituksen selonteossa myöskin todetaan, yleismaailmallisia, ei Suomikaan ole jäämässä niistä osattomaksi. Onneksi emme ole kuitenkaan vielä siinä tilanteessa, jossa monet Keski-Euroopan teollistuneet valtiot tai toisaalta huippuunsa riistetyt, raaka-ainetuotantoalueina toimivat kehitysmaat tällä hetkellä ovat. Siellä tilanne on lähes katastrofaalinen. Suomessakin on luonnollisesti havaittavissa laajasti saasteiden vaikutusta ympäristössämme. Esimerkkejä tällaisesta ovat vesien happamoituminen, hiljalleen etenevät metsätuhot sekä meitä ympäröivien merivesien jatkuva saastuminen hyljekuolemiseen ja leväesiintymiseen.

Nämä kaikki ovat erittäin vaarallisia uhkatekijöitä Suomen luonnon ja myöskin talouden tasapainolle. Suomihan elää ja pysyy hyvinvointivaltiona pystyessä ainakin toistaiseksi pitkälti puuraaka-aineeseen perustuvan teollisuustuotannon ansiosta. Puunjalostusteollisuus ja siihen liittyvät elinkeinot muodostavat vientiteollisuudestamme yli 50 prosenttia. Mikäli Suomen metsien tulevaisuus on vaarassa, on vaarassa myöskin kansakuntamme hyvinvointi. Meillä ei ole taloudellista, saatikka moraalista mahdollisuutta menettää metsiämme ja niistä saatavaa tuottoa tai virkistystä.

Suomen tulee ryhtyä kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin, joilla metsiämme vaarantavat uhkatekijät voitaisiin torjua ainakin siinä mitassa, kuin se on meille itsellemme mahdollista. Kaikkiin asiaan vaikuttaviin tekijöihin meillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa

edes välillisesti. Eräänä esimerkkinä ovat lähinaapureista ilman mukana kulkeutuvat saasteet. Tämän takia meidän on pystyttävä käymään neuvotteluja sekä niiden avulla myös pääsemään ratkaisuun siitä, että tällä hetkellä varsin suurina pitoisuuksina lähinnä Neuvostoliitosta ja muista Itä-Euroopan maista tulevat ilmansaasteet saadaan kuriin mahdollisimman nopeasti. Saattaa olla, että kyseiseen tarkoitukseen nyt uhratut varat tulevat tulevina vuosikymmeninä korkoineen meille takaisin.

Luonnollistikaan emme saa tehdä tätä työtä pelkästään hyvästä sydäimestä, vaan siinä täytyy olla myöskin mukana terveesti itsekkäitä päämääriä ja vaatimuksia. Suomen tulee saada mahdollisista ympäristönsuojeluinvestoinneistaan esimerkiksi Neuvostoliittoon heti jonkinlaista vastinetta. Mitä nämä vastineet tai korvaukset olisivat, tulisi kussakin tapauksessa harkita erikseen.

Herra puhemies! Energiakysymykset muodostavat varsin tärkeän osatekijän puhuttaessa ympäristönsuojelusta ja ympäristökykyisyyksistä. Energiakysymykset ovat muodostumassa erääksi tulevien eduskuntavaalien kuumimmista asioista. Tämä johtuu siitä, että tulevalta hallitukselta ja tulevalta eduskunnalta odotetaan lähes välittömästi vaalien jälkeen päätöstä mahdollisesta uudesta, viidennestä ydinvoimalasta. Varsinkin metsäteollisuuden ja energiyhtiöiden toimesta tätä asiaa on ajettu valtavalla voimalla ja väellä eteenpäin koko kuluneen eduskuntakauden ajan. Täydellä syyllä voidaan väittää, että viidennen ydinvoimalayksikön rakentaminen on jäänyt kuluneella eduskuntakaudella tekemättä vain siksi, että noin neljä vuotta sitten käydyissä hallitusneuvotteluissa hallitusohjelmaan kirjattiin tämä päätös SMP:n ehdottomasta vaatimuksesta. Pystyimme siis saamaan aikaiseksi neljän vuoden pituisen torjuntavoiton ydinvoiman kapasiteetin lisäämisestä maahamme.

Suomella on nyt ollut neljä vuotta aikaa miettiä ja kehitellä mahdollisia vaihtoehtoja lisäydinvoimalle ja yleensäkin ydinvoimalle. Mitä tämän vaihtoehdon löytymisen eteen on tehty? Valitettavasti ei käytännössä yhtään mitään. Kuluneena neljänä vuotena ja sitäkin pitempänä ajanjaksona on ydinvoimenergian kehittämiseen ja ydinvoimalan rakennuspäätöksen aikaansaamisen mainostamiseen käytetty miljardeja. Samaan aikaan

on vastaavasti vaihtoehtoisten ja uusiutuvien energiamuotojen kehittämiseen ja tutkimiseen käytetty valtiovallan taholta varsin mitättömiä rahamääriä. Tämä on erittäin suuri laiminlyönti, ja kyseessä lieneekin pelkästään tarkoitushakuisuus. Sen enempää kauppa- ja teollisuusministeriö kuin elinkeinoelämäkään eivät tunne riittävää halukkuutta ryhtyä tutkimaan uusia mahdollisuuksia mm. aurinkoenergian, tuulienergian, maalämmön, biomassaenergian ja energiapuuhaakkeen nykyistä tehokkaammaksi hyödyntämiseksi.

Ulkomailla suoritetuissa tutkimuksissa sekä muutamissa pienin määrärahoihin suoritetuissa kotimaisissa tutkimuksissa on päästy monissa näissä vaihtoehtoissa varsin hyviin tuloksiin. Parhaisiin tuloksiin ulkomailta lienee päästy juuri tuulienergian ja meille kaikkein vähiten sopivan vuorovesienergian kehittämisessä. Kotimaisissa tutkimuksissa on varsin lupaavia tuloksia saatu bioenergian ja maalämmön osalta. Ne määrärahat, joita tähän tutkimukseen ja kehittäilytyöhön on uhrattu, ovat kuitenkin mitättömiä verrattuna massiivisiin ydinenergiakampanjoihin.

SMP:n mielestä maahamme ei tule enää rakentaa lisää ydinvoimalakapasiteettia ja olemassa olevistakin ydinvoimaloista tulee päästä eroon mahdollisimman nopeasti. Meillä on riittävästi varoittavia esimerkkejä maailmalta ydinvoiman vaarallisuudesta energiatahojen päinvastaisista väitteistä huolimatta. Valitettavasti suomalaisten muisti on varsin lyhyt ja näin suhteellisen lähellä Suomea tapahtunut Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuus ja siitä aiheutuneet ympäristötuhot ovat jo painuneet pois muistista. Näin siitä huolimatta, että kyseisen ydinvoimalaonnettomuuden seuraukset ulottuivat jopa Suomeen saakka. Suomessa seuraukset olivat vielä suhteellisen lieviä tapahtuman kaukaisuuden takia, mutta mikä olisi tilanne esimerkiksi Leningradissa tapahtuvan vastaavan onnettomuuden jälkeen? Tulisiko esimerkiksi Imatrasta ja Lappeenrannasta vastaavanlaisia aavekaupunkeja kuin Ukrainassa on tällä hetkellä? Syntyisikö Suomessa epämuodostuneita lapsia ja eläimiä, kuten tällä hetkellä tapahtuu Ukrainassa? Jouduttaisiinko suurelle alueelle Etelä- ja Itä-Suomea tuomaan kaikki elintarvikkeet muualta Suomesta tai jopa ulkomailta? Jouduttaisiinko ääritapauksessa merkittävä osa Suomea

evakuoimaan jopa useiksi kymmeniksi vuosiksi?

Herra puhemies! Kaikkiin näihin kysymyksiin on mahdollista joutua vastaamaan myöntävästi, mikäli pahin mahdollinen tapahtuu lähellä valtakunnan rajaa sijaitsevilla Neuvostoliiton ydinvoimaloissa, saatikka jossain Suomen ydinvoimaloista. Tästä huolimatta teollisuuspiirit ja jopa monet poliittiset tahot ovat valmiita vannomaan ydinvoiman nimeen viimeiseen hengenvetoonsa saakka.

Pidämme SMP:ssä tätä politiikkaa vastuuttomana ja ihmishenkiä halventavana. Mielestämme poliittisilla päättäjillä tulee olla riittävästi uskallusta ja moraalista selkäranka tehdä jopa taloudellisesti kipeitä ratkaisuja kansakuntamme tulevaisuuden pelastamiseksi, mikäli talouselämällä ei ole siihen kykyä eikä tahtoa. Suomen energiapolitiikka tulee rakentaa ja myöskin pystytään rakentamaan muunkin kuin ydinenergian varaan myös tulevaisuudessa. Emme ole oikeutettuja uhraamaan tämänhetkisten ja lähivuosisikymmenien etunäkökohtien vuoksi lastenlastemme ja heidän jälkeläistensä tulevaisuutta.

Tähän saakka ihmisten käsitys hyvinvoinnista on perustunut lähes yksinomaan materialistisiin näkemyksiin ja kulutushyödykkeisiin. Tavoiteltavan arvoisina asioina on pidetty autoa, stereota, videoita, nopeita veneitä jne. Olemme ryhtymässä maksamaan tämän elintasokilpajuoksumme seurauksia maapallon laajuksena uhkaavana ympäristötuhona. Vähitellen tavoiteltaviksi elintason mitoiksi ovat nousemassa puhdas luonto, kaunis ja rauhallinen elinympäristö, saasteetomat elintarvikkeet jne. Ehkäpä tätä voidaan pitää merkinä niin suomalaisten kuin koko maapallon väestön vähittäisestä heräämisestä huomaamaan sen vaaran, joka ihmiskunnan tulevaisuutta varjostaa. Emme elä pelkästä leivästä vaan myöskin aineettomista arvoista. Sinänsä nämä kaksi eivät ole vastakkaisia, sillä ilman puhdasta luontoa ei ole ihmisillä myöskään leipää tai se on ainakin liian myrkyllistä syötäväksi.

Herra puhemies! Selonteossa on kiinnitetty erityistä huomiota myös liikenteeseen ja sen aiheuttamiin ympäristöongelmiin. Tämä on varsin luonnollista, sillä riittävien, tehokkaiden ja taloudellisten liikennepalvelujen saatavuus on välttämätöntä väestön hyvinvoinnin ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten

kannalta. Toisaalta liikenne aiheuttaa ympäristölle monenlaisia haittoja. Hiilimonoksidi ja lyijy ovat lähes yksinomaan tieliikenteen tuottamia. Myös hiilivedyistä ja typenoksideista tieliikenteen osuus on yli puolet. Vain rikkidioksidin suhteen liikenteen osuus on varsin pieni. Myöskään liikenteen meluhaittoja ei voi aliarvioida.

Vaikka esimerkiksi maamme typpilaskeumasta yli 80 prosenttia tulee ulkomailta, on omilla rajoittavilla toimenpiteillämme kuitenkin ratkaiseva merkitys. Näitä on myös tuloksellisesti tehty. Ne eivät kuitenkaan vielä riitä, ja päätöksissään valtiovaltan tulisi kantaa osansa vastuusta myös taloudellisessa muodossa.

On syytä muistuttaa, että mikään muu maa maailmassa ei ole samassa määrin riippuvainen metsäteollisuudesta ja siten metsien hyvinvoinnista kuin Suomi. Metsäntutkimuslaitoskin on jokin aika sitten julkaistussa tutkimuksessaan havainnut, että puiden harvuuntuminen ja havupuiden viherlevä ovat lisääntyneet ilmansaasteiden vaivaamilla alueilla. Näiden ilmiöiden katsotaan olevan yhteydessä sekä rikkidioksidin että erityisesti typen oksidien päästöihin mm. happosateiden kautta. Suomi on lisäksi allekirjoittanut vuonna 1988 ns. Sofian julistuksen, jonka mukaan olemme sitoutuneet vähentämään typen oksidipäästöjämme vuoteen 1998 mennessä 30 prosentilla vuosien 1980 ja 1986 väliltä vallittavasta lähtötasosta. Nykyisellä vauhdilla emme pysty vastaamaan sitoumuksisamme.

Henkilöautojen katalyyttinen pakokaasujen puhdistaminen kyllä vähentää mm. typen oksidien päästöjä, mutta nämä eivät yleisty riittävällä vauhdilla, koska autokantamme usiutuu varsin hitaasti. Tästä kiitos korkealle autoverollemme. Vanhoihin autoihin ei tulane saamaan puhdistimia, sillä ne ovat sangen arvokkaita, mikäli valtiovalta ei lähde omalla taloudellisella panoksellaan tukemaan näiden asentamista. Sellaisia määräyksiä ei kuitenkaan tule antaa, että vanhoillekin autoille määrättäisiin katalyyttipuhdistin ilman valtiovaltan rahallista tukea auton omistajille. Jos näin kuitenkin tapahtuisi, kohtelisi se epäoikeudenmukaisesti vähävaraista kansanosaa etenkin maaseudulla, missä oma auto usein on välttämätön. Aina on myös huomioitava se, että jos kerran määräyksiä annetaan, niitä on myös pystyt-

tävä valvomaan. Näinhän ei tilanne valitettavasti vielä ole. Katsastusasemille tulisikin lähiaikoina saada laitteet pakokaasujen tarkastukseen.

Lyijypäästöjen osalta on parannusta saatu aikaan, mutta täytyy jälleen kerran ihmetellä valtiovalan ohjauskeinoja. Nythän esitetään moottoribensiinin perusveron korotuksen ohella, että lyijyllisen moottoribensiinin lisäveroa korotetaan lisäksi 3 pennillä. Mielestäni ohjauskeinona olisi tullut käyttää lyijytömän bensiinin veron alentamista.

Tarkasteltaessa liikenteen haittavaikutusten merkitystä ympäristöön on toisaalta otettava huomioon maantieteellinen asemamme sekä se, että olemme sangen harvaanasuttu maa, jossa rataverkko on harva. Näin ollen kaikkia kuljetuksia ei voida koskaan siirtää rautateille, vaikka rautatiet ovatkin yksi saasteettomimmista kuljetusmuodoista. Näin ollen maantieliikenteen aiheuttamia ongelmia ei voida koskaan poistaa kokonaan.

Myönteisenä seikkana on kyllä huomioitava ensi vuoden budjettiin liittyvät maininnat eräiden rataosuuksien nopeuksien nostosta. Näin toivon mukaan saadaan yhä enemmän sekä henkilö- että tavaraliikennettä maanteiltä rautateille. Viimeaikainen kehitys rautateillä ei ole ollut toivottu, koska rautatiekuljetukset eivät ole 1980-luvulla kasvaneet juuri lainkaan. Voikin kysyä aiheellisesti, miksi vain puhumme mielellämme ympäristöystävällisistä kuljetusmuodoista, mutta emme kuitenkaan itse käytä niitä silloin, kun se olisi mahdollista. Kysymyksen voi suunnata myös rautateiden puoleen, eli onko siellä tehty kaikki voitava esimerkiksi markkinoinnin suhteen, jotta pitkien välimatkojen tavaraliikenne ja erityisesti raskas tavaraliikenne saataisiin kiskoille?

Ympäristöhaittojen ohella liikenne tuottaa myös huomattavia terveyshaittoja. Näitä aiheuttavat erityisesti raskaan ajoneuvokaluston dieselmoottorit. Hallituksen tulisikin ensi vaiheessa pikaisesti antaa esitys liikevaihtoveron poistamisesta vähäpäästöisiltä linja-autoilta, koska uusiin linja-autoihin pystytään asentamaan nykyisin muun muassa ns. hiukkasloukku. Näin toimien hallitus voisi osoittaa ympäristöystävällistä mieltä pelkien fiskaalisten tarkoituksperiensä vastapainoksi.

Joukko- ja raideliikenteen edistäminen olisi terveen liikennepolitiikan kehittämisen

ohella myös tärkeä osa kestäväan kehityksen politiikkaa yleisesti. Rautatieliikenteen osalta on toivoa perustuen ensi vuoden budjettiesitykseen, mutta linja-autoliikenteen kannalta tulevaisuus ei näytä yhtä hyvältä, näin siitäkin huolimatta, että linja-autoliikenne on kuljetussuoritteeltaan suurin joukkoliikennejärjestelmämme. Sen saama tuki yhteiskunnalta ei ole läheskään riittävä. Hallituksen olisikin pikaisesti selvitettävä, mitkä mahdollisuudet olisi antaa linja-autoliikenteelle oikeus käyttää verotonta polttoainetta. Näin menetellen linja-autoliikenne saisi paremmat mahdollisuudet kilpailla yksityisen liikenteen kanssa sekä koko joukkoliikenne tulisi kilpailukykyisemmäksi yksityisen liikenteen kanssa. Tämä edistäisi myös omalta osaltaan ympäristöhaittojen torjuntaa.

Koska liikenteen aiheuttamat ympäristö- ja terveyshaitat on kiistattomasti pystytty osoittamaan, tulisi valtiovalan enenevässä määrin osallistua haittojen poistamiseen, ei yksinomaan tukkoja määräyksiä antamalla vaan tarjoamalla myös taloudellista tukea ympäristöystävällisemmille vaihtoehdoille. Erityisesti valtiovalan tulisi tukea uusien vaihtoehtojen tutkimista kuten saasteettomien ajoneuvojen kehittämistä.

Herra puhemies! Maataloutta pidetään eräänä saastuttajista ja tietyissä olosuhteissa jopa vakavana saastuttajana. Osittain tämä väite pitää paikkansa. Tämän päivän teho- ja viljelys samoin kuin tehomaatalouskin on luotu täysin luonnon arvojen ja luonnon tasapainon halveksuntaan perustuen. Tehomaatalous tukeutuu rajuun keinolannoitteiden käyttöön sekä kaiken ei-toivotun kasvillisuuden ja tuhoeläinten rajuun myrkyttämiseen. Sekä lannoittamista että myrkyttämistä käytetään laajassa mittakaavassa siitäkin huolimatta, että lopputuote saattaa sisältää tämän toiminnan takia mittavia pitoisuuksia myrkyjä ja muita haitallisia aineita. Tehomaanviljelyn henkeen vannovat eivät kannata tästä huolta vaan tarkastelevat ainoastaan tuottavuutta ja toiminnan laajuutta.

Metsäpuolella taas vastaava ajattelutapa on suosinut laajoja avohakkuuta, vesakomyrkytyksiä ja metsien syväaurauksia sekä soiden kuivattamisia. Näiden seurauksena ovat laajat entiset metsäalueet vielä vuosikymmenien jälkeenkin kitukasvuista pensaikkoa, luonnossamme ammottavat syvät ojaukset kasvaen pelkästään maitohors-

maa tai muuta rikkaruohoa ja entiset suot ovat yhä metsää tuottamattomia. Päästövesillä ne ovat kuitenkin saastuttaneet alajuoksun vesistöt lähes käyttökeltvottomaan kuntoon. Kaikki tämä pelkästään siksi, että vallalla ollut teho- ja maatalouden ja -metsätalouden suuntaus ei ole sallinut omaksutulle hillittömän kasvun tielle vaihtoehtoisia muotoja. Valitettavasti tätä suuntausta on tuettu myöskin valtiovalan toimesta lähinnä keskustapuolueen hallituskautelta periytyneen maatalouspoliittisen ajattelutavan takia.

Maallamme ei kuitenkaan ole enää varaa kyseisen kaltaiseen ympäristöämme raiskaavaan maatalous- ja metsäpolitiikkaan, vaan suuntaukseen on saatava pikainen muutos. Mikäli aiomme säilyttää metsämme tuottaman puun laadun entisen kaltaisena ja maataloutemme tuottamien elintarvikkeiden puhtauden riittävänä, on ryhdyttävä palaamaan luonnonmukaisempiin viljely- ja kasvatusmenetelmiin. Pelkällä määrällä ei ole missään tapauksessa aina korvattavissa laatu, sillä heikkolaatuisella ja käyttökeltvottomalla tuotteella ei suurissakaan mittakaavoissa ole mitään arvoa.

Herra puhemies! Hallituksen selonteossa sekä tässä puheessani aikaisemmin mainittu Brundtlandin komitea istui vuosina 1983—87. Suomessa vastaava Maailmankomission ehdotuksia käsitellyt ja arvioinut komitea toimi joulukuusta 1987 toukokuuhun 1989. Molemmat komiteat pohtivat siis ympäristön tilaa nimikkeellä "Yhteinen tulevaisuutemme".

Mielenkiintoisena asiana haluaisin tässä yhteydessä esiintuoda sen, että SMP:n puoluekokouksessa jo 7.8.1983 hyväksyttiin julkilausuma, jossa käsiteltiin ympäristönsuojeluun ja tulevaisuuteen liittyviä asioita. Eräs otsikko tässä julkilausumassa oli nimeltään "Kestävän kehityksen muutostie". Julkilausemussa todettiin mm. seuraavaa:

"SMP:n mielestä nyt tulee keskittyä huomioimaan ihminen yhtenä osatekijänä luonnon kokonaisuudessa eikä alistaa häntä automaation, kovan teknologian ja kulutushysterian pelinappulaksi. SMP:n päämääräkseen asettama pehmeämpi tulevaisuus ei merkitse kansalaisten elintason alentamista. Maassamme voidaan tehokkaasti turvata myös heikommassa asemassa olevien kansalaisten aineellinen ja henkinen elintaso. Järkevällä kasvulla ja kansantulomme uudelleen oikeudenmukaisemmin jakamisella Suomi voidaan

nopeasti nostaa kansalaisten elinolosuhteilla mitattuna maailman kansojen kärkeen.

Elämän laatu on aineellisesta edistyksestä huolimatta kärsinyt. Suuret tuotanto- ja virkakoneistot ovat vieneet ihmiseltä mahdollisuuden hallita omaa elämäänsä. Yksinäisyys, ihmissuhteiden köyhyys sekä lasten, nuorten, vanhusten ja vammaisten asema yhteiskunnassa ovat nyt taloudellisia huolia polttavampia kysymyksiä. Yhteiskunnan perustavoitteet ovat hämärtyneet. Maailma lähestyy yhä vaikeampia ongelmia. Vauraana teollisuusmaana Suomella on vastuu oikeudenmukaisemmasta kansainvälisestä kehityksestä. Jos emme ole osa ratkaisua, olemme osa ongelmaa.”

SMP käsitteli siis puoluekokouksessaan vuonna 1983 tänä päivänä hallituksen selonteossa esiin tuotuja asioita. Tuolloin aloitti myös työnsä Brundtlandin komitea, jossa samoja asioita pohdittiin. SMP:n politiikkaa voidaan siis täydellä syyllä sanoa todelliseksi vihreäksi liikkeeksi ja pehmeäksi, ihmis- ja luontoystävällisemmäksi politiikaksi. Olemme olleet tällä linjalla jo pitkään, siinäkin vaiheessa kun vihreästä liikkeestä Länsi-Saksassa kuultiin korkeintaan uutisissa. Olemme myös toimineet tämän päämäärän hyväksi käytännön politiikassamme. Jatkamme samalla linjalla myös tulevaisuudessa ja olemme pelkästään ilahuneita siitä, että samalle linjalle on löytynyt kannatusta myös muissa puolueissa.

Emme kuitenkaan hyväksy sitä, että vihreystä tai pehmeistä elämänarvoista tehdään politiikan ainoa sisältö unohtaen todellisuuden realiteetit. Kauaskatseisen, luonnon ja ihmisen yhteenkuuluvuuden huomioon ottavan poliittisen linjan on oltava yksi perustekijä politiikan teossa, kuitenkin vain siten, että se ohjaa päätöksentekoa yleensä. Mihin kääntymistä ympäristöterrorismiin tai yksisilmäiseen luonnonsuojeluuntoiluun emme halua lähteä mukaan. Asialinja on tässäkin kysymyksessä kaikkein paras vaihtoehto.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Jo luomiskertomuksen yhteydessä Raamatun ensimmäisessä kirjassa sanotaan, että Jumala asetti ihmisen viljelemään ja varjelemaan

maata. Monta vuosituhatta ihmiskunta viljeli maata niin, että luonnon sietokyky ei ylittynyt. Tällä vuosisadalla ja varsinkin sen viimeisellä puoliskolla viljely ei ole enempää teollistuneissa maissa kuin monissa kehitysmaissakaan ollut tasapainossa varjelen kanssa. Ihmiset ovat ottaneet maasta ja luonnosta irti enemmän kuin sen sietokyky olisi sallinut. Näin on tapahtunut viljelyn kaikilla saroilla eli maataloudessa, metsätaloudessa, teollisuus- ja energiantuotannossa sekä liikenteessä. Tehoviljely eli luonnon riisto on tapahtunut eri maissa eri tavoin luonnonrikkauksista ja olosuhteista riippuen, mutta lopputulos on ollut saman kaltainen: luonnon sietokyky on ylitetty.

Ilmaa ja vettä on pidetty kaikille kuuluvina ja ilmaisina voimavaroina. Kuluttajat eivät kykene päättämään ympäristön arvosta ja hinnasta. Kulutuksesta ei tällöin myöskään osata tinkiä. Kun ympäristönsuojelu mielletään osaksi hyvinvointia, kuluttajat oppivat tinkimään kulutuksesta ympäristön hyväksi. Vielä ei tähän ole päästy missään. Elämme yhä saastuttamisaikakautta. Tarvi-taan siis nopeita ja voimakkaita toimenpiteitä suunnan muuttamiseksi.

Maailman laajuisesti ihmisten hyvinvointi-kehitys ei ole viime vuosikymmenien saastuttamisen aikakautena ollut aiempaa parempaa. Voimakkaasta luonnon rasittumisesta huolimatta sadat miljoonat ihmiset eri puolilla maailmaa näkevät nälkää. Selonteossakin todetaan nykykehityksen huolestuttava suunta.

Paradoksaalinen tulos ns. kehityksestä on ollut se, että luontoa riistämällä aikaansaatu edistys ei ole poistanut edes puutetta ja hätää ihmiskunnalta, vaan on aiheuttanut niiden lisäksi yhden uuden ja suuren ongelman: kehitys ei ole ollut kestävä, päinvastoin.

Yksinkertainen toimenpide kestäväan kehitykseen tähtääväksi toimeksi, jota valtioneuvosto selonteossaan etsii, mutta ei ole löytänyt, on määrätietoinen paluu viljelyn ja varjelen tasapainoon. Luonnosta saamme ottaa ja sinne päästää vain sen määrän, mitä sen sietokyky kestää. Maatalous, teollisuus, energian tuotanto, kulutus ja liikenne tulee mитоittaa luonnon asettamien rajojen puitteisiin.

Edellä viittasin Raamatun alkulehdillä ihmisille annettuun kehotukseen viljellä ja varjella maata. Sallittaneen, että tässä vakavassa

ja elämämme jatkuvuuden perimmäisiä kysymyksiä koskevassa asiassa vielä tuon esille muutamia Raamatun antamia elämän-ohjeita. Sieltä löytyy seuraavia lauseita: "Riittää, kun teillä on elatus ja vaatteet." "Kavahtakaa kaikenlaista ahneutta." "Tyytykää alhaisiin oloihin." "Älkää olko turhan kunnian pyytäjiä." "Älä kerää aarteita maan päälle, sillä ihmisen elämä ei riipu hänen omaisuudestaan, vaikka sitä ylenpalttisestikin olisi." "Jolla on kiihko rikastua, se ei jää rankaisematta."

Nuo lauseet ovat mielenkiintoisia pohdittaviksi tässä yhteydessä, kun keskustellaan kestävästä kehityksestä ja ympäristöme tilasta. Ne on haluttu unohtaa. Mieluummin on muistettu kehoitus rakastaa lähimmäistään niin kuin itseä ja tästäkin ensi sijassa vain loppuosa. Kuitenkin nuo vanhat lauseet ovat arvokasta perusopetusaineistoa meille 1990-luvun saatesukupolvelle. Perimmäinen kysymys on ahneus eli jatkuvan kasvun ideologia. Siitä pitäisi päästä eroon. Mutta olemmeko siihen valmiit?

Hallitus viittaa selonteossa Ympäristön ja kehityksen maailmankomission selvitykseen vuodelta 1987 ja YK:n sen perusteella antamaan poliittisesti sitovaan toimintaohjelmaan "Ympäristöperspektiivi vuoteen 2000 ja sen jälkeen". Tämän ns. Brundtlandin komission selvityksen tavoitteet ovat kannatettavat ja hyvät, mutta keinot eivät ole alkuunkaan sopusoinnussa ylevien päämäärien kanssa. Tämän komission perusteella toimittaessa maailma tuhoutuu vääjäämättömästi.

Käsittelyssä oleva valtioneuvoston selonteko on samalla tavalla keskeisimmiltä osin onntto asiakirja. Hallitus ei ole kyennyt paneutumaan syvällisesti suuriin ympäristöpoliittisiin peruskysymyksiin kuten energiapolitiikkaan, liikennepoliitiikkaan, veropolitiikkaan tai kuluttajapolitiikkaan. Ympäristöpolitiikan suunta ei tällä politiikalla muutu kestävästä kehityksen politiikaksi vaan jatkuu kestävämmän kasvun politiikkana. Perussyy lienee sosialidemokraattien holhouspolitiikan ja kokoomuksen kulutusliberalismin välinen ristiriita, jonka lasku näyttää muodostuvan kohtuuttoman suureksi.

Brundtlandin komission selvityksen keskeisin linjanveto on se, että maailman laajuisesti päästään kestäväan kehitykseen ilman, että kenenkään tosiasiasa tarvitsee luopua

mistään. Sen mukaan kestävä kehitys tarkoittaa, että ihmiskunnan nykyiset perustarpeet tyydytetään viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa. Ihmisten tulisi oppia elämään pysyvästi sovussa keskenään ja sopusoinnussa luonnon kanssa. Kenenkään ei siis tarvitse luopua mistään, ja siitä huolimatta esimerkiksi energian kulutus saadaan alenemaan merkittävästi lähivuosikymmeninä. Vastaava Suomen toimikunta on päätenyt toistamaan samat korulauseet antamatta niille konkreettista ja järkevää sisältöä.

On kysyttävä, onko kehitysmaiden ihmisillä oikeus nostaa elintasonsa ja energian kulutuksensa, jos ei aivan samalle tasolle teollistuneiden maiden kansalaisten kanssa, niin ainakin merkittävästi nykyistä korkeammalle. Jos ei ole, on miljardien ihmisten luovuttava unelmistaan ja tavoitteistaan saada ihmisarvoinen elämä itselleen ja lapsilleen. Jos heillä on tämä oikeus, energian kulutus ei supistu nykyisestä vaan kasvaa voimakkaasti, aivan päinvastoin kuin komissio sanoo.

Brundtlandin komission ajatusrakennelma on tärkeimmältä kohdaltaan harhaanjohtava ja petollinen. Sen yhteiskuntapolitiikan seitsemän päämäärää peräkkäin lueteltuina ovat ristiriitainen lista. Yksi Saddam Hussein käytyreinen pystyy hetkessä romuttamaan täydellisesti Brundtlandin komission hienot tavoitteet ihmisten elämisestä pysyvästi sovussa keskenään ja sopusoinnussa luonnon kanssa. Näin kestävä kehitys on pyyhkäisty mahdollisuuksien joukosta pitkäksi aikaa.

Energiakysymys on maailman laajuisesti ehkä kaikkein tärkein kestäväan kehityksen osatekijä. Emme voi kieltää kehitysmaita hankkimasta energiaa, joka on niidenkin elinolosuhteiden kehittämisen perusta. Energian kulutuksen kasvu merkitsee niin teollisuusmaissa kuin kehitysmaissakin vakavinta ympäristöuhkaa.

Kestäväan kehitykseen ei tässä maailmassa päästä Brundtlandin komission peruslähtökohdasta lähtien. Se on rikkaiden teollisuusmaiden vastuutonta omantunnon äänen vaientamista. Ajattelu, että kaikki järjestyy ilman, että luovomme tosiasiasa mistään, on täysin edesvastuutonta. Gatt, Oecd, EY ja eräät muut keskeiset kansainväliset organisaatiot ovat keskeisessä vastuussa.

Herra puhemies! Hallitus on selontekoonsa kirjannut lukuisia pienenhköjä toimenpitei-

tä, joita se on saanut alulle tai saanut aikaan. On annettava selkeä tunnustus ja kiitos siitä aktiivisuudesta, jota hallitus on osoittanut ympäristönsuojeluasioissa kotimaassa. Brundtlandilainen unelmointi tosin näkyy kirkkaasti hallituksen energiapolitiikassa, jossa ei ole tapahtunut juuri mitään. Tämä on vakavin toimintahäiriö Holkerin hallituksen ympäristöpolitiikassa.

Toinen vakava epäonnistuminen on hallituksen talouspolitiikan lähes täydellinen haaksirikko. Hallitus sai melko hyvän talouspoliittisen lähtökohdan vajaan neljä vuotta sitten, mutta tänä päivänä kansantalous on todella huolestuttavassa kunnossa. Edessä olevat suuret ympäristöpoliittiset haasteet jäävät asianmukaista vastausta vaille, koska talouspoliittiset realiteetit käyvät kipeinä yli ympäristöarvojen. Tulevan hallituksen tehtävä ei ole kadehdittava. Sen on sekä pantava kansantalous kuntoon että ratkaistava suuret energiapolitiittiset kysymykset ja muut ympäristöpoliittiset ongelmat. Eväät ovat heikot, eikä nykyhallitus ole perintöosaa kasvattanut.

Edessämme ovat siis liioittelematta sanottuna sysimustat näkymät. Romahtanut sosialismi on yllättänyt aikaansaamansa ympäristötuhon suuruudella. Kehitysmaiden väestö- ja talouskehitys ei anna lohdullista kuvaa ympäristönsuojelun tulevaisuudesta. Euroopan yhdentymiskehityksessä ympäristöasiat ovat vain yksi ns. reuna-alue.

Jos maailman laajuista kehityksen suuntaa ei saada muutettua, on suomalaisen ympäristöpolitiikka vain pientä viivytystaistelua. Sosialismi kaatui liian myöhään. Kehitysyhteistyön ympäristönäkökulmasta puhutaan liian myöhään. Euroopan yhteisön kehityksen pyörä on jo liian kovassa vauhdissa. Tulevaisuus ei ole lohdullinen. Monenlaista on tehtävissä, mutta voimakkaita ja nopeita toimenpiteitä tarvitaan. Hallituksen ote tuntuu suurten haasteiden edessä olevan ponneeton kuin pitkäaikaissairaalla.

Vesiensojeluissa ja kotoperäisessä rikkipäästöissä on päästy kohtuullisen hyviin tuloksiin 1980-luvulla. Rikin osalta on kuitenkin tavoitteita edelleen pidettävä tiukkoina. Oma teollisuutemme ansaitsee kiitoksen ja tunnustuksen valmiudestaan vähentää päästöjä niin ilmaan kuin vesiinkin.

Herra puhemies! Väestöpolitiikka on tärkeä osa kestävästä kehitystä. Kristillisen liiton

eduskuntaryhmä ei hyväksy missään muodossa elämän tuhoamista. Elämä alkaa hedelmöityksestä ja päättyy luonnolliseen kuolemaan. Tällä välillä elämä on pyhä ja sen on oltava koskematon. Kaikenlaiseen eko- ja ihmisterrorismiin on suhtauduttava ehdottoman kielteisesti. Sen sijaan väestökehitystä tulee kehitysmaissa ja hallitsemattoman väestönkasvun alueilla rajoittaa ehkäisyä tehostamalla. Ennen hedelmöitystä tapahtuva ehkäisy on hyväksyttävää ja tarpeen. Sen sijaan, kun elämä on alkanut, sitä tulee suojella. Muu menettely on rikos elämää vastaan.

Maailman väestökehitys on huolestuttava. Sitä tulee pyrkiä rajoittamaan. Suomessa väestökehitys sen sijaan on toisinpäin huolestuttava. Jos meitä on liian vähän, kärsimme siitä itse emmekä kykene toimimaan tehokkaasti myöskään maailman hädän lievittämiseksi. Suomen väestöpolitiikassa tarvitaan syntyvyyttä elvyttäviä tehotoimenpiteitä. Alkaneen elämän tuhoaminen tulee lopettaa.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä toteaa, että teknologian vallankumous luo mahdollisuudet sekä suurin edistykseen että vaaroihin geeni- ja bioteknologian alueilla. Käynnissä oleva kehitys koskettaa ihmisenäkemyksiä, ekologiaa ja koko ihmiskunnan tulevaisuutta. Geeni- ja bioteknologian alan tutkimuksessa ja soveltamisessa on noudatettava periaatteita, jotka pohjautuvat ihmiselämän kunnioitukseen aina hedelmöityksestä luonnolliseen kuolemaan asti. Myös lainsäädännön lähtökohtana on oltava kristillinen ihmisenäkemyks ja ihmisen vastuullisuus, jotta myös ekologinen järjestelmä olisi suojattu ja luonnonvarojen oikeudenmukainen jako olisi mahdollinen. Tämä edellyttää, että tutkimus tapahtuu hyväksytyssä ja valvotussa muodossa.

Pohjoismaiden on työskenneltävä kansainvälisen geeni- ja bioteknologian sopimuksen aikaansaamiseksi ja erityisesti kansainvälisen patenttisopimuksen luomiseksi. Korostamme, että on tärkeää saada pikaisesti lainsäädäntö, joka kieltää geenimanipuloitujen organismien päästämisen luontoon, koska tällaisen toiminnan seurauksia luonnon tasapainolle ei tunneta. Samoin on rajoitettava perimän risteyttämistä eri lajien välillä. Luonnollisen elämän ja geenimanipuloitujen organismien omistusoikeutta ja tuotantopotentteja tulee vastustaa.

Väestökehityksen ongelmien rinnalla kasvavat ympäristöpakolaisuuden merkit. Itä-Eurooppa on arvaamattomassa kehitysvaiheessa. Tulevana talvena ovat pelättävissä nälän ja lämmön puutteesta, työttömyydestä ja lainsäädännön muutoksista seuraavat liikehännät. Saasteiden takia elinkelvottomiksi osoittautuvat alueet paljastuvat niillä asuville ihmisille. Muun pakolaisvirran ohella myös ympäristöpakolaisuus uhkaa kasvaa. Pelotteilu tällaisilla asioilla ei ole perusteltua, mutta suuriinkin vaikeuksiin on varauduttava myös Suomen lähialueilla.

Ihmisen eteen kertyvät hänen kätensä työt, sanotaan sananlaskussa. Näin on käynyt mm. Intiassa ja Bangladeshissa. Nepalilaisvuoristometsät olivat aikaisemmin yksityisten omistuksessa, mutta sitten ne sosialisoiitiin ja hallitus päätti tehdä niillä rahaa. Niinpä suuri osa niistä on nyt hakattu, ja Himalajan rinteet ovat aavikoituneet. Metsä ei enää sido rankkojen monsuunisateiden tuomia vesimääriä, vaan ne syöksyvät suoraan Intian ja Bangladeshin jokiin. Samalla maanvyörymät ovat lisääntyneet ja haudanneet alleen kyliä ja ihmisiä. Vuosittain 270 miljardia kuutiometriä Nepalilais pintamaata huuhtoutuu Bangladeshin jokiin, jotka tukkeutuvat ja tulvivat yli äyräidensä. On pelättävissä, että lähiaikoina koko maan yli satamiljoonainen väestö joutuu lähtemään evakoon ympäristöpakolaisina. Tämä on yksi esimerkki vakavasta kehityksestä, joka on tosiasia monilla alueilla.

Kiinnitämme vakavaa huomiota myös tupakan aiheuttamiin ongelmiin niin ympäristön kannalta kuin kansanterveydenkin suhteen. Suomen hallituksen tulisi pikaisesti lisätä panostusta tupakan kuivatuksen aiheuttaman aavikoitumisen ja muiden ongelmien ehkäisemiseksi.

Herra puhemies! Suomen kehitysyhteistyötä on viime aikoina voimakkaasti kritisoitu. Aihetta ja tehostamisen tarvetta varmasti löytyy, kuten eduskunnassakin käydyssä keskustelussa on ilmennyt. Kehitysyhteistyössä tulee aiempaa voimakkaammin ottaa huomioon ympäristönäkökulma. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei kuitenkaan pidä oikeana ja kohtuullisena sitä, että kehitysyhteistyövaroja käytettäisiin Itä-Euroopan maiden ympäristöongelmien ratkaisemiseen. Vastuumme todellista kehityksistä on edelleen keskeinen. Muistutamme, että Neu-

vostoliitto on luonnonvaroiltaan maailman rikkain valtio. Sosialismi on vienyt sen täydelliseen maksukyvyttömyyteen, mutta köyhä se ei ole. Suomen ja kaikkien muidenkin etu on, että Neuvostoliiton ja muiden huomattavat luonnonvarat omaavien valtioiden ympäristöongelmat pikaisesti ja tehokkaasti ratkaistaan. Likaaja maksaa -periaatetta on syytä käyttää myös eurooppalaisessa ympäristöpolitiikassa.

Neuvostoliitolle ei tule Suomesta antaa kehitysyhteistyömäärärahoja eikä muutenkaan avustuksia. Sen sijaan rikkaalle supervallalle tulee tarjota suomalaista teknologiaa ja rahoitukseksi lainoja, ei avustuksia. Pitkääikäiset ja kohtuuehtoiset lainat tulevat kysymykseen mutta ei kehitysyhteistyövarojamme supistamalla. Niistä ottamalla tekisimme karhunpalveluksen itsellemme ja maailman hätääkärsiville. On muistettava, että kehitysmaita on raskaasti riistetty ja yhä riistetään.

Euroopan yhdentymiskehitys voisi palvella tehokkaasti ympäristönsuojelua. Näyttää kuitenkin siltä, että rikkaat teollisuusmaat pyrkivät ensisijaisesti turvaamaan oman talouskasvunsa ja muut intressinsä. Sosiaaliset ja ympäristönsuojeluasiat ovat ns. reunaluomia, joihin kiinnitetään hyvin vähän huomiota. Euroopan yhdentymisen loisi hyvät mahdollisuudet toteuttaa suuria, jopa maailman laajuisia ympäristöpoliittisia toimenpiteitä, jos niihin olisi todellista halua. Sitten varmuutta ei kuitenkaan ole, että taloudellista kasvua käytettäisiin ympäristön hyväksi. Jos Eurooppa yhdentyy elinympäristön saastumisen kustannuksella, on Suomen oltava siitä erossa.

Itämeren ja Suomenlahden tila on huolestuttava. Syyt eivät ole yksin Suomessa, mutta seuraukset ovat meille ikävät. Pelastamistoimenpiteitä tulee kiirehtiä yhteistyössä näiden merien reunavaltioiden kanssa. Edesauttamalla Baltian tasavaltojen itsenäistymiskehitystä Suomi loisi nykyistä paremmat mahdollisuudet saada aikaan nopea ja selkeä suunnanmuutos lähimeriemme tilassa.

Ilmaston ja ilmakehän muutokset ovat peruuttamattomia ympäristövaurioita. Otsonikerroksen suojelussa tarvitaan tehokkaita kansallisia ja kansainvälisiä otteita. Esimerkiksi kylmälaitteiden freonien talteenotto tulee kiireesti järjestää koko maassa. Hyviä kokemuksia toimivista ratkaisuista löytyy.

Metsätaloudessa on siirryttävä ympäristöystävällisiin menetelmiin ja aiempaa luonnonmukaisempaan käsittelyyn ja hoitoon. Arvaamattoman suuria ongelmia metsätaloudessa saattaa aiheuttaa maaseutuväestön nopea väheneminen, kun maataloustuotantoa voimakkaasti leikataan. Hallituksen tulee erityisen huolella paneutua metsätyövoiman riittävyysongelmien ratkaisemiseen. Muuten edessä on entistäkin rajummat vauriot aiheuttava koneellistuminen metsien hakkuissa ja jopa hoidossakin. Metsien osalta tulee myös ilmastomuutosten vaikutusten seurantaan tihentää. Oppiriidoista on aika päästä eroon.

Suomalaista maataloutta uhkaavat siis ankarat leikkaukset. Ympäristöpolitiikan kannalta supistustoimenpiteitä tulee suunnitella huolella. Kysymys on suomalaisen kulttuurimaiseman suojelemisesta, koska maaseutu uhkaa jäädä asianmukaista hoitoa vaille. Maatalouden ylituotannon supistamisessa tulisi edetä luonnonmukaista viljelyä voimakkaasti edistämällä ja tehomaa-alaudesta luopumalla. Näin voitaisiin tilat ja maaseutu pitää asuttuina ja pellot viljelykunnossa. Lisäksi maaperä ja vesistöt pysyisivät terveinä. Luonnonmukainen viljely antaisi terveellisemmät tuotteet pienempinä määrinä mutta ympäristöä suojellen. Kannatamme myös tuontiöljyä korvaavan kotimaisen öljykasvi- tuotannon voimaperäistä tehostamista. Nämä yhdessä eläkejärjestelyjen kanssa pehmentäisivät maaseudun kohtalokkaan synkiä näkymiä.

Energiapolitiikan osalta hallituksen selonteko on mitäänsanomaton kuin aapisen ensimmäinen sivu. Sanakäänteet on huolella harkittu. Hallitusta luonnollisesti sitoo ohjelmansa kielteisyyys ydinvoiman lisärakentamista kohtaan. Kun mitään muutakaan vaihtoehtoa ei ole nostettu selkeästi esille, lienee oikea johtopäätös se, että hallituspuolueet aikovat ratkaista uuden ja korvaavan energian tarpeen rakentamalla lisää ydinvoimakapasiteettia.

Elinkeinoelämä vaatii ydinvoiman lisärakentamista. Vastustajia löytyy monilta tahoilta. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei vaadi ydinvoiman lisärakentamista. Kannatamme monimuotoista energian tuotantokennettä. Erityisesti korostamme säästön tehostamista. Energian säästön edistämiseksi ei viime vuosina ole maassamme ponnisteltu

riittävästi. Sähkön tarpeen kasvua on ylläpidetty ehkä tietoisesti. Eri energiavaihtoehtoihin ei tule suhtautua tunteilla vaan järkevästi. Ydinvoimaloiden turvallisuus ei ole vieläkään täydellinen, ja mahdollisen onnettomuuden seuraukset ovat hirvittävät. Suuria puutteita on yhä ydinjätteen käsittelyssä ja loppusijoituksessa. Kun toisaalta tiedämme, että kasvihuoneilmiö on vakava uhka, jota tulee torjua määrätietoisesti, olemme vaikeiden valintojen edessä.

Liikennepolitiikka on keskeisessä asemassa ympäristönsuojelun osalta. Liikenteen joustavuus vähentää saasteita. Hyvillä moottoreilla päästään joustavuuteen ja nopeuteen. Samalla ne kuitenkin lisäävät yksityisautoluua. Uudet autot katalyysaattoreineen ovat alkanee vaikuttaa myönteisesti ilmansaasteiden määrän kehitykseen. Joukkoliikenteen ja erityisesti raideliikenteen suosiota tulee parantaa taksa- ja palveluparannuksin. Suomi on harvaanasuttu ja laaja maa, jossa yksityisauton käyttö on useimmille välttämätöntä. Veropolitiikalla tulee suosia ympäristöystävällisiä liikennevälineitä.

Näkyvimpiä hallituksen ympäristöpoliittisia toimenpiteitä on ollut rantojensuojeluohjelman laatiminen. Tavoite on hyvä ja tärkeä. Se on jopa niin tärkeä, että hallituksen sekoilu laadinnassa on ollut lähes anteeksiantamatonta. Hallitus sortui tsarinaikaiseen salailuun. Yksityisiä maanomistajia ei kuultu eikä kuntien ja seutukaavaliittojen asiantuntemusta käytetty valmistelussa asianmukaisesti hyväksi. Toivoa sopii, että tällainen ympäristöasioiden hoitotapa ei jatku tulevaisuudessa. Myös perustuslakeja tulee kunnioittaa sellaisina kuin ne kulloinkin ovat voimassa.

Herra puhemies! Hallitus on valinnut ympäristöpolitiikan keskeisimmäksi välineeksi ympäristöverot panos- ja hyödykeverojen muodossa. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä kannattaa ympäristöveroja, joilla ohjataan kulutusta ja toimintoja ympäristöystävälliseen suuntaan. Nykyiset ympäristöverot ovat kuitenkin lähinnä vain fiskaalisia. Niiden kohdentumista tulee nykyisestä selvästi parantaa niin, että ne todella johtavat kulutustottumusten muutoksiin ympäristön kannalta vastuullisemmiksi. Yleisillä haittaveroilla rangaistaan niitäkin, jotka ovat syyttömiä ympäristövaurioiden syntyyn.

Ympäristöverojen rinnalla tulisi edetä

myös päästömaksujen käyttöönotossa. Kulutusta tulee ohjata haittaveroilla, mutta tuotantoon sopivat paljon paremmin päästömaksut. Asteittain kiristyvät päästömaksut ovat oikeudenmukaisempia ja tehokkaampia kuin verot. Tällöin tulee asettaa päästöraja ja sen ylittämistä määrätä kasvava päästömaksu, joka tehokkaasti panee saastuttavan laitoksen tai tehtaan lopettamaan saastuttamisen. Tällainen seurauksena saastuttamisesta johtaa tuotannon alenemiseen tai tuotantomenetelmien kehittämiseen.

Verot menevät yleiskatteisina ilman korvausmerkintää menojen katteiksi. Näin ympäristöveroillakin helposti kiihdytetään kulutusta, mikä ei ole sopusoinnussa kestävä kehityksen tavoitteen kanssa. Toki verotuloista voitaisiin ympäristöveroja vastaava osuus käyttää ympäristön hyväksi, mutta näin ei ole nykyinen hallitus pystynyt tekemään eivätkä pystyne tulevatkaan. Uusilla ympäristöveroilla on kerätty pääasiassa tuloja suureksi mainostetun verouudistuksen katteeksi. Verouudistus puolestaan on lisännyt kaikkein suurituloisimpien kulutusmahdollisuuksia ja ympäristön rasittumista.

Päästömaksujen ja haittaverojen lisäksi tulee käyttää panosveroja, mutta vain sellaisissa yhteyksissä, joissa niiden määrittely ja mitaus ovat kohtuullisin kustannuksin ja luotettavasti hoidettavissa. Verotuksen tulee olla aina niin yksinkertaista ja sen perusteiden todennettavissa niin, että verovelvollisen oikeusturva säilyy. Päästömaksujen tuotto voidaan yksinkertaisemmin ohjata ympäristön hyväksi vaurioiden korjaamiseen, ennalta ehkäisyyn ja tutkimukseen.

Valtioneuvoston selonteko antaa heikot eväät sille, joka sieltä etsii niitä toimenpiteitä, joita selonteon otsikossa luvataan. Kestävään kehitykseen tähtäävät toimet ovat yhä varsin hataralla perustalla. Ministeri Bärnlund kuulutti aivan oikein sitä, että kaiken tulee muuttua. Ministerin haaste on todella suuri. Muutos on täysin välttämätön. Kun esillä on kansamme ja koko ihmiskunnan kohtalonkysymys, on paikallaan, että aiheesta käydään perusteellisempi ja syvällisempi pohdinta kuin vain tämä yksi keskustelu melko tyhjässä istuntosalissa. Edellä kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa toivottiin selonteon valiokuntakäsittelyä. Keskustan ja vasemmistoliiton puheenvuoroissa esitettiin valiokuntakäsittelyä.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. E. Ahon tekemää ehdotusta valiokuntakäsittelystä.

Ympäristöasioissa on kysymys laajasti niistä arvoista, joiden varassa ihmiset elävät ja päätöksiä tekevät. Jatkuvan kasvun, itsekyyden ja ahneuden tilalle pitää löytyä valmiutta tyytyä alhaisempiin oloihin. Toisten ja oman elämän kunnioitus ja tulevienkin sukupolvien huomioon ottaminen sekä valmius luopua toisten hyväksi on nyt välttämätöntä.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä tukee vahvaa, vastuullista, sosiaalista ja ekologista markkinataloutta. Poliittisten päätöksentekijöiden on asetettava selkeät ympäristöpoliittiset rajat, joissa markkinatalouden on toimittava. Vastuu ihmisistä ja koko luomakunnasta on yhteinen. Ensimmäisille ihmisille annettu kehoitus viljellä ja varjella koskee 1990-luvunkin ihmisiä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Jotta ihminen voisi tietoisesti muuttaa maailmaa, hänen on tietoisesti ymmärrettävä, millainen maailma on. Tämän päivän viiden miljardin ihmisen maailmassa on tieto siitä, millainen tämä maapallo on, ja on jopa arvio siitä, kuinka maapallolle käy, jollei nopeasti päästä kestävä kehityksen tielle. Hallituksen selonteko "Kestävä kehitys ja Suomi" on tässä katsannossa tarpeellinen ja sisällöltään monessa suhteessa hyödyllinen asiakirja. Pääministeri Harri Holkerin hallituksen olisi kuitenkin ollut syytä aloittaa taipaleensa tällaisella asiakirjalla. Nyt hallitus puhuu monessa yhteydessä seuraavan hallituksen suulla, millä toki silläkin saattaa olla tulevaisuutta ennakoiva sanoma.

Menneisyys ei valitettavasti anna tukea toivolle, että ihmiskunta onnistuisi yrityksessä päästä kestäväään talouteen, mikä yksinkertaisesti ilmaistuna tarkoittaa sitä, ettei ihminen toimillaan ylitä luonnon kantokykyä. Nimittäin kertaakaan lajinsa historiassa ihminen ei ole tietoisesti vaikuttanut tapahtuneisiin yhteiskuntaelämän suuriin muutoksiin ja hän on ollut täysin tietämätön tuotantonsa ja suvunjakamisensa vaikutuksista arvoihinsa ja asenteisiinsa. Ihminen ei ole ottanut päätöksissään niiden pitkäaikaisvaikutuksia huomioon. Päätökset hän on tehnyt maksimoidakseen lyhyen aikavälin tuotot.

Arvoisa puhemies! Vaikka historia ei anna tukea ihmisen viisaudelle hoitaa asioitaan

kestävän kehityksen raameissa, on tuohon tavoitteeseen pääsemiseksi tehtävä kaikki voitava. Hallituksen lähes satasivuinen selontekoasiakirja ansaitsee tulla tarkoin luetuksi ja aiheen merkittävyyden vuoksi myös kriittisesti arvioiduksi. On nimittäin vaara, että todellinen kestävä kehitys muuttuu helposti jo tavoitteena "hyväksyttäväksi kestäväksi kehitykseksi". Tämä on jo nähtävissä aiheen tiimoilta kansainvälisesti käytävässä keskustelussa. Ed. Vistbacka ehti jo luokitella oman puolueensa SMP:n näennäisen eli "hyväksyttävän kestävän kehityksen" tukijaksi.

Erityisesti tämän selonteon yhteydessä olisi ollut paikallaan liittää asiakirjaan lähdeluettelo. Näyttää nimittäin ilmeiseltä, että tekstin virkamieskirjoittajat eivät ole jaksaneet perehtyä kaikkeen siihen aineistoon, joka olisi ollut tarjolla.

Hyvin merkittävä puute on, ettei Euroopan neuvoston piirissä tapahtuvaa työtä kestävä kehityksen hyväksi ole lainkaan otettu huomioon. Syyskuun 20 päivänä valmistui Euroopan neuvoston "Ympäristöperuskirjan" pohjapaperi, jossa otetaan käytännön tasolla kantaa olennaisiin asioihin. Hallituksella olisi ollut erinomainen mahdollisuus tuoda selonteon yhteydessä tämä eurooppalaisittain keskeinen asiakirja tarkastelun kohteeksi julkituoden samalla oma näkemyksensä tehtyihin ehdotuksiin. Nyt Euroopan neuvostoa eikä em. asiakirjaa mainita lainkaan. Euroopan neuvoston jäsenyys näyttää olevan maan hallitukselle niin uusi asia, ettei se osaa tai halua ottaa sitä huomioon toimissaan. Tietoyhteiskunnassa on kuitenkin vaikea selviytyä asioista vaikenemalla.

Hallituksen selontekoasiakirjassa on runsaasti asiallista tekstiä. Luku "Suomi muuttuvassa maailmassa" on karua mutta samalla asiallista kerrontaa. Seuraavassakin "Kestävää kehitystä" esittelevässä luvussa on paljon kannatettavaa tekstiä. Vihreät voivat lämpimästi yhtyä vaatimukseen, että "uudistamattomien luonnonvarojen käytön tulee nojautua mahdollisimman täydelliseen raaka-aineiden kierrätykseen". Sama koskee kappaletta, jossa kiinnitetään huomiota maapallon perintöaineiden monipuolisuuden säilyttämiseen. On todella niin, että "luonnon mukautumiskyvyn säilyttäminen on erityisen tärkeää juuri nyt, kun ympäristön kuormitus lisääntyy ja luonnonolot saattavat muuttua nopeasti". Maapallon perintöaineiden tulee

olla jo tästä syystä erityisen vaalimisen kohteena. Tälle vaatimukselle löytyy myös muita sekä itseisarvoisia että hyötytavoitteisia perusteita.

Vihreät voivat yhtyä johtopäätökseen, että "maailmantalouden nykyinen suuntaus johtaa rikkaiden ja köyhien maiden välisen kuilun syvenemiseen, mikä puolestaan aiheuttaa poliittisia ristiriitoja, luonnonvarojen riistoa, ympäristön vaurioitumista ja talouden tasapainottomuutta". Tähän tilanteeseen selonteon laatijat etsivät lääketta "taloudellisesta kasvusta". Myöhemmin kuitenkin paljastuu, etteivät tekstin kirjoittajat itse asiassa sellaista taloudellista kasvua tarkoitaakaan, mitä me tällä ilmaisulla ymmärrämme. Tällaisissa yhteyksissä olisikin syytä keskittyä vain kuvaamaan tarkoin sitä, mitä tarkoittaa, jottei tule lukijalle tai kuulijalle vääriä mielleyhtymiä.

Arvoisa puhemies! Kolmannen maailman valtioiden kannalta kestäväan talouteen pääsemiseksi ovat ratkaisevia kolme asiaa, nimittäin väestönkasvun pysäyttäminen, maatalouden saaminen kestäväälle pohjalle ja ulkomaanvelkojen keskeisen osan saaminen anteeksi. Kaikkien näiden kolmen asian on toteuduttava, jotta voitaisiin lopettaa luonnon riisto ja tuhoaminen. Aavikoitumista tapahtuu juuri tällä alueella. Selonteossa todetaan, että "ryöstöviljelyn, voimakkaan laiduntamisen ja huonon maaperän hoidon vuoksi miljoonia hehtaareita maata köyhtyy maapallolla vuosittain autiomaaksi ja puoliaavikoksi". Hyvä, että hallitus on laittanut miljoonat monikkomuotoon, sillä tuoreen tilaston mukaan niitä on kuusitoista. Niistä yhteenkään maapallolla ei ole varaa. Kasvaahan sen väestö sadalla miljoonalla uudella ruokittavalla vuosittain.

Selonteossa vaaditaan kestäväan kehitykseen siirtymistä maapallon laajuisesti. Tavoite on luonnollisesti oikea. Haluamme ymmärtää rakentavana myös hallituksen selonteon seuraavan virkkeen: "Sitä ei voi panna täytäntöön erikseen jossakin maassa tai maa-ryhmässä." Näin sanoen voisi vetäytyä joukosta sillä perusteella, että ei me, kun ei nuo toisetkaan. Me vihreät haluamme onnitella kansallista kokoomusta seuraavan kohdan allekirjoittamisesta: "Kansallisesta, paikallisesta ja yksilökeskeisestä taloudenpidosta on siirryttävä yhteisvastuuseen ihmiskunnasta, luonnon uudistuskyvystä ja monimuotoisuudesta".

desta sekä tulevista sukupolvista." Kokoomus on tehnyt suuren poliittisen muutoksen.

Alussa siteeraamaamme historian opetuksen viitaten yhdyimme lämpimästi hallituksen vaatimukseen, että "päätoksenteossa ja toiminnassa on hylättävä suppea ja aikajännteeltään lyhyt näkökulma". Kun asianomainen luku on vielä otsikoitu "Muutosta tarvitaan", selontekoon tutustuva odottaa todella merkittäviä uusia kannanottoja ja toimenpideohjelmia aikatauluineen. Tässä suhteessa selonteko on kuitenkin suuri pettymys. Juhlallinen julistus ja sinänsä merkittävät periaatteelliset kannanotot eivät ole saaneet seurakseen merkittävää konkretiaa lukuun ottamatta sitä, että rikkipäästöjä ilmoitetaan pyrittävän edelleen vähentämään. Seuraavassa käymmekin lähinnä tätä pettymysten lueteloa tarkemmin läpi.

Pääministeri Holkerin hallitus lupasi hallitusohjelmassaan siirtymistä järjestelmään, jossa mm. julkisen hallinnon hankkeista tehdään ympäristövaikutusten arviointi. Tämä lupaus annetaan nytkin hallituksen selonteossa ilman varauksia. Mitään konkreettista ei ole kuitenkaan tapahtunut. Hallituksen viimeinen budjetti on eduskunnan käsiteltävänä eikä siinäkään ole merkkiä tästä uudesta käytännöstä. Hallitus ei ole toiminut ohjelmansa mukaisesti.

Hallitus vaatii selonteossaan niin ikään, että "kierrättävien raaka-aineiden käyttö täytyy tehdä taloudellisesti kannattavaksi vaihtoehdoksi". Tämän hyvän tavoitteen toteuttamista hallitus olisi voinut merkittävästi edistää budjettiratkaisuilla ja kilpailulainsäädännön kehittämistäkin tukemalla, mutta näin ei ole tapahtunut. Esimerkiksi paperinkeräysmarkkinoilla ostokartelli sotkee jatkuvasti kierrätystoimintaa. Kilpailuvirastokin on täysin aseeton nykyllänsäädännön voimassa ollen.

Hallitus viittaa selonteossaan useissa kohdin markkinavoimiin ja veropolitiikan käytömmällisyyksiin edistettäessä kestävästä kehitystä. Vihreät pitävät merkittävänä hallituksen havaintoa, jonka mukaan "markkinavoimat eivät ota kylliksi huomioon esimerkiksi jonkin luonnonvaran merkitystä tuleville sukupolville tai vesien taikka ilman pilaantumisesta aiheutuvaa haittaa". Niinpä hallituksenkin mielestä "julkistalouden on ohjauskeinoillaan edistettävä kustannusten oikeaa kohdentumista". Hallitus tunnustaa

selonteossaan, etteivät käyttäjä maksaa ja aiheuttaja maksaa -periaatteet toteudu käytännössä. Niinpä hallitus vaatii uusien ohjauskeinojen kehittämistä ja vanhojen käyttämistä entistä pontevammin.

Arvoisa puhemies! Ympäristöveroja hallitus käsittelee useissa yhteyksissä selonteossaan. Julkituotu kanta on selvä: "Asteittainen, mutta selvä verotuksen painopisteen muutos ympäristöverojen ja -maksujen suuntaan edistää kehitystä oikeaan suuntaan". Näin selkeästi asia ilmaistaan selonteossa, mutta mitä tapahtuukaan käytännössä: Ympäristöverojen ja -maksujen kehittäminen on pantu hallituksen toimesta jäihin ensi budjettivuotta silmälläpitäen. Valtionvarainministeri puolusteli kyselytunnilla tätä ratkaisua suhdannepoliittisella tilanteella. Tällaista varaumaa ei kuitenkaan löydy hallituksen selonteosta. Hallituksen kirjoitukset ja toimet ovat tässäkin asiassa ristiriidassa toistensa kanssa.

Myönteisenä piirteenä on pidettävä sitä, että hallituksen piirissä on tajuttu, että ympäristömaksut käyttäytyvät liikevaihtoverojen tapaisesti, jolloin ne tarvitsevat tuekseen sosiaalisia tulonsiirtoja. Tästä seuraa vaatimuksia harjoitettavaan tulopolitiikkaan. Uusia ratkaisuja todella tarvitaan. Niitä hallitus ei kuitenkaan tässä yhteydessä esittele.

Niin ikään myönteisenä piirteenä on pidettävä sitä, että hallituksen piirissä on tajuttu nykyisen bruttokansantuotekäsitteen kelvottomuus. Vihreät tukevat ajatusta uudesta "vihreästä bruttokansantuotteesta", missä ympäristöön liittyvät hyvinvointitekijät ja kestävä kehityksen periaate on otettu huomioon. Selonteosta ei kuitenkaan käy ilmi, onko hallitus antanut toimeksiantoa selvittää tämä asia perusteellisesti. Jos näin ei ole tapahtunut, niin se olisi syytä pikaisesti tehdä.

Samoin myönteisenä piirteenä vihreät ovat panneet merkille, että hallitus ilmoittaa päättäväisyyttään puuttua maatalouden aiheuttamiin ympäristöongelmiin. Niissähän on usein kysymys tuhlauksesta väärin hoidetun fosfori- ja ravinnetalouden vuoksi. Jos Suomen keskusta olisi hallituksessa, näin päättäväisiä ilmoituksia olisi turha odottaa. Hallitus ilmoittaa selonteossaan pyrkivänsä kaksivaiheisuuteen maa- ja metsätalouden ja asutuksen hajakuormituksen vähentämisessä; ensin edettäisiin vesiensuojelun tavoiteohjelman

mukaisesti ja sitten tavoitetasoa nostettaisiin ympäristövaatimusten mukaisesti. Kun hallituksella on elinaikaa enimmilläänkin noin puoli vuotta, rohkenemme ehdottaa, että hallitus etenisi rohkeasti yksivaiheisesti jalkimmaisesta mallin mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Hallitus lupaa luonnon-suojelun kokonaisstrategian puitteissa suojella niin uhanalaisia luontotyyppejä kuin yksittäisiä uhanalaisia lajejakin. Erityismaininnan ovat selonteossa saaneet kotkat, saimaannorppa ja valkoselkätikka. Samanaikaisesti kun hallitus miettii kokonaisstrategiaansa, eteläisimmän Suomen metsänomistajat kaatavat puut viimeisiltä valkoselkätikan biotoopeilta. Kymen lääninhallituksen upseerien mielestä valkoselkätikat ovat "tilapäisesti näissä metsissä". Kun ministeriö ei ole millään tavoin puuttunut tapahtumiin, niin se hyväksyy tämän perustelun. Näin menetellen, kun kokonaisstrategia on hahmottunut suojeltavatkin ovat jo luonnosta hävinneet.

Kasvinsuojelua käsitellessään hallitus toteaa, että "tehtävänä on huolehtia siitä, että maahan ei kulkeudu vaarallisia tai haitallisia kasvintuhoajia ja että sellaiset eivät pääse vallalle maassa". Samanaikaisesti hallitus luopuu kuitenkin Eta-neuvotteluissa kaikista varaumista, mikä merkitsee, että mahdollisen sopimuksen solmimisen jälkeen mainitut tuhoojat voivat kuta kuinkin vapaasti tulla Suomeen. Hallituksella ei homma ole kokonaisvaltaisesti hanskassa.

Selonteon mukaan hallitus luottaa sokeasti kemikaalilain kaikkivoipaisuuteen ympäristölle ja terveydelle vaarallisten tuotteiden tuotannon ja myynnin lopettamisessa tai rajoittamisessa. Kun ottaa huomioon hallituspuolueiden edustajien asenteet pyrittäessä terävöittämään kemikaalilain sanomaa, tässä suhteessa ei voi olla kovin optimistinen. Teollisuuden Keskusliitto sanelee, mitä hallitus saa tehdä. Sama koskee jätehuoltolain tehon parantamista. Senhän kaatoi kokoomus seurattessaan Teollisuuden Keskusliiton ohjeita.

Hampaaton hallitus on myös silloin, kun se kertoo suhtautumisestaan mainontaan. Hallitus pitää tarpeellisenä vain "selvitystyötä mainostajan vastuusta". Se on hallituksen mielestä "ajankohtainen" tehtävä. Toki hallitus on havainnut sen, että mainostaminen on erilaisten voimavarojen tuhlausta, mutta

kanttia tämän tuhlauksen vähentämiseen ei ole.

Arvoisa puhemies! Hallitus julkistaa selonteossa kantansa erilaisiin asioihin yleensä ilmaisulla "pitää tärkeänä", mutta energia-asioista puhuessaan hallitus suorastaan "edellyttää" tiettyjä toimia. Hallitus edellyttää, että "kansallinen energiastrategia turvaa ratkaisut kestäväälle kehitykselle, johon kuuluu myös energiahuollon varmistaminen tulevaisuudessakin".

Hallitus asettaa tavoitteeseen "energian kulutuksen kasvun pysäyttämisen ja kääntämisen laskuun mahdollisimman pian". Tästä ainoa järkevä johtopäätös on, ettei viidettä ydinvoimalaa tarvita. Hallitus jättää kuitenkin portin taitavasti auki ilmoittamalla, että "tarvitsemme kaikista huolimatta uutta ja korvaavaa sähköntuotantokapasiteettia sekä tällä että ensi vuosikymmenellä". Näin hallitus on kumartanut taitavasti kaikkiin suuntiin.

Kaikkein ponnettomin hallitus on kertoessaan liikennepolitiikasta. Julkisen liikenteen edistämisestä puuttuu konkreettinen ohjelma kokonaan, samoin ohjelma yksityisautoliikenteen vähentämiseksi. Typenoksidien päästöasiassa hallitus julkistaa voimattomuutensa. Hallitus kyllä tietää, kuinka ajonopeuksia säätelemällä voidaan vähentää typenoksidien päästöjä, mutta valmiutta ottaa tämä päästösenteossa huomioon ei näytä olevan. Muilla syillä hallitus toki aikoo pyrkiä "olosuhteiden mukaan muuttuviin nopeusrajoituksiin".

Saamattomuutta hallituksen taholta kuvaa sekin, ettei eduskunta ole saanut vielääkään käsiteltäväkseen yhden ympäristöluvan käyttöön tähtäävää lakiesitystä. Ympäristörakelakiesitys ei sekään ole tullut vielä eduskunnan käsiteltäväksi. Rantojen suojelussa hallituksen olisi tullut lähteä rantalakipohjalta. Valittu etenemistie on osoittanut käytännössä varsin heikon käyttökelpoisuuden. Nyt on hankittu luonnonsuojelulle lisää vihollisia. Samanaikaisesti hallitus on päättänyt sallia rantojen ulkomaalaisomistuksen. Muut maat Länsi-Euroopassa ovat suojautuneet rantailla. Suomi ei näytä suojautuvan. Tämä on huonoa politiikkaa.

Arvoisa puhemies! Hallituksella on pallo kateissa myös metsien hoidossa ja suojelussa tuhoutumiselta. Välillä hallitus ohittaa soita, välillä se taas empii. Välillä hallitus suosii

metsien lannoitusta. Välillä se pohtii sitä, ettei lannoituksen vaikutuksista tiedetä tarpeeksi ja saasteetkin lannoittavat omalla tavallaan.

Hallituksen tukena olevat virkamiehet eivät ole tänä päivänäkään tajunneet sitä lähtökohtaa, että saastumattomalla maalla kasvava metsä voi sairastua. Jo tästä syystä ei ole varaa saastuttaa puita ja niiden kasvualustaa, kun jo muutoinkin on stressitekiäjäitä aivan tarpeeksi. Tavoitteena on oltava, ettei metsiä ja niiden kasvualustaa saastuteta. Kun tämä tavoite on omaksuttu, toimenpiteet valitaan sen mukaan. Silloin on vähennettävä radikaalisti myös typen oksidien päästöjä. Hallitushan on ilmaissut voimattomuutensa niiden vähentämisen suhteen.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan on todettava, että hallituksen selonteko on eräällä tavoin rehellinen asiakirja. Se paljastaa pääministeri Harri Holkerin hallituksen ympäristö- ja luonnonsuojelupoliittisten toimien vaatimattomuuden. Seuraavalle hallitukselle se jättää todella suuren työmäärän pikaisesti tehtäväksi. Olemme valitettavan kaukana kestävästä kehityksestä.

Täällä on esitetty kaksi eri valiokuntaan lähettämisen muotoa. Vihreät tukevat ed. E. Ahon esittämää mallia, ja annan sille lisäkannatusta.

Edustajat Rajamäki ja Pohjola merkitään läsnä oleviksi.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Selonteko ei sisällä mitään uutta eikä siinä ole mitään varsinaisia linjanvetoja. Selonteossa referoidaan löysästi erinäisiä ulkomaisia ja kotimaisia tulevaisuuspapereita. Tällaisen selonteon antaminen eduskunnalle on täysin tyhjänpäiväistä. Eduskunnan tehtävänä on säätää lakeja eikä viikko viikon jälkeen käsitellä selontekoja, jotka eivät johda mihinkään. (Ed. Gustafsson: Minkä puoleen edustaja puhuu?)

Tällä hallituksella ei tosiasiaa enää ole mandaattia antaa selontekoa todellisesta yhteiskunnan uudistamisen suunnasta. Holkerin—Paasion hallitus on sotkenut pahanpäiväisesti yhteiskunnan asiat. Suomi on synkässä syöksykierteessä alaspäin eikä kohti kestävää kehitystä. Maailma on sillä tavalla

muutoksen kourissa, että byrokraattisella paperilla kestävästä kehityksestä ei ole mitään todellista vaikuttamisen arvoa.

Hallituksen tulisi edes yrittää määritellä, mitä me haluamme, minkälaiseksi yritämme haluta tulevaisuuden Suomea. Esimerkkejä valinnoista, joita pitäisi yrittää tehdä: Avataanko rajat? Haluammeko väkeä lisää esimerkiksi miljoonan tai 5 miljoonaa ihmistä vai pidetäänkö rajat kiinni? Tuhotaanko merkittävä osa yrityksiä älyttömillä koroilla vai yritetäänkö Suomesta tehdä yrittäjyyden ja täystyöllisyyden maa yhdentyvässä Euroopassa? Pyritäänkö liittymään Euroopan yhteisöön vai ei? Toteutetaanko perusturvauudistus ja uusi asunto-ohjelma vai ei? Uskaltaanko purkaa eläkerahastojen uhkaava rahoituspommi vai ajaudutaanko siihen, että eläkerahastot on yllättäen syöty merkityksettömiksi? Uskaltaanko kansainvälistyä vai jäädäänkö taantuvaksi impivaaraksi? Uskaltaanko purkaa julkisen vallan kamala yli-byrokratia ja tehdä Suomesta vapauden kansalaisyhteiskunta vai jatketaanko lamauttavan holhousvaltion luomista? Luetteloa voisi jatkaa.

Holkerin—Paasion hallituksella ei ole ollut eikä ole vastauksia. On vain vallassa pysymisen tahto. Holkerin hallituksella on ollut vain yksi tavoite: markan on oltava vahva, kävi kansalaisille, yrityksille, kansantaloudelle tai ympäristölle muuten miten tahansa.

Holkerin—Paasion hallituksen selonteolla ei ole mitään merkitystä, koska teot ovat aina päinvastaiset kuin puheet ja ohjelmat. Toivoa on vain sellaisesta vaalituloksesta, että uusi politiikka on Suomessa mahdollista.

Ylimoitettua ympäristöpolitiikkaa en hyväksy. Ministeri Bärklundin ympäristöpolitiikka on jotenkin linkolalaista eli kaikki pitäisi suojella ja jättää luonnonvaraiseksi. Minusta hoidettu ympäristö on useimmiten parempi kuin pelkkä luonnonvarainen ympäristö. Ministeri Bärklund jotenkin ajattelee, että Suomen pitää olla eräänlainen ympäristömuseo. Viittaa esimerkiksi rantojensuojeluohjelmaan, joka on täysin tarpeeton. Rantalakin olisi paljon parempi kuin tällainen ohjelma.

Totean vain: Miten tällainen hallitus voi suunnitella tulevaisuuden politiikkaa, kun Suomeen ei ole saatu tämän hallituksen aikana konkreettisia toimenpiteitä edes tule-

vaisuuden tutkimuksen keskuksen luomiseksi? Siitä sovittiin jo tosiasiallisesti edellisen hallituksen aikana ja tämän hallituksen aikana asetettiin komitea, mutta se on sinne hautautunut. Minä en ymmärrä, miten tulevaisuutta voi edes miettiä tässä hallituksessa, kun ei tällaista pientä asiaa saada eteenpäin.

Ed. Tykkyläinen merkitään läsnä olevaksi.

Ympäristöministeri Bärnlund: Arvoisa puhemies! Näissä puheenvuoroissa ei ole valtavan paljon kommentoitavaa. Ne ovat olleet suhteellisen odotettuja, enkä halua tässä yhteydessä puuttua sellaiseen varsinaiseen vaalipropagandaan, joka osoittaa, että ajatellaan muita asioita kuin selontekoa. Tässä on kuitenkin muutama konkreettinen kysymys, joihin ajattelin vastata tai joita kommentoida.

Eräs asia on se, että hallitus ei tietenkään kuvittelekaan, että tämä selonteko olisi jokin lopullinen vastaus näihin kysymyksiin, joita tässä käsitellään. Tämä on lyhyessä ajassa aikaansaatu mielestäni merkittävän laaja katsaus ongelmakenttään ja pitää sisällään suuren joukon ratkaisuehdotuksia, joista jotkut ovat täsmällisempiä ja jotkut yleisluonteisempia. Mutta tämä on vasta lähtölaukaus sille taipaleelle, joka vie kestäväen kehityksen yhteiskuntaan joskus tulevaisuudessa. Tavoite varmasti on vielä kaukana, mutta minusta on kummallinen ajatus, että hallitus, joka on tehnyt pitkään valmistelutyötä tässä asiassa, ei voisi esittää käsityksiään kysymyksestä vain siksi, että vaalit ovat tulossa ja hallitus vaihtuu.

Minusta tilanne on juuri päinvastainen. Nyt on sopiva aika viedä tätä asiaa eteenpäin kuitenkin korostaen sitä, mitä hallitus tekee, että me emme halua tässä hallituksessa eikä tässä hallituskokoonpanossa edes väittää, että tehtävä kuuluu vain meille, vaan me toivomme, että riippumatta hallitusten kokoonpanosta tätä pyrkimystä voitaisiin viedä eteenpäin. Siksi tämä asia itse asiassa onkin eduskunnassa eli että eduskunta sitoutuisi myös näihin periaatteisiin ja tähän kehittämisen suuntaan, vaikka joistakin yksityiskohdista oltaisiinkin eri mieltä. Joten siinä suhteessa minusta on syytä olla edes alustavalla tavalla realistinen, että tämä ei voi olla

kaikkien ongelmien ratkaisu yhdellä kertaa. Toisin sanoen, kun on kolkuteltu vuosikymmeniä helvetin porttia, niin taivaaseen ei päästä välittömästi. Ja jos tämä lähtökohta ymmärretään, niin silloin tietysti selonteon luonnekin avautuu helpommin.

Sitten on muun muassa ed. Andersson peräänkuuluttanut lisää lakiesityksiä eduskunnalle. Tämä tietysti on eräs mahdollinen suhtautumistapa, mutta on myös muistettava ja tiedostettava, että Suomessa tehdään hyvin paljon ympäristöpoliittisia päätöksiä ilman, että tarvitaan jatkuvasti uusia lakeja. Tämä koskee vesiensuojelua, vesiensuojelun tavoiteohjelma hyväksyttiin 1988 lokakuussa lakeja muuttamatta, ja se on eräs merkittävimpiä ympäristönsuojelupäätöksiä, mitä Suomessa on tehty.

Samalla tavalla tehdään nyt, kun uusi rikkiohjelma hyväksytään. Tehdään periaatepäätös rikkipäästöjen vähentämisestä 80 prosenttia, mikä on kovimpia tavoitteita maailmassa. Sama koskee myös typpipäästöjen vähentämisohjelmaa. Aivan lähiaikoina tulee ohjelma, joka tulee pitämään sisällään sen, että cfc-yhdisteiden käytöstä luovutaan Suomessa vuoden 1994 loppuun mennessä, eikä siihenkään tarvita lainsäädäntöä, koska päätökset tehdään ilmansuojelulain nojalla, ja se laki on jo olemassa. Tässä vain muutama esimerkki lyhyesti.

Tänne on kuitenkin tulossa vielä muutama merkittävä ympäristölakiesitys. Ympäristölupajärjestelmän ensimmäinen osauudistus tulee lakiesityksenä lähiviikkoina eli ennen marraskuun loppua. Tämä on eräs merkittävimpiä rakenteellisia uudistuksia ympäristönsuojelun lainsäädännössä pitkään aikaan. Toivottavasti eduskunta suhtautuu siihen myönteisesti. Perämeren kansallispuistoa ja Kolin kansallispuistoa koskevat lakiesitykset tulevat myös aivan lähiviikkoina eli ensi kuun aikana.

Eräs yksityiskohta, mutta tärkeä oli ed. Pulliaisen puheessa, jossa hän peräänkuulutti toimenpiteitä valkoselkätikan pelastamiseksi. Voin kertoa, että olen tänään antanut tehtäväksi virkamiehille laatia luettelon tärkeimmistä valkoselkätikan reviirialueista, jotta nämä voitaisiin pelastaa tarvittavin toimenpitein. Yhdyn ed. Pulliaisen huoleen siinä suhteessa, että maanomistajat niillä alueilla, missä valkoselkätikalla on reviirejä, ovat suhtautuneet tähän kysymykseen erittäin pie-

nellä vastuuntunnolla, joten siihen on nyt puututtava kovemmalla kädellä kuin jokin aika sitten vielä toivoin.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Bärnlund totesi, että tämä on lähtölaukaus kestävä kehityksen periaatteelle, ja niin varmasti onkin, mutta tässä maassa on tapahtumassa parasta aikaa myös toinen erittäin suuri lähtölaukaus eli keskustelu ja kysymys siitä, miten Suomi liittyy EY:n yhteistoimintakenttään: täysjäsenyys vai ei.

Olisi mielenkiintoista kuulla ministerin näkemys, miten nämä kaksi isoa lähtölaukausta on yhteensovittavissa, kun tiedämme, että Euroopan yhdentymisen eräänä voimakkaana vetovirtana on taloudellisen kasvun maksimointi, ainakin vahvistaminen, jos ei maksimointi, joka sotii aivan ilmiselvästi kestävä kehityksen periaatetta vastaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi kiitokset ministeri Bärnlundille siitä, että ympäristöministeriössä on ryhdytty toimenpiteisiin valkoselkätikköjen suojelemiseksi. Se on vihonviimeinen hetki, koska lajia on niin kovin vähän ja sillä on aivan spesiaalit elinpaikkavaatimukset, erikoisesti mitä tulee sen ravintoon.

Sitten ihan periaatteellisesta puolesta, eli millä tavalla tulevaisuuteen suhtaudutaan. Hallitusahan ei ole taustaltaan persoonaton. Sen takana on tällä hetkellä kolme merkittävää puoluetta: sosialidemokraatit, kokoomus ja RKP. Minä suhtauduin selontekoa-siikirjaan niin silloin, kun siitä ensimmäisen kerran kuulin ja sen käteeni sain taittovedoksena, että nythän tietenkin nämä kolme puoluetta esittävät merkittävän ohjelmajulistuksen seuraavaa neljää vuotta ja vähän pitempääkin aikaa koskien, todella esittäen konkreettisen ohjelman itse kullakin kestävä kehityksen lohkolla. Pettymys on sitä suurempi, kun konkreettista ohjelmajulistusta ei tullutkaan, yksi ainoa lupaus rikkipäästöjen vähentämisestä ja siinä kaikki. Jos se julistus olisi tullut, se olisi vienyt keskustelua todella merkittävästi eteenpäin.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kahteen asiaan olisin halunnut vielä puuttua.

Monessa ryhmäpuheenvuorossa on tuotu esiin huoli integraatiokehityksestä ja siihen liittyvistä ympäristönäkökohdista. Olisi erittäin tärkeää saada kuulla ministerin näkökohtia ja mielipiteitä tästä asiasta, koska se on minusta erittäin keskeinen, kun pitää ottaa kanta koko Suomen osuuteen ja rooliin integraatiossa.

Toiseksi olisi hyvä tietää, miten ministeri suhtautuu monessa puheenvuorossa esitettyyn toivomukseen, että selontekoa käsiteltäisiin myös valiokunnissa eduskunnassa. Toki ei ole kovin paljon aikaa enää tämän eduskunnan aikana, mutta kyllä muutamassa kuukaudessa sitä voitaisiin käsitellä valiokunnissa aika perusteellisesti, jolloin koko prosessi saisi aivan toisenlaisen syvyyden ja laajuuden. Siitä tulisi paljon demokraattisempi, kuin on pelkkä yhden päivän keskustelu tässä salissa.

Ympäristöministeri Bärnlund: Arvoisa puhemies! Kysymys selonteon käsittelytavasta eduskunnassa oli tietysti hallituksen piirissä tarkan pohdinnan kohteena, kun selontekoa ryhdyttiin valmistelevaan. Olimme myös eduskunnan sihteeristön kanssa keskusteluissa tästä kysymyksestä, ja silloin kävi ilmi, että eduskunnan tämän loppukirin kovan työruuhkan vuoksi ei toivottu valiokuntakäsittelyä, vaan ajateltiin, että jos selonteko nyt vielä tälle eduskunnalle annetaan, niin istuntosalikäsittely olisi ainoa mahdollisuus. Mitään sellaista poliittista päätöstä, että hallitus olisi halunnut tietoisesti välttää valiokuntakäsittelyä, ei tietenkään tehty. Se oli pelkästään käytännön kysymys, varsinkin kun on kyse niin laajasta asiakirjasta, että olisi pitänyt oikeastaan pyytää lähes kaikkien eduskunnan valiokuntien lausuntoa, jotta käsittely olisi ollut riittävän kattava.

Eräs ajatus, joka keskustelun aikana minulle on tullut ja joka on tietysti tässä vaiheessa kovin henkilökohtainen, on se, että tätä aihetta koskeva selonteko olisi itse asiassa järkevää antaa 1990-luvulla kerran vaalikaudessa, jolloin se voisi myös käydä valiokuntakäsittelyn kunnolla läpi. Se voitaisiin antaa hyvissä ajoin ennen eduskunnan kauden loppumista, ja silloin valiokunnassakin voitaisiin antaa uusia eväitä hallituksille näistä asioista. Tämä aihehan on sellainen, niin kuin minä olen jo monta kertaa ehtinyt todeta, että se ei missään tapauksessa ole

loppuun käsitelty tämän selonteon myötä, vaan se tulee olemaan monta vuotta eteenpäin ajankohtainen.

Integraation vaikutuksista ympäristön tilaan ja ympäristöpolitiikan mahdollisuuksiin on keskusteltu viime aikoina paljon Eta-neuvottelujen yhteydessä ja niihin valmistauttaessa. Olemme myös käyneet aika tarkkaan läpi EY:n vaatimustasoa, EY:n direktiivejä, ja yrittäneet verrata niitä Suomen ympäristöpolitiikan tämänhetkiseen vaatimustasoon ja normistoon.

Haluan todeta, että ei juuri millään alueella esiinny sellaisia ongelmia, että Suomella olisi vaikeuksia hyväksyä EY:n direktiivitasoon määräyksiä. On vielä muistettava, että EY:n direktiivejä noudatetaan käytännössä eri EY-maissa hyvin eri tavoin. Monessa maassa on tässä suhteessa suuria puutteita. Samalla, kuten selonteossakin todetaan, Suomi edellyttää ehdottomasti, että se voi pitää tiukempia ympäristönormeja kuin EY:llä silloin, kun se on havaittu ja havaitaan tulevaisuudessa Suomessa tarpeelliseksi. Tätä linjaa tullaan myös ehdottomasti noudattamaan monella alueella. Tällä hetkellä Suomessa on tiukempia normeja.

Ensi viikolla on EY:n ja Eftan ympäristöministerioiden kokous, jossa keskustellaan juuri näistäkin asioista, ja minusta tuntuu, että Eftan piirissä vallitsee tässä suhteessa hyvin suuri yksimielisyys. Puheet EY-jäsenyydestä ovat Suomen osalta pelkkiä puheita. Mitään uusia ratkaisujahan tässä suhteessa ei ole, mutta on tietysti selvää, että Eta-neuvottelujen yhteydessä tulemme hallituksen puolesta puolustamaan Suomen oikeuksia tiukkoihin kansallisiin määräyksiin loppuun saakka.

Ed. Mönkäre: Herra puhemies! Valtioneuvoston selonteko "Kestävä kehitys ja Suomi" on mielestäni merkittävä linjanveto maamme tulevaisuuden mahdollisuuksista. Selonteosta käy ilmi, että elämäntapojemme vaikutus ympäristöimme kuormittumiseen uhkaa koko ihmiskunnan tulevaisuutta.

Me Suomessa olemme tähän asti itsestyttyväisesti katselleet ympärillemme ja todenneet asuamme hyvässä, puhtaassa maassa, jossa on vihreitä metsiä, sinisiä järviä ja puhdasta hengitysilmaa. Tiedon määrän lisääntyessä olemme saaneet herätä karuun todellisuuteen. Metsämme ovat vaurioitu-

neet, vesistöemme rehevöityneet, eikä hengitysilmassakaan ole kehumista. Teollisuutemme, liikenteemme ja energian tuotantomme ei ole sen puhtaampaa kuin muualla maailmassa. Lisäksi sijaintimme on sellainen, että Neuvostoliiton ja Itämeren eteläisen rannikon alueen kaukokulkeumat kuormittavat meitä raskaasti.

On selvää, ettei elämänmenomme voi jatkua entisellään. Rikkipäästöjen jopa suunniteltua suuremman vähenemisen lisäksi viime aikojen hyviä uutisia on ollut pohjoismaisen ympäristörahoitusyhtiön perustaminen, sopimus Kuolan nikkelisulattojen korjausrakentamisesta ja mahdollisuus päästä tarkastamaan Suomen rajan läheisyydessä olevien Neuvostoliiton ydinvoimaloiden turvallisuutta.

Teollistuneissa maissa eletään kuluta ja tuhlaa -yhteiskunnassa. Tietomäärämme lisääntyessä on alkanut käydä yhä selvemmäksi, että maailman puhtausreservit ovat loppumassa. Nykyisellä tuotantotekniikalla Suomen kulutustaso ei ole maailman laajuisesti mahdollista. Teollistuneet maat täyttävät maapallon puhtausreservit. Kehitysmaiden teollistuminen samalla tekniikalla ei ole mahdollista. Teollistuneiden maiden kehittämä teknologia omine päästöineen sekä siirrettynä kehitysmaihiin tuhoaa kiihtyvällä vauhdilla kehitysmaiden luontoa.

Maailman laajuisesti tarkastellen elintapamme vaikuttavat kaikkein kohtalokkaimmin lajien tuhoutumisen, ilmaston lämpenemisen, väestöräjähdyksen ja jätekuormituksen ongelmien kautta koko ihmiskuntaan.

Parlamentaarinen kuluttajaneuvosto lopetti viime keväänä 12-vuotisen työnsä kuluttajajärjestöjen uudistuksen yhteydessä. Kuluttajaneuvosto halusi työnsä päätteeksi tehdä eräänlaisen testamentin. Annoimme pyytämättä lausunnon ympäristön ja kehityksen Suomen toimikunnan mietinnöstä. Lausunnon painatimme vihreäksi kirjaksi, jonka nimi on "Ympäristö, kehitys ja kuluttajapolitiikka". Olemme koonneet yhteen sellaisia asioita kauppapolitiikan sekä kansallisen kuluttaja- ja ympäristöpolitiikan alueilta, joita voitaisiin välittömästi tehdä kulutustottumustemme muuttamiseksi ympäristöä säästävään suuntaan. Ilokseni huomaisin selonteokin huomanneen kuluttajaneuvoston työn.

Kuluttajaneuvosto kiinnitti kauppapolitiikassa huomiota vaarallisten tuotteiden vien-

tikiellon puuttumiseen ja kulutustottumustemme vaikutukseen kehitysmaihin. Korostimme tuotannon, kaupan ja kuluttajan vastuuta kulutuksen suhteessa ympäristöön. Vaadimme panostusta kuluttajavalistukseen. Ympäristöpoliittisena ohjauskeinona korostimme lainsäädännön ja hallinnollisen ohjauksen ohella päästömaksuja, tuotemaksuja, pantteja ja sanktioita.

Pohjoismaiden lainsäädäntö ei estä täällä kiellettyjen vaarallisten aineiden vientiä. Tämä on eettisesti arveluttavaa, koska kehitysmaissa ei useinkaan ole kuluttajaa suojaavaa lainsäädäntöä. Ylikansallinen jätevientipitäisi lopettaa, etteivät köyhimmät maat rahan takia antaisi muuttaa maaperäänsä tunkioiksi. Suomi ja Pohjoismaat yhdessä voisivat aloittaa tämän toiminnan lisäämällä tuoteturvallisuuslakiin säännöksen vaarallisten tuotteiden vientikiellosta. Jätteiden vientikiellossa tulisi olla sääntö, josta annetaan poikkeuslupa vain silloin, kun jätteiden asianmukaisesta käsittelystä on selvä näyttö. Afrikassa on vaadittu kansainvälistä roskien siirtelyä rinnastettavaksi sodanjulistukseen vierasta valtiota vastaan.

Kehitysmaiden pahimpana ympäristöongelmana on pidetty köyhyyttä. Köyhyys, liikakansoitus ja ympäristötuho liittyvät kiinteästi yhteen. Alkaneella vuosikymmenellä kehitysmaiden väestö lisääntyy 850 miljoonalla ihmisellä. Yli 90 prosenttia maapallon uusista asukkaista syntyy kehitysmaihin. Ihminen levittäytyy yhä laajemmalle. Hän hakkaa metsiä, rasittaa humusta ja aiheuttaa lisää eroosiota tuottaakseen tarpeeksi ravintoa.

Näissä olosuhteissa on todellista harhaa kuvitella kehitysmaiden pystyvän toteuttamaan taloudellisen kasvun teollistuneiden maiden ehdoilla. Olennaisinta olisi saada tilanne hallittua edes niin, että olosuhteet eivät pahene. Päähuomio on keskitettävä ihmisen elinmahdollisuuksien turvaamiseen, toimintaan lisääntyvää köyhyyttä ja ympäristötuhoa vastaan. Yhteinen pyrkimys tulee olla kaikkein köyhimmän väestöosan elinmahdollisuuksien parantaminen. Tämä ei onnistu ilman naisen arvostuksen ja elinolojen parantamista. Naisen kouluttaminen pelastaa kehitysmaiden lapsen terveyden ja hengen. Lisäksi syntyvyyden säännöstely toteutuu parhaiten, kun naisen asema kohentuu. Sanoetaan, että elintaso ehkäisee parhaiten.

Koulutus, turvallisuus ja kodin ulkopuoliset roolit lisäävät selvästi naisen halua ehkäisyyn.

Kehitysmaiden nälänhätää voimme estää ja samalla vaikuttaa kasvihuoneilmiön estämiseen velvoittamalla uusia voimallaitoksia rakentavat voimayhtiöt istuttamaan kehitysmaihin puita. Samoin voimme antaa lainoja anteeksi kehitysmaille tai muille maille, joilla on vaikea ympäristötilanne, sillä ehdolla, että ne käyttävät lainarahat puiden istuttamiseen tai muihin ympäristöinvestointeihin.

Kehitysyhteistyömäärärahaa ei pidä käyttää Itä-Euroopan ympäristöongelmien ratkaisujen avustamiseen. Kehitysapumäärärahat tarvitaan kehitysmaissa, joiden ympäristöongelmat ovat meidänkin kannaltamme vähintään yhtä tärkeitä kuin lähinaapurien. Kehitysapumäärärahoja tulee edelleen suunnata myös kehitysyhteistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen toimintaan. Kansalaisjärjestöt ovat löytäneet toimivia yhteistyömuotoja.

Kuluttaminen on nykyihmiselle elämän sisältöä. Kuluttaminen on yhdessä tekemistä, sosiaalisten suhteiden solmimista. Ympäristönsuojeluneuvoston pääsihteeri Sauli Rouhinen on osuvasti puhunut ”kamanarsismista”. Olemme kaikki suhteessa luontoon, luonnonvaroihin ja taloutemme materiaali-kiertoon nimenomaan kuluttajina. Markkinatalous on nyt myötätulessa. Itä-Euroopan maatkin vannovat markkinatalouden nimiin. Maailman laajuiset markkinat ja maailman laajuinen kuluttaminen on todellisuutta. Se merkitsee myös maailman laajuisia ympäristön kulutusta. Tavaratalous riistää luonnonvaroja. Sen valmistaminen kuluttaa energiaa, luo päästöjä, ja tavaran hävittäminen kasvattaa jätevuoria. Osa ekologisen ympäristömme muutoksista on peruuttamattomia. Ihmisen olisi opittava hallitsemaan elämisensä, kuluttamisensa vaikutus suhteessa luontoon kokonaisuutena. Toistaiseksi ympäristökysymykset eivät ole olleet markkinoilla kovin tärkeitä. Niinpä meillä myydään tuotteita, joiden ympäristövaarallisuus on ollut jo kauan tiedossa.

Teollisuus havaitsi varhain kansalaisten kiinnostuksen ympäristöasioihin. Kauppojen hyllyille alkoi ilmestyä ekotuotteita, jotka sisälsivät vähemmän sitä tai tätä ympäristölle haitallista ainetta. Näiden ympäristömerkkien kirjo on ollut sekalainen ja merkintäperusteet vaihtelevat. On selvää, että ympäris-

tömerkkiä tai jonkinlaista tuoteselostusta tuotteen ympäristövaikutuksista on tarvittu. Ympäristövaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon tuotteen koko elinkaari. Ekotuotteen valmistus ei saa riistää luonnonvaroja, ei viedä kohtuuttomasti energiaa. Se ei saa olla terveydelle vaarallinen, eikä sen hävittäminen saa lisätä jätekuormaa. Tällä tavalla määriteltynä asia kuulostaa yksinkertaiselta. Tiedon lisääntyessä moni ympäristölle ystävällinen tuote muuttuu vahingolliseksi. Niinpä ympäristömerkinnän tuleekin olla koko ajan kehittyvä järjestelmä.

Ympäristömerkkiä vastaan on kohdistettu kritiikkiä toteamalla, ettei täysin hyväksyttäviä tuotteita ympäristön kannalta olekaan ja että merkintä kohdentuu vähemmän ympäristöä kuormittaviin tuotteisiin. Voimme kuitenkin puhua suhteellisesta ympäristöystävällisyydestä. Ympäristömerkintä on lainsäädännön ja muiden ympäristöpoliittisten keinojen täydennys.

Kestävään kehitykseen kuuluu myös ihmisen terveyden edistäminen. Omat elämäntapamme ovat ihmislaajille vahingollisia. Tuhoamme terveyttämme väärällä ravinnolla, päihteillä, huumeilla, tupakalla jne. Liikenne, energian tuotanto ja teollisuus päästävät suurempia ja pienempiä määriä erilaisia aineita hengitysilmaamme, maaperään ja vesistöihin.

Viime aikoina on saatu pontta suomalaiseseen ilmansaasteiden terveystutkimukseen. Aiemmin on jo tiedetty, että voimakkaat yhdyskuntailman saastepäästöt lisäävät sairastavuutta ja aiheuttavat jopa kuolemia, kuten on tapahtunut savusumutilanteissa Lontoossa, New Yorkissa ja muuallakin. Kohtalaisen suuret saastepitoisuudet aiheuttavat kroonista keuhkokatarria. Mutta tärkeää on, että viimeaikaiset tutkimustiedot Suomesta kertovat, että aivan vähäisetkin mutta pitkäaikaiset altistumiset hengitysilman epäpuhtauksille lisäävät erityisesti lasten hengitystieinfektioita ja murtavat suoja mekanismin lisäten hengitystieallergioita. Yhdyskuntailma aiheuttaa myös syöpäriskin lisääntymistä. Pahin tekijä ovat liikenteen kaasut, ja erityisesti dieselpolttoaineen aiheuttama syöpäriski on suuri.

Ympäristö ja terveys -suhteessa on tietenkin vaadittava tiukan tieteellistä tutkimusotetta, mutta näyttövaatimuksissa on luovuttava tieteellisestä ylikriittisyydestä. Ennalta

ehkäisy ja saastealtistusten poistaminen on tärkeintä. Emme vielä pysty esimerkiksi tiukan tieteellisesti osoittamaan saasteiden ja myrkkujen vaikutusta ihmisten perimään, mutta on ilmeistä, että vaikutusta on. Niinpä päästöjen ohjearvoja on tiukennettava.

Herra puhemies! Teollistuneitten maitten kulutustottumukset ja teknologiset ratkaisut eivät ole maailman laajuisesti mahdollisia ekologian kannalta. Ne estävät kestävä kehityksen. Luonto on ihmiskunnan ravintoaitta, teollisuuden raaka-aine. Luonnolla on valtava merkitys ihmisen vapaa-ajalle. Lisäksi 40 prosenttia ihmisen käyttämästä lääkkeistä saadaan luonnosta. Teollistuneiden maiden on luovuttava itsekkyydestään. On päästävä todelliseen kansojen väliseen solidaarisuuteen ja koko ihmiskunnan vastuuseen luonnosta. Taloudellisen kasvun laatu teollisuusmaissa on muutettava. Kehitysmaiden ympäristötuhojen pysäyttäminen on mahdollista.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Hallitus pitää tärkeänä, että verotusta siirretään asteittain ympäristölle haitallisen toiminnan ja ympäristökuormituksen suuntaan. Mielestäni ympäristöverojen määrääminen ei saa johtaa rahan keruuseen. Se vaara on aivan ilmeisesti olemassa ja lienee myös osin tavoitteenakin. Ympäristöverojen vaikutuksen täytyy olla sellainen, että se ohjaa luopumaan ympäristölle haitallisesta toiminnasta. Ne eivät saa johtaa maksulliseen saastuttamiseen ja rahan keruuseen valtiolle. Ympäristöverojen kohdalla ei saa käydä niin kuin alkoholi- ja tupakkaveron kohdalla on käynyt. Viina- ja tupakkaveron muka määrätään tuotteelle ihmisten raitistamiseksi. Tosiasiassa kyse on rahan keräämisestä. Budjettisopimuksenkin kannalta olisi katastrofaalista, jos ihmiset todella raitistuisivat. Mistä löydetäisiin rahat eläkeuudistukseen tai lasten kotihoidon tuen korottamiseen? Ympäristöverojen kohdalla ei saa käydä niin, että niiden merkitys valtion tulonlähteenä nousee niin suureksi, että todellinen ympäristöhaittojen vähentäminen sekoittaisi valtion talouden.

Poliittisten päätöksentekijöiden pitäisi kantaa vastuuta kysymyksistä, joista ei riittävästi tiedetä. Mielestäni tilanne on erittäin hämmäntävä päättäjien kannalta. Kansanedustajien pitäisi pystyä ottamaan vastuuta ympäristönsuojelukysymyksistä. Miten se voi

olla mahdollista, kun tutkijat, joilla pitäisi olla kaikki viisaus hallussaan, kiistelevät ympäristövahinkojen aiheuttajista ja siitä, onko vahinkoa tapahtunut vai?

Suomessa ei myöskään riittävästi selvitetä haittoja, kun jostakin asiasta innostutaan. Mitä haittaa aiheuttaa veden klooraus, mitä seleeni vaikuttaa luontoon ja ihmiseen, ovatko autojen katalysaattorit haitallisia vai eivät, ovatko metsät tuhoutumassa vai eivät jne? Esimerkiksi seleenin lisäämisestä lannoitteisiin on varoitettu ja väitetty, että haitallinen sinilevä järvissä johtuu seleenistä. Mitään ei kuitenkaan tilanteen korjaamiseksi tapahdu ennen kuin on liian myöhäistä.

Maataloudella ja elintarviketeollisuudella on valtava vastuu siitä, mitä me syömme. Meille kerrotaan, että me syömme maailman puhtainta ruokaa. Mistä kuluttaja voi tietää, että asia on todella näin? Kuluttajille annetaan tietoja mm. merkitsemällä valmisruokiin aineet, joita ruoka sisältää. Kuluttaja ei tee näillä luetteloilla mitään, koska hän ei tiedä, mitä eri aineiden tieteelliset nimet tarkoittavat. Jokin järkevämpi tapa merkitä ruokien puhtaus pitää löytyä luettelon lisäksi, jotta tavallinen kuluttaja pystyy tulkitsemaan ja arvioimaan ruoan terveellisyyden itse. Syömme ehkä tällä hetkellä kaiken kaikkiaan liian paljon valmisruokia. Niitä syötetään myös lapsille sekä kotona että päiväkodeissa. Elämäntapamme ovat siis sellaiset, että ne suosivat erilaisten lisäaineiden käyttämistä ruoissa. Tässä suhteessa paluu entiseen hyvään aikaan voisi olla terveellistä.

Valtavasti lisääntyneisiin allergioihin ja vastasyntyneiden omituisiin ihosairauksiin voitaneen etsiä syitä epäpuhtaasta ruoasta. Aineet, joita ruoissa käytetään, ovat melko uusia. Ei voida varmastikaan tietää, onko jokin aine pitkään käytettynä haitallinen vai ei. Tunnetaanko riittävästi myöskään erilaisten aineiden yhteisvaikutusta tai vaikkapa erilaisten lisäaineiden ja Tshernobylin aiheuttaman laskeuman yhteisvaikutusta?

Selonteossa todetaan, että ihmistoiminnan aiheuttamasta vesistöjen typipikuormituksesta peltoviljelyn osuus on lähes puolet. Maatalouden fosforin ja typen päästöt ovat huomattavia. Maatalouden harjoittajat eivät ainakaan yksin ole vastuussa ympäristöongelmista. Vastuu on lannoiteteollisuudella ja niillä tutkijoilla, jotka vannovat milloin minäkin keksinnön nimeen, ennen kuin haittoja

on selvitetty. Seleeni on hyvä esimerkki. Talonpoikaisjärjellä ajatellen ihmiselle on haitaksi kaikki se, millä luonnon omaa järjestystä sekoitetaan.

Maapallo on pieni, sen me olemme saaneet konkreettisesti todeta nimenomaan ympäristöhaittojen myötä. Suuret muutokset luonnossa, esimerkiksi sademetsien tuhoutuminen, muuttavat koko maapallon ilmastoa. Siksi on outoa, ettei Suomessa juuri lainkaan keskustella turvesoiden kuivaamisen merkityksestä ilmastolle tai kasvillisuudelle.

Koska maapallo on pieni, ei ole merkityksentöntä se, mitä aivan lähinaapurissamme tapahtuu. Suomen investoinnit ympäristöyhteistyöhön herättävät arvostelua. Ihmisten pitäisi kuitenkin nähdä, ettemme me vain hyvän hyvyttämme anna muille rahaa, vaan me haluamme pelastaa Suomen metsät. Metsäteollisuuden merkitys Suomen kansantaloudessa on niin suuri, että jo sen vuoksi ympäristönsuojeluyhteistyö on välttämätöntä, puhumattakaan elämän säilyttämisestä suomalaisessa luonnossa.

Me tiedämme, että Neuvostoliitossa ympäristönsuojelua ei oikeastaan ole olemassakaan. Kukaan ei ota vastuuta. On väitetty, ettei esimerkiksi Novaja Zemljan ydinkokeesta päätöksen tehnyttä tiedetä. Tilanne on Suomen kannalta katastrofaalinen. Tietävätkö Suomen viranomaiset, missä ja miten Suomesta viety ydinvoimaloiden polttoainejäte säilytetään? Väitetään, että mm. Leninigradin lähellä on ydinjätevarasto, jossa on sattunut lukuisia onnettomuuksia ja jota ei hoideta asianmukaisesti. Tshernobylin onnettomuus osoitti, että mikä tahansa on mahdollista Neuvostoliitossa. Ovatko suomalaiset viranomaiset tarkistaneet, ettei Suomesta Neuvostoliittoon vietävä ydinjäte aiheuta ympäristövaurioita?

Suomessa yksikään kunta ei halua alueelleen korkea-aktiivista ydinjätettä, vaikka asiantuntijat väittävät, että se pystytään säilyttämään turvallisesti. Kun on kyse jätteestä, jonka vaikutus saattaa kestää jopa satoja vuosia, eivät kunnissa päätöksentekijät voi ottaa vastuuta tällaisen perinnön jättämisestä tuleville sukupolville.

Mielestäni keskustelussa lisäydinvoimaloiden rakentamisesta pitää ottaa huomioon myös jätteen säilytys. Ongelmat on ratkaistava etukäteen, jos ne ovat ratkaistavissa. Jos eivät ole, ei tule myöskään lisätä voimaloita,

vaan keskittää voimavarat vaihtoehtojen etsimiseen.

Tuleville sukupolville on jätettävä Maa. Tämä sukupolvi ei saa ottaa vastuulleen maapallon tuhoamista. Aamulehti otsikoi tänään Teollisuuden Voiman varatoimitusjohtajan Esko Haapalan haastattelun ”Ydinvoima ei jätä lapsille jälkilaskua”. Jutun sisällöstä selvisi, että laskua ei tule lapsille, koska 4 miljardia markkaa saadaan kerättyä ydinjätteen käsittelyä varten vuoteen 2000 mennessä. Mielestäni lasten jälkilasku on ydinjäte, ja se on 4 miljardia markkaa, joka olisi voitu käyttää toisinkin.

Kansalaisilta vaaditaan järkevää kulutusta. Miten on julkisen hallinnon oman säästämisen laita? Luulen, että esimerkkejä tuhlauksesta löytyisi lukuisia. Muun muassa terveydenhuollossa, jossa toisaalta on pula ajanmukaisista välineistä, tapahtuu tuhlausta. Tarvikkeita, jotka jostakin syystä eivät kelpaa julkiselle sektorille, käytetään yksityisessä terveydenhuollossa. Järjestöt vievät kehitysmaihin tarvikkeita, joita julkinen hallinto pitää jätteenä. Tuhlauksen lopettaminen julkisessa hallinnossa on välttämätöntä paitsi menojen säästämiseksi myös ympäristönsuojelusyistä.

Inhimillisyydestäkin voi olla kyse. Esimerkiksi kroonikkosairaaloiissa pitäisi olla henkilökuntaa riittävästi, ettei aikuisella ihmisellä tarvitsisi käyttää vaippoja. Vaippojen kulutukseen käytetään esimerkiksi Tampereen suurimassa vanhainkodissa Koukkuniemessä tänä vuonna 1,1 miljoonaa markkaa. Käyttö ei suinkaan johdu siitä, että kaikki vanhukset kuntonsa vuoksi joutuisivat käyttämään vaippaa, vaan siitä, ettei ole henkilökuntaa, joka voisi auttaa vanhuksia wc:ssä käynnissä. Tässä on kyse siitä paljon puhutusta pohjoismaisesta hyvinvointivaltiosta, jossa ihmisillä asiat ovat hyvin.

Selonteossa todetaan, että pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa hyvinvointi on korkealla ja kaikki ovat hyväksyneet kulutuksen tasaimiseen tähtäävän politiikan. En voi pitää hyvinvointivaltiona maata, jossa pahoinvointi on jaettu tasan kulutuksen lisäämisen nimissä. Koko sosiaalipolitiikkamme lähtee siitä, että ihmiset pystyisivät olemaan mukana työelämässä. Elämänlaatu on sivuseikka. Tästä kulutushyvinvoinnista on seurannut henkistä pahoinvointia kaikissa ikäryhmissä ja kaikilla tasoilla. Mielestäni vanhukset jou-

tuvat maksamaan liian kovan hinnan taloudellisesta hyvinvoinnista joutuessaan elämään laitoksissa epäinhimillisissä oloissa.

Muut kuin henkiset arvot ovat olleet 60-luvulta lähtien tärkeitä. Perheen ulkopuolinen elämä ja tavaroiden kulutus on arvoitettu korkeammalle kuin henkinen sivistys ja ihmissuhteet. Eestissä vieraillessani olen huomannut, miten aineellisesti puutteellisissa oloissa ja ahdingossa on pidetty henkisen sivistyksen ylläpitämistä kansan elinehtona. Myös meidän tulisi huolimatta taloudellisesta hyvinvoinnista saada entiset arvot etusijalle. Meidän tulisi pohtia sitä, miten puhdas luonto, henkinen sivistys, ihmissuhteet ja vastuu toisesta ihmisestä saadaan nousemaan uudelleen elämän perusarvoiksi tavarakulttuurin edelle. Ihmisten pitäisi ymmärtää, ettei taloudellinen hyvinvointi ole onnellisuuden tae, tarvitaan muutakin.

Myös sosiaalipolitiikassa, johon selonteko viittaa, on muutettava suuntaa niin, ettei taloudellisiin arvoihin ja etuihin perustuva sosiaalipolitiikka ole enää pääasia, vaan elämänlaatuun liittyvät kysymykset. Meillä on varaa huolehtia niistä ihmisistä, jotka elävät toimeentulon rajoilla. Heille on turvattava riittävä toimeentulo. Sen rinnalla on pääpaino 90-luvulla asetettava inhimilliselle sosiaalipolitiikalle, joka ei lähde kulutustason tasajaosta niin kuin selonteko, vaan jossa pääasiana on ihmisen henkinen ja fyysinen hyvinvointi.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tainan puheenvuoro oli hyvin mielenkiintoinen. Minusta siinä haettiin uskokoomuslaista otetta, mutta yksi kysymys jäi kyllä kaivertamaan. Kun julkisuudessa annetaan ymmärtää, että kokoomus on hyvin pitkälti ydinvoimaa lisäävä puolue hallituksen sisällä nimenomaan, ja nyt ed. Taina otti aika selvän ydinvoimaa vastustavan kannan, niin haluaisin vähän lisätäsmennystä, miten tilanne oikein on hallituspuolueen, kokoomuksen, sisällä.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esitin puheenvuorossani oman kantani ydinvoimaan.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! Ympäristönsuojelua harjoitetaan tämän päivän maailmassa edelleen suurelta osalta vielä

verbaalisella tasolla. Valtakunnallisia ja kansainvälisiä seminaareja, konferensseja, kongresseja ja tapaamisia järjestetään, ympäristömme huonoa ja yhä pahenevaa tilaa päivitellään, raportteja laaditaan maittain ja maanosittain, ohjelmia kirjoitetaan, päätöksiä ratifioidaan ja direktiivejä tehdään.

Tosin nyt nekin, jotka tähän asti eivät ole huomanneet seurata, saati ajatella ympäristön turmeltumista, ovat heräämässä. Mutta oleellinen ongelmamme on se, että matka huomioista ja julkilausumista itse tekoihin on pitkä ja vaivalloinen ja vaarana on, että moni kurki kuolee ennen kuin suot sulavat. Euroopan integraatiokin on, se on aivan ilmeistä, ensisijaisesti tuotannon ja kulutuksen suurimittainen tehostamistoimi, ei suinkaan kestävä kehityksen periaatteellinen ilmentymä.

Kansainvälisessä ympäristönsuojelussa toisia on, että tavoitteet joudutaan asettamaan sitä paitsi ketjun heikoimman renkaan mukaan. Poikkeuksena ovat Pohjoismaat, jotka parlamenttinsa ja hallitustensa yhteistyöelimen Pohjoismaiden neuvoston piirissä ovat käynnistäneet voimakkaan ja tavoitteellisen yhteistyön alueensa suojelemiseksi.

Pohjoismaatkin ovat käymässä kuitenkin Sisifyoksen kaltaista kamppailua niin Itämeren ja Pohjanmeren kuin myös maa-alueitensa luonnon säilymisen puolesta, koska etelästä ja idästä saapuvat ilman ja vesien saasteet ovat mittavat ja vaikeasti eliminotavissa. Tosin näillä alueilla on herännyt kansalaisten voimakas halu ja tahto alueitensa päästöjen poistamiseen, mutta tehtävä on jättimäinen ja vaatii valtiollisia päätöksiä ja kansallisia taloudellisia panostuksia, ja ne ovat kiven takana.

Asia ei ole hoidettavissa muutamilla päästöjen eliminointilaitteilla, vaan edellytetään kokonaisten teollisuuksien uudelleen rakentamista ja suurten vesiväylien jättimäisiä puhdistusoperaatioita. Suunnitelmia tehdään, mutta ennen kuin rahoitus ja käytännön toimet ovat alkaneet, saati hankkeet on toteutettu, on byrokratiakin vienyt kallista etsikkoaikaa, eikä luonto odota.

Kiitoksin on mainittava, että Pohjoismaiden neuvoston vesien- ja ilmansuojeluohjelmien hyväksymisen jälkeen Pohjoismaiden neuvoston ministerineuvosto on lähtenyt käytännön toimiin ripeästi. Ensimmäiset hankkeet voidaan yhteispohjoismaisen riski-

rahoituksen avulla aloittaa Kuolassa ja Baltiassa, ja myös yksittäiset jäsenvaltiot ovat varanneet budjetissaan varoja ympäristönsuojelutyöhön Pohjoismaitten lähialueilla. Jotain siis tapahtuu.

Pohjoismaat siis ovat perustaneet omat ympäristörahasionsakin. Miten on laita YK:n piiriin ehdotetun hankkeen, sen, että jäsenvaltiot antaisivat puoli prosenttia bruttokansantuotteesta maailman ympäristönsuojeluhankkeisiin? Tätä Pohjoismaiden neuvosto esitti jo muutamia vuosia sitten. Onko asia otettu esille siellä? Mikään ei estä palkitsemasta YK-palkinnoin hyvää ympäristönsuojelupanosta, mutta ennen kaikkea tulisi bruttokansantuotehanke saada aikaseksi.

YK on nyt usean vuoden ajan keskittänyt Unepissa voimansa ja rajoitetut varansa Brasilian suuren ympäristökokouksen valmisteluun. Toivottavasti, kun kokous on ohi, se voi tehokkaasti aloittaa käytännön toimia maailmanjärjestönä maailman ympäristönsuojeluun.

Kotimaahan palatakseni keskustan puheenvuoron käyttäjä Esko Aho sanoi puheenvuorossaan: Periaatteiden hyväksyminen ja niiden puolesta taisteleminen on tunnetusti paljon helpompaa kuin niiden mukaan eläminen. Kuvaavaa on, että meillä Suomessakin Tilastokeskuksen tuoreen tutkimuksen mukaan suomalaisillakin on kyllä synkkä kuva ympäristön tulevasta tilasta. Suomalaisen enemmistö piti ympäristönsuojelua taloudellista kasvua tärkeämpänä riippumatta asuinalueen taloudellisista oloista. Jopa ympäristönsuojelun suoraa toimintaa 3/4 suomalaisista piti tarpeellisena. Mutta vastauksista käy myös selville, että kun kyse on toimista, jotka koskettavat läheisesti omaa elämää ja omaa mukavuutta, valmiutta ympäristönsuojeluun esiintyy huomattavasti harvemmin.

Vaikuttaisi siltä, kuin kaikesta huolimatta olisi sosiaalinen tilaus säästävillä toimilla. Onko mahdollista, että kun kysymys on kansalaisten itsensä määrättävissä olevista säästötoimista omassa henkilökohtaisessa elämässään, kuten sähkön ja muun energian säästämisestä, kierrätystoiminnasta ja yksinkertaisempien elintapojen hyväksymisestä, olisi mahdollisuus ryhtyä valtakunnallisiin toimenpiteisiin? Olisiko ympäristöministeriöllä valmiuksia valtakunnallisen säästö-

kampanjan käynnistämiseen? Onko ymmärrystä myös sille, että elintarvikkeet hyväksytään kotimaassa viljeltyinä ja annetaan arvoa sille, että täällä tuholaismyrkkujen ja lannoitteiden käyttö on vain pieni osa siitä, mitä se on läntisen Euroopan suurissa tuottajamaissa?

Suomesta vielä tämä: Olisi tuettava hankkeita, joilla Suomen maatalous voisi toimia muuttuneissa oloissa. Eikö silloin olisi aiheellista käyttää viljanviljelystä vapautuvaa peltotilaa etanolin tuotannon aikaansaamiseen? Maamme hallitus on toistaiseksi suhtautunut nuivasti hankkeen edistämiseen ja siirtänyt periaateratkaisun asiasta uudelle hallitukselle. Hankkeeseen tulisi kuitenkin suhtautua vakavasti. Tiedämme, että lisäämällä bensiniin 10 prosenttia etanolia voidaan luoda markkinat EY:n alueelle 30 miljardille viljakilolle.

Lopuksi haluan sanoa, että tehomaatalous, josta Suomen maataloutta tässäkin keskustelussa on arvosteltu, ei ole maatalouden harjoittajien itsensä vaatimaa ja toivomaa. Kysymys on toimeentulosta. Suomen viljelmistä on alle 25 peltotehtaarin tiloja 90 prosenttia. Maatalouden tuoton nostaminen näillä tiloilla ei ole ollut ahneutta vaan puhdas toimeentulokysymys.

Hehtaarisadot meillä ovat ilmastollisista oloista johtuen jo oleellisesti pienemmät kuin eteläisessä Euroopassa. Sadot ovat täällä oleellisesti pienempiä myös siksi, että maatalous meillä käyttää lannoitteita paljon vähemmän kuin muu Eurooppa. Lannoitteiden käytetyn määrän suhteen Suomi on 16:sta Euroopan maasta vasta 13. tilalla. Sitä paitsi viljelijöitten osuus Suomessa vähenee edelleen. Vuonna 1970 maatalousväestöä oli meillä vielä 690 000, nyt enää vain osa siitä.

Viljelijät eivät siis tahdo ehdoin tahdoin lisätä tuotantoaan. He haluaisivat saada toimeentulonsa vähemmällä työllä ja pienemmillä sadoilla. Tuotannon, se on hehtaarisatojen, supistaminen tarkoittaa kuitenkin, että vähemmästä tuotannosta tulisi saada entinen hinta, jotta viljelijäperhe tulisi toimeen, ja tästähän kuluttajat eivät taas kuulemma pidä. Me olemme todella vaikean kysymyksen edessä, ja kuitenkin haluan muistuttaa: Viljelijän osuus ruisleivänkin hinnasta eli siitä hinnasta, joka siitä kaupassa maksetaan, on vain 5 prosenttia.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Käsitellyssämme on tämän vaalikauden tärkein asiakirja, selonteko kestäväan kehitykseen tähtäävistä toimista, Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportti sekä ympäristön ja kehityksen Suomen toimikunnan mietintö. Niissä on ihmiskunnan eloonjäämisen perusaineksia. Siksi niitä ei ole syytä väheksyä.

Jotakin on oivallettu tämän päivän ja tulevaisuuden uhkatekijöistä. Paljon on asetettu oikean suuntaisia tavoitteita, mutta pitkä taival on vielä kuljettavanamme, ennen kuin tavoitteet toteutuvat. Kestävä kehitys on otettava todesta. Ihmiskunnan eloonjäämisen prosessi on se tärkein kokonaisuus, jolle on raivattava uusi reitti, ihmisille uudet elämäntavat, uusi solidaarisuus luontoa ja kehitysmaiden ihmisiä kohtaan. Nyt tarvitaan elämän suojelun ja kunnioituksen, ihmisen henkisen kasvun sekä ekologisen solidaarisuuden esitaistelijoita. Eloonjäämisprojekti on vaikea ja vaativa, mutta onnistuessaan se turvaa suomalaisellekin elämän.

Luonto on alkanut lähettää laskuja, korja- ja lyhennyksiä. Markkinakorotkaan eivät enää riitä. On tullut aika maksaa luonnolle menneet, se paha, jota olemme ylimielisyytemme vallassa luonnolle ja sitä kautta itsellemme tehneet ja tekemässä. Ekologisesti kestävä kehitys on tulevien sukupolvien olemassaolon ehto.

Selonteko oli parempi kuin nykyinen hallitus. Tosin selonteko heikkeni selvästi sitä mukaa, kuin hallitus ryhtyi kertomaan omista tavoitteistaan, erityisesti omista teoistaan. Muistutettakoon hallituksen mieliin, että teot ovat kestäväan kehityksen politiikan ainoa kestävä mittari. Otan vain yhden esimerkin.

Energian säästö on kestäväan kehityksen keskeisimpiä lähtökohtia. Selonteossa todetaan: "Hallitus pitää tavoitteenaan, että energian kulutuksen kasvu Suomessa pysähtyy ja kääntyy laskuun mahdollisimman pian." Tämä on pelkkä hurskas toive. Ei mitään konkreettisia säästötavoitteita, joita sentään Brundtlandin komiteakin esitti. Hallituksella ei ole mitään konkreettisia säästöohjelmia. Hallitus on pysähtynyt selvittämisen tasolle. Selvittämiset eivät enää riitä. Johtopäätökseni lienee oikea. Tämä hallitus ei pystynyt energian säästöön eikä sen suunnitelmalliseen hallintaan.

Ympäristönsuojelun integraatioperiaat-

teesta pyritään nyt muotouttamaan yhteiskuntapolitiittinen linja. Yhdentämisperiaate ei ole kuitenkaan vielä muuttunut uusiksi hallintokäytännöiksi, koska periaatetta ei ole riittävästi konkretisoitu eri hallinnonaloille, eikä tässä nyt ihan lähtölaukausta sentään tarvitsisi ilmoille saattaa, sillä aikaa on ollut, jolloin olisi voinut konkretisoida myös eri hallinnonaloille yhdentämisperiaatetta. Tarvitaan ympäristönsuojelun suunnitelma ja konkretisimisohjelma jokaiselle hallinnonalalle. Toivottavasti saamme myös lakiesityksiin mahdollisimman pikaisesti taloudellisten vaikutusten rinnalle ympäristövaikutukset.

Ympäristön ja kehityksen Suomen toimikunta otti merkittäviä askeleita integraatioperiaatteen käytännöllistämisessä ehdottamalla ympäristövaikutusten arvioinnin liittämistä taloudelliseen suunnitteluun ja päätöksentekoon. Ympäristövaikutusten arviointi esitetään ulotettavaksi niin tavaratuotantoon kuin kuntien ja valtionkin tulo- ja menoarvioiden laadintaan, toiminta- ja taloussuunnitteluun sekä perinteisiin luonnonvarojen hyödyntämis- ja ympäristönmuutoshankkeisiin, vieläpä valtion tukipolitiikkaan. Ympäristönäkökohdista tulee lisäperuste valtion ohjaukseen.

Professori Ilkka Niiniluoto on todennut osuvasti Helsingin yliopiston 350-vuotisjuhlassa seuraavaa: "Kulutusjuhla on saanut valomerkin, ehdottoman varoituksen ympäristön sietokyvyn ja sen myötä tarjoilun loppumisesta. Maailma jatkaa silti eteenpäin virvatulen tavoittelua, niin kuin mikään ei olisi muuttunut, niin kuin lisääntyy, uusia markkinoita ja kasvua riittäisi rajattomasti. Tie eteenpäin voi löytyä vain valistamalla ihmisiä tiedollisesti ja moraalisesti ja kehittämällä yhteiskuntaa kykeneväksi järkeviin demokraattisiin päätöksiin."

Eettisellä kasvatuksella onkin yhä suurempi merkitys yhteiskunnassa. Se on ihmiseksi tuleminen visio. Se on yleistä eettistä suhtautumista elämään ja sen ilmiöihin, luontoon ja luonnonsuojeluun. Se on myös ympäristökasvatuksen pohja. Ympäristökasvatus on tieteiden välistä. Se on myös etiikkaa ja moraalialia. Sisällöt eivät enää ole ympäristökasvatuksen ainoa perusta. Perustana ovat myös arvot, asenteet ja tunteet. On todella syytä korostaa myös arvokeskustelun tärkeyttä ja ajankohtaisuutta. Eettiset lähtökoh-

dat: vastuu luonnosta, ihmiskunnasta ja tulevista sukupolvista, tulee saada koko yhteiskuntapolitiikkamme ja yhteiskunnallisen kasvatuksen eläväksi arvoperustaksi.

Ympäristökasvatus on myös sosiaalisen emotionaalista kasvatusa. Tavoitteena on yksilön herkkyyden kokea ympäristö, ongelmanratkaisutaidot, vastuu yhteisestä planeetastamme. Myös omassa arjessamme meidän on opittava uusi moraalinen ja uusi käytäntö. Me voimme kierrättää tavaroita ja hyödyntää jätteitä, edistää energian säästöä ja suosia ympäristöystävällisiä liikennemuotoja.

Suomen tähänastinen ympäristöpolitiikka painottaa julkishallinnon keskeistä merkitystä. Tämä valtiollinen ja hallinnollinen näkökulma kaipaa täydennykseen ja kriittikseen yhä ympäristötietoisempaa ja aktiivisempaa kansalaisyhteiskuntaa, kansalaisten omaa vaikuttavaa ympäristötoimintaa. Kansalaistoiminta onkin mielestäni ympäristönsuojelun helmi. Arvostan suuresti niitä, jotka tuntevat omakohtaisen vastuun tulevaisuudesta niin vahvasti, että ryhtyvät toimimaan. Ympäristöhallinnon ja tiedeyhteisön tulee puolestaan varustaa kansalaiset ympäristön tilaa ja eri toimintojen ympäristövaikutuksia pätevästi ja monipuolisesti kuvaavalla selvitysaineistolla ja varmistaa siten kansalaistoiminnan tiedolliset edellytykset.

Raportti Suomen ympäristön tilasta valmistuu, kuten ympäristöministeri totesi, ensimmäisen kerran vuonna 1991. Toivon, että siitä tehtäisiin myös kansanpainos jokaiseen kotiin. Ympäristönsuojeluneuvosto on esittänyt, että kansalaiskäyttöön laaditaan kestävä kehityksen kansalaisyhteiskunnan erityisraportti — sekin hyvin mielenkiintoinen esitys. Kansalaisten ja heidän järjestäytyneen toimintansa foorumeita, joita tässä raportissa ympäristönsuojeluneuvoston mielestä tulisi tarkastella, ovat työpaikka, kotitalous, vapaa kansalaistoiminta ja paikallispolitiikka.

Kansanäänestyksiä on toimeenpantava mm. energiakysymyksistä ja muista ympäristönsuojeluun liittyvistä kysymyksistä. Miksihän nykyinen hallitus niin kovasti pelkää kansanäänestyksiä, kansalaisyhteiskuntaa, kansalaisliikkeitä? En ole kuullut, että tämä hallitus olisi antanut tukeaan yhdellekään kansalaisliikkeelle — vähättelyä, moitteita ja suoranaista parjausta sitäkin enemmän.

Arvoisa puhemies! Tämä hallitus on eri-

koistunut salaamiseen. Tämän hallituksen aikana Metsäntutkimuslaitoksen johtaja uhkaa kurinpitotoimilla laitoksen tutkijoita epämuikavien tutkimustulosten kertomisesta. Yliopistoja uhkaa kriittisestä otteesta luopuminen. Eduskunnassa juoksee ahkeraan hallituksen virkamiehiä toistamassa, että hallituksen esitys on hyvä. Virkamiehillä pitäisi olla paljon kunnianhimoisemmat totuuden tavoitteet.

Me elämme siis eräällä tavalla vaijentamisen ja vaikenemisen yhteiskuntaa, mutta ympäristöongelmien edessä pitäisi kaiken olla toisin. Kyse ei ole vain ympäristöstä yhtenä sektorina, joka on ahdingossa, vaan asia koskee koko elämämme perustaa.

Virkamies, joka on vain lojaali hallitukselle ja salaa tietonsa, ei täytä tehtäväänsä. Virkamies, joka kertoo, missä kohdin hallitus on valmistelun aikana vesittänyt selontekoa, ansaitsisi kunniamerkin itsenäisyyspäivänä. Virkamies, joka kertoo, että hallituksen keinot eivät toteuta julki lausuttuja kauniita tavoitteita, ansaitsisi vaikkapa palkan korotuksen. Metsäntutkimuslaitoksen johtajan tulisi yllyttää tutkijoita kertomaan avoimesti ilman ennakkosensuuria kaikista tuloksista, myös kiistanalaisista. Jotta meillä edustajilla ja kansalaisilla olisi kaikki mahdollinen tieto ei vain ongelmista vaan erilaisista ratkaisumahdollisuuksista, pitäisi käynnistää virkamiesten ja tutkijoiden vapautusliike. Se edistäisi kestäväää kehitystä.

Arvoisa puhemies! Professori Ilkka Niiniluoto on puheessaan todennut seuraavaa: ”Juuri nyt vallitseva poliittinen suojasää idän ja lännen välillä tulisi käyttää hyväksi. Aseita on taottava auroiksi ja hengenviljelyn välineiksi.” On syytä kysyä, onko tällä tai jollakin tulevalle hallituksella rohkeutta ja uljuutta ryhtyä takomaan aseita auroiksi ja hengenviljelyn välineiksi ja näin vahvistaa kestäväää kehitystä. Sellaisesta hallituksesta minä olisin ylpeä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kannatan ed. Anderssonin ehdotusta selonteon lähettämisestä valiokuntaan.

Ed. Laitinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Astala on ottanut esille Metsäntutkimuslaitoksen johdon toiminnan, haluan tässä yhteydessä huomauttaa, että siellä näyttäisi olevan kysymys enemmänkin siitä, että tutkimustulokset ja

mielipiteet ovat menneet sekaisin ja tutkimuslaitoksen johto on pyrkinyt järjestämään asian sillä tavoin, että niissä eivät käsitteet sekaantuisi.

Ed. Nordman: Puhemies, talman! Den här redogörelsen beskriver på ett förtjänstfullt sätt miljöproblematiken. Men en bestämdare uppfattning om vad som krävs och bör göras för att trygga en hållbar utveckling måste förankras i regering och riksdag — och inte minst hos Finlands folk.

Vid det här laget finns det omfattande kännedom och kunskap om vad som pågår i den yttre miljön. Nya redovisningssystem för miljötillståndet är på väg. Med egna ögon kan vi registrera att mycket av sådant, som radikala miljöförkämpar varnat för sedan länge, har blivit verklighet. Det räcker inte med att ta del av redovisningar eller frossa i pessimism. Det gäller att dra slutsatser i fråga om vårt handlande och den sociala strukturen, tekniken och ekonomin.

Seurantaraportteihin tutustuminen tai pessimismissä kieriskely ei riitä. On tehtävä päätelmät toiminnastamme ja sosiaalisesta rakenteesta, tekniikasta ja taloudesta. Taloudellisesti kannattavina ja oikeina pidettävät seikat määräävät monessa asiassa yhteiskunnallista toimintaa ja henkilökohtaisia toimiamme. Tämän vuoksi on pyrittävä luomaan kannustimia, jotka suosivat talouspolitiikkaa, joka tukee kestäväää kehitystä ja saa ihmiset suosimaan ympäristöystävällisiä toimia kielteisten sijasta. Helpommin sanottu kuin tehty. Mutta tämä on välttämätöntä.

Tarvitaankin nykyistä parempia taloudellisen kehityksen arviointijärjestelmiä. Nykyisessä järjestelmässähän bruttokansantuotetta käytetään mittarina. Kun mielenkiinto kohdistetaan kestäväää kehitykseen, tulee luonnonvarojen ja ympäristöresurssien muutokset, siis vauriot, ottaa huomioon eri tavalla kuin nykyään tilinpidossa, koska tällä on seurauksia tulevien sukupolvien hyvinvoinnille.

Kolmannen maailman kehityspanoksia, Keski- ja Itä-Euroopan muutoksia ja uusia Euroopan markkinoita ajatellen tarvitaan uutta ajattelua. Hyvin vaikeaa tulee olemaan taloudellisen kasvun valtavien tarpeiden ja tavoitteiden yhdistäminen kestäväää kehitykseen.

Luonnonvarojen tilinpidon kokeiluja tehdään mm. Norjassa, Ranskassa ja Hollannissa. Näissä maissa tehdään arvio raaka-aineista ja niiden käytöstä. YK ja Oecd:kin pyrkivät parhaillaan antamaan suosituksia tilinpidosta. Ruotsissa on asetettu äskettäin selvitysmies valmistelemaan ”vihreää bruttokansantuotetta”, jossa tulee myös ottaa huomioon mm. hiilidioksidipäästöjen lisääntymisestä, happamoitumisen vaikutuksista ja veden laadun muutoksista aiheutuvat kustannukset.

Huvudmålet för den europeiska integrationen är att avlägsna hinder för den ekonomiska tillväxten, med större produktion och konsumtion som resultat. Detta kan lätt leda till en ännu aggressivare marknadsekonomi och ytterligare bidra till döende skogar, hav och floder, på grund av att miljöbelastningen sammanlagt helt enkelt blir för stor. Ett huvudmål för den ekonomiska politiken måste vara att medborgarna i Europa skall få möjlighet till ren luft, friskt vatten och bättre livskvalitet. Annars blir omställningarna ett misslyckande.

Detta ställer krav på gemensamma miljövärdsnormer på tillräckligt hög nivå och solidariska hjälpinsatser över nationsgränserna, samtidigt som enskilda länder, såsom Finland, inte drar sig för att gå i spetsen för stränga normer och hårda styrmedel. När vi går vidare på den linjen i vårt land, är det skäl att noggrant följa med hur olika miljöavgifter verkar. Det är inte lätt att hitta den lämpliga nivån för olika sanktioner. Avgifter som uppbärs bör investeras i miljöfrämjande syfte för att allmänheten skall se resultat av sin insats.

Puhemies! Kestävän kehityksen aikaansaamiseksi toimenpiteet on ankkuroitava laajoihin kansanjoukkoihin. On petollista jäädä odottamaan yhteiskunnan eli hallitsevien järjestävän kaikki parhain päin. Itäryhmän maista saadut kokemukset osoittavat, kuinka ratkaisevan tärkeää on, että ihmiset itse voivat ja haluavat muuttaa yhteiskuntaa oman tahtonsa mukaisesti.

Kysymys on muotojen löytämisestä kansalaisten osallistumiselle ja vastuun ottamiselle ympäristössä tapahtuvasta kehityksestä. Tämä ei ole helppoa eikä tule olemaan sellaisissa suurissa talousyksiköissä, yrityksis-

sä ja hallintoyksiköissä, joita on syntymässä. Pienten yksikköjen yhdyskuntien, yritysten ja järjestöjen avulla useimpia ihmisiä voidaan saada toimimaan toistensa, luonnon ja ekologisen tasapainon puolesta. Älkäämme siis rynnätkö suin päin kohti liian suuria yksiköjä, vaan nähkäämme pienten yksikköjen edut.

Tätä taustaa vasten pidän neuvoa-antavaa kansanäänestystä tulevaisuuden energian kulutuksesta ja ydinvoimapolitiikasta perusteltuna. Kaikki me tiedämme, että paljon riippuu tulevasta energian tuotannosta ja kulutuksesta. Ilman parempaa energiapäästöjen puhdistusta kasvihuoneilmiötä ruokitaan. Ilman säästämistä meillä taas meille työnnetään väkisin viides ydinvoimala. Itse haluan olla pysäyttämässä sekä kasvihuoneilmiötä että ydinvoimalasuunnitelmia. Saman suuntainen kansalaisten kannanotto helpottaisi tämän aikaansaamista.

Energian kulutuksen hillitsemiseksi ja kasvihuoneilmiön pysäyttämiseksi hallituksen tulee nyt ryhtyä nykyistä voimakkaampiin toimenpiteisiin. Kulutuksen vähentämisen tulee olla itsestäänselvä tavoite.

För att åstadkomma en hållbar utveckling måste handlingarna förankras i breda folklager. Det är som jag ser det förrädiskt att vänta på att samhället, d.v.s. de styrande ordnar allt till det bästa. Erfarenheterna från öststaterna visar hur avgörande viktigt det är att människorna själva kan och vill ändra samhället för sin egen situation. Det gäller därför att hitta former för att medborgarna skall engagera sig och ta ansvar för miljöutvecklingen.

Det är mot den här bakgrunden som jag anser att en rådgivande folkomröstning om den framtida energikonsumtionen och kärnkraftspolitiken är motiverad. Alla vet vi att mycket står och faller med energiproduktionen och -konsumtionen i fortsättningen. Utan en bättre rening av energiutsläppen matas drivhuseffekten. Utan sparatåtgärder kommer ett femte kärnkraftverk att påtvingas oss. Själv vill jag stoppa både drivhuseffekten och kärnkraftverksplanerna. Ett ställningstagande av medborgarna i samma riktning skulle göra det så mycket lättare att åstadkomma det här. För att dämpa energianvändningen och stoppa drivhuseffekten bör regeringen ingripa kraftigare än hittills.

En minskning av energikonsumtionens bör självklart vara ett mål.

Puhemies! Tällainen politiikka, jonka puolesta puhun, aiheuttaa suomalaiselle yhteiskunnalle aluksi kustannuksia, mutta ympäristön tuho omassa maassamme ja rajojen ulkopuolella aiheuttaa vielä suurempia kustannuksia ja korvaamattomia vahinkoja, jos sen sallitaan jatkua.

Talman! En sådan här politik, som jag talar för, förorsakar det finländska samhället betydande kostnader till att börja med. Men miljöförstöring i eget land och utanför våra gränser förorsakar ännu större kostnader och oersättliga skador om den tillåts fortgå i accelererande takt.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Ensin täytyy antaa ministeri Bärlundille ja ympäristöministeriön arvoisille virkamiehille tunnustus siitä, että valtioneuvoston selonteko kestävästä kehityksestä on varsin hyvä paperi, hyvä dokumentti. Mutta samaan aikaan se tekee lukijansa hyvin iloiseksi ja hyvin surulliseksi: Iloiseksi siitä, että monet ympäristönsuojelun kannalta keskeiset periaatteet on nyt kirjattu yksiin kansiin; surulliseksi siitä, että se tapahtuu tavallaan viime tipassa vaaleja edeltävänä syksynä, jolloin hallitus on jo oman kautensa tärkeimmät ympäristöpoliittiset linjaukset ja päätökset tehnyt.

Kestävän kehityksen paperin tuominen eduskuntaan tässä vaiheessa vahvistaa käsitystä, että ympäristönsuojelun näkökulmalla ei vieläkään ole merkittävää roolia päätöksiä valmisteltaessa. Hyvät aiheet esitetään nyt tavallaan post festum. Tämän hallituksen ympäristötilinpäätöstä ei voi tehdä nyt kirjattujen tavoitteiden, vaan jo tapahtuneiden päätösten ja tekemättä jääneiden tekojen perusteella. Jos kestävä kehitys periaate olisi ollut hallitusohjelman laatimisen perustana tai jos edes hallitusohjelman lisäpyytäkirjassa esitettyä periaatetta ympäristövaikutusten arvioinnista tärkeiden lakiesitysten yhteydessä olisi kertaakaan noudatettu, olisimme nyt toisenlaisessa tilanteessa.

Neljä vuotta suomalaisessa ympäristöpolitiikassa on annettu mennä savuna ilmaan. Tämänhetkinen energiapoliittinen keskustelu on selkein osoitus siitä, että kestävä kehityksen ajatusta ei ole sisäistetty. Energian

kulutus on vahvalla kasvu-uralla, eikä todellisiin energian säästötoimiin ja niitä tukevaan laajaan tutkimukseen ole Suomessa ryhdytty. Energiatutkimukseen osoitettujen määrärahojen reaaliarvo laskee hallituksen esityksessä ensi vuoden tulo- ja menoarvioksi.

Suomen metsien ja maaperän kunto on ympäristöpolitiikkamme toinen indikaattori. Kun on kysymys myös taloutemme kannalta tärkeimmästä luonnonvarastamme, hallituksen olisi tullut käyttää kaikki keinot metsäluonnon suojelemiseksi. Näin ei ole tapahtunut.

Herra puhemies! Kun eduskunta viime keväänä käsitteli hallituksen selontekoa yhdentymiskehityksestä ja päätti hallitukselle annettavasta neuvottelumandaatista Eta-neuvotteluihin, ympäristökysymykset olivat painotusti esillä sekä käydyssä yleiskeskustelussa että valiokuntatyössä. Vahvan pohjan huolelle ympäristöstä muodostivat selvitykset, joita EY:n itsensä piirissä on tehty yhteismarkkina-alueen ympäristövaikutuksista. Kasvava tuotanto ja kulutus jo sinänsä lisäävät raaka-aineiden käyttöä, saasteita ja jäteongelmia. Oman lisänsä tuovat liikenne ja vaarallisten jätteiden kulkeutuminen yli rajojen.

Eduskunta lausui keväällä kantanaan edellyttävänsä hallituksen neuvotteluissa pyrkivän siihen, että luonnon kantokyvyn huomioon ottavan kestävä kehityksen periaatteita ryhdytään toteuttamaan koko Etan alueella. Näihin periaatteisiin katsottiin kuuluvan mm. luonnon kantokyvyn huomioon ottaminen, luonnonvarojen säästö sekä energian kulutuksen vähentäminen. Eta-järjestelyjen yhteydessä haluttiin eduskunnan toimesta myös kattavien ympäristöverojen käyttöönottoa Euroopassa. Eduskunta edellytti, että Suomelle turvataan oikeus ylläpitää ja kehittää kansallista ympäristönsuojelulainsäädäntöä EY-määräyksiä tiukemmaksi. Ympäristönäkökulma nousi esiin myös elintarvikkeiden torjunta-ainejäämien, lannoitteiden raskasmetallipitoisuusrajojen sekä raideliikenteen suosimisen yhteydessä. Eta-sopimukseen, esimerkiksi sen yleisperiaatteita koskevaan alkujaksoon, pitäisi nyt kirjata kestävä kehitys periaatteet sekä selkeä oikeus Efta-maille poiketa EY-määräyksistä ympäristönsuojelullisesti parempaan suuntaan.

Herra puhemies! Viimeiset viikot ovat tuo-

neet paljon uutta EY:n ja Eftan väliseen neuvotteluasetelmaan Euroopan talousalueesta. Kun eduskunta käsitteli perusteellisesti hallituksen yhdentymiselontekoa keväällä, elettiin siinä käsityksessä, että Eta-järjestelyissä Suomen ja muiden Efta-maiden on mahdollista saada läpi joukko pysyviä poikkeuksia niissä kysymyksissä, joita pidetään kansallisesti erittäin merkittävinä. Näiden joukkoon kuuluivat monet ympäristökysymykset.

EY:n neuvottelupuoli on suhtautunut pysyviin poikkeuksiin täysin torjuvasti. Ruotsin ilmoitettua, että se tulee omalta osaltaan hakemaan EY-jäsenyyttä Eta-vaiheen jälkeen, on Etasta yhä selkeämmin tulossa jonkinlainen porstua matkalla EY:hyn. Itävallan aiempi jäsenanomus ja Ruotsin nyt ilmoittama kanta tekee poikkeusten saamisen entistä vaikeammaksi.

Olemme toisenlaisen neuvottelutilanteen edessä kuin sen, mihin keväällä eduskunnassa varauduimme. Vaikka hallituksella olisi nyt hyvää pyrkimystä toteuttaa eduskunnan määräämää tahtoa Eta-neuvotteluissa, on se eduskunnan keväällä antamin eväin lähes mahdotonta. Valmistelu perustui tuolloin ajatukseen siitä, että Efta-maiden esittämät poikkeukset ja varaukset voidaan vakavasti ottaa lukuun. Hallituksen onkin nyt palautettava Eta-kysymys eduskunnalle, jotta eduskunnan mahdollisuus ottaa kantaa muuttuneessa neuvottelutilanteessa tulisi turvatuksi.

Arvoisa puhemies! Monet eduskunnan keväällä esittämistä varaumista perustuivat nimenomaan huoleen suomalaisesta ympäristöstä ja sen tulevaisuudesta. Vihreät ottivat keväällä kantaa siihen, että Eta-ratkaisujen yhteydessä ei tulisi sallia maiden, metsien, rantojen ja muiden luonnonvarojemme omistuksen siirtymistä maan rajojen ulkopuolelle. Motiivina ei ollut pelkkä isänmaallinen paatos, vaan se yksinkertainen tosiseikka, että mitä kauempaa luontoa ja ympäristöä koskevia päätöksiä tehdään, sitä tuhoisampia ne saattavat olla. Huonosta siirtomaapolitiikasta ja keskusjohtoisista imperiumeista on jo maailmalla kylliksi huonoja esimerkkejä.

Tilanne Eta-neuvotteluissa on muodostumassa sellaiseksi, että Suomen tulisi harkita ympäristön kannalta tärkeiksi koettujen poikkeusten ja varaumien muotoilua erilli-

seksi suojalainsäädännöksi. Onhan myös EY:n puolelta erityisesti EY-parlamentin piiristä viestitetty, että ympäristökysymykset ja ympäristönormisto ovat nimenomaan se alue, jolla kansalliset poikkeamat herkimmin tullaan hyväksymään.

Suomessa on poikkeuksellisen voimakas ympäristönsuojelua puolustava kansalaismielipide sekä monia muita maita paremmat edellytykset ympäristönsuojeluinvestointien toteuttamiseen sekä luonnonvarojen käyttöä, kierrätystä ja saastepäästöjä koskevien määräysten tiukentamiseen. Ennen kaikkea meillä on herkat luonnonolosuhteet, jotka eivät voi kestää sellaista saastekuormitusta, joka jo monessa Keski-Euroopan maassa on arkipäivää.

Nyt olisi nopeasti säädettävä maamme luonnonvaroja suojaava entistä tiukempi normisto. Sen pitäisi sisältää mm. metsävarojen hyödyntämisen periaatteet, maan käytön säätely sekä vesien ja ilmakehän suojelu kestävästä kehityksestä näkökulmasta. Kattavien ympäristösuunnitelmien tekeminen ja ympäristövaikutusten arviointi on tehtävä lakisääteiseksi kaikille tuotantolaitoksille, kaikelle tuotantotoiminnalle. Kierrätys ja raaka-aineiden uusi käyttö on tehtävä myös lakisääteiseksi. Saastepäästöjen rajoja on tiukennettava ja ympäristöverotus nostettava sille tasolle, että se todella ohjaa tuotantoa ja kulutusta ympäristöystävällisempään suuntaan.

Tiukempi ympäristölainsäädäntö edellyttää selkeitä määräyksiä niistä oikeuksista ja velvollisuuksista, joita mm. maan, metsien ja luonnonvarojen omistus pitää sisällään. On suuri vahinko, että esimerkiksi hallituksen rantojensuojeluohjelma jo syntyessään oli täysin jäljessä kansainvälisistä vaatimuksista ja yhdentymiskehityksen mukanaan tuomista paineista. Yleinen rantalaki, jossa rantaviiva 100 metrin kaistaleelta olisi rakentamiselta ja raskailta hakuilta suojeltua aluetta, kohtelisi maanomistajia tasapuolisesti, ei aiheuttaisi riitaa korvauksista ja suojelisi paremmin suomalaista maisemaa ja vesien ekologiaa.

Ympäristöä koskevissa päätöksissä on valitusoikeus saatava kaikille niille, joiden oikeutta puhtaaseen ympäristöön päätökset saattavat koskea. Ympäristörikoslainsäädäntöä on nopeasti kehitettävä niin, että rangastusten taso saadaan reaaliaikaan ja yhteisö-rangaistukset ympäristörikoksissa käyttöön.

Parin tonnin sakoilla ei pitäisi enää selvittää esimerkiksi myrkkujen päästämisestä vesistöön.

Herra puhemies! Eta-neuvottelutilanteen muuttuessa on vaarana, että kansainvälisyytemme tavalla, joka tuo myös ulkomaalaisille yrityksille ja omistajille saman oikeuden käyttäytyä holtittomasti ympäristön suhteen, joka Suomessa on viime vuosikymmenet ollut tosiasia. Nyt on viimeinen hetki kiirehtiä sellaista lainsäädäntöä, joka edesauttaa eduskunnan viime keväänä esittämien poikkeusten ja varaumien tarkoituksien toteutumista.

Ympäristöministeri Bärnlund: Arvoisa puhemies! Ed. Haaviston ja joidenkin aikaisempien puheenvuoron käyttäjien muuttamat näkökohdat kaipaavat kommentteja.

Ajatus siitä, että Suomi olisi todellakin jossain mielessä tahdoton Eta-neuvottelutilanteessa ympäristöasioiden suhteen, ei tietenkään pidä paikkaansa. On korostettu monta kertaa ja on syytä vielä korostaa, että Suomi tulee toimimaan siten, että me voimme noudattaa niitä tiukempia määräyksiä ympäristön suhteen, joita ed. Haavisto ilmeisesti tarkoitti. Sen ilmoitin äskeisessä kommenttipuheenvuorossani. Se on ilmoitettu myös selonteossa ja se on ilmoitettu eduskunnalle myös silloin, kun Eta-neuvottelumandaattia oltiin hakemassa. Ilmoitin sen kolme viikkoa sitten, kun kävin tapaamassa EY:n korkeinta ympäristöjohtoa. Ilmoitus sai sielläkin ymmärtämystä osakseen, joten taistelu jatkuu myös tältä osin.

Eta-järjestelyä koskevista neuvotteluista Suomi on ottanut esille kestävän kehityksen periaatteen saamisen mukaan Eta-sopimukseen. Viimeisimpien tietojen mukaan tuntuu olevan hyviä mahdollisuuksia, että tämä myös onnistuu. Tällä tavoin voidaan toteuttaa niitä toivomuksia, joita eduskunta on esittänyt.

Ympäristöverojen käyttöä koskeva asia on ollut aloitteistani esillä viime kerralla, kun Eftan ympäristöministerit kokoontuivat, ja myös esityksestäni tämä asia tulee ensi viikolla esille EY:n ja Eftan ympäristöministerien kokouksessa, jossa on mahdollisuus viedä asiaa laajalla rintamalla eteenpäin, sikäli kuin poliittista tahtoa löytyy tästä joukosta. Olemme tässäkin suhteessa toimineet, niin kuin eduskunta on toivonut.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn sisällyttäminen julkishallinnon toimintaan on asia, jossa hallitus on myös toiminut aloitteellisesti. Nyt on taas kerran muistutettava siitä, että hallitus ei ole tietysti ohjelmassaan voinut ottaa huomioon sitä Brundtlandin komission mietintöä, joka tuli vasta, kun hallitusohjelma oli kirjoitettu ja hallitus astunut virkaansa. Mutta olemme sen jälkeen toimineet erittäin aktiivisesti, jotta näitä periaatteita voitaisiin Suomen osalta viedä nopeasti eteenpäin.

Ympäristöministeriö on yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa laatinut ohjeet ympäristövaikutusten arvioimisesta seuraavassa toiminta- ja taloussuunnitelmassa. Myös ohjeita valtioneuvoston päätösten arvioimiseksi laaditaan parhaillaan ja ne tulevat myös viemään toteutukseen.

Vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesityksessä tulee olemaan yleinen arviointi ympäristövaikutuksista, mikäli nykyisen hallituksen tahtoa noudatetaan.

Ympäristövaikutusten arviointia on myös ryhdytty soveltamaan valtionhallinnon moniin rakennus- ja kehittämishankkeisiin. Vesi- ja ympäristöhallitukseen ollaan parhaillaan perustamassa erityinen ympäristövaikutusten arviointiyksikkö.

Olemme myös olleet erittäin aktiivisia Eec:n piirissä käynnissä olevassa neuvotteluprosessissa, jossa pyritään laatimaan yleisohjeet ympäristövaikutusten arvioinnista. Suomi on tarjoutunut tämän sopimuksen allekirjoitustilaisuuden isäntämaaksi, ja tarkoitus on, että sopimus allekirjoitetaan ensi vuoden helmikuussa, joten kaikinensa voi sanoa, että Suomi on sekä kansallisesti että kansainvälisesti ollut tässä työssä aktiivisesti mukana ja joitakin konkreettisia tuloksia on jo saatu aikaan.

Jätehuollon osalta sanoisin vain sen, että parhaillaan ollaan valmistelemaan jätehuoltolain uudistusta, jossa tullaan todennäköisesti esittämään hyvin merkittäviäkin muutoksia. Mutta eräs ehkä periaatteellisesti merkittävämpiä on se, että jätteiden syntymisen minimointi asetetaan jätehuoltolainsäädännön erääksi peruseriaateksi, jota eri konkreettisin toimenpitein ja päätöksin tullaan viemään eteenpäin.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Bärnlundin pu-

heenvuoro oli varsin arvokas lisä tähän keskusteluun. Täytyy vain hämmästellä, miksi näitä näkökohtia, jotka arvoisa ministeri nyt juuri julkitoi, ei ole liitetty siihen asiakirjaan, jota nyt selontekona käsitellään täällä. Kaikki tämä minun ymmärtääkseni olisi sinne pitänyt sisällyttää ja silloinkin vielä jää kysymään sitä, että kun ilmeisesti hallituksella nämä ajatukset olivat esimerkiksi lisäpöytäkirjaa tehdessä tiedossaan, miksei aikaisemmin ryhdytty toimenpiteisiin. Esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointi ei nyt niin kovin kummoinen asia ole, jos vain tahtoa löytyy.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ministeri Bärlundia näistä mielenkiintoisista lisätiedoista. Omassa puheenvuorossani halusin vain korostaa näiden ympäristölainsäädäntötoimien kiireellisyyttä suhteessa vireillä olevaan Eurooppa-keskusteluun.

Jotta en sälyttäisi koko kuormaa hallituksen kannettavaksi, täytyy todeta, kun puutuin suomalaiseen maankäyttöön ja suomalaisten luonnonvarojen hallintaan, että ne nauttivat hyvin vahvaa omaisuuden suojaa meidän maassamme. Sikäli ehkä myös opposition puolelta joltain osin tulisi tarkistaa käsityksiä siitä, minkälaista ympäristölainsäädäntöä tulisi kehittää suojaksi Euroopasta tulevia ympäristöuhkia tai eurooppalaisten ulkomaalaisten omistajien mahdollisesti lisäämiä ympäristöuhkia vastaan täällä Suomessa.

Ed. Björklund: Herra puhemies! Kun ed. Haavisto äsken sanoi, että tämä saatu selvitys saadaan post festum, niin jos haluaisi olla oikein makaaberi, voisi tietysti sanoa, että se saadaan vähän post mortem, sillä mitä muuta tämä on kuin ministeri Bärlundin testamentti, joka tulee sitomaan, ohjaamaan ja kannustamaan virkakoneistoa, mm. pääjohtaja Bärlundia ja ministerin seuraajia ainakin kymmenen vuotta eteenpäin? Tämä on tietysti sellainen taitava esitys, josta niin ministeriä kuin hallitusta on onnittelava. Tässä on vedetty pitkäjänteiseksi näiden asioiden käsittely tavalla, jota nämä asiat todellakin edellyttävät.

Tiedämme, että saastepilvet totisesti eivät passipoliisin käskystä tai tullimiehen puomiin pysähdy. Tämäkin keskustelu osaltaan

on varmaan hokenut mieleemme tiettyjä perusfaktoja niin kuin ne tunnetut seikat, että 2/3 rikkilaskeumasta tai 4/5 typpipäästöistä tulee rajojen takaa. Me olemme tekemisissä mitä suurimmassa määrin kansainvälisen kysymyksen kanssa.

Tietysti tästä me emme saa tehdä tekosyytä itsellemme olla ryhtymättä toimenpiteisiin kotimaassa. Sillä meidän uskottavuutemme kansainvälisillä areenoilla on tietysti kiinni siitä, mitä me teemme kotikentällä, mutta kannuste se olkoon kansainväliseen osallistumiseen. Kun pohditaan, mikä tulee asettamaan kansainvälisen kehityksen ehdot meidän lähialueillamme lähivuosina, niin se on integraatiokehitys, tämä Brysseli-vetoinen kehitys, joka ehdot asettaa. Siinä on paljon ongelmallisia piirteitä, mutta kyllä minun täytyy sanoa, että sellaiset tuomiopäivän profeetat ärsyttävät, jotka yrittävät luoda sellaisen kuvan, että tuo EY-vetoinen kehitys on kaiken pahan alku ja juuri ympäristöasioissa. Siinä on totuuden hiven, sillä yhdenytymisen panee vauhtia elinkeinoelämään ja lisää sen kierroslukua. EY-integraatio on se, mikä tällä hetkellä aiheuttaa laadullisesti pisimmällä olevan elintason kasvun. Mutta juuri siksi se on myös luonut ja luomassa tietyt vastavoimat.

Kun ajatellaan esimerkiksi sitä, mitä on tapahtunut Euroopassa pakokaasunormien kohdalla, niin siinä nämä vastavoimat ovat syntyneet hyvin voimakkaasti juuri EY:n sisällä. On syntynyt asetelmia, joissa on Hollanti vastaan Peugeot tai joissa Italia auttaa jonkin Fiatin tehtaat katalyysaattoriteknikan kärkeen. Koko tämä vastavoimien nousu on saanut aikaan sen, että esimerkiksi pakokaasujen osalta EY-normisto on sellaista, että meilläkin on siitä opittavaa. Siellä ei mennä tällä hetkellä alimman, heikoimman standardin mukaan, vaan siellä yksittäiset jarruttajat on pakotettu ruotuun. On muitakin esimerkkejä, missä sama kehitys on havaittavissa EY:n sisällä. Se koskee mm. freonikaasuja tai juomavesinormeja, ja näin ollen tilanne ei ole yksiselitteinen.

Mutta vaikka olisi niin, että me tekisimme sen synkän arvion, että EY-integraatio pääosin olisi kielteistä ympäristökehitykselle, niin pelastaisiko se Suomen ympäristön, jos me jäisimme ulkopuolelle? Väitän, että me joutuisimme ojasta allikkoon, sillä jos me jätäydymme integraatiokehityksen ulkopuolel-

le, me olemme entistä kovemmissa taloudellisissa kilpailuolosuhteissa, me olemme vailla vähäisintäkään vaikutusta sisältä käsin, me olemme yksin lounais- ja itätuulten armoilla.

Tiedän, että on niitä, jotka mielellään esittävät vasta-argumentin, että kun me olemme mukana, niin ei meitä ympäristöpolitiikassa sen enempää kuin muussakaan politiikassa kukaan Brysselissä kuuntele, emme voi vaikuttaa. Tämä on tietyn hybrisen merkillinen kääntöpuoli. Se hybris on, että jos me olemme omissa oloissamme, voimme hoitaa kaikki parhain päin. Sitten sanotaan, että jos me olemme mukana tässä kehityksessä, kukaan meitä ei kuuntele.

Mutta otetaan esimerkkinä ajankohtaiset Eta-neuvottelut, joista ed. Haavisto ja ministeri Bärnlund puhuivat edellä. Ed. Haavisto on eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa ollut tehokkaasti ajamassa sitä, että eduskunta sitten asetti, niin kuin me asetimme, sen ehdon, että Suomen neuvottelijoiden pitää pitää huolta siitä, että Eta-sopimukselle saadaan lähtökohdaksi, että siinä pyritään luonnontaloudellisesti kestäväan kehitykseen.

Me kuulimme ministeri Bärlundilta, että tämä hanke etenee, ja itse asiassa me voimme kiittää neuvottelijoittemme taitoa siitä, että Eftan ministerit ovat jo sopineet siitä, että tätä ajetaan yhdessä. Se on ilmeisesti tulossa tulevan Eta-sopimuksen johdantoon, ja se on paitsi mielialatekijä, psykologinen tekijä, myös sellainen tekijä, josta tulee tulkinnan väline silloin, kun me sen sopimuksen nojalla jatkossa ristiriitatilanteisiin ja joudumme puolustamaan ympäristöystävällisten näkökantojen ajamista.

Ed. Haavisto sanoi, että Ruotsin tämän hetkinen sooloilu EY-asiassa tekee poikkeusten saamisen ympäristöasioissakin vaikeammaksi. Tämä asia ei minusta ole yksiselitteinen. Pitää paikkansa, että me joudumme nyt tietyistä ympäristötilanteeseenkin vaikuttavista ehdoista selvästikin luopumaan, ja omistusehto on kaikkein selkein. Sen logiikka on ihan selvä. Jos me lähdemme siitä, niin kuin me ilmeisesti olemme lähteneet, että suomalainen metsäteollisuus saa ostaa jonkin Stracellin paperitehtaan Ranskasta tai eukalyptusmetsiä Portugalista tai Espanjasta, niin me joudumme sallimaan vastaavan omistuksen täällä. Mutta eikö tämä painosta kaikkia päätöksentekijöitä siihen suuntaan, että me tarvitsemme yhteiset säännöt, joilla pidämme

huolta siitä, että ulkomainen omistaja ei Suomessa mellasta mielin määrin ja ettei suomalainen omistaja esimerkiksi eukalyptusmetsissä mellasta miten tahansa tuolla Iberian niemimaalla.

Se, mikä on selvästi käynyt ilmi ja tässäkin keskustelussa todettu, on se, että ei Eta-sopimus tule estämään meidän mahdollisuuksiamme säätää esimerkiksi tiukempaa metsänhoitolakia tai säädellä tiukemmin rantojen käyttöä, jos me vain lähdemme siitä, että ne määräykset koskevat yhtä lailla suomalaista kuin ulkomaistakin omistajaa. Tässä mielessä jos me joudumme jostain omistusehdosta luopumaan, niin meillä on muut keinot käytettävissä, ja eittämättä on vedottava voimakkaasti hallitukseen ja ympäristöministeriin siinä, että kun Eta-sopimus tänne tuodaan, niin me tarvitsemme eduskunnassa samanaikaisesti juuri sen suojalakipaketin, josta ed. Haavistokin edellä puhui, lakipaketin, jolla me pidämme huolta siitä, että kotimaisella lainsäädännöllä estämme ne riskit, jotka muuten olisivat syntymässä.

Sitten on sanottava, että Eta-neuvotteluissa on sellaisia poikkeusvaatimuksia, joista me selvästikään emme joudu antamaan periksi, ja ympäristösäännökset tuntuvat olevan niitä. Jos nämä omistusehdot ovat sellaisia, joista EY-neuvottelijat sanovat meille, että me jarrutamme integraatiokehitystä, niin silloin kun me vaadimme, että me saamme ylläpitää korkeampia ympäristönormeja kuin ne, mihin EY on yltänyt, me emme ole integraatiokehityksen jarruttajina, vaan me olemme astuneet monta askelta eteenpäin sillä tiellä, minne EY on vasta tulossa. Kun näin on, niin on aivan selvää, että meidän argumentaatiomme on vahvaa, ja kuten täälläkin on jo kuultu, näyttää siltä, että se uudelleenajattelu, joka EY:ssä on ollut viime vuosina syntymässä, tukee näitä pyrkimyksiä, eli me olemme tältä osin vahvoilla. Me olemme sillä lailla vahvoilla, että syyllystymättä liian mahtailleaan suomalaiskansalliseen esiintymiseen uskaltaisi kuitenkin sanoa, että meidätkin nähdään erällä lailla aktiivisina tiennäyttäjinä ympäristökysymyksissä Euroopassa, ja tähän on tietysti se rooli, jota meidän pitäisi pystyä esittämään ja jonka varaan meidän aktiivisuutemme Eta-neuvotteluissakin pitäisi voida rakentaa.

Meillä on hyvää pohjoismaista kokemusta vietävissä eurooppalaisille areenoille. Ajatte-

len vaikka sitä, että meillä on pohjoismaisen ympäristösuojelusopimuksen pohjalta koke-
musta siitä, miten toisen maan tuomioistui-
messa voi nostaa jutun, jos yritys siinä
maassa saastuttaa omaa maata. Tämän tyy-
pisiä kokemuksia me voimme yrittää viedä
eurooppalaisillekin foorumeille, ja Suomen
Euroopan neuvoston valtuuskunta on hiu-
kan yrittänyt risteyttää tätä ajatusta Euroo-
pan neuvoston ihmisoikeustuomioistuimen
kanssa sillä tavoin, että olemme valtuuskun-
tana olleet ajamassa eurooppalaisen ympäris-
tötuomioistuimen aikaansaamista.

Huomaan, että vääjäämättä tässä ajautuu
tällaiselle laki- ja järjestyslinjalle, kun tuo-
mioistuinta vaatii, mutta ympäristökysmyk-
sissä ollaan tilanteessa, jossa tietysti puheet
on aika paljolti pidetty ja jossa toiminnan
aika koittaa. Tämä koskee tietysti myös
kotimaan tilannetta.

Herra puhemies! Eräänä yksityiskohtana
haluaisin esittää, että Suomi kotimaan tilan-
teessa tarvitsee nähtävästi ympäristökatast-
rofitilanteiden varalta jonkin sorttisen erikois-
yksikön. Vaikka painopiste on ennalta eh-
käisyssä ja vaikka mikään ympäristöpoliisi ei
auta, jos Tshernobyl toistuu meidän rajoil-
lamme, toistuu se sitten tällä tai tuolla
puolen rajaa (Ed. Jokinen: Tai meillä!) — niin,
kummalla puolen rajaa tahansa, ed. Jokinen,
juuri sitä tarkoitin — siinä ei tietysti mikään
ympäristöpoliisi enää auta. Ennalta ehkäise-
vä toiminta on tärkeintä, mutta kyllä me
tarvitsemme selvästi myös voimakasta sat-
sausta katastrofitilanteisiin, joiden todennä-
köisyys on aina lähempänä metsäpalon kuin
esimerkiksi vieraan vallan hyökkäyksen vaa-
raa.

Tällaista saasteen kimppuun kommenet-
tavaa "karhuryhmää" minä tässä vaadin,
sellaista ryhmää, johon voitaisiin koota kor-
kean teknologian — tai niin kuin termi
nykyisin kuuluu: high techin — huippuja
petrokemisteistä ydinvoimainsinööreihin, to-
siammattilaisia siis. Voitaisiin hyvin harkita,
että esimerkiksi osa asevelvollisuuttaan suo-
rittavasta ikäluokasta kytkettäisiin tämän
tyyppiseen erikoisyksikköön. Minusta on yh-
dentekevää, muodostetaanko tuo ryhmä
puolustusvoimia vai luodaanko sovelletun
mallin mukaan ikään kuin ympäristöminis-
terion erikoisjoukot. Olennaista on, että toi-
menneen tartutaan.

Herra puhemies! Se, että jälkien korjaa-

mista olennaisempaa on tietysti vaarojen
ennalta ehkäisy osana suuria linjaratkaisuja
etenkin energia- ja liikennepolitiikassa, lienee
keskustelun tässä vaiheessa niin selvää, ettei
sitä kai tarvitse erikseen todeta.

Ed. Siuruainen: Herra puhemies! Hal-
lituksen selonteko eduskunnalle Suomen kes-
tävän kehityksen linjoista on todella tarpeel-
linen. Aika on kypsä ihmistoiminnan ja
ekologian kokonaisarviointiin. Suomi onkin
asetettava ympäristöpolitiikan Euroopan ja
maailmankartalle. Samalla on arvioitava
kansallisen elämämme kehityslinjoja ja nii-
den kestävyyttä. Onko Suomen nykyisuu-
ta ekologisesti kestäväällä pohjalla? Miten
voimme hillitä teollistuneiden maiden ah-
neutta, miten tukea moniongelmaisten kehi-
tysmaiden selviytymistä ravinto-, talous- ja
ympäristöongelmistaan?

Selonteossa kuvataan varsin juhlallisesti
Suomen pyrkimyksiä kestäväan kehitykseen.
Arkitodellisuus on kuitenkin vielä toinen.
Suomen aluerakennetta keskitetään tällä het-
kellä melkoisella voimalla. Väestön halutaan
muuttavan keskuksiin, joilla on omat ympä-
ristövaikutuksensa, talouselämässä turvau-
dutaan monesti hyvin suhdanneherkkiin aloi-
hin, Suomea viedään kiivaasti kovien arvojen
ja kilpailun Eurooppaan, jota on täällä jo
laajasti arvioitu, luonnonvarojen käyttö li-
sääntyy, työnjako syvenee, liikenne lisääntyy,
ja kertakäyttöarvot ovat vielä liian kovaa
tavaraa.

Selonteon kunkin jakson loppuun olisi
toivonut rehellisen analyysin siitä, mitä kes-
tävä kehitys todella meiltä edellyttää, mitä
Suomi on on tehnyt sen hyväksi ja miten
virheet ja puutteellisuudet aiotaan korjata.
Todelliset toimenpiteet ja elämäntavan muu-
tos ovat meille välttämättömiä. Suppeasti
ajateltuna Suomi voisi selvittää yksin ongelmis-
taan, jos olisimme erillinen saareke maail-
massa. Sen sijaan maapallon ympäristön
pilaantuminen sotkee pahan kerran pohjoi-
sen lintukodon elämää. Ilmakehän muutok-
set, happamat laskeumat, muutokset lämpö-,
tuuli- ja sadesuhteissa sekä merivirroissa
aiheuttanevat suuria muutoksia tuotanto-
oloihin ja elämään. Viljelymaan käyminen
kelvottomaksi, eroosio, keinokastelualueiden
suolaantuminen ja metsien hävittäminen tu-
hoavat kasvavan väestön elinmahdollisuuksia.

Teollisuuden ja energian tuotannon katastrofit sekä sodat ovat aiheuttaneet varsin suuria pakolaisongelmia. Nälkäisten ruokkiminen pakolaisleirissä merkitsee ennen kestäneen elämänmuodon muutosta riippuvuudeksi ulkopuolisesta avusta. Tämä suuntaus kehityksessa on hyvin huolestuttava. Kansainvälisten järjestöjen ja Suomen onkin harkittava kehitysapunsa toteuttamistapaa entistä tarkemmin. Ravinnon tuotantoa, metsittämistä ja kansanopetusta on tuettava.

Jos maapallon yli miljardia lukutaidotonta ei saada opetetuksi lukemaan, ottamaan osaa tiedon hankintaan, motivoitumaan yhteiskuntakehitykseen ja kantamaan huolta lähiympäristönsä kestävästä kehityksestä, on vaikea löytää ratkaisuja kestävä kehitys turvaamiseksi globaalisesti. YK:n ja Unepin puitteissa kaikkien valtioiden olisikin kiireesti tehostettava kestävä kehitys opettamista, tiedottamista ja lainsäädäntöä.

Herra puhemies! Itä-Euroopan ja lähirajan takaisista päästöistä on välitön uhka Suomen luonnolle. Hallitus saa todella kiitoksen pääntavauksesta päästöjen pienentämiseksi yhteistyössä. Yhteistyötä tulee nopeuttaa ja tehostaa Suomen metsien, maaperän ja pohjavesien pelastamiseksi. Kuolan, Karjalan ja Baltian tilanne edellyttää myös muuta yhteistyötä ja auttamista. Siirtymistä markkinatalouteen heidän pelisääntöillään on helpotettava. Koulutus ja aineellinen tuki on muutosvaiheessa tarpeen. Suomen on viisasta hillitä mahdollista muuttopainetta. Lähialueiden myönteinen rakentaminen on panostamista myös tulevaan kaupalliseen ja kulttuuriyhteistyöhön.

Itämeren maailman ehkä arvokkaimman murtovetisen saaristoluonnon pelastaminen on kiireellinen tehtävä. Se onnistuu vain rantavaltioiden yhteistyönä. Tämä edellyttäisi kestävä kehitys nostamista ensimmäiselle tilalle kaikissa Itämeren rajoittuvissa maissa. Puhdistusteknologia on uusittava ja pahimpia saastuttajia olisi suljettava.

Arktisen ympäristönsuojelun tehostaminen öljy-, kaas- ja ydinonnettomuuksilta nyt ja vastedes on hyvin ajankohtainen asia. Alueen akuutiksi ongelmaksi onkin kohonnut ydinkokeiden jatkaminen Novaja Zemljan alueella. Kokeet eivät tue kestävä kehityksen periaatetta arktisella alueella.

Arvoisa puhemies! Hallitus välttelee kannanottoa Suomen tulevaan energiapolitiikkaan.

Eilen hyväksytty energiapolitiikan neuvoston väljäksi laadittu väliraportti osoittaa, että sekä kokoomus että SDP sammuttavat kynttilänsäkin maalisvaaleja varten. Vasta vaalien jälkeen ne paljastanevat energiakorttinsa, ja tällä näkymällä todennäköisesti ydinvoiman puolesta.

Selonteon energiapolitiisessa osassa otetaan kielteinen kanta mm. vähäiseenkin turve-energian lisäämiseen. Kanta on syvässä ristiriidassa SDP:n ja kokoomuksen puoluejohtajien Oulussa ja Pudasjärvelläkin antamiin lupauksiin nähden. Niiden mukaan seudulla odotetaan pikaista päätöstä luvattu Pudasjärven turvevoimalan rakentamisesta.

Alue- ja yhteiskuntapolitiisena energiaratkaisuna tulee rakentaa lähiaikoina pienin askelin yhdestä kahteen turvevoimalaa, lisätä biomassan käyttöä ja täydentää vesirakentamista jo rakennetuissa vesistöissä. Energiapolitiikassa pitää korostaa turvallisuutta, kotimaisuutta ja myös ympäristöystävällisyyttä, vaikkakin alkuvaiheessa siinä voi olla edelleen ongelmia, ja edelleen hajautettua tuotantoa. On muistettava, että Suomen runsaista soista joka tapauksessa 98 prosenttia tullaan jättämään energian tuotannon ulkopuolelle, ja lisäksi on muistettava, että käytetyt suot tulee pikaisesti metsittää.

Selonteon ja hallituksen politiikan välillä lähes kaikissa kohdissa vallitsee vielä ristiriitoja. Selonteossa luetaan runsaasti muutostavoitteita, mutta lopussa todetaan, että 10 tai 15 vuoden aikana Suomen mahdollisuuksiin ja reunaehtoihin ei tule äkkinäisiä jyrkkiä muutoksia. Uskon, että kestävä kehitys kuitenkin näitäkin tulee edellyttämään.

Suurin perusristiriita on alueellisen keskitämisen ja kestävä kehitys tavoitteiden välillä. Toinen ristiriita on innostus Suomen viemisessä eurooppalaiseen työnjakoon. Kolmas ristiriita on hallituksen kielteisessä suhtautumisessa maakuntahallintoon ja päätännän delegointiin alueille ja siellä asuville ihmisille. Suojeluohjelmienkin laatiminen ja toteuttaminen on kiinteästi keskitetty ympäristöministeriön viisauteen.

Selonteko on hyvin hallinnollinen, normia asettava ja kieltävä, mikä on varmasti hyvin tarpeellista. Siitä puuttuu kuitenkin kansalais- ja yhteisönäkökulma, joiden motiivista ennen kaikkea kunkin alueen todellisen kestävä kehitys riippuu. Ympäristöasioissa pitäisi nyt tukea ja resursoida maa-

kuntia, toteuttaa hankkeita kansalaismielipiteen tukemana juuri päinvastoin kuin esimerkiksi rantojensuojeluohjelmaa parhaillaan toteutetaan. Metsähallintoon, maatalousorganisaatioille ja muille vastaaville tulisi osoittaa työvoimaa luonnonhoito- ja maisemointitehtäviin lakkaavien maaseututyöpaikkojen tilalle. Kunnat ja kylätoimikunnat olisi saatava mukaan toteuttamaan kestävää kehitystä.

Arvoisa puhemies! Hallitukselle ja taustalla työskentelevälle virkamieskunnalle on annettava kiitos selonteon valmistelusta ja tuomisesta eduskuntaan.

Kestävä kehitys globaalinen ja kansallinen välttämättömyys. Siihen pyrittäessä tarvitaan yhä enemmän tietoa, koulutusta ja systeemianalyttistä ajattelutapaa. Tieto maapallon ongelmista tekee enemmänkin nöyräksi kuin heittelemään poliittisia kiviä kulloisenkin hallituksen niskaan. Suomen kestävä kehityksen arviointi on siinä määrin olennainen asia, että selonteko tulisi lähettää valiokuntiin arvioitavaksi jatkotoimenpiteitä varten.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En nyt puutu niihin kohtiin, joissa energiapolitiikassa olen ed. Siuruaisen kanssa eri mieltä. Mutta eräaseen asiaan kiinnitän huomiota, ja se on se, että hän kytki väliportaan hallinnon eräksi keinoksi matkalla kestävään kehitykseen ja että sitä tietä pystyttäisiin hallinnollisesti tuota tavoitetta edesauttamaan.

Olen samaa asiaa miettinyt varsin usein ja tullut siihen tulokseen, että ehkä kuitenkin hallinnon portaita vähentämällä, niin että toisaalta kuntatasolla ollaan liikkeellä suurin valtuuksin ja toisaalta keskushallinnossa, pystytään pääsemään sellaiseen valtakunnan laajuiseen työnjaosta sopimiseen, että kestävä kehitys edistyy. Siis hallintoa lisäämällä, portaita lisäämällä tuskin tavoite tulee yhtään lähemmäksi.

Ed. Siuruainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen äskeisestä vastauspuheenvuorosta huolimatta edelleen sitä mieltä, että väliportaan hallinnon kehittäminen kaikilla talouselämän, kulttuurin ja ympäristönsuojelun alueilla on välttämätöntä sen takia, että päätöksenteko ja resursointi saadaa lähemmäksi ihmisiä. Kullakin alu-

eella meillä on erittäin suuri tieto ja viisaus siitä, millä tavalla asioita voitaisiin hoitaa. Jos hoidetaan niitä näin laajassa ja harvaanasutussa maassa ainoastaan kuntatasolla ja sitten valtakunnan tasolla, niin tähän välille tarvittaisiin yhteistyöelin, joka koordinoisi maakunnittain ja alueittain, kuinka asiat kannattaa hoitaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä on aihe, josta kannattaa keskustelua jatkaa. Nimittäin jotta ed. Siuruaisen ajama linja olisi toimiva ja tehokas ja asiaa eteenpäin vievä, senhän täytyisi merkitä sitä esimerkiksi Pohjois-Suomen kannalta, että se toisi meille valtakunnan sisäisten resurssien jaossa lisää resursseja, se olisi tehokas lisäresurssien lähde ja väline. Mutta kyllä epäilen, että näin tapahtuu.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Kuulun niihin, jotka pitävät tämän selonteon antamista eduskunnalle varsin merkittävänä ja itse selontekoakin merkittävänä, vaikka yhdyinkin siihen kritiikkiin, joka koskee selonteon yleisluonteisuutta ja konkreettisten toimenpide-esitysten ja konkreettisten tavoitteidenkin puutetta. Mielestäni tämä on merkittävä nimenomaan siltä kannalta, että ensimmäistä kertaa maan hallitus tällä vakavuudella ja painavuudella kartoittaa ympäristön tilaa laajemminkin, globaalisesti, ja myöskin Suomen tasolla kehityksen ehtoja.

Tämä tilannearvio, joka perustuu tosiasioihin, on todella vakava. Haluaisin ottaa selonteon alkujaksosta vain yhden esimerkin: ”Maapallon energiavarat ja muut luonnonvarat eivät riitä takaamaan kaikille maapallon ihmisille teollisuusmaiden nykyistäkään elintasoja ilman laajamittaisia ympäristötuhoja. Pelkästään Pohjoismaiden runsaat 20 miljoonaa asukasta kuluttavat enemmän luonnonvaroja kuin Afrikan kaikki 550 miljoonaa asukasta yhteensä.”

Tässä asiassa ei ole varmasti mitään sinänsä uutta, mutta kun tältä pohjalta todetaan muutoksen välttämättömyys, ollaan tekemisissä todella merkittävän arvion ja mittavan muutosvaatimuksen kanssa. Jos tämä otetaan lähtökohdaksi kestävä kehityksen haasteiden mittavuutta tarkasteltaessa, niin mielestäni aika huonosti sopii tähän se lausuma, jota on tietenkin yleisesti käytetty kaikissa esityksissä ja joka sisältyy ministerin

puheenvuoroon. Siinä todetaan, lainaan taas pari riviä: "Vaikka moniin toimiin kestävän kehityksen edistämiseksi on jo ryhdytty, paljon on vielä tekemättä." Minun nähdäkseni kestävän kehityksen todellisen haasteen, muutoksen vaatimuksen valtavuuden osalta, josta tässä on kysymys, me olemme todella vasta aivan alussa. Juuri mitään ei ole tehty. Itse asiassa olemme vasta näiden kysymysten tiedostamisen prosessissa. Mutta hyvä, että olemme tässä. Mutta aika vaatii meiltä todella nopeata siirtymistä myöskin tekoihin, jotta ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta tuhoisa kehityksen suunta voitaisiin muuttaa.

Otammeko tämän haasteen todella vakavasti, sitä sopii epäillä. Mielestäni esimerkiksi suhtautumisessa integraatiokysymyksiin globaalinen kestävän kehityksen lähtökohta on jäänyt hyvin taka-alalle. Näitä kysymyksiä, yhdentyvän Euroopan suhdetta maailmaan, käsiteltiin hyvin vähän ensimmäisessä selonteossa, jonka hallitus eduskunnalle antoi, ja myöskin selonteossa, jonka pohjalta sitten eduskunta myös reunaehdoja integraationeuvotteluille asetti. Kuitenkin Euroopan yhdentymisen keskeisiä kysymyksiä on myös se, rakennammeko Euroopasta linnaketta, joka tehostaa kehitysmaiden riistoa, joka vahvistaa voimavarojen virtaa kolmannen maailman maista Eurooppaan ja teollistuneisiin maihin ylipäättensä. Virtahan on nimenomaan tämän suuntainen ja itse asiassa ehkä kymmenkertaisesti, jollei monikymmenkertaisesti, jos verrataan kehitysapua, jonka teollisuusmaata antavat kehitysmailla lahjumuotoisena apuna, ja toisaalta sitä voimavarojen virtaa, joka kehitysmaiden velkataakan maksamisen ja esimerkiksi kehitysmaiden tuotteiden alihintaisuuden muodossa suuntautuu teollisuusmaihiin.

Tuotteiden alihintaisuudesta yhtenä esimerkkinä voisi ottaa esimerkiksi kahvin, joka on yksi keskeisempiä maailmankaupan artikkeleita. Meilläkin on havaittavissa se, että kahvin hinta on vuosikaudet pysynyt suurin piirtein nykytasollaan, jopa kuluttajan meillä kaupoissa maksama hinta, kun samanaikaisesti teollisuusmaiden tuotteiden hinnat ovat nousseet erittäin voimakkaasti. Tämäkin esimerkki kuvaa jo sitä, mitä hintasuhteissa maailmantaloudessa ja maailmankaupassa tapahtuu. Ne muuttuvat koko ajan kehitysmailla epäedullisimmiksi. Onkin

välttämätöntä asettaa kysymys paitsi siitä, lisääkö integraatio Euroopassa kuluttavaa taloudellista toimintaa tässä maanosassa, lisääkö se liikennettä, energian kulutusta, luonnonvarojen riistoa ja saasteita täällä, myöskin se, miten se vaikuttaa maailmantalouden ja -kaupan rakenteisiin. Voidaanko Euroopan integraation kautta vaikuttaa siihen, että uusi kansainvälinen taloudellinen järjestys, joka eräin osin on jo unohdettu käsitekin ollut, voisi edistyä näiden ratkaisujen myötä? Minusta tämä on erittäin oleellinen kysymys arvioitaessa integraatiokehityksen mielekkyyttä ja erilaisia vaihtoehtoja.

Myöskin keskeinen kysymys integraatiota arvioitaessa on se, onko Suomella Eta-sopimuksen puitteissa taikka vielä pidemmällekin menevien integraatoratkaisujen puitteissa, joita on väläytelty, mahdollisuutta harjoittaa itsenäistä kehitysyhteistyöpolitiikkaa ja vaikuttaa maailmankaupan rakenteisiin niissä yhteistyöpuiteissa, joita kansainvälisellä yhteisöllä on, vai tuleeko Suomesta myös kehitysyhteistyöpolitiikan osalta vain tahdoton osa laajempaa Euroopan kokonaisuutta.

Mielestäni hyvin keskeinen kysymys, josta on käyty keskustelua myöskin viime aikoina, on se, voimmeko me ja tuleeko meidän kasvattaa kehitysyhteistyömäärärahojen osuutta kansantulostamme vai pitääkö kasvu varsinaisille kehitysmailla menevän avun osalta pysäyttää tähän ja suunnata mahdolliset lisäresurssit lähialueidemme ympäristöongelmien ratkaisemiseen. Mielestäni on aivan välttämätöntä, että osoitamme varojamme ympäristöongelmien ratkaisemiseen lähialueilla, mutta meillä on varaa, ja meidän vastuunkantomme myös tulisi sitä edellyttää, että kasvatetaan sitä kansantulo-osuutta, joka ohjataan varsinaisiin kehitysmaihiin, kolmannen maailman maihin niiden kehityksen ongelmien ratkomiseen. Se, että avun sisällöstä halutaan käydä keskustelua, on mielestäni myöskin välttämätöntä, koska kehitysyhteistyöhön osoitetuilla voimavaroilla tulee todella luoda kestävän kehityksen pohjaa kehitysmaissa, edistää niiden mahdollisuuksia ratkoa ongelmiaan.

Kuten totesin selonteosta puuttuu, ja sitä on paljon kritikoitu, konkreettisuus, käytännön toimien esittäminen, joilla kuitenkin on kiire. Mielestäni selontekoa pitäisikin käsitellä tässä eduskunnassa vähintään samalla perusteellisuudella kuin käsiteltiin Euroopan

talousalueneuvotteluja koskevaa selonteko eli kaikissa erityisvaliokunnissa etsien niihin puitteisiin, joita selonteko antaa, konkreettisia tavoitteita ja myöskin konkreettisia vaihtoehtoja, miten tavoitteita voidaan toteuttaa. Tällaista eduskunnan normaalin lainsäädäntötyön asettamista laajempiin puitteisiin mielestäni välttämättä tarvittaisiin. Nyt keskustelu jää hyvin paljolti sen kirjaamiseksi, että hallitus on lukenut, eduskuntaryhmät ovat lukeneet, monet kansanedustajat ovat lukee ne Brundtlandin komission raporttia, Suomen vastaavan toimikunnan raporttia ja ovat ottaneet osaa keskusteluun, kun pitäisi päästä paljon pidemmälle.

Eduskunnassa me joudumme päivittäin ottamaan kantaa kestävä kehityksen edistämiseen lähes kaikkien lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä, jotka meidän käsittelyymme tulevat. Otan tämän ajan puitteissa esille yhden esimerkin, joka suoraan liittyy kestävä kehityksen periaatteiden käytännön toteuttamiseen ja joka lähiaikoina on tulossa käsittelyyn: kysymyksen erämaalaista, siitä minkä sisältöisenä se säädetään. Erämaalaila on suora yhteytensä Suomen metsäpolitiikkaan, teollisuuspolitiikkaan ja luonnollisesti myös meidän vastuuseemme luonnon monipuolisuuden säilyttämisestä, uhanalaisten lajien säilymisestä. Kaikkien näiden näkökulmien vähintäänkin pitäisi olla käsitellyn piirissä silloin, kun erämaalain konkreettista sisältöä tässä salissa ratkaistaan.

Vasemmistolaiton ohjelmassa on kestävä kehityksen periaate nostettu keskeisimmäksi kysymykseksi. Ohjelmassa liitetään ekologisesti kestävä kehityksen oleelliseksi osaksi oikeudenmukainen yhteiskunnallisten voimavarojen jakaminen niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin. Ed. Andersson ja myös ed. Astala esittelivät aikaisemmin käyttämässään puheenvuoroissa joitakin konkreettisia tavoitteita, joita ohjelmassa asetetaan mm. energiapolitiikan ja liikennepolitiikan osalta. Muun muassa näistä kysymyksistä kaipaamme konkreettista keskustelua ja muiden ryhmien kannanottoja. Mielestämme esimerkiksi energiapolitiikan osalta vaihtoehdot ovat pitkälti hahmottumassa siten, että voitaisiin käydä hyvinkin konkreettiseen keskusteluun.

Pidämme myös perusteltuna sitä, että energiavaihtoehtoista suoritettaisiin kansanäänestys. Luotamme siihen, että ihmisillä on kykyä arvioida energiapolitiikkaa tulevaisuut-

ta ja tämän arvioinnin pohjalla hyvin laajasti tulee olemaan nimenomaan kestävä kehityksen tavoitteiden ymmärtäminen.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Kun tätä keskustelua on kuunnellut, on tullut sellainen tunne, että oppositiokansanedustajan tehtävä keskustelussa olisi vähätellä esillä olevaa paperia ja tavallaan pitää sitä puutteellisenä tai vähintäänkin epärehellisenä. Minä en halua tähän kuoroon yhtyä. Minusta hallituksen selonteko kokonaisuutena on erittäin hyvä ja merkittävä paperi. Toivon, että se säilyy dokumenttina tulevaisuuteen. Se osoittaa, että ympäristöongelmien tiedostamisessa on tapahtunut melkoinen läpimurto. Silloin kun tämä eduskunta aloitti työnsä, tuollaista paperia hallitukselta ei missään tapauksessa olisi voinut tulla.

Olisi tietysti kovin houkuttelevaa verrata selonteon yleviä periaatteita ja kauniita lauseita hallituksen käytännön toimiin, mutta se ei olisi kovin rakentavaa suhtautumista tulevaisuutta ajatellen. Jonkin verran kannattaa kuitenkin tästä huolimatta katsoa menneisyyteen, koska se auttaa itse ongelman hahmottamisessa.

Ympäristötoimet voidaan jakaa karkeasti kahteen erilaiseen lohkoon. Toinen on jonkinlaista ekologista suursiivousta, sitä että asetetaan puhdistuslaitteita, katalysaattoreita ja vastaavia. Toinen on jonkinlaista ekologista rakennemuutosta — vaikka ed. Andersson ei tästä nimityksestä pitänyt — mikä tarkoittaa ennen kaikkea kulutuksen rakenteeseen vaikuttamista, ei siis sitä, että yritetään tehdä joitakin tavaroita puhtaammin, vaan sitä, että siirretään kulutusta sellaisista hyödykkeistä, joiden tuottaminen ilman muuta kuluttaa paljon luonnonvaroja, sellaisiin hyödykkeisiin tai palveluksiin, jotka eivät rasita luontoa lainkaan niin paljon.

Täytyy myöntää, että edellisessä projektissa hallitus on toiminut verraten hyvin, varsinkin jos sitä vertaa edeltäjiinsä. Vaikka minä esimerkiksi olisin mieluummin kannattanut taloudellisten ohjauskeinojen käyttöä kuin nyt valittua tiukkojen normien menetelmää, niin tässä erimielisyydessä on kuitenkin kysymys toisarvoisesta asiasta. Olennaista on, että teollisuuden ympäristöpäästöihin on puututtu melko tehokkaasti tämän hallituksen aikana.

Mutta jälkimmäisen projektin suhteen liki kaikki mittarit osoittavat punaista. Autoilu on lisääntynyt ennätysvauhdilla, sitä on selvästi suosittu liikennepoliittisissa ratkaisuisa. Myös kotitalouksien kulutuksen rakenne on siirtynyt energiavaltaiseen suuntaan, kertakäyttöhyödykkeiden osuus kulutuksesta on noussut jne. Suomalaisen yhteiskunnan resurssien käyttö on kääntynyt nopeaan kasvuun, kun sen pitäisi vähentyä. Ei siis riitä, että ympäristöministeri vetää hyvää luonnonsuojelulinjaa, jos 16 muuta ministeriä kehittävät omaa hallinnonalaansa ekologisesti ajatellen päin seinää.

Huolimatta reippaasta otteesta puhdistustoimissa hallituksen kokonaissaldo jää negatiiviseksi, sillä ekologinen rakennemuutos on paljon vaikeampi ja vaativampi tehtävä, ja siksi taka-askeleet sen suhteen ovat tulevaisuutta ajatellen erittäin merkittäviä ja tavallaan kumoavat ne sinänsä hyvä saavutukset, mitä puhdistuksen alalla on tehty.

Tämän tarkastelun menneisyyteen otin vain sitä varten, että voisin jonkin verran analysoida myös sitä linjaa, jota tuossa raportissa hahmotellaan, sillä sama puute näyttää ei aivan yhtä voimakkaasti mutta kuitenkin vaivaavan sitä.

Kulutuksen rakenteen muuttaminen ekologisesti kestäväan suuntaan onnistuu vain ja ainoastaan hintoihin puuttumalla. Me voimme tietysti teoriassa ajatella, että kaikki asiat pantaisiin säännöstelyyn, mutta se tuntuisi aika, miten sen sanoisi, vieraalta ajatukselta. Tarvitaan siis resurssiveroja, nimenomaan resurssiveroja.

Olen keskustapuolueen täällä käyttämien puheenvuorojen kanssa täysin eri mieltä siitä, ovatko hallituksen haittaverot edes oikean suuntaisia, siis ne haittaverot, jotka nostavat vain energian hintaa, mutta eivät suuntaa sitä tehokkaasti tietynlaiseen energian tuotantoon. Minusta ne ovat oikean suuntaisia. Ne voisivat olla tietysti paremminkin kohdentuneita, mutta kyllä ne oikean suuntaisia ovat. Mutta vaikuttaakseen tehokkaasti kulutuksen rakenteeseen niiden pitäisi olla kymmenen kertaa tai kymmeniä kertoja suurempia.

Otan erään pienen esimerkin siitä, miten täysin toiset, ympäristöpolitiikan ulkopuolella olevat toimet saattavat vaikuttaa yllättävästikin ympäristöpolitiikkaan.

Hallitus on tietävästi kaavaillut liikevai-

toveron ulottamista myös palveluihin samalla, kun siirrytään arvonlisäverotukseen. Tästä ei selonteossa mainita mitään. Koska sitä ei koeta ympäristöpolitiikan kannalta olennaiseksi seikaksi, sitä ei varmaan ole ajateltu tarkasteltavankaan ympäristöpolitiikan näkökulmasta. Se kuitenkin vaikuttaa nimenomaan tähän ekologiseen rakennemuutokseen. Meidän tulisi suosia elintason etsimistä palveluista sen sijaan, että niitä etsitään tavarapaljoudesta. Verorakenteemme on jo nyt palveluja syrjivä, sillä verotus perustuu lähinnä vain työntekoon. Siis myös liikevaihtoverosta 60 prosenttia on itse asiassa palkkaveroa. Niinpä palvelujen saattaminen liikevaihtoveron piiriin vain pahentaisi asiaa, sillä yliverotetut palvelut tulisivat sen jälkeen entistä vaikeammin verotetuiksi. Myönnän, että siinä, että palvelut ovat liikevaihtoverosta vapaita, tavallaan yhtä virhettä korjataan toisella virheellä, mutta kokonaisuus pahe-nee, jos tämä korjaus poistetaan.

Ministeri Suominen on joskus sanonut, että ainoa vaihtoehto uudelle suurvoimalalle on sähkön hinnan korottaminen 50 prosentilla. Tämä onkin melkein ainoa asia, josta olen energiapolitiikan osalta ministeri Suominen kanssa samaa mieltä. Sitä se juuri vaatii, ja juuri niin pitäisi tehdä. Tanskassa kotitalouksien sähkön hintaa on nostettu veroilla noin 100 prosenttia, se maksaa kaksi kertaa niin paljon kuin Suomessa, ja Saksan liittotasavallassa teollisuus, siis huom. teollisuus, joutuu maksamaan sähköstään 2,5-kertaisesti sen, mitä Suomessa. Kun on sanottu, että sähkön hinnan nostaminen lopettaisi meiltä teollisuuden, niin Länsi-Saksaan sitä kai tiettävästi kuitenkin vähän on tästä huolimatta jäänyt.

Sanoin, että tuo käsitys 50 prosentin välttämättömyydestä suurvoimalan vaihtoehtona on ainoa asia, josta olen ministeri Suominen kanssa samaa mieltä. Se oli sitä eiliseen päivään asti. Oli miellyttävää nähdä eilen televisiossa ministeri Suominen esittävän energian kulutuksen voimakasta verottamista 90-luvulla.

Haluan kuitenkin kiinnittää huomiota yhteen seikkaan, jossa minusta selonteko kerta kaikkiaan tekee varsinaisen limbon. Hallitus analysoi kasvihuoneilmiön vaaroja aivan oikeaoppisesti, mutta johtopäätös on analyysin kanssa täydessä epäsuhteessa. Siinä sanotaan, että Suomen on jo nyt asennoiduttava

kasvihuonekaasupäästöjen kasvun pysäyttämiseen lähitulevaisuudessa, siis päästöjen kasvun pysäyttämiseen lähitulevaisuudessa.

Jos ajatellaan, että olennaisin on hiilidioksidi ja tietysti ilmaston kannalta olennaista on se, kuinka paljon hiilidioksidia on varastoituna ilmakehään, ja sieltä ei juurikaan palautumista tapahdu, jolloin kysymys on varannosta, jota koko ajan lisätään, ongelmana on se, että ilmakehän hiilidioksidipitoisuus on jo nyt noussut tasolle, joka väistämättä tulee aiheuttamaan vaikeuksia lähivuosikymmeninä. Se ei aiheuta vaikeuksia vielä, koska maapallon lämpökapasitanssi on suuri ja lämpeneminen vie vuosikymmeniä aikaa. Mutta hiilidioksidipitoisuus on jo nyt aivan liian korkealla. Vaikka hiilidioksidia ei enää lainkaan ylimääräisesti päästettäisi ilmakehään, kasvihuoneilmiö olisi jo aiheutettu. Tilanne siis vaatisi oikeastaan toimia ilmakehässä olevan hiilidioksidimäärän vähentämiseen, siis jonkinlaisia metsittämistoimia tai muita sellaisia.

Hallitus ei lupaa vähentää hiilidioksidimäärää ilmakehässä tai olla mukana siihen pyrkivässä maailman laajuisessa projektissa. Se ei edes lupaa pyrkiä siihen, että hiilidioksidin määrä ilmakehässä ei enää kasvaisi, ei edes sitä, että tuo määrän kasvu hidastuisi. Hallitus lupaa ainoastaan asennoitua siihen, että kasvun kiihtyminen loppuisi. Eikö tämä nyt tunnu jotenkin vaatimattomalta tilanteen aiheuttamaan tavoitteeseen nähden? Hallituksen kanta voi olla poliittisesti realistinen, ja voi tuntua siltä, että tilanteen vaatimat toimet ovat poliittisesti täysin epärealistisia, mutta kasvihuoneilmiöltä tämä ei meitä pelasta.

Vaikka tietoisuus ekologisista ongelmista on lyönyt läpi, kasvihuoneilmion asettamaa haastetta ei selvästikään uskalleta katsoa suoraan silmiin. Tältä osin ohjelma on puutteellinen ja kumooa valitettavasti koko ohjelman, koska kasvihuoneilmion ottaminen vakavasti tavallaan kumooa kaikki kaavailut, kaikki ajatukset, että 10—15 vuoteen ei tarvitse mihinkään kovin dramaattiseen vaurautua esimerkiksi.

En puutu muihin kasvihuonekaasuihin kuin hiilidioksidiin, koska muista kasvihuonekaasuista on kohtalaisen helppo päästä eroon, mutta hiilidioksidin tilanne on huomattavasti vaikeampi. Suomen tulisi heti lopettaa soiden ojittaminen ja jopa tukkia

suo-ojia, sillä Suomen tähänastisista hiilidioksidipäästöistä on joidenkin arvioiden mukaan puolet aiheutunut suo-ojituksista ja muista maaperään kohdistuvista toimista. Siis tällä tavalla on saatu aikaan yhtä suuret hiilidioksidipäästöt kuin koko teollisesta toiminnasta ja lämmittämisestä yhteensä.

On sinänsä ilahduttavaa, että hallitus sentään lupaa lopettaa tuiki järjettömän turpeen polton lisäämisen. Todettakoon nyt turpeesta, että kun se on huonompi vaihtoehto kivihiileen verrattuna ja kun se on kaikkien ympäristömittareitten suhteen huonompi vaihtoehto kuin kivihiili ja aiheuttaa esimerkiksi huomattavasti enemmän kasvihuoneilmiötä saavutettua energiayksikköä kohden, on tietysti täysin järjetöntä käyttää turvetta ja jättää käyttämättä kivihiiltä, koska tunnetuista kivihiilivaroista ei kuitenkaan voida kaikkea käyttää. Silloin me joudumme tavaltaan kasvihuoneilmion takia säästämään hyvää kivihiiltä ja käyttämään huonoa turvetta, kun me voisimme käyttää sentään hyvää kivihiiltä ja jättää käyttämättä huonoa turvetta.

On myös pystyttävä vähentämään nopeasti fossiilisten polttoaineiden käyttöä, ja väli vaiheena voidaan käyttää maakaasua, sillä vetypitoisen maakaasun hiilidioksidipäästöt ovat noin puolet muiden polttoaineiden hiilidioksidipäästöistä. Energian hinnan voimakas korottaminen kotimaisilla veroilla on kuitenkin ainoa pitkän ajan ratkaisu, ellei sitten oteta huomioon mahdollisuutta joskus tulevaisuudessa, ehkä 20—30 vuoden kuluessa, siirtyä järjestelmään, jossa aurinkoenergian avulla tehdään vedestä vetyä ja käytetään sitä polttoaineena. Luulen, että se on pitkän tähtäimen ratkaisu.

Sinänsä on mielenkiintoista, miksi tässä tilanteessa esimerkiksi Suomen Neste edelleen etsii öljyä, vaikka me tiedämme, että tunnettuja öljyvarantojakaan ei voi polttaa ilmakehään. Jos öljyä tunnetaan jo nyt liikaa, miksi sitä pitää etsiä enemmän? Eikö niitä rahoja voisi käyttää johonkin hyödylliseen?

Mietinnössä myös väitetään, että energian hintajousto on vähäinen ja hinnan korottaminen ei siis juurikaan vaikuttaisi sen käyttöön. Väite on aivan ilmeisesti väärä eikä vastaa kokemuksia. Ilmeisesti käsitys energian pienestä hintajoudesta on tullut siitä, että tekniset mahdollisuudet vaikuttaa ener-

gian kulutukseen ovat jokseenkin tai kohtalaisen vähäisiä, jos kulutuksen rakenne on väärä. Tuotantotekniikkaa parantamalla ei energiaa voi kovin paljon enää säästää. Sitä voi säästää mutta ei kovin paljon.

Mutta paljon suurempi säästöpotentiaali piilee kuluttajan valintamahdollisuuksissa. Energian hinnan voimakas nousu tekee paljon energiaa sisältävistä tuotteista kalliita ja vähän energiaa sisältävistä tuotteista halpoja. Tämä tekee mahdolliseksi jopa puolittaa energian kulutus riittävän siirtymäkauden aikana ilman, että elintaso olennaisesti alenisi. Elintason sisältö tosin olennaisesti muuttuisi.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluan huomauttaa seikasta, jonka ministeri Bärnlund otti esille, kun ed. Andersson vaati hallitukselta lakiesityksiä selontekojen sijasta ja ministeri Bärnlund sanoi, ettei tarvita lakiesityksiä, että hallitus tai ympäristöministeriö voi virkatyönä muuttaa esimerkiksi meidän rikkipolitiikkamme ja typpipolitiikkamme aivan toisenlaisiksi pelkillä hallinnollisilla määräyksillä. Näin se taitaa todellakin olla. Ihmetyttää vain, kun katsoo sitä lakiesitysten pinoja, joka meillä täällä pöydillä on ja vertaa siihen, minkälaiset asiat vaativat eduskunnan päätöstä, onko tässä asiassa nyt kaikki kohdallaan.

Ed. Aaltonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niiltä osin ed. Soininvaaran puheenvuoro oli pettymys, että hän edelleenkin pitää jonkinlaisena saavutuksena ympäristön ja ympäristön taloudellisen ohjauksen näkövinkkelistä sitä, että nykyiset ns. haittaverot on saatu aikaisiksi. Minusta hän asettaa ambitiotason aika matalalle. Minä muistutan ed. Soininvaaraa siitä, että hallituksen oman arvion mukaan, niiden lakien perusteluissa olevien arvioiden mukaan, joilla tällä hetkellä meidän ympäristöveromme ovat olemassa, sanotaan, että noiden toimien vaikutus päästöihin on noin 1 prosentin mittainen. Minusta ja keskustan mielestä tarvitaan toimia, jotka nimenomaan ympäristön tilaan vaikuttavat huomattavasti ja radikaalisti voimakkaammin kuin tämän tyypiset verot, jotka meillä tällä hetkellä

ovat voimassa. Tarvitaan päästöjen perusteella määräytyviä veroja.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kansanedustaja Soininvaara toteaa, että vaihtoehto suurvoimalalle on energian voimakas verottaminen, ja niin varmaan voi ollakin, ainakin osaksi. Mutta jos ihmiset pannaan valitsemaan näiden kahden vaihtoehdon välillä, ilmeisesti he tulevat valitsemaan suurvoimalan. Jos me nostamme energian hintaa valtavasti, sehän merkitsee esimerkiksi asumiskustannusten hyvin huomattavaa nousua, koska lämmityskustannukset taitavat olla lähes puolet asumiskustannuksista. Se merkitsee myös monia muita asioita. Esimerkiksi metsäteollisuuden joittenkin paperilaatujen kustannuksista kolmasosa on energiaa. Jos muissa maissa ei tehdä vastavaa temppua, silloin paperin vienti aika reippaasti vähenee. Kaiken kaikkiaan silloin pitäisi myös, kun Suomi saa vähemmän rahaa ulkomailta, ryhtyä vaatimaan palkan alennuksia. Mutta minä ennustan, että jos energian hintaa reippaasti nostetaan, ruvetaan vaatimaan kompensatiota ja lisää palkkaa, jolloin mennään todella hakoteille.

Sitten ed. Soininvaara puhui vanhasta soidenjoittamisasiasta. Siinä ilmeisesti on aikamoisia väärinkäsityksiä. Kun olen lukenut viimeaikaisia tutkimuksia asiasta, olen tullut siihen tulokseen, että soiden joittaminen on ollut kasvihuoneilmiön kannalta luultavasti pikemminkin positiivista kuin negatiivista, kuitenkin vain sellaisten soiden, joilla metsä kasvaa, koska jos soita turhaan ojitetaan eikä siellä mitään metsää kasva, ei siitä ole apua. Muun muassa metaanipäästöt vähenevät, kun suot ojitetaan, ja se on huomattava kasvihuonekaasu.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan hyvin pitkälti ed. Soininvaaran näkemyksiä ympäristöpolitiikassa, mutta joskus siellä vilahtelee epäloogisuutta, ja nyt haluan kiinnittää huomiota soidenjoituskysymykseen samalta pohjalta kuin ed. Tiurikin. Kun ajatellaan tilannetta, että Suomi on kuitenkin varsin matalaprofiilinen maa ja valuma-alueet ovat matalia, me tiedämme kuitenkin se, että soiden ojitus on edesauttanut sen, että metsämaat eivät soistu. Pohjois-Pohjanmaalla vallankin, missä 60 prosenttia on suota, meillä ei olisi metsän

tuottoa siinä määrin kuin nyt tällä hetkellä on. Kuitenkin puutkin yhteyttävät ja sitovat hiilidioksidia, joten ”suo siellä, vetelä täällä” voisi sanoa ed. Soininvaaran logiikan pohjalta ja todeta, että uudempiakin tutkimuksia on juuri metaanin osalta. En olisi lainkaan niin vakuuttunut suo-ojien tukkimisen tarkeydestä ja kiireellisyydestä ja hämmästelen, että se on selonteossa jopa kirjattu.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kommentoin ed. Esko Ahon puheenvuoroa, jossa hän sanoi, että haittaverot eivät ole edes oikean suuntaisia. Se, etteivät ne ole oikean suuntaisia tarkoittaa sitä, että vaikka ne olisivat tämän kaltaisia mutta kuinka suuria tahansa, ne eivät vaikuttaisi oikein. Sanoin puheenvuorossani, että niiden pitäisi olla kymmenen tai kymmeniä kertoja suurempia, mutta oikean suuntaisia ne ovat, sillä hiilidioksidipäästöjä ei voi juuri millään muulla tavalla kuin hiilidioksidiverolla torjua.

Sitten siitä, valitseeko kansa ekokatastrofin vai säästämisen. Minulla on huomattavasti parempi käsitys kansasta kuin ed. Tiurilla, mutta ed. Tiuri tuntee vain omia äänestäjiään. Ed. Tiuri laskelmassa unohti sen seikan, että vaikka energian kotimainen verottaminen hieman nostaa elinkustannuksia ja kaikkia kustannuksia, se tekee samalla summalla mahdolliseksi alentaa tuloverotusta, joten emme me niin hirveästi köyhydypäisi tietyksi ne kansanosat, jotka onnistuvat jollakin tavoin tekemään tuloistaan sellaisia, ettei niistä makseta veroa lainkaan. Mutta tämä hallitushan on pyrkinyt niitä metsästmään muutenkin pois.

Soidenajitusasiasta minun pitikin varmuuden vuoksi huomauttaa puheenvuorossani eräs näkökohta, mutta unohdin, koska tiesin, mitä ed. Tiuri tähän sanoo. Kysymys metaanista on sellainen, että jos metaani olisi pysyvä kaasu niin kuin hiilidioksidi, ed. Tiuri olisi oikeassa, mutta kun metaanin puoliintumisaika on noin viisi vuotta, sen takia pitkällä aikavälillä ed. Tiuri on väärässä. On aivan selvää, että suossa on enemmän biomassaa kuin siinä metsässä, joka siihen tilalle tulee.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ymmärrä, että veron vastakohhta on ekokatastrofi — ei suinkaan vaan

suurvoimala, joka on ydinvoimala. Eihän se mitään ekokatastrofia aiheuta. Minulla on se käsitys, että vihreät nykyisellä politiikallaan, jossa he kuvittelevat, että säästämällä energiaa selvittää kasvihuoneilmiöstä, todella vievät maapalloa ekokatastrofiin, koska se käytännössä johtaa siihen, ettei kuitenkaan pystytä säästämään ja on pakko rakentaa ilmeisesti hiilivoimaloita, kun tulee kiire. Ei ole aikaa rakentaa ydinvoimaloita. Ekokatastrofi uhkaa todella siltä suunnalta.

Metaani ei ole se ratkaiseva osa, joka tekee sen, että soita kannattaa ojittaa. Tilanne ilmeisesti jo ilman metaanipäästöjenkin huomioon ottamista on suurin piirtein tasapainossa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Retorisesti ulvahdan ed. Tiurille, että mihinkä kummaan hän tarvitsee lisäenergiaa maassa, jossa on huikean korkea elintaso tällä hetkellä, joka ei voi realistisesti maailman laajuisesti projisoiden olla tämän korkeampi ollakseen kestävä, ei millään, maassa, jossa väkiluku muutaman vuoden kuluttua rupeaa laskemaan. Kenelle te nyt tätä kamaa rupeatte jemmaamaan ja kasamaan? Mikä on se yhteiskunta, jota te ajatte?

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Koska ed. Tiurin kanssa hyvin monista lähtökohdista päätyy aina samaan keskustelun aiheeseen, ydinvoimaan, ikään kuin kaikki tiet vievät Roomaan, niin täytyy taas kerran puuttua siihen argumenttiin, jonka ed. Tiuri on toistuvasti esittänyt eli kasvihuoneilmiön torjumiseen ydinvoimalla.

Siihen on toinenkin tie, ja se tie olisi laajamittaiset metsänistutukset maapallolla. Jos ed. Tiuri tekisi laskelman, jossa vertailisi maapallon energiatuotannon hoitamista ydinvoimaloilla tai sitten laajamittaisia metsänistutuksia eri puolilla kasvihuoneilmiön estämiseksi, hän tulisi varmaan samaan lopputulokseen, johon minäkin olen tullut, että kasvihuoneilmiötä on halvempi estää istuttamalla metsää kuin rakentamalla ydinvoimaloita. Se on aika yksinkertainen laskutoimitus. Ehdottaisin, että ed. Tiuri tekisi sen, niin tästä asiasta ei tässä salissa tarvitsisi sen jälkeen enää keskustella.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aivan lyhyesti vastaan ed. Pulliai-

selle, että me sitä energiaa ilmeisesti tarvitsemme lisää niihin vaateisiin, mitä ed. Pulliainen on tehnyt mm. budjettiin nähden.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliaiselle voin vastata, että sitä energiaa tarvitaan yhden suurvoimalan verran, jos me emme tuo sähköä Neuvostoliitosta. Sehän voi yhtäkkiä loppua sieltä se tuonti, sen verran sitä on tänä vuonna jo tuotu, niin että siitä se alkaa. Säästämiseen päästään pikkuhiljaa, kun siihen valmistaudutaan, mutta ei tällä hetkellä ole vielä nähtävissä, että yhtäkkiä säästettäisiin jonkin suurvoimalan verran.

Ed. Paloheimolle voi vastata, että minun ei tarvitse tehdä näitä metsänistutuslaskelmia. Ne on Yhdysvaltain ympäristöministeriö tehnyt. Niiden mukaan kun istutetaan joka vuosi metsää 26 miljoonaa hehtaaria lisää, vuoteen 2100 mennessä maapallon metsäpin-ta-ala on kasvanut neljäsosalla eli miljardilla hehtaarilla. Se merkitsee sitä, että kasvihuoneilmiö hidastuu 7 prosentilla, ja kuitenkin tämä on aivan valtava metsänistutusohjelma. Se edellyttää 30 kertaa Suomen kokoisen alan metsittämistä.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Tohtorit väittelevät, karavaani kulkee. Aiemmin käytetyissä puheenvuoroissa hallitus ja erityisesti ministeri Bärhund on saanut osakseen harvinaista ylistyslaulua niin opposition kuin hallituspuolueidenkin kansanedustajien taholta. Jo pitkähkö aika sitten keskustapuolueen ryhmäpuheenvuorossa puheenjohtaja E. Aho kaipailli ympäristönobelia, ja kun tunnen ed. Esko Ahon herrasmiehenä, ajattelin, että kai hän sentään ehdottaa pikkunobelia ympäristöministeri Bärhundille, mutta ainakaan vielä sitä ehdotusta ei ole kuullut. (Ed. Pekkarinen: Rantojensuojeluohjelmasta?)

Tosiasiä nimittäin on se, että tämä hallituksen selonteko "Kestävä kehitys" jää historiaan suomalaisen ympäristö- ja yhteiskuntapolitiikan virstanpylväänä. Painotan nimenomaan sanaa yhteiskuntapolitiikka, koska itse olin erityisen iloinen lukiessani tätä selontekoa sen laaja-alaisuudesta ja monipuolisista näkökulmista. Itse asiassa tämä olisi ollut myös eräs syy saada tämä selonteko valiokuntakäsittelyyn, ja on todella harmin paikka, että se nyt lähinnä aikataulu-

syistä ei voi onnistua. Mutta on helppo yhtyä ministeri Bärhundin ajatuksiin siitä, että vastaisuudessa tämän tyyppinen selonteko on hallitusten syytä antaa työ kautensa välimaastossa, jotta eduskunta ehkä parempana ajankohtana pääsee tämän tyyppisiä selvityksiä käsittelemään.

Arvoisa puhemies! Tämä selonteko antaa rivien välistä ymmärtää, että Suomen selluja paperiteollisuus tarvitsee käyttöönsä valtaosan Suomen energiasta. Heräkin kysymys, onko kestävä kehityksen mukaista ja missä määrin ylläpitää Suomessa kyseistä teollisuutta. (Ed. Jokinen: Mainospaperia tarvitaan!) Tämä kysymys on syytä tehdä, koska se osoittaa, että kestävä kehitys kouraisee syvältä, jos haluamme olla johdonmukaisia. Esimerkiksi jätepaperista valmistetun uusiopaperin energiakustannus on vain murto-osa puusta valmistetun vastaavan paperimäärän energiakustannuksista.

Kun Keski-Euroopan metsät ovat tuhoutuneet tai tuhoutumassa, lisääntyy suomalaisen sahatavaran kysyntä. Pidemmällä aikavälillä kaikessa rakentamisessa on siirryttävä nykyisestä uudistumattomien luonnonvarojen käytöstä uudistuvien luonnonvarojen käyttöön. Tämä kehityssuunta myös lisää puun käyttöä. Suomen talouden peruspilarin — tai sanottakoon selvästi puujalan — käytössä tuleekin jatkossa suuntautua uudenlaiseen puun käyttöön, ei enää kasvavasti sellun ja paperin valmistukseen, vaan saha- ja puunjalostusteollisuuteen huonekaluteollisuus mukaan luettuna.

Selonteko painottaa myös aivan oikein, että energian säästäminen on parasta energiapolitiikkaa. Kun maapallon öljyvarat joskus loppuvat, nousee mielestäni äskeinen suomalais-ruotsalainen keksintö, jonka mukaan traktori kulkee kasviöljyllä, arvoon arvaamattomaan. Maatilataloudessa tulisikin ainakin osa kohta vapautuvasta ylimääräisestä peltoalasta varata öljykasvien viljelyyn. Lisäksi tulee vähitellen varautua käyttämään alkoholia autojen polttoaineena bensiinin sijasta. Tästä mahdollisuudesta selonteossa on vain vähäin maininta. (Ed. Tiuri: Ei riitä, se juodaan!)

Kaikki lopulta on lähtöisin auringosta. Vuosituhansia sitten muodostuneet maapallon öljy- ja kivihiilivarat ovat aikanaan muodostuneet auringon myötävaikutuksella. Auringon säteily on nykyisen kasvillisuuden

elinehto. Selonteossa ei pohdita Suomen ravintopolitiikkaa juuri lainkaan. Mielenkiintoista minusta olisi verrata, kuinka paljon auringon energiaa tarvitaan tietyn proteiini-, hiilihydraatti- tai rasvamäärän tuottamiseen kasvien, kalan, tai lihan avulla. Tällöin huomattaisiin, että hyötysuhde kalan tai lihan tuotannossa on todella pieni verrattuna kasviksiin. Toisin sanoen saman hiilihydraatti- tai proteiinimäärän tuottamiseen lihan kautta tarvitaan kymmenkertainen määrä peltoa verrattuna saman määrän tuottamiseen kasvien avulla. (Ed. Tiuri: Kaikki porkkanaa syömään!)

Meillä käytetään runsaasti kasvis-, kala- ja lihavalmisteita, jotka on käsitelty monessa työpisteessä ennen kauppiaan tuloa. Tällöin on kulunut paljon energiaa ja työtä. Lopputulokset ei välttämättä silti ole edistänyt ruoanvalmistusta. Me emme tarvitse, emme ainkaan niin paljon, ranskalaisia perunoita, kalapaukkoja tai pakastettuja grillattuja broilereita, vaan ruoan perusaineita mahdollisimman suoraan alkutuotannosta ja mahdollisimman vähien välikäsien kautta.

Yhteenvetona kahdesta edellisestä toteaisin, että pidemmällä tähtäyksellä Suomen on tehtävä päätöksiä myös maan ravintopolitiikan ja sen energiatarpeen suhteen.

Arvoisa puhemies! Selonteon ehdotus siitä, että tietoa kestävästä kehityksen merkityksestä, sen periaatteiden soveltamisesta ja luonnon kestävästä annettaisiin kaikilla koulutusasteilla, on helppo kirjoittaa mutta on vaikea toteuttaa. Kysymys on arvojen ja asenteiden muuttamisesta ja uusien periaatteiden nivomisesta eri oppiaineiden opetus-säiltöihin niin, että koulutetut ryhtyvät omassa toiminnassaan, erityisesti työssään, toimimaan uudella tavalla. Tarvitaan mielestäni runsaasti tutkimus- ja kehtelytoimintaa, miten tämä uusi opetusaines nivelletään opetukseen ja miten saavutetaan sellainen oppimisen, siis soveltamisen ja hyödyntämisen, taso, että koulutettava koulutuksen päätyttyä pystyy soveltamaan kestävästä kehityksen tavoitteita ja periaatteita omassa työssään. Tähän liittyvän koulutustutkimuksen välttämättömyydestä ei ole mainintaa selonteossa.

Selonteko mainitsee, että taloudellisia sanktioita ja norminantoa tulee käyttää toisiaan täydentäen kestävästä kehitykseen ohjattaessa. Kepin käyttäminen onkin välttämätöntä. Vuonna 1991 Suomen Akatemian

toimesta aloitettava laaja tutkimusohjelma perustuu ulkoajohtautuvan ihmisen käsitykseen. Näyttää olevan vaikea myöntää sitä, ettei ihmisten toimintaa tulevaisuudessa voida sataprosenttisesti ennustaa, vaan ankeisakin oloissa elävällä ihmisellä on hitunen omaa tahtoa, joka sekoittaa kauneimmatkin ennusteet ja jonka vuoksi normit ja sanktiot voivat myös epäonnistua. Eettisesti ja moraalisesti kestävämmän kehityksen tie on luottaa ihmiseen ja hänen ratkaisuihinsa edellyttäen, että hänellä on mahdollisimman hyvä ja syvä tietämys ja tietopohja.

Herra puhemies! On tullut jo käydyssä keskustelussa todistetuksi, että ympäristöme ei enää kestä entisen kaltaista menoa. Siksi lippuja kulutusjuhliin on jaettava vain niille, jotka ovat olleet sieltä kokonaan pois. Se merkitsee jatkossa joka tapauksessa mielestäni kansantulon tietoista taseisempaa jakoa. Eettisen sosialidemokratian puolesta puhujana toivon myös meiltä kaikilta enemmän tekoja, jotka antavat tilaa ja mahdollisuuksia arkielämässä luontoa säilyttävälle ihmisen henkiselle kasvuille, ihmissuhteille, luovuudelle, sapattivapaille, onnistumisen tunteelle ja itsetunnon kasvuille, ihmisen lajikumppanuudelle, todelliselle kestäväälle kehitykselle.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonin puheenvuoro oli vilpittömällä tavalla hyvä puheenvuoro. Hän oli myöskin lihavalvauksen tuotannon energiahävikkiä esitellessään aivan oikeassa. Ehkä kuitenkin asiaa olisi täydennettävä eräältä olennaiselta osalta, joka tekee asian käytännössä aika vaikeaksi täällä Pohjolassa. Se on kasvien valvaustuotannossa riittävän monipuolisen valvauksen tuottaminen. Muun muassa välttämättömien aminohappojen osalta meillä on tuotannollisia vaikeuksia, ja siinä siis joudutaan ainakin jonkin verran turvautumaan ulkomailta tuontiin, joka on ongelmallinen asia. Mutta valvauksen monipuolisuus ja riittävä valvauksen tuotanto on ongelman ydin silloin, kun tätä hyvää ajatusta käytäntöön sovelletaan.

Ed. Tiuri: Herra puhemies! Aluksi haluaisin korjata tai kommentoida joitakin virheitä tai väärinkäsityksiä, joita on joissakin puheenvuoroissa esiintynyt. Ensinnäkin ryhmäpuheenvuoroissa sekä kansanedustajat

Nyby, Pietikäinen että E. Aho mainitsivat Brasilian sademetsät esimerkkinä siitä, kuinka tuho niitä uhkaa ja aiheuttaa lisää kasvihuoneilmiötä. Nyt kuitenkin Brasilian uusi presidentti, joka tuli virkaan maaliskuussa, on nimittänyt tiede- ja teknologiaministeriksi professori Goldenbergin, joka on aina vastustanut sademetsien hakkaamista. Hän on siis tiede- ja teknologiaministeri, ja sellainen tietenkin tarvittaisiin Suomessakin. Mutta lisäksi ympäristöministeriksi on tullut maatalouskemisti, siis tiedemies hänkin, Lutzenberger, joka nimenomaan aikoo pitää huolta siitä, että Brasilian sademetsiä ei enää hävitetä. Saa nähdä sitten, kuinka hyvin se onnistuu elämän reaalisten tosiasioiden edessä, kun sademetsiä ovat hakanneet lähinnä maanviljelijät, joilla ei ole mitään muuta mahdollisuutta ollut kuin hakata metsää saadakseen itselleen peltoa. Järjetöntähän se on ollut, koska se pelto on tuottanut vain lyhyen ajan.

Kansanedustaja Pietikäinen mainitsi kasvihuoneilmiön seurauksista lähinnä vain meren pinnan nousun. Minusta olennaisin oikeastaan kasvihuoneilmiön seurauksista on hyvin monien kasvi- ja eläinlajien katoaminen, kun ne eivät mitenkään pysty mukautumaan nopeaan ilmaston muutokseen, tyyppiesimerkkinä norppa, joka tulevaisuudessa ei enää voi rakentaa pesäänsä jäälle, kun sitä ei ole, ja norppa ei ilmeisesti opi riittävän nopeasti rakentamaan pesää maalle sammaleiden alle.

Kansanedustaja E. Aho mainitsi, että puuston lisääminen 10 prosentilla maapallolla palauttaisi hiilidioksidin entiseen määrään. Siinä ilmeisesti on, jollei nyt kymmenyspilkkuvirhe, niin ainakin mahdottomia virheitä, eikä se mitään auta, että olemme lisänneet puustoa. Sen jälkeen, kun puusto ei enää kasva, hiilidioksidimäärä alkaa uudestaan lisääntyä ilmakehässä. Niin kauan vain kuin puusto kasvaa lisää, se imee hiilidioksidia, mutta sen jälkeen kun se on kasvanut, ei enää mitään tapahdu. Luonnonsuojelijatkin tekevät parhaansa, kun vaaditaan yhä enemmän erämaametsiä, joissa ei saisi puita kaataa ollenkaan. Puut eivät enää hiilidioksidia tarvitse, kun ne ovat vanhoja ja mätänevät.

Myös kansanedustaja Andersson ryhmäpuheenvuorossaan mainosti maakaasua ja mainitsi, että sen käyttöön ei liity mitään

luonnolle vaarallisia päästöjä. En tiedä, mistä tämä oppi on peräisin. Maakaasun poltto tuottaa typen oksideja niin kuin mikä muu hyvänsä polttaminen ja myös hiilidioksidia kuten mikä hyvänsä polttaminen, tosin hieman vähemmän kuin hiilen polttaminen, mutta ei millään lailla ratkaisevasti vähemmän.

Kansanedustaja Kankaanniemi luutteli pitkän joukon raamatunlauseita, joiden hän arveli tähtäävän kestäväan kehitykseen. Paljon tunnetumpi raamatunlause on kuitenkin "lisääntykää ja täyttäkää maa". Se ei minusta ainakaan ole kestävää kehitystä. (Ed. Paloheimo: Ei!)

Kansanedustaja Gustafssonin alussa mainitsemia esimerkkejä siitä, mitä metsäteollisuudelle pitäisi tehdä, en voi tässä arvostella, koska kansanedustajan täytyy käyttää siistiä kieltä. Mutta ne ovat joka tapauksessa Suomen kannalta hyvin onnettomia, jos sen tapaisia ajatuksia ruvetaan toteuttamaan.

Kaiken kaikkiaan meillä kestävä kehitys on aika vaikea saavutettavaksi, ja siihen on monia syitä. Tieteellis-tekninen kulttuurihan on aikaansaanut mahtavan hyvinvoinnin ja kulttuurin kukoistuksen. Kun kulkutaudit ja nälänhätäkin on suurin piirtein voitettu, seurauksena on tullut valtava väestönkasvu maapallolla, ja sehän on yksi pääsyy siihen, että ympäristöongelmat ovat tulleet esiin. Jos meitä maapallolla olisi vain esimerkiksi Linnolan esittämä määrä, ei mitään ympäristöongelmia olisi, vaikka tehtäisiin melkein mitä hyvänsä.

Nyt on kuitenkin niin, että kun elintaso on noussut riittävästi, kehittyneissä maissa kasvuvaihe alkaa olla ohi ja ilmeisesti pysähtyy. Suomessa esimerkiksi noin kymmenen vuoden kuluessa väestö alkaa vähentyä. On ilmeistä, että jos kehitys menee hyvään suuntaan maapallolla ja saadaan elintasoa nostetuksi myös kehitysmaissa, sama kehitys tapahtuu, ja voitaisiin arvioida Suomen esimerkin perusteella, että maapallon väkiluku ehkä nousisi noin 10 miljardiin ja alkaisi joskus vuoden 2100 jälkeen hitaasti vähentyä. Tämä on juuri kriittinen kausi maapallon historiassa, sata tulevaa vuotta, miten huolehditaan siitä, että kasvavan väestön elintaso saadaan kohtuulliseksi, saadaanko ravinto riittämään jnp.

Täällä on selitetty, että tarvitaan valtavia määriä peltoa lisää, jotta tämä voidaan

hoitaa. Se ei ilmeisesti ole tarpeen, jos käytetään vähän enemmän tietoa ja järkeä. Esimerkiksi vihreän vallankumouksen avulla maapallolla pystytään kyllä tuottamaan peruselintarvikkeet 9 miljardille ihmiselle, jos vain huonosti tuottavia viljelysmenetelmiä ja viljelysaloja parannetaan. Geenitekniikka ilmeisesti tulee lähivuosikymmeninä huomattavasti helpottamaan sitä asiaa. Tietenkin yksi perusedellytys tällä alueella on se, että kasvihuoneilmiö pystytään hillitsemään kohtuulliseksi, koska se voi ratkaisevasti huonontaa maapallon mahdollisuuksia kasvat-
taa viljaa juuri esimerkiksi nykyisten viljanviljelyalueiden kuivumisen johdosta.

Kaiken kaikkiaan avainkysymyksiä koko kestävässä kehityksessä on energian tuottaminen siten, että kasvihuoneilmiö voidaan hillitä. Minusta siitä on vielä liian vähän puhuttu tässä kestävässä kehityksen selvityksessä, niin kuin täällä jotkut muutkin ovat todenneet. Nyt on aivan ilmeistä, että kasvihuoneilmiö eli ilmastomuutos on pahin maapalloa uhkaava ympäristöongelma. Muutamassa kymmenessä vuodessa keskilämpötila uhkaa nousta 2–4 asteella ja jatkaa siitä nousuaan, jos vain jatketaan kasvihuonekaasujen lisäämistä kuten nytkin. Kuten äsken mainitsin, pahinta maapallon vilja-aittojen kuivumisen lisäksi on juuri tuhansien lajien kuoleminen sukupuuttoon, koska ne eivät mitenkään pysty äkilliseen ilmastomuutokseen mukautumaan. Ehkä sitten tulee uusia lajeja, jotka taas käyttävät sitä hyväkseen, mutta todennäköisesti huomattavasti vähemmän.

Ilmastomuutos pystytään vielä hillitsemään kohtuullisesti, jos toimitaan heti. Vaikeutena tietenkin on, että monet eivät vielä näe sitä, ja se on enemmänkin tieteen ja fysiikan totuus kuin todellisen elämän totuus, koska meret sitä hidastavat, niin että sitä eivät vielä ekonomistit ja monet muut ole nähneet. Joka tapauksessa on selvää, että kun hiilidioksidi on tärkein kasvihuonekaasu ja hyvin pitkäikäinen, juuri sitä on ruvettava vähentämään. Ilmastomuutoksen pysäyttämiseksi hiilidioksidipäästöjä on vähennettävä nykyisestään vähintään 60 prosentilla. Tämä prosenttiluku on niin suuri, että ei millään säästämiskonsteilla siihen päästä.

Täytyy ottaa vielä huomioon, että kehitysmaissa olisi joka tapauksessa, kun ihmisten määrä kasvaa vielä lähes kaksinkertaiseksi,

nykyisillekin ihmisille saatava lisää energiaa, puhumattakaan niistä, jotka lähivuosikymmeninä tulevat lisää. Meidän täytyy sallia kehitysmaille, että hiilidioksidipäästöjä siellä kasvatetaan, koska ei siellä muullakaan konstilla energiaa pystytä kovin helposti aikaansaamaan. Siitä syystä kehittyneissä maissa ei kerta kaikkiaan saisi oikeastaan tuottaa hiilidioksidia muutaman kymmenen vuoden kulu-
tuttua ollenkaan. Voi sanoa, että on täysin moraalitonta, jos kehittyneissä maissa ei käytetä ydinvoimaa, vaan pakotetaan vielä kehitysmaatkin kitumaan sen vuoksi, ettei niillekään sallita hiilidioksidipäästöjä, kun me itse haluamme niitä päästää.

Ensiaskleenahan on esitetty, että kasvu pitäisi pysäyttää. Ed. Soininvaara täällä naljaili selonteon sanamuodoista, ja teksti ilmeisesti selonteossa on huono, mutta kyllä kai siinä on tarkoituksena sanoa, että hiilidioksidin kasvu pysäytetään niin, että saadaan hiilidioksidipäästöt ensin entiselleen ja sen jälkeen niitä ruvetaan pikkuhiljaa pienentämään. Nythän on esitetty, että 20 prosenttia pitäisi pienentää vuoteen 2005–2010 mennessä. Tämä ei ole mikään helppo temp-
p-
pu, koska teollistuneissa maissahan kaikki ne viralliset energiaohjelmat, jotka tällä hetkellä vielä ovat voimassa, viittaavat siihen, että kulutus kasvaa lähimpien 10 tai 15 vuoden aikana yli 20 prosenttia. Kun kehitysmaiden kasvu haluttaisiin vielä suuremmaksi, niin jos nykyisiä menetelmiä harastetaan, eihän hiilidioksidimäärän pysäyttämistäkään tule mitään. Täytyy muistaa, että Suomi esimerkiksi teettää hiilidioksidia nykyään Virossa palavakivivoimaloissa, joista se ottaa osan sähköstä, ja lisäksi hyvin epävarmoista ydinvoimaloista Neuvostoliitosta, joten ei siinäkään ole järkeä, vaan se pitäisi tehdä itse.

Kaiken kaikkiaan ei meillä myöskään ole mitään toivoa, että uusiutuvat energian lähteet olisivat riittävän nopeasti käytettävissä. Muutaman kymmenen vuoden kuluttua niillä varmaan pystytään jo muutama prosentti ja yhä kasvava osuus maapallon energiasta tuottamaan, mutta siihen asti meidän täytyy pärjätä säästämällä ja muilla konsteilla, energian tuotannolla, joka ei aiheuta hiilidioksidia.

Täällä mm. ed. Andersson mainitsi, että energian säästäminen Suomessa voisi olla 50 prosenttia vuoteen 2050 mennessä. Se ei

suinkaan riittä. Silloin kasvihuoneilmiö on päässyt jo täysin karkuun. Meidän täytyy hiilidioksidipäästöjä pienentää paljon nopeammin. Se ei, vaikka 50—60 vuoden kuluessa aika paljon energiaa voidaan säästääkin, ole riittävän nopeata.

Säästämisen rinnalla on välttämättä käytettävä ydinvoimaa. Kun väitetään, että ydinvoima ei pysty kasvihuoneilmiötä hillitsemään, niin on esitetty esimerkiksi sellaisia lukuja, että Suomen viides ydinvoimala aiheuttaisi vain 0,005 prosentin vähenemisen kasvihuoneilmiössä. Mutta kun suomalaiset ovat tuhannesosa maapallosta, niin jos kaikki muut tekevät samalla tavalla, meillä on jo 5 prosenttia. Kun otetaan huomioon, että Suomessa on neljä ydinvoimalaa ennestään, niin jos muut olisivat tehneet samalla tavalla, muutos olisi 25 prosenttia. Kyllä ydinvoima pystyy todella hillitsemään juuri siihen aikaan, kun hillintää tarvitaan eli lähivuosikymmeninä tehokkaasti hiilidioksidipäästöjä.

Tähän liittyy tietenkin valtavia ennakkoluuloja. Kuvitellaan, että ydinvoima on valtavan vaarallista. Mutta hyvin monet selvitykset, joita viime aikoina on tehty, osoittavat, että kun kaikki asiat otetaan huomioon, niin hiilivoimala tuottaa noin kolme kertaa niin paljon kuolemantapauksia kuin ydinvoimala, ja hiilivoimaloiden sulkemista ei kuitenkaan vielä siitä syystä ole kukaan esittänyt eikä edes kasvihuoneilmiön hillitsemiseksi kovin paljon sulkemista ole haluttu. Lisäksi hiilivoimala aikaansaa haposateita ja hiukkaspäästöjä ja kasvihuoneilmiön.

Kun tätä selontekoa katselee vielä lisää, niin huomaa, että erikoisesti liikenneluku on siinä aika heikko. Siinä kiinnitetään päähuomio taas tieliikenteeseen ja autoliikenteeseen ja esimerkiksi karjanhoidon aiheuttamat ammoniakkipäästöt, jotka pääasiassa johtuvat lehmistä, on täysin unohdettu. Nyt on kuitenkin esimerkiksi Hapro-raportin perusteella täysin selvää, että karjanhoitoon liittyvät ammoniakkipäästöt aiheuttavat maan happamoitumista kolme kertaa niin paljon kuin koko tieliikenne ja kuusi kertaa niin paljon kuin henkilöautoliikenne. Kyllä kai nyt sille pitäisi myös jotain tehdä, ja se koskee koko maapalloa, koska melkein kaikkialla ainakin kehittyneissä maissa lehmiä hoidetaan. Siitä syystä olisin toivonut, että selonteossa olisi tästäkin happamoitumisasiasta jotain sanottu.

Huomaan, että aika loppuu. Tässä on kyllä asiaa vielä, mutta ehkä näistäkin on jotain hyötyä, kun tulevaisuudessa mietitään, miten tästä selvitään.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti vastakommentteja ed. Tiurille.

Ensinnäkin Brazilian sademetsistä suurin osa on yhteiskunnallista ongelmaa, että näitä sademetsiä sillä tavalla hakataan. Nämä ministerit, jotka ed. Tiuri mainitsi, vaikuttavat erikoisesti toivottavasti niihin tahoihin, jotka raivaavat pihvilihan tuotantoon laiumia siellä, mutta muutoin olisi sosiaali- ja terveysministerin nimi ollut erittäin paikallaan kertoa.

Kasvihuoneilmiöön liittyen kaikkein olennaisin muutos on kasvillisuusvyöhykkeitten siirtyminen ja se, että siellä yläpäässä siirrettään tundra pois paikaltaan. Siinä ed. Tiuri on oikeassa, että silloin varmasti häviää eliölajeja. Jos hän sitä tarkoitti, niin se sattui kohdalleen.

Erämaametsien kohdalla, jos hän tarkoitti Suomen Lapin erämaametsiä, josta nyt keskustellaan, hän unohti, että siellä männikkö uusiutuu männiköksi ja kuusikko kuusikoksi sille paikalleen, kun metsät ovat niin harvoja kuin ovat. Mutta jos ne kaadetaan pois, niin ei uusiudu mikään.

Ed. Tiuri käytti vihreä vallankumous-termiä. Älkää käyttäkö, ed. Tiuri, sitä. Se on niin paha sana sen takia, että se aikoinaan 50- ja 60-luvulla perustui DDT:n käyttöön ja vieläkin kehitysmaat kärsivät siitä. Siis kysymys on termistä.

Hiilidioksidista: Kaikkein jyrkin fossiilisten polttoaineitten kasvun lisäys on ollut Neuvostoliitossa ja Kiinassa viimeisen kymmenen vuoden aikana. Ne ovat valtaosaltaan vastuussa hiilidioksidimäärän kasvamisesta, eivät kehitysmaat. Siis puhukaa Neuvostoliittoon, puhukaa Kiinaan. Silloin olette oikealla asialla.

On kummallista, että te kiellätte säästön ja puhutte epävarmoista ydinvoimaloista. Sitä en unohda koskaan.

Puhemies: Kaksi minuuttia!

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tarkoitin lajien kuoleman uhalla mm. sitä, että jotkut lajit eivät pääse enää

siirtymään pohjoista kohti, jääkarhut esimerkiksi. Mutta kyllä tarkoitin myös sitä, että nämä vyöhykkeet siirtyvät niin nopeasti, etteivät kasvit ja eläimet pysy mukana ja siitä syystä kuolee kaikkialla maapallolla ilmeisesti kasvihuoneilmiön johdosta lajeja.

Kehitysmaat eivät tällä hetkellä tuota hiilidioksidia kovin mahdollisia määriä, mutta kun ajatellaan, että siellä täytyy elintason nousta ja elintason nousuun tarvitaan lisää energiaa, niin ei siellä oikeastaan ole mitään muuta energian lähdettä kuin kivihiihi ja vastaavat fossiiliset polttoaineet, joita ne pystyvät kohtuullisesti käyttämään. Siitä syystä lähivuosikymmeninä kehitysmaat tulevat huomattavasti lisäämään kasvihuonekaasujen päästöjä.

Neuvostoliitto ja Kiina suunnittelevat sitä samalla lailla. Toivottavasti Kiinassa otetaan vähitellen käyttöön ne ydinvoimalat, mitä siellä on suunniteltu, ja siitä syystä ei lisätä enää niin paljon hiilidioksideja kuin on tähän mennessä tapahtunut.

Kaiken kaikkiaan ydinvoima, sellaisena kuin se länsimaissa on, on kuitenkin hyvin turvallista verrattuna mihinkään muihin energialähteisiin, kun ajatellaan kaikkia vaaroja, mitä niitten käyttöön liittyy.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Hallituksen ympäristöpoliittinen selonteko lähestyy tavoitetasolla kestävä kehityksen periaatteita, mutta toimenpideohjelma on osittain vielä vanhakantainen ja osittain tavoitteitaan vesittävä.

Vaikeimmat ympäristökysymykset ovat globaalisia ja vaativat tehokkaita kansainvälisiä toimia nykyjärjestelmältä, mutta myös uusia toimenpiteitä. Kaikkien valtioiden ja kansojen ensisijaisena pyrkimyksenä tulisi olla eloonjäämismahdollisuuksien turvaaminen.

Uuden ekologisen turvallisuuden perusajatus on asetettava jokapäiväisen elämän arvotavoitteeksi. Ekologinen turvallisuus on nostettava yhtä tärkeäksi ihmiskunnan kannalta kuin muu perinteinen kansainvälinen turvallisuus. Ekologinen turvallisuus edellyttää valtioiden välisiä sopimuksia ja kansainvälistä ympäristönsuojelulainsäädäntöä. Ekologisen turvallisuuden toteuttamisen edellytyksenä ovat valtioiden väliset vapaat suhteet ja

riittävän pitkä mutta ei liian pitkä, toimenpideaikataulu.

Mitä on ekologinen turvallisuus ja mitkä voisivat olla sen periaatteita? Ekologisen turvallisuuden säilyttämiseksi on valtioille määrättävä pakollisia käyttäytymisperiaatteita ja -normeja. YK:n alainen ympäristönsuojelujärjestö Unep olisi voimistettava turvallisuusneuvoston tasolle, jolloin se voisi antaa kansallisia ja kansainvälisiä ympäristönsuojelua koskevia sitovia määräyksiä. Unepin statuksen ja toimivallan vahvistaminen on lähivuosien kohtalonkysymys. Unepin tulisi kin muuttua yhdeksi YK:n pysyväksi erityiselimeksi, jonka jäsenenä olisivat kaikki YK:n jäsenvaltiot. Nykyinen valtioiden rajoitettu jäsenyys sen hallinnossa ei enää vastaa siellä käsiteltävien asioiden ja tehtävien päätöksien vakavuutta. Unepin toimivallan vahvistaminen ja hallinnon laajentaminen lisäisi myös tiedonkulun nopeutta ja valtioiden nykyistä luontevampaa kanssakäymistä ympäristöongelmien ratkomisessa.

Ekologiseen turvallisuuteen kuuluu oleellisenä osana myös yhdenvertaisuus. Kaikilla kansoilla ja valtioilla on oikeus yhdenvertaiseen ekologiseen hyvinvointiin. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että ympäristöä tuhoavaa toimintaa ei voida siirtää toisen valtion tai kansakunnan alueelle. Tämä merkitsee myös, että kaukokulkeutumia ei ole lupa päästää ilmaan, ellei pyri määräaikaisten toimenpitein vähentämään kulkeutumia. Se tarkoittaa, että haitallisten ydinjätteiden kuljettaminen ja hautaaminen muiden valtioiden kallioperään tai merialueille ei ole mahdollista. Tämä merkitsee, että kehitysmaiden häikäilemätön luonnonvarojen hyväksikäyttö tulee lopettaa. Tätä luonnonvarojen riiston ennalta ehkäisemisen periaatetta tulee itse kunkin valtion myös pienoiskoossa noudattaa oman maan rajojen sisällä olevien luonnonvarojen käytön suhteen. Luetteloa voisi jatkaa, mutta tässä vastuuta ympäristöstämme.

Oman ongelmansa muodostaa tällä hetkellä kemiallisen sodankäynnin uhka, joka on myös häiriötekijä kaikelle ekosysteemille. Ekologinen turvallisuus tulisi tältäkin osin taata kieltämällä kemiallisen sodankäynnin mahdollisuudet maapallolla. Valtioiden vastuuta biosfääriin laajamittaisesta saastuttamisesta on tiukennettava. Rangaistukset tulee saada kansainväliseen rikoslainsäädäntöön. Nykyinen malli on toimia todeten, raportoi-

den, yrittäen korjata. Se on hyvin jälkijättöinen, hidas ja tehoton malli. Toiminnan painopistettä on siirrettävä ennalta ehkäisevään suuntaan, mikä merkitsee myös kansojen välisen tiedonkulun lisääntymistä ekologisen tieteen ja mahdollisten katastrofiuhkien kohdalla.

Paitsi kemiallisen sodankäynnin pelkoa niin ihmisillä on myös ydinsodan ja ydinvoimailoiden pelko. Ydinvoimalakysymys on koko maapallon energiapolitiittinen kysymys. Jos sattuma tuottaa ja tieteessä ohjataan voimavaroja ydinfysiikan tutkijoille ja sieltä tulee tietoa atomifysiikasta ja sen pohjalta energiateknologia kehittyy juuri ydinvoimaa hyväksi käyttäen, ei ydinfysiikan ja sen soveltavan teknologian kehittäminen voi sulkea pois totaalisesti muiden energiavaihtoehtojen tutkimista ja soveltavaa käyttöönottoa.

Energiatutkimuksen rahoituksen painopistettä tulee nopeasti siirtää saasteettomien, riskittömien energialähteitten tutkimiseen kuten aurinkovoiman, biomassan, tuulen, merivirtojen, maalämmön ja myös näitä soveltavan tekniikan tutkimiseen. Olen täysin päinvastaista mieltä ydinvoimasta kuin edellä puhunut ed. Tiuri.

Ekologinen turvallisuus merkitsee edelleen hajautettua energiahuoltoa ja eri raaka-ainevaroihin perustuvaa energiataloutta. Ekologinen turvallisuus merkitsee myös ydinenergian ja hiilivoiman käytön rajoittamista sekä ympäristöystävällisen teknologian käyttöönottopakkoa niin uusissa kuin vanhoissakin teollisuuslaitoksissa.

Suomen luonnonsuojeluliiton puheenjohtaja, apulaisprofessori Satu Huttunen toteaa tämän päivän lehtihaastattelussa: "Nyt on korkea aika maalata kaksi kuvaa Suomesta: EY-Suomi ja toinen Suomi, ja olisi verrattava niiden pitkän tähtäimen ympäristövaikutuksia toisiinsa." Tällä hetkellä yhdentyvän Euroopan kehityksen tavoitteena on talouskasvun voimistaminen. Tiedämme hyvin, että kiihtyvä kilpailu lisää kulutusta, joka sotii kestävän kehityksen periaatteita vastaan. Ruotsilla menee liian lujaa ja Suomea vedetään väen väkisin kohti EY:n täysjäsenyyttä vastoin eduskunnan määrittelemää tahtoa. Mutta Satu Huttunen on kyllä oikeassa: EY-Suomea ja toista Suomea tulisi avoimesti tarkastella vaihtoehtoina mm. kestävän kehityksen näkökulmasta. Sitä ei selonteossa tehdä.

Yhtä lailla kuin Suomi on menneinä vuosina ollut puolueettomuuspolitiikan linjan veturina ulkopoliittisilla areenoilla, tulisi Suomen vaatia kaikilta Euroopan valtioilta kestävän kehityksen periaatteitten hyväksymistä ja niiden asettamista elämänlaadun ja koko talouselämän kehittämisen lähtökohdaksi.

Arvoisa puhemies! Ympäristöasioita ei jaksa ajaa ja jotkut sanovat, että ei jaksa edes ajatella, elleivät ympäristökysymykset, niihin liittyvät arvot ja asenteet ole sisäistyneet. Niinpä koulutuksella on suuri merkitys ympäristöasioiden eteenpäin viemisessä. Tämä merkitsee suurta haastetta aikuiskoulutukselle, ammattiyhdistysliikkeelle, yliopistoille, lukioille, ammatillisille oppilaitoksille ja peruskouluille. Lisäksi yleinen tiedonvälitys kuvallista ja sanallista viestintää hyväksi käyttäen on omalta osaltaan vastuussa ihmisten asenne- ja arvokasvatuksesta. On muistettava lisäksi, että kouluopetuksessa paras biologinen luokkahuone on luonto. Kouluopetusta on siirrettävä enemmän maasto-opetukseen ja laborointeihin. Arvot ja asenteet omaksutaan kaikilla aisteilla.

Kuten edellä on käynyt jo ilmi, ympäristökysymykset ovat tyypillisiä integroituvia asioita, jotka pohjautuvat monipuoliseen luonnontieteelliseen tietoon ja sen lisäksi vahvasti eettisiin ja moraalsiin arvoihin. Vastuuta ei oteta, ellei siihen kasvateta. Vastuun tarvetta ei nähdä eikä haluta nähdä, ellei siihen tule sisäisiä paineita. Arvojen ja asenteiden muutos on tapahtumassa jo Suomessa, mutta se ei riitä, sillä tarvitaan tekoja ja resurssien ohjailua.

Tulevaisuuden tutkijoiden mukaan olemme avaamassa arvojen vuosikymmentä. Poliittisten päättäjien lupaukset, selitykset ja selvitykset, raportit ja työryhmät eivät enää tyydytä nuorempia ikäluokkiamme, joten edessä ovat mittavat ympäristöpoliittiset haasteet ja niiden hoitaminen niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Lopuksi: Kestävän kehityksen selonteko on hyvä pohja-asiakirja, josta seuraavan hallituksen ja eduskunnankin on syytä jatkaa välittömästi. Toimiakseen kuitenkin selonteko tulisi saattaa valiokuntakäsittelyyn jo nyt. Tärkeintä ei nimittäin ole ministerin testamentti, vaan se, että ympäristöongelmien ratkaisemisessa päästään todella eteenpäin.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Renko mainostaa uusiutuvia energialähteitä ja niitten tutkimusta, niin kyllä varmaan on hyvä niitä tutkia, mutta täytyy tutkia ja parantaa niitä, joita on olemassa, koska ne ovat niitä, joita nyt tarvitaan. Jos esimerkiksi Porin tuleva 500 megawatin hiilivoimala korvataan tuulimyllyillä, niin tarvitaan 100 metriä korkeita tuulimyllyjä 150 metrin välein 75 kilometriä pitkä alue Pohjanlahden rannalla. Ei minusta ole kovin kaunis systeemi sekään. Se kuluttaa valtavasti terästä ja luonnonvaroja.

Laskelmat, joista mainitsin, osoittavat että hiilivoimala aiheuttaa noin kolme kertaa niin paljon kuolemantapauksia kuin ydinvoimala. Vastaavasti tuulivoimaloista tulee vielä paljon suurempia haittoja, koska niihin liittyy niin paljon kaikenlaisia haittoja, kun niitä rakennetaan. Teitähän tulee jo niin paljon, että varmaan rannansuojelijat eivät ole inostuneita.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on selvästi ihan erilaiset lähtökohdat. En halua jankuttaa pitempään, vaan totean vain sen, että olisi mielenkiintoista kuulla ed. Tiurin näkökannat myös saasteettomasta aurinkoenergiasta, kun monet maapallon tutkijat ovat sitä mieltä, että se on teknisesti ja tieteellisesti kehitetty siihen suuntaan, että on vain ajan kysymys, milloin öljysheikkien valta on laskenut niin alas, että voidaan lähteä puhaltamaan aurinkovetyä ympäri maapalloa.

Samalla huomauttaisin, että emme me voi puhua ydinenergiasta ilman, että myös jättekysymys ratkaistaan. On moraalitonta unohtaa se. Totean, että mm. maailman köyhin valtio Niger mm. vie huomattavasti uraania ulos. Ketä varten, miksi? Toisaalta uraani on uusiutumaton luonnonvara. Ed. Tiurin esitys, että kaikki maat menisivät ydinvoimaan Aasia mukaan lukien, jolloin ei tulisi hiilidioksidiongelmatilukkaa meillä samassa mitassa, on mahdottomuus. Uraanikin loppuu, ja me olemme täyttäneet maapallon kaikki mahdolliset kammiot ja kolot jätteillä, jotka ovat tosi vaarallisia.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin toivon, että aurinkopareista tulee hyviä, mutta tällä hetkellä niitten valmistuksessa tarvitaan kaikenlaisia vaaral-

lisia aineita: kadmiumia, arsenikkia ja mitä kaikkea, niin että tosiaan laskelma, josta puhuin, ilmoitti, että se on kahdeksan kertaa niin vaarallinen kuin hiilivoima. Mutta ehkä siihen vielä parannusta saadaan aikaan.

En suinkaan kannata sitä, että kaikki maat maailmassa käyttävät ydinvoimaa. Sitä voivat käyttää vain teollistuneet maat, hiiputekniikkaa ymmärtävät maat, joissa ydinvoima toimii hyvin. Ei sitä voi kehitysmaissa käyttää, ja siitä syystä meidän täytyy antaa kehityksmaille oikeus hiilidioksidipäästöihin. Olemme moraalittomia, jos me itse päästämme hiilidioksidia, kun meillä on parempiakin keinoja.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Minä näen tämän hallituksen selonteon eräissä mielessä erittäin myönteisenä ja käänteentekevänä. Muistaakseni tämä on ensimmäinen kerta eduskunnassa, jolloin kaikki puolueet näyttävät yhteisymmärryksessä ajavan samoja tavoitteita: parempaa ympäristöä. Enää ei kuulla sellaisia puheenvuoroja kuin neljä viisi vuotta sitten, jolloin jotkut sanoivat, että ympäristö on tietysti hyvä asia, mutta meidän täytyy muistaa taloudellinen kilpailukyky, kansainvälinen kilpailukyky. Ympäristö on kyllä hyvä asia, mutta meidän täytyy muistaa työllisyys. Ympäristö on hyvä asia, mutta meidän täytyy muistaa sosiaaliset näkökohdat. Kaikki ovat nyt sitä mieltä, että ympäristö on tärkeä asia. Tuntuu siltä, että kaikki olisivat sitä mieltä, että ympäristö on ongelmistamme ykkönen tällä hetkellä.

Tällä periaatteellisella tasolla voi helposti lähteä rakentamaan eteenpäin. Selonteko ei sisällä kovin paljon konkreettisia yksityiskohtaisia keinoja, miten tulisi toimia jatkossa. Olisi ollut mielenkiintoista, jos selonteossa olisi esimerkiksi yksinkertaisen taulukon muodossa esitetty kaikkien eri ministeriöiden kohdalla ne konkreettiset toimenpiteet, joilla tulee edetä seuraavien vuosien aikana, aika-tauluineen.

Tulen nyt esittämään eräänlaisen kursorisen luettelon toimenpiteistä, joihin eri ministeriöissä nähdäkseni seuraavina vuosina tulisi ryhtyä. Osa asioista on sellaisia, jotka olen esittänyt täällä useita kertoja aikaisemmin, mutta täydellisyysden vuoksi esitän ne kuitenkin uudestaan. Käsittelen asioita pääluokittain aloittaen ulkoministeriön pääluokasta.

Ympäristökysymyksissä kehitysapumme on avainasemassa globaalisti ottaen. Ulkoministeriön toimenpiteistä puuttuvat edelleen pitkän tähtäyksen kokonaisvaltaiset projektit, joita on useita kertoja vaadittu.

Toinen kysymys, mihin erittäin arkaillen on puututtu, on väestönkasvu. Elokuun loppupuolella Turussa pidetyssä seminaarissa eduskunnan puhemies Kalevi Sorsa otti ennakkoluulottomasti ja rohkeasti kantaa väestönkasvun kysymykseen, ei vastaten kysymykseen vaan esittäen kysymyksen, pitäisikö meidän sitoa kehitysapumme niihin lopputuloksiin, jotka kohdemaassa saavutetaan perhesuunnittelussa. Omalta osaltani olisin valmis vastaamaan tähän kysymykseen myönteisesti: pitää sitoa. Se ei ole ainoastaan meidän mahdollisuuksiemme rajoissa, vaan meidän velvollisuutemme pitkää tähtäystä silmällä pitäen.

Kolmas kysymys, johon ulkoministeriön toiminnassa tulisi kiinnittää huomiota, on valtioiden suvereenius. Valtioita ei voida enää pitää suvereenina samalla tavoin kuin tähän saakka. Brasilian sademetsät eivät ole yksinomaan Brasilian sademetsiä. Samaa logiikkaa noudattaen Suomen erämaat eivät ole yksinomaan Suomen erämailta.

Hyppään yli oikeusministeriön pääluokan, koska sillä poikkeuksellisesti on erittäin vähän tekemistä ympäristökysymysten kanssa.

Sisäasiainministeriön kohdalla mainitsen ainoastaan erään seikan, ja se on suhtautuminen suoraan toimintaan. Minusta on erittäin masentavaa, että kun Greenpeace ottaa kiinni valaanlihapaakkauksia Helsingin satamassa, niin suomalaisten huoli ei kohdistu valaanlihaan, vaan Greenpeacen toimintaan. Minusta pitäisi nähdä, että kun tämän tyyppisissä kysymyksissä kuitenkin ollaan puolustamassa paljon suurempia arvoja kuin esimerkiksi Irakin ja Kuwaitin rajalla, niin niiden toimenpiteitten, joilla tämän tyyppiin toimintaan suhtaudutaan valtion taholta, pitäisi olla lievempiä.

Puolustusministeriön kohdalla on tietysti sanottava, että meidän tulisi olla kansainvälisen liennytyskehityksen kärjessä. Ei ole mitään syytä lisätä puolustusmenoja tilanteessa, jolloin blokkirajat muuttuvat maailmassa ja suurvallat vähentävät aseistustaan.

Valtiovarainministeriön kohdalla puhuisin mielelläni verotuksesta, mutta siitä on puhuttu hyvin paljon täällä. Resurssiverot, saaste-

verot saisivat mielellään nyt jo seurakseen ylellisyysverot, joissa otettaisiin huomioon käytettyjen tuotteiden ja tarvikkeiden tarpeellisuus, ja verotettaisiin niitä myös tämän ulottuvuuden mukaisesti, ja mainosverot, koska mainokset ovat itse asiassa se keihäänkärki, joka johtaa meitä kaikkein tarpeettomimpaan kulutukseen.

Budjetti pitäisi jaotella uudestaan sillä tavoin, ettei eri pääluokissa olisi aatteellisesti saman kaltaisia asioita, vaan vähintään siten, että budjetin liitteenä olisi taulukko, jossa aatteellisesti erilaiset asiat olisi eroteltu toisistaan ja aatteellisesti samanlaiset asiat olisi yhdistetty. Eräänä esimerkkinä ainoastaan todettakoon, että aluepoliittisista kustannuksista on mahdoton saada selvää nykyisessä budjetissa, koska ne on siroteltu eri pääluokkiin.

Ympäristöanalyysi, jota täällä on vaadittu useita kertoja, on minusta itsestäänselvyys. Se pitäisi ehdottomasti saada jo seuraavan vuoden budjettiin.

Opetusministeriön pääluokasta esitän kolme asiaa, jotka pitäisi saada yliopiston oppiaineiksi. Tekniikan filosofia on asia, jonka kautta pitäisi ryhtyä pohtimaan tekniikan perimmäistä olemusta siitä syystä, että tekniikka ja tuotanto ovat ne kokonaisuudet, joilla ympäristöä joko säilytetään tai tuhoetaan. Elämäkeskinen etiikka pitäisi saada filosofian oppiaineeksi yliopistoon, ja tulevaisuuden tutkimus, tulevaisuuden analyysi, pitäisi saada kaikkiin korkeakouluihin erääksi olennaiseksi koulutuksen osaksi.

Maa- ja metsätalouteen tarvitaan vähemmän lannoitteita, vähemmän torjunta-aineita siitä huolimatta, että sadot pienenisivät. Se, missä Suomi voisi saavuttaa kansainvälistä mainetta, on elintarvikkeiden puhtaus ja terveellisyys siitä huolimatta, että ne saattaisivat olla jonkin verran kalliimpia kuin muualla tuotetut. Omavaraisuus periaatteessa tietysti riittää elintarviketuotannossa silloin, jos elintarvikkeita joudutaan kovin korkeilla vientitukiaisilla tukemaan.

Liikenneministeriön pääluokka on nähdäkseni suurin piirtein yhtä tärkeä pääluokka ympäristöministeriön kannalta kuin ympäristöministeriö. Sen kohdalla pari kolme seikkaa. Ensinnäkin tietoliikennettä, elektronista tiedonvälitystä, tulisi kehittää. Se auttaisi välillisesti henkilöautoliikenteen vähentämisessä. Joukkoliikennettä pitäisi tietysti

kehittää, mutta tässäkin tulee vastaan eräs seikka. Rautateiden nykyinen kehitysaste ei ole riittävä. Samanaikaisesti kun ryhdytään kehittämään nopeakulkuisia junia, pitäisi kehittää kokonaan uuden tyyppinen syöttöliikenne tai liityntäliikenne rautatieasemille. Tämä on aika suuri operaatio, ja se voisi perustua esimerkiksi vuokrattaviin sähköautoihin. Siitä on alustavia kokeiluja tulossa ensi vuoden alussa, tosin aika vähäisessä määrin, kolme sähköautoa Keravan asemalle.

Kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokkaan kuuluvat energiakysymykset. Nähdäkseni perustavaa vaihtoehtoista energiatestrategiaa Suomella tällä hetkellä ei ole. Vaihtoehtoinen energiatestrategia olisi kolmivaiheinen. Sen kaikkein nopeimmat toimenpiteet liittyisivät energian säästöön, josta voi esittää useita esimerkkejä. Säästö voi olla luonteeltaan teknistä tai yhteiskunnallisia ratkaisuja. Paperin kulutuksen, paperin järjestöjen tuhlauksen vähentäminen olisi esimerkki tällaisesta säästötoimenpiteestä.

Kakkosvaihe olisi maakaasun käyttöönotto. Se olisi helppoa siitä syystä, että Suomi sijaitsee useiden maakaasukenttien keskellä. Sitä saataisiin Norjasta Trondheimin ulkopuolelta Pohjanmereltä, sitten kuten tunnetua Murmanskin Pohjoispuolelta Barentsinmereltä, ja tällä tavoin Suomi ei olisi yhdeltä suunnalta tulevan maakaasun varassa. En kuitenkaan usko, että maakaasu on mikään lopullinen ratkaisu, vaan lopullinen ratkaisu olisi aurinko- ja tuulienergia, joista tuulienergian väitetään nyt jo olevan taloudellisesti järkevä. Aurinkoenergia on järkevää aivan ilmeisesti 20—30 vuoden kuluttua, silloin kun amorfiseen piihin, ohutkalvotekniikkaan, perustuva tuotanto on saatu teolliseksi. Kysymyksen on tällä hetkellä siitä, että koska tuotanto ei ole teollista, se ei ole taloudellisesti kilpailukykyistä.

Meidän tulisi uudistaa sosiaalipolitiikkamme sillä tavoin, että ihmisten ei kannattaisi olla työttöminä. Jos ihmisten ei kannata olla työttöminä, vaan heidän kannattaisi olla työssä, saataisiin huomattavasti lisää työvoimaa niihin toimenpiteisiin, joita ymäreiston pelastaminen edellyttää. Työaika tulisi vapauttaa siten, että se olisi valinnainen. Edellä mainitsemani kehitys esimerkiksi uuden energiateknikan osalla vaatii huomattavan määrän työtä.

Lopulta ympäristöministeriön pääluokasta: Ympäristöministeriö pitäisi muuttaa Suomessa hallinnollisesti eräänlaiseksi superministeriöksi valtiovarainministeriön tapaan. Samalla tavoin kuin valtiovarainministeriö budjettia tehtäessä käyttää punakynää, pitäisi ympäristöministerin voida käyttää punakynää. Ympäristöministerillä pitäisi olla veto-oikeus sen tyyppisiin budjetin kohtiin, jotka ympäristön kannalta ovat mahdottomia.

Ympäristöministeriön pääluokkaan kuuluvat myöskin asunnot, joista on puhuttu täällä hyvin paljon viime viikolla, en enää puutu niihin tässä yhteydessä.

Eräs seikka kuitenkin, jota en malta olla korostamatta tässä yhteydessä. Se globaalin kehitys, jota kutsutaan ekokatastrofiksi, johon liittyy hyvin paljon asioita suurkaupunkien slummiutumisesta, aavikoitumisesta uusiutumattomien luonnonvarojen loppumiseen saakka, on vain eräessä suhteessa peruuttamaton: lajien sukupuuttoon kuoleminen suhteessa. Lajien sukupuuttoon kuoleminen on näistä ongelmista sittenkin ongelma numero yksi. Tulen palaamaan tähän asiaan perusteellisemmin ensi tiistaina erämaalain yhteydessä.

Kokonaisuutena voi todeta, että hallituksen selonteko on hyvä asiakirja. Se on erittäin hyvä pohja kaikkien toimenpiteitten jatkamiselle tähän myönteiseen suuntaan, jota ilmeisesti koko eduskuntakin jo kannattaa.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Paloheimo mainitsi, että aurinkopareja ei valmistettaisi teollisesti. Kyllä niitä valmistetaan jo täyttä häkää, ja varmaan kysyntääkin on kohtuullisesti sellaisiin sovellutuksiin, missä suurella hinnalla ja pienellä teholla pystytään. Kaiken lisäksi vielä suomalaisella Neste Oy:llä taitaa olla noin 5 prosentin osuus näistä markkinoista maailmassa tällä hetkellä. Suomessa on jo monta tuhatta kesämökkiä, joissa on aurinkopari-systeemi, mm. minulla.

Mutta tuotanto on niin kovin vaatimatonta vielä maailman mittakaavassa. Porin hiilivoimala on sopiva esimerkki. Tällä hetkellä tilanne on se, että jos koko maailman aurinkoparituotanto käytetään, tarvitaan 70 vuoden ajan se tuotanto, ennen kuin saadaan Porin hiilivoimala korvatuksi aurinkopareil-

la, joten ei se mikään mahtava energian lähde vielä ole. Mutta varmaan se 40 vuoden kuluttua jossakin saarella ja muualla on jo hyvin merkitsevä, ja sieltä varmaan tuodaan vetyä tännekin.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiurille kaksi huomautusta edellisen vastauspuheenvuoron johdosta.

Ei se riitä, että aurinkopaneeleja valmistetaan teollisesti. Koko voimaloita pitää voida valmistaa teollisesti, ennen kuin hinta pu-toaa.

Sitten toinen seikka: Aurinkoenergia tuottaa energiakorkona nykyisin takaisin siihen sijoitetun energian noin 2,5 vuodessa. Tämä on se kaikkein olennaisin luku, kun tarkastellaan jonkin energiamuodon kehittymistä, koska jos tämä aika, jolloin se tuottaa takaisin valmistukseen sijoitetun energian, on lyhyt, voidaan periaatteessa ajatella korkoa korolle -prinsiipillä energiamuodon kasvamista, toisin sanoen kasvamista eksponentiaalisesti. Tämä on se perusta, mistä syystä pidän realistisena, että aurinkoenergia on laajassa käytössä 30 vuoden kuluttua.

Ed. Särkijärvi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tarkoitukseni oli myöskin viitata tähän, että aurinkokennojen energiataloudellinen takaisinmaksuaika on verrattain lyhyt. Se on lyhyempi kuin ydinvoimaloiden energiataloudellinen takaisinmaksuaika, joten tässä suhteessa ne ainakin ovat selvästi tulevaisuuden vaihtoehtoja.

Ed. Jouppila: Arvoisa herra puhemies! Valtioneuvoston selonteko kestävään kehitykseen tähtäävistä toimista on ajankohtainen ja erittäin tärkeä. Onhan aina vain konkreettisempänä luonnon ja ihmiskunnan uhkana koettavat ympäristön saasteongelmat ja niiden kuriin saattaminen tulevaisuuden kannalta nostettava politiikan painopisteenä ylitse muiden.

Selonteko on erittäin laaja ja lähestyy ongelmaa kansalliselta ja kansainväliseltä näkökohdalta tarkasteltuna, niin kuin aiheellista onkin. Samoin selonteossa käsitellään asiaa hyvin seikkaperäisesti yhteiskunnan eri osa-alueiden kannalta. Omassa puheenvuo-

rossani haluan lähestyä selontekoa terveyspolitiikan ja ympäristöterveydenhuollon kannalta.

Selonteon kappaleessa 11 ”Elämisen laatu” käsitellään sivuilla 67–69 terveyttä. Sitä käsitellään selonteossa kuitenkin mielestäni hyvin maailmoja syleillen eikä siitä johtuen kovinkaan syvällisesti, vaan tarkastelu jää pintapuoliseksi, yleiseksi ongelmien esittämiseksi. Niinpä konkreettiset toimenpide-ehdotukset puuttuvat täysin. Tästähän selontekoa on monien muittenkin suulla moitittu.

Kuitenkin voidaan todeta nyt, niin kuin jo aikaisemminkin eduskunnassa käytyjen keskustelujen yhteydessä olen todennut, että ympäristölääketeiede on meillä Suomessa lapsenkengissä. Sitä ei mielestäni toisin sanoen ole. Maamme viidessä lääketieteellisessä tiedekunnassa ei yhdessäkään ole oppituo-olia tähän tarkoitukseen. Tämä epäkohta täytyisi kyllä mitä pikimmin korjata.

Toisaalta selonteossa on kohdassa 12 ”Tiede ja tutkimus, opetus ja valistus” kiinnitetty huomiota siihen, kuinka kaikenlaisen koulutuksen eri tasoilla otetaan huomioon kestäväan kehitykseen tähtäävä opetus. Tämä kuitenkin on vain jälleen kerran sitä puhumista, johon muissakin puheenvuoroissa on viitattu, jos ei nimittäin konkreettisiin toimenpide-ehdotuksiin mennä.

Korkeakouluopetusta käsittelevässä kappaleessa todetaan sivulla 79: ”Hallitus pitää tärkeänä, että kestäväan kehitystä koskevaa opetusta lisätään teknistieteellisellä ja maatalous-metsätieteellisellä sekä kasvatus-, oikeus-, talous- ja lääketieteellisellä koulutusalalla. Tiedonkulkua korkeakoulujen välillä tehostetaan, jotta opiskelijat, opettajat ja hallinto saisivat entistä paremmin käyttöönsä kestäväan kehitystä koskevia tietoja.”

Tässä yhteydessä haluan yhtyä edellä käsitellyssä puheenvuorossa ed. Paloheimon esittämiin ajatuksiin filosofisten ja eettisten kysymysten esille ottamisesta teknillistieteellisessä koulutuksessa. Samoin tämä asia tulisi sisällyttää näihin muihin tieteenaloihin, joita selonteossa käsitellään, sillä nimenomaan humanistinen ja eettinen ajattelupohja luo perusteita myös ekologiselle ajattelulle ja ymmärtämiselle.

Edellä mainittuun viitaten onkin hallituksen mielestäni myös pikaisesti ryhdyttävä konkreettisiin toimenpiteisiin opettajavoi-
mien ja muiden resurssien osoittamiseksi

näihin koulutustarpeisiin ja niiden täyttämiseen.

Seuraavaksi palaan terveystalouteen ja ympäristöterveydenhuollon tarpeisiin. Haluan tässä tuoda esiin huoleni siitä, kuinka hallituksen valtakunnallisissa suunnitelmissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä ympäristönsuojelun hallinnosta vuosille 1991—95 on ympäristöterveydenhuollon osalta jääty mielestäni auttamattomasti jäljennään. Ympäristöterveydenhuollon kohdalla ei suunnitelmissa puhuta sanaakaan ilman, veden ja säteilyn vaikutuksesta ihmisen terveyteen ja niiden huomioon ottamisesta ympäristöterveydenhuollossa, vaan on pysytty edelleen vanhalla lihan- ja maidontarkastuslinjalla ja elintarvikehygienian linjalla, jotka luonnollisesti nekin ovat kyllä tärkeitä. Mutta tänä päivänä ympäristön terveysvaikutusten tutkiminen on aina vain ajankohtaisempaa ja sitä on lähestyttävä hyvin monipuolisesti eri tahoilta.

Tämä edellyttää mielestäni sitä, että Suomeen perustetaan ympäristöterveydenhuollon tutkimuskeskus. Tälle mielestäni hyvä ja luonteva sijoituspaikka on Oulu. Pohjois-Suomi on sikälikin sopiva sijoituspaikka, koska Itä-Lapin metsätuhot, Pohjois-Suomen teollisuuspaikkakuntien ilman laatu ja teollisuuslaitosten vaikutukset vesistöihin ovat olleet viime aikoina julkisen keskustelun ja jatkuvan polemiikin kohteina. Onhan erään tutkimuksen mukaan esimerkiksi Oulun lasten sairastuvuuden hengityselintauteihin todettu olevan 2,5-kertainen verrokkipaikkakuntiin verrattuna. Syynä on pidetty nimenomaan ilman saastepitoisuuksien korkeutta. Todettujen ympäristövaikutusten yhteys ihmisen terveyteen vaatii kuitenkin jatkoselvitystä ja yleensäkin jatkuvaa seurantaa.

Ympäristöterveydenhuollon tutkimuksen kehittämiseksi Oulun yliopistossa on hyvä monitieteellinen pohja ja akateeminen tausta. Siellä on lääketieteellinen tiedekunta, teknillinen tiedekunta ja luonnontieteellinen tiedekunta, jotka antavat hyvän mahdollisuuden tutkia ympäristön terveysvaikutuksia ja muutenkin ympäristövaikutuksia monitahoisesti ja monitieteellisesti.

Oulussa on jo myös kehitteillä lääketieteellisen tiedekunnan yhteydessä Medipolis-hanke, jonka yhteyteen ympäristöterveydenhuollon tutkimusyksikkö hyvin nivoutuisi. Medi-

polis-hankkeen eräs peruspilari on pari vuotta sitten Ouluun perustettu Who:n Collaborating Center, joka tutkii maailman väestöongelmiin liittyviä kysymyksiä, ennen muuta endokrinologisen väestönkasvun ehkäisyn kannalta. Tuo kansainvälinen ja lähinnä siis kehitysmaiden ongelmiin pureutuva yksikkö on nimenomaan jo eräs ympäristölääketieteen osa-aluetta hyvin lähellä oleva yksikkö. Se on yksikkö, joka palvelee nimenomaan kehitysmaita, siellä koulutetaan kehitysmaiden lääkäreitä näiden ongelmien tutkimiseen ja ratkaisuun. Nimenomaan väestöongelmat ja liikakasvu ovat yksi asia ympäristökatastrofin ratkaisussa.

Arvoisa puhemies! Ilman tutkimusta oikeaa tietoa ei voida jakaa ihmisille niin, että kestävä kehitys ja sen periaatteet toteutuivat ei ainoastaan terveydenhuollon vaan kaikilla muillakin aloilla.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Jouppilaan voi kyllä yhtyä siinä, että teknillisessä korkeakoulussa on hyvä opettaa tekniikan filosofiaa. Mutta kyllä sitä jo opetetaan. Hyvät professorit ovat aina filosofoineet myös, ei se ole vain pelkkää nappulatekniikkaa tai fysiikkaa ja kemiaa, mitä opetetaan.

Sanoisin kuitenkin, että vielä monin verroin tärkeämpää on, että humanisteille opettaisiin luonnontieteiden ja tekniikan perusteita, koska se näyttää nyt olevan suurin ympäristövaara, että humanistit pelkäävät säteilyä niin, ettei voida esimerkiksi ydinvoimaa helposti ottaa käyttöön, vaikka se on ehdottomasti ympäristön ja ihmisten kannalta terveellisin energiantuottamiskeino.

Ed. Kuuskoski-Vikasmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jouppila puuttui hyvin tärkeään asiaan eli siihen, että ympäristöterveydenhuolto on kehittynyt meillä kovin hitaasti. Eräs syy on lääketieteen ja terveydenhuoltomme sisäisessä logiikassa. Tämä asia on täytynyt, niin kummalliselta kuin se tuntuu, ulkopuolelta meidän organisaatioihimme tuoda, vaikka on perusasia, että ihmisen terveys on mitä suurimmassa määrin riippuvaista elinympäristöstä.

Olisi kuitenkin toivonut, että ed. Jouppila puheenvuorossaan olisi ehdottanut professuureja kaikkiin tiedekuntiin niin, että lääketieteellisessä opetuksessa todella jokainen

lääketieteen opiskelija saisi perustiedot ei vain ihmisen hoidossa vaan myös ympäristöterveydenhuollon osaamisessa. Sen vuoksi näen, että Oulun keskus ei tätä asiaa ratkaise, vaan on tärkeätä rakentaa jokaiseen tiedekuntaa toimivat yksiköt.

Ed. Jouppila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin ed. Kuuskoski-Vikatmaalle tuoda sen seikan esille, että mainitsin puheenvuorossani, että maamme viidessä lääketieteellisessä tiedekunnassa ei yhdessäkään ole oppituolia tähän tarkoitukseen. Tämä epäkohta pitäisi mielestäni pikimmiten korjata. Ehkä sanoin epäselvästi, mutta tarkoitin nimenomaan sitä, että näihin kaikkiin tiedekuntiin tämä oppituoli perustettaisiin. Sen lisäksi tutkimusyksikkö on vielä vähän erillään näistä professuureista. Nämä kaikki olisivat mielestäni tärkeitä.

Ed. Laitinen: Arvoisa puhemies! Haluan käyttää puheenvuoroni metsäalan ammativäen puhemiehenä ja luonnonvarainneuvoston varapuheenjohtajana.

On sinänsä erinomainen asia, että hallitus antaa selonteon kestävästä kehityksestä Suomessa ja tarkastelee sitä myös globaalisesti. Näemme täällä eduskunnassa ja myös eduskunnan ulkopuolelle pääsemme ikään kuin kurkistamaan, mitä hallituksen, ministereiden ja niiden takana olevien valmistelevien virkamiesten aivoissa tästä asiasta ajatuksia liikkuu.

Kun metsäalan edustajat ovat lähestyneet kansanedustajia lähettämällä 18.10.1990 kirjeen kaikille, osoittaneet sen eduskuntaryhmille, niin ajattelin, että se olisi hyvä saattaa myös tässä yhteydessä eduskunnan pöytäkirjoihin. Ensimmäinen kirjelmä on Suomen Metsänhoitajaliitolta eduskuntaryhmille:

"Valtion tulo- ja menoarvioesityksessä vuodelle 1991 esitetään Helsingin yliopistolle perustettavaksi virkojen muutoksina 1.8.1991 alkaen kolme apulaisprofessuuria ja kaksi professuuria, joista yksi on metsäpatologian professuuri. Koska kyseessä olevia virkoja ei ehdoteta perustettavaksi uusina virkoina vaan virkamuutoksina, joudutaan niiden tieltä lakkauttamaan kuusi vanhaa virkaa, joista ainakin yksi sijoittuu metsäopetukseen. Metsäpatologian professuurin puuttuminen maastamme rajoittaa metsiemme terveyteen liittyvää opetusta ja tutkimusta, vaikka met-

sien terveystutkimukset ovat nousseet vakavaksi ongelmaksi.

Happamoitumistutkimusprojektin Hapron loppuraportin mukaan saastelaskeuma ylitti kriittisen kuormituksen arvot lähes kaikkialla Suomessa. Lisäksi kasvihuoneilmiön aiheuttama ilmaston lämpeneminen tuo tulevaisuudessa Suomen metsiin uusia kasvitautia. Jotta Suomi vastaisuudessaakin kykenisi elämään metsästä, on metsänhoitajakoulutuksessa panostettava metsäpatologian opetukseen, mutta tämä ei saa tapahtua muun alaan liittyvän opetuksen kustannuksella.

Kun Metsänhoitajaliitto yhdessä muiden metsäammattijärjestöjen kanssa kävi helmikuussa eduskuntaryhmien puheilla metsätuhoja koskevan välikysymyksen yhteydessä, oli metsäpatologian professuurin saaminen eräs keskeinen teema. Kaikki eduskuntaryhmät suhtautuivat tuolloin myönteisesti uuden viran perustamiseen, ja asiaa käsiteltiin myös eduskunnassa monessa välikysymyspuheenvuorossa.

Metsäpatologian professuuri on otettu esille useassa metsätalouden ja valtiovallan välisessä keskustelussa aina tasavallan presidenttiä myöten, ja aina valtiovallan edustajat ovat sanoneet ymmärtävänsä asian tärkeyden ja kiireellisuuden. Siksi olikin täydellinen yllätys, että Helsingin yliopistoon ei saataisi metsäpatologian professuuria pitkään odotettuna voimavarojen lisänä vaan se jouduttaisiin perustamaan virkamuutoksena.

Suomen aineellinen ja henkinen hyvinvointi riippuu suuressa määrin maamme metsien pysymisestä terveinä. Suomen Metsänhoitajaliitto vastustaa metsien terveystutkimuksiin erikoistuvan metsäpatologian professorin viran perustamista virkamuutoksena ja ehdottaa, että professuuri perustetaan Helsingin yliopistoon uutena virkana, jolloin yliopistolaisen metsäopetuksen vähät resurssit voidaan käyttää täysimittaisesti maamme metsien hyväksi.

Helsingissä 18.10.1990, Suomen Metsänhoitajaliitto, Matti Ponsi, Kari Pelkonen"

Tämä raportti ottaa kantaa metsätalouden useasta eri näkökulmasta, ja raportin sivulla 27 esitetään näkemys, että metsiä hoidetaan ja käytetään edelleen sangen epätaisisesti. Metsissä on tehty pääomahakkuita eli hakattu laajojakin metsiköitä kokonaisuudessaan, ja toisaalta taas varsinkin Etelä-

Suomessa pidättäydytään hakkaamasta metsiä eri syistä.

Tässä heijastelee mitä ilmeisimmin vanha Pohjois-Suomen metsien hakkuuprosessi, jota on nimitetty Osaran aukeaksi. Silloin ne, jotka nyt arvostelevat asiaa, unohtavat sen, että tuona aikana perustettiin Kemijärvi Oy ja laajennettiin Veitsiluodon ja muita Pohjois-Suomen teollisuuslaitoksia sillä perusteella, että muuta kunnollista ja perusteltua tuottavaa työtä ei niissä oloissa ollut löydetävissä kuin metsäteollisuuden lisääminen eli Pohjois-Suomen kasvussa pysähtyneiden metsäalueiden puuvarastojen käyttöönotto. Ne ovat nyt uusiutuneet lähes kokonaan ja kasvavat huomattavasti enemmän puuta kuin koskaan aikaisemmin vastaavana aika-periodina.

Samalla on myös raportissa esitetty, että metsätaloussuunnitelmien piiriin olisi saatava entistä suurempi osa yksityismetsistä, mutta samalla on otettava huomioon alueellisesti metsien muutkin kuin taloudelliset käyttötarpeet. Tässä kohdassa annetaan ymmärtää, että olisi tarpeellista saada metsänomistajat enemmän mukaan tähän. Metsänomistajat ovat halukkaita suunnitelmien laatimiseen ja niistä myös tehtävien alueellisten yhdistelmien hyväksymiseen. Suurin vihollinen tässä asiassa on verottaja, joka on osoittanut mielenkiintoa lähteä niiden tietojen perusteella peukaloimaan metsätalouden tuloverotusta. Niin kauan kuin tämä peikko kummittelee, suunnitelmien teko on rajallista ja ontuvaa.

Seuraavassa kappaleessa puhutaan metsätalouden ympäristövaikutuksista ja arvelaan, että vanhojen puiden poistaminen tuhoaa monien kasvi- ja eläinlajien elinympäristön. Tämä pitää siinä mielessä paikkansa, että monet kasvi- ja eläinlajit joutuvat väistymään siltä alueelta mutta voivat palata myöhemmin takaisin. Mielestäni tämä on yksipuolinen näkemys. Vanhat puustot ovat terveydellinen uhka sekä itselleen että ympäristölleen. Meidän tulee vain huolehtia, että sopivat siirtymämahdollisuudet ovat niillä kasvi- ja eläinlajeilla, jotka tässä suhteessa kokevat uhkaa.

Useassa puheenvuorossa on puhuttu hiilidioksidin määrästä sekä suon että metsän yhteydessä. Yhdyn niihin näkemyksiin, joiden mukaan sekä suoalueen että metsäalueen kasvipeite yhteyttämisprosessinsa kautta

hyödyttää enemmän kasvihuoneilmiötä jarruttaen eli käyttää hiilidioksidia. Ainoastaan silloin, jos me hakkaamme puuston pois emmekä järjestä, että uutta metsää siihen syntyy, se vaikuttaa kasvihuoneilmiöön lisääntyvästi eli hiilidioksidin määrää lisää. Oikeastaan voitaisiin ajatella niin, että myös peltomaiden metsitys, jotka aikanaan ovat poistuneet metsätalouden piiristä pelloksi, niiden palauttaminen metsäksi, balansoisi lisää hiilidioksiditasapainoa.

Samassa yhteydessä ed. Vistbacka ryhmäpuheenvuorossaan arvosteli hakkuualueita sanoen, että niistä tulee maitohorsmaa kasvavia alueita, pusikoita. Mielestäni nämä eivät ole oikeita arvioita. Maitohorsma on kasvi, joka tulee alueelle sen takia, että silloin, kun hakkuu suoritetaan, maan pintaosien nitraattipitoisuus nousee, ja maitohorsma on sen suosija ja nauttii siitä ja sen takia ilmestyy mutta ei kauan siinä viihdy.

Pohjanmaalla eivät ole metsät pusikoituneet, vaan siellä on 25 viime vuoden aikana metsien järeys kasvanut niin paljon, että järeän puun hakkuumäärät ovat kaksinkertaistuneet. Auroksissa on tapahtunut virheitä, mutta niistä voidaan sanoa, että muutama promille on mennyt pieleen, ja nekin ovat jo menneitä asioita. On opittu asia hoitamaan oikealla tavalla.

Itse raportti suosittelee, että mm. kulotusta suosittaisiin, mutta siinä näyttää käytännön suhteen olevan ristiriita, koska voidaksemme kulottaa olisi suoritettava avohakkuita ja niitä taas halutaan vastustaa. Mielestäni kohtuullinen avohakkuu ja kulottaminen olisivat todella oikea toimenpide.

Vielä haluan arvioida hiukan hallituksen tavoitetta, jossa jatketaan "metsätalouden suuntaamista kohti luonnonmukaista metsänhoitoa ja uudistamista. Metsät pyritään pitämään ekologisesti terveinä eloyhteisöinä, joissa kaikki metsäluonnolle ominaiset kasvit ja eläimet säilyvät. Myös jokaiselle suomalaiselle on tarjottava mahdollisuus metsissä virkistytymiseen ja jokamiesnautintaan." Tässä näyttää siltä, että jokamies on nyt se, jolle varataan kaikki mahdolliset, ja epäilen, että hän näantyy taakkansa alle joutessaan ravaamaan kaikki hänelle varatut alueet läpi ja nauttimaan niistä. Raportissa ei kuitenkaan puhuta mitään muista luonnonvaroista: riistaeläimistä, marjoista ja sienistä, joiden hyötykäyttö on mitä merkittävin sekä

yhteiskunnallinen prosessi että myös kansantaloudellinen etu.

Energiapoliittiseen osaan raporttia on muutama reunahuomautus. Me olemme pari viime vuosikymmentä olleet öljyn halpuuden huumaa emmekä ole välittäneet, että me teemme innolla millä hyvänsä valuuttaa, jolla sitten tätä öljyä olemme ostaneet. Vaihtotasevaja on mitä ilmeisin seuraus. Samaan johtaa maakaasu. Sitä todistetaan puhtaaksi, mutta se nielee valuuttaa, samoin hiili. Meillä on omaperäisiä aineita turve, joka antaisi työmahdollisuuksia, ei kuluttaisi valuuttaa, on suhteellisen vähän rikkipitoista, mutta erityisesti puu, jota voisimme hyödyntää nykyistä paremmin myös energiaksi nimenomaan selluprosessin kautta, joka antaa puolet puusta energiaksi, tai polttamalla pienpuuta ja ensiharvennuspuita, jotka nyt pääsääntöisesti mätänevät metsiin tai jäävät haittaamaan varsinaisen ainespuun kasvua.

Tuuli- ja aurinkoenergia ovat sellaisia, joita tutkimus paraikaa selvittää, eikä näköpiirissä ole ainakaan tällä vuosikymmenellä reaalisia mahdollisuuksia niihin sellaisessa mittakaavassa, että se merkitsisi jotakin käytännössä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenvuorossa on ehdotettu myös, että sijoittaisimme vielä 0,3 prosenttia bruttokansantuotestamme Itä-Euroopan ongelmien, nimenomaan ympäristöongelmien, parantamiseen. Jos sillä tarkoitetaan, että tukisimme itäistä suurta naapuriamme näin, pidän sitä täysin tarpeettomana. Naapuri on rikas, eikä meillä mielestäni ole mitään erityistä syytä ryhtyä maksamaan sosialisointi- ja sosialismiseikkailujen jälkilaskuja. Mutta jos tarkoitetaan Itä-Euroopan sosialismista vapautuneita kansallisvaltioita, siihen meillä on velvollisuuskin osallistua, ja silloin voi hyväksyä tuon 0,3 prosenttia.

Ed. Pietikäinen ehdotti ympäristönturvajoukkoja, ed. Björklund karhuryhmää, ja itse pidän tätä hyvänä ajatuksena. Voisimme hyvin perustaa kommandojoukot kansainvälisen ympäristönsuojelun käyttöön. Kuopiossa onkin nousemassa palo-opisto, jonka yhteyteen sopisi tällainen kansainvälinen koulutuskeskus katastrofintorjuntajoukkoja varten. Jos me tähän yllämme, silloin me olemme täyttäneet erään kansainvälisen tehtävämme, mihin meillä olisi erittäin hyvät mahdollisuudet.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saattaa olla, että sain väärän kuvan, mutta kaikesta huolimatta käytän puheenvuoron kommentoidakseni ed. Laitisen puheenvuoron sitä kohtaa, jossa hän totesi tuuli- ja aurinkoenergian käytöstä, että sitä ei näy näköpiirissä. Jos tämä tarkoitti sitä, että ei ole sarjatuotantotekniikkaa tarjolla, minä olen saanut sen vaikutelman, että kyllä on. Pohjanmeren rannikolle tuulitarhoja on perustettu sarjatuotantoyksikköinä. Eilen illalla keskustelimme Australian parlamenttivaltuuskunnan kanssa, ja sinne on hankittu sarjatuotettuja aurinkopaneeleita. Sarjatuotantoa todella on. Se voi olla totta, että henkisiä ja asenteellisia valmiuksia investointeihin ei ole.

Ed. Laitinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lähinnä tarkoitan sitä, että meillä ei ole käytännön mahdollisuuksia operoida vielä niin, että sähkön tuotto esimerkiksi tuulivoimalla olisi suuressa mittakaavassa merkittävää. Me joutuisimme mitä ilmeisemmin sijoittamaan tuulivoimalat Pohjois-Suomeen, Lappiin tuntureille, missä tuulee 95 prosenttia ajasta, ja siellä on mm. jäätymisongelma sellainen, mitä pitää vielä huomattavasti selvittää.

Minä uskoisin kyllä, että meillä ei ole suurta näkemyseroa. Ehkä professorilla, tiedemiehellä, on pitempi näkö kuin minulla; minä tulen yleensä perässä käytännön miehenä.

Ed. Kuuskoski-Vikström: Arvoisa puhemies! Professori Pentti Malaska kuvailee eräässä haastattelussa aids-viruksen ominaisuuksia: "Virus on äärimmäisen tehokas, sopeutuvainen ja ahne." Ja hän jatkaa: "Se on ihmisen kuva. Aids on meidän peilimme. Hi-virus ei ole syntynyt nyt, vaan se on ilmeisesti ollut olemassa aina. Sen sukulaisviruksia on tavattu jo 1500-luvulla, mutta miksi aids leviää juuri nyt? Miksi olemme juuri nyt sellaisia, että hi-virus pääsee leviämään?"

Professori Malaska vertaa ihmisen tekoja aidsin aikaansaannoksiin. Ihmisen tekojen seurauksena metsät kuolevat, mutta ne eivät kuole yhteen sairauteen, vaan saasteiden synnyttämään immuunikatoon. Metsät ovat tulleet heikoiksi kaikkia sairauksia vastaan. Me ihmiset aiheutamme luonnolle immuuni-

kadon. Me toimimme juuri niin kuin aids toimii ihmisen suhteen.

Arvoisa puhemies! Pidän myönteisenä, että eduskunta on saanut käsiteltäväkseen hallituksen selonteon kestäväan kehitykseen tähtäävistä toimista. Tätä tunnustusta on täällä jo moneen otteeseen jaettu. On myös välttämätöntä, että näin keskeinen ja periaatteellinen kysymys käsitellään eduskunnassa perusteellisesti ja monipuolisesti. Siksi kannatan selonteon lähettämistä myös valiokuntakäsittelyyn.

Kestävän kehityksen käsitteleminen eduskunnassa osoittaa, että teollisen kulttuurin ihminen on ainakin jossain määrin herännyt. Herätystä on tapahtunut myös Suomessa, ja muutoksia on tapahtunut melko nopeasti, aivan muutaman vuoden kuluessa. Se, että emme ole lainkaan välittäneet tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksista ja luonnon kestävyysistä, on nyt jo kostautunut tälle sukupolvelle niin terveysongelmina kuin myös luonnon vaurioina sekä tuotantoedellytysten niukkenemisena.

Hallitus korostaa useissa kohdin eri hallinnonalojen yhteistoiminnan tärkeyttä. Tätä pidän erittäin hyvänä asiana. Tämän hetken yhteiskunnallisiin ongelmiin ei voida löydää ratkaisuja vain yhden sektorin toimenpitein, vaan alusta lähtien on ratkaisuja etsittävä yhteistyönä. Vähän aikaa sitten puhuimme ihmisen terveydestä. Se on erittäin hyvä esimerkki: Terveydenhuollon palvelujärjestelmät voivat vain hyvin pieneltä osin vastata terveyden ja sairauden esiin nostamiin kysymyksiin. Ennalta ehkäisevät toimenpiteet, syiden pois raivaaminen, sijoittuvat muiden hallinnonalojen alueelle, ja kun yhteistyö on puuttunut, niin näissä oloissa ei ole päästy kunnolla hyviin tuloksiin.

Selonteko sisältää monia hyviä asioita. On hyvin pitkästi selvitetty vihreän bruttokansantuotteen käsitettä. Ainoa ongelma on, että ei tule selväksi, kuinka ponnekaasti asiaa lähdetään viemään eteenpäin.

Sama koskee energiakysymyksiä. On ilahduttavasti käsitelty energian säästöä aivan vakavasti. Puhutaan taloudellisen ohjauksen keinoista, mutta kannanotto siitä, mitä hallitus tarkoittaa kestäväan kehitykseen kuuluvalla energiapolitiikalla, on jäänyt jo huomattavasti epämääräisemmäksi. Toivottavasti tapahtuu selkeä linjanmuutos, että kehitetään vaihtoehtoisia energiamuotoja, samoin

säästämiseen ja kehittämiseen liikenee varoja ja alueita lähdetään nyt vakavasti viemään eteenpäin eikä yritetä löytää aina verukkeita, miksi näillä alueilla ei ole mitään tapahtunut.

Monilta osin selonteko on kuitenkin hyvin löysä. Kuvataan ongelmia, mutta ratkaisujen esittäminen on jo jäänyt hatarammaksi. Olisi myös kaivannut tarkempaa kehitysanalyysia: Mitä kehityksellä tarkoitetaan? Syntyy sellainen käsitys, että kehitys olisi jotain yksiselitteistä, teknistä, itsestäänselvää. Kuitenkin kehitys on mitä suurimmassa määrin sidoksissa ihmisten ja yhteisöjen arvoihin, ja ne viime kädessä myös ohjaavat meidän päätöksentekoamme. Tätä ei riittävästi korosteta selonteossa.

Mitkä ovat ne arvot, jotka ratkaisevat meidän toimenpiteemme, kun syntyy ristiriitatilanteita? Ed. Paloheimo sanoi, että tässä salissa ollaan jo täysin yksimielisiä siitä, että kestävän kehityksen tiellä pitää edetä. Itse kuitenkin luulen, että emme ole vielä ymmärtäneet, mitä sitten teemme, kun syntyy erilaisia ristiriitatilanteita taloudellisten etujen ja ympäristön, ihmisten vaikuttamisen ja monen muun kuten sosiaalisen oikeudenmukaisuuden välillä. Selonteossa heijastuu hyvin optimistinen kuva siitä, että oikeastaan mitään suuria muutoksia ei tarvita. Hallitus uskottelee, että olemme jo kestävän kehityksen tiellä. Olen tästä eri mieltä. Olemme vasta etsimässä tien päätä.

Ympäristön saastuminen syntyy yksinkertaisesti aineellisista tapahtumista: tavaran tuottamisesta ja kuluttamisesta. Kestävä kehitys, hyvän elämän turvaaminen myös tuleville sukupolville, vaatii radikaaleja ajatteluja toimintatavan muutoksia. Selonteosta huokuu optimistinen usko siihen, että taloudellista kasvua lisäämällä voidaan ongelmat ratkaista. Siellä sanotaan, että taloudellisen kasvun laatua täytyy muuttaa, mutta ei lainkaan käsitellä sitä, mitä laadullinen muutos on. Mikä voi kasvaa? Millainen on se teknologia, jonka varassa tuotantotoimintaa tulee viedä eteenpäin?

Kestävä kehitys -termi kuulostaa paljon myönteisemmältä kuin esimerkiksi Rooman klubin ensimmäisen raportin nimi Kasvun rajat. Raportista oli jo silloin selvästi luettavissa, että ihmisen toiminnalle on asetettava rajoja ja luonto ei kestä kaikkea, mitä ihminen haluaa sille tehdä. Kasvun rajojen keskeinen päätelmä oli siinä, että jos aineel-

linen kasvu jatkuu holtittomasti eikä maailman tavoitteenasettelu olennaisesti muutu, on edessä katastrofi. Ympäristö saastuu nopeasti, luonnonvarat hupenevat tai kallistuvat kohtuuttomasti, teollinen tuotanto ja ravinnon tuotanto romahtavat jne. Väkiluku laskee roimasti ravinnon ja terveydenhoitopalvelujen vähetessä. Toinen johtopäätös siinä oli, että kestävän kehityksen tila voidaan saavuttaa, jos aineellista kasvua rajoitetaan voimakkaasti.

Useaan otteeseen, kun ympäristöongelmia on kuvattu, on väitetty vähän ilakoiden, että eiväthän Rooman klubin synkeät ennustukset pitäneet paikkaansa. Tällöin kuitenkin unohdetaan, että jotain on kuitenkin jo parina vuosikymmenenä tapahtunut, ja mitä enemmän asioita selvitetään ja mitä enemmän saamme myös tietoa sellaisista yhteiskunnista, jotka eivät ole olleet tähän asti avoimia, sitä huonompi ja kauheampi tilanne on. Tähän asti on pyritty vaatimaan selkeitä näyttöjä luonnon kuolemasta, ennen kuin ryhdytään riittäviin rajoitus- ja ympäristönsuojelutoimiin. Hälyttävistä esimerkeistä ei ole puutetta. Otan esille yhden.

Kaukana Aasiassa on laskujoeton Araljärvi. Se oli pinta-alaltaan kaksi kertaa suurempi kuin kaikki Suomen sisävedet yhteensä. Vielä muutamia vuosia sitten Araljärvi oli kuuluisa runsaista kalansaaliistaan. Kaksi suurta jokea Amudarja ja Syrdarja toivat siihen vettä ikuisen lumen maailmasta. Erämaan kuuma aurinko haihdutti veden niin, että järven pinta säilyi tasaisen korkeana. Näin oli jatkunut ilmeisesti kymmeniätuhansia vuosia. Luonto oli löytänyt oman tasapainonsa, ja ihminen oli tottunut elämään sen mukaisesti. Tänä päivänä Araljärvi on lähes kuollut. Tiedemiehet sanovat, että oljenkorsi katkaisi Araljärven selkärangan. Rakennettiin yksi kastelukanava liikaa. Ihmisten ahneus koitui Araljärven kohtaloksi. Voitonhimo sokaisi Aasian valkoisen kullan, puuvillan, kasvattajat.

Me voimme oppia hyvin paljon Araljärven kohtalosta. Ensiksi: Araljärvi ei kuollut satumalta. Sen tuhosivat ihmisten teot ja tekemättäjäättämiset. Se ei myöskään kuollut arvaamatta, yhtäkkiä, vaan ajattelevat ihmiset: tiedemiehet ja paikalliset asukkaat, olivat esittäneet varoituksia jo vuosikausia. Ne kaikuivat kuuroille korville. Toiseksi: Kun Araljärven kuolema oli tosiasia, ihmisen voi-

mat eivät enää riittäneetkään tuhojen korjaamiseen. Ne, joiden olisi pitänyt asemansa ja valtansa perusteella kantaa vastuuta ihmisen ja luonnon tasapainosta, olivat voimattomia silloin, kun luonto iski takaisin.

Kestävän kehityksen rakentamisessa on kysymys siitä, annammeko ihmisen ahneuden riistäytyä valloilleen, vai onko meillä muita arvoja, jotka pitävät ahneutemme kurissa. Olemmeko valmiit myöntämään, että luonnolla on myös itseisarvonsa. Se ei ole vain ihmisen käyttöväline?

Teollinen vallankumous on yltänyt parinsadan vuoden kuluessa loistaviin saavutuksiin, kun mittapuuna pidetään aineellista elintasoja. Vapaaseen kilpailuun ja markkinatalouteen perustuvat yhteiskuntajärjestelmät ovat maailman laajuisessa vertailussa osoittautuneet ihmisen itsensä kannalta joustavammiksi ja paremmiksi kuin keskitetysti johdetut sosialistiset yhteiskunnat. Mutta tänä päivänä meidän täytyy nähdä selvästi se vaara, joka jo alun perin sisältyy teolliseen vallankumoukseen ja vapaaseen kilpailuun. Ne perustuivat aivan oikein ihmisen vapauden kaipuuseen, ihmisen haluun taata itselleen ja lähimmäiselleen aineellinen ja henkinen turvallisuus, mutta niiden perusteena oli myös ihmisen rajaton ahneus.

Nyt tämä kohtalokkain virhe tuntuu rasakana tämän sukupolven harteilla, se, että luonto unohdettiin täysin. Ajateltiin, että ihminen on isäntä ja luonto on orja, jolla voidaan teettää mitä vain ja joka voidaan jättää kuolemaan sitten, kun sen voimat uupuvat. Kun lukee hallituksen toimenpideehtouksia, tavoitteita ja aikomuksia, jää vielä kysymään, paistaako näistä sittenkin selvästi se, että luonto on meidän orjamme. On vain havaittu, että orjaa pitää kohdella hieman paremmin kuin aikaisemmin.

Arvoisa puhemies! On täysin selvää, että maapallo on yhtä ja se, mitä tapahtuu muualla, koskettaa myös meitä. Meidän suomalaisten täytyy tuntea yhtenä maailman rikkaimmista maista vastuuta myös niistä maista, joissa ympäristö-, köyhyys- ja väestöongelmat ovat kärjistymässä. Se, että viime vuosien ja vuosikymmenien kehitysyhteistyö ei ole tuottanut sitä tulosta, jota monet ovat odottaneet, ei ole peruste sille, että voisimme vetäytyä yleismaailmallisesta vastuusta tai lopettaa kehitysyhteistyön. Syytä on sen sijaan kysyä, miksi kolmannen

maailman ja teollisuusmaiden kuilu on syventynyt.

Olemme ilmeisesti yrittäneet tarjota omaa kehityskäsitystämme hyvin yksioikoisesti ja vielä pyrkineet nopeuttamaan kehitystä hyp-päämällä eri kulttuurivaihteita yli unohtaen sen, että kehitys on aina vahvasti inhimillinen prosessi, se ei tapahtu itsestään. On välttämätöntä, että maailmantaloudessa syntyy ajattelutapa, toimintatapa, joka lopettaa kehitysmaiden riiston ja luo tätä kautta myöskin kehitysmaille tulevaisuuden edellytyksiä. Kehitysyhteistyön tavoitteena tulee olla kolmannen maailman maiden auttaminen auttamaan itseään, ja tässä tarvitaan myöskin lahjamuotoista apua rikkailta köyhille. Ennen kaikkea tarvitaan toiminnan sisällön radikaalia uudistamista.

Aika ajoin nousee edelleen esille se, voidaanko kehitysyhteistyövarjoistamme ottaa varoja lähialueittemme ympäristökysymysten ratkaisemiseen, nyt kun olemme huomanneet, kuinka laajoja ja merkittäviä ne ovat. Tähän kantani on selvä: Emme voi vähentää kehitysyhteistyömäärärahoja, päinvastoin joudumme varmasti niitä tulevaisuudessa vielä lisäämään. Emme voi väistää vastuutamme kolmannen maailman maista sillä perusteella, että ongelmia on myös meidän lähel-lämme.

Pidän myönteisenä sitä, että hallitus on ollut valmis osoittamaan taloudellista apua lähinaapureillemme, mutta olisin toivonut selkeämpää ja syvällisempää näkemystä siitä, miten tätä apua tullaan käyttämään. Mitä luopuminen tilapäisesti aiheuttaja maksaa-periaatteesta merkitsee tulevaisuudessa? Miten hallitus tulee varmistumaan siitä, että varat käytetään ympäristönsuojeluun ja näiden toimenpiteiden avulla todella kannustetaan kyseisiä valtioita sellaiseen taloudelliseen toimintaan, jossa ympäristönäkökohdat on otettu painokkaasti huomioon?

Kansainvälinen ympäristöyhteistyö on kestävä kehityksen avaimia. Sen vuoksi on valitettavaa, että hyvin voimakkaasti etenevään Länsi-Euroopan integraatioprosessiin ympäristönäkökohtia ei ole saatu painokkaasti taloudellisten näkökohtien rinnalle. Kestävä kehitys sitä edellyttää.

Kun on puhuttu talouden yhdentymisestä, siinä on täysin unohdettu kehityksmaat. Näitä kuvioita rakennellaan ikään kuin kolmatta maailmaa ei olisikaan. Yllättäen olen nyt

huomannut, että Persianlahden kriisin myötä yhtäkkiä on havahduttu siihen, että etelä-pohjoinen-vastakkainasettelu kärjistyy, se voi kärjistyä erittäin pahastikin ja siitä on tulos-sa turvallisuusriski. Ehkä tätä kautta löydämme myöskin ratkaisut tähän kysymykseen.

Arvoisa puhemies! Kun Pentti Malaska sanoi, että toimimme kuin aids-virus, hän sanoi, että ehkei lääketiede anna siihen vastuuta ja kehotti meitä kokeilemaan etiikan keinoja. Uskon, että kaikkein tärkeintä on juuri se, että opimme arvostamaan elämää uudella tavalla.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset ed. Kuuskoski-Vikatmaalle erinomaisesta puheenvuorosta. Hän otti erinomaisen esimerkin ympäristökatastrofista eli Lounais-Aasian Araljärven tienoon ja totesi, kuinka tiedemiehet varoittivat tästä kohtalosta, joka tuolla järviolueella nyt on ollut. Miksi nuo tiedemiehet pystyivät niin varmasti varoittamaan tästä kohtalosta? Syy on se, että tuolla alueella on ollut jo pitkään meneillään ihmisestä riippumaton ilmaston kuivumisilmiö, joka näkyi mm. 50-luvulla sillä tavoin, että pienet lammet ja järvet kuivuivat pois ilman, että ihminen oli siihen millään tavalla vaikuttamassa. Tämä oli luonnon merkki siitä, että pitää olla äärimmäisen varovainen. Se oli myös esimerkki siitä, kuinka luonnon merkit pitää oikein lukea. Suomen luonnossa on vaikka kuinka paljon näitä merkkejä, joita itse kunkin pitäisi oppia lukemaan. Araljärven esimerkki on loistava yleisesimerkki ympäristökatastrofin syntymisestä ja lopputuloksesta.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Puuttun lyhyesti vain lähinnä liikennepolitiikan näkökulmasta tähän kysymykseen.

Selonteossa tuodaan kiitettävästi esille liikenteen aiheuttamia ympäristöhaittoja ja osittain myös keinoja liikenteen ympäristöhaittojen vähentämiseksi. Kiistatonta tietoa alkaa siis olla sekä haitoista että keinoista niiden vähentämiseksi. Mutta sittenkin toimet todella vaikuttaviin tuloksiin pääsemiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa näyttävät puuttuvan.

Ensiksikään työnjako eri liikennemuotojen kesken Suomessa ei toimi. Meillä liikenne-

muodot ovat muotoutuneet pitkälle vain pelkkien liiketaloudellisten seikkojen perusteella. Jo ensimmäinen parlamentaarinen liikennekomitea toi mietinnöissään esille energian kulutuksen eri liikennemuodoissa, joka on hyvin erilainen. Karkeasti rautatieliikenne kuluttaa kolminkertaisen määrän energiaa vesiliikenteeseen verrattuna. Tieliikenne puolestaan kuluttaa energiaa noin kolminkertaisen määrän rautatieliikenteeseen verrattuna sekä lentoliikenne vielä tätäkin enemmän. Saasteita ja päästöjä tulee suunnilleen energian käytön suhteessa. Meillä ei ole kuitenkaan käytetty verotusta tai muita valtiovalan ohjauskeinoja tehokkaasti ottamalla huomioon mainitsemani tiedot, vaikka ne ovat olleet noin kauan jo virallisessa asiakirjassa.

Vielä haluan mainita, että jo yli 10 vuotta sitten valmistui ns. Nordkolt-tutkimus pohjoismaisena yhteistyönä. Se käsittää keski suurten kaupunkien liikenteen järjestämis- malleja. Keskeistä ympäristökysymysten kannalta on tuossa tutkimuksessa esiin nostettu joukkoliikennemalli keskisuudessa kaupungissa. Siinä Suomesta olivat esimerkki-kaupunkina kotikaupunkini Jyväskylä sekä Porvoo. Joukkoliikennemallin mukaan energian kulutus olisi noin puolet henkilöauto- malliin verrattuna. Myös investoinnit liikenteeseen olisivat saman verran pienemmät, vaikka edellytyksenä tutkimuksessa on se, että palvelutasoa joukkoliikenteessä olisi kohotettu kolminkertaiseksi. Liikenneturvalli- suus olisi joukkoliikennemallissa oleellisesti parempi kuten luonnollisesti saasteiden ja melun syntyminen vähäisempää.

Kuitenkaan tietääkseni yhdessäkään suomaalaisessa kaupungissa ei ole edes yritetty vakavasti toteuttaa tuota joukkoliikennemal- lia, enkä ole havainnut myöskään toimenpi- teitä valtion liikenneviranomaisten tai edes ympäristöpolitiikasta vastaavien viranomaisten taholta vakavia yrityksiä, että olisi esi- merkiksi ylimääräistä valtion tukea antamal- la yritetty saada koeluonteisesti jollakin paikkakunnalla tämä malli toteutetuksi. Pu- heet ovat puheita, tekoja tarvitaan.

Lukiessani selontekoa mieleen tuli myös- kin hyvin ajankohtainen kiista postitoimi- paikkojen lukumäärästä. Hallituksen taholla ollaan hyväksymässä tai ainakin Posti- ja telelaitos sekä Postipankki ovat suunnittele- massa rajua toimipaikkojen vähennystä. On aivan selvää, että siitä seuraa lisäliikennettä

esimerkiksi kaupunkipaikoissa laitakaupun- gilta keskikaupungille usein jopa ainoaan jäljelle jäävään postitoimipaikkaan. Tämä on täysin ristiriidassa selonteon periaatteitten kanssa. Tältäkin kannalta toivoisin postiky- symystä katseltavan.

Myönteisintä, mitä mielestäni tapahtuu ympäristökysymyksissä, on toiminta Pohjois- maiden neuvostossa. Viime vuosina esimer- kiksi Pohjoismaiden neuvoston liikennevalio- kunnassa ei yleensä ole syntynyt kiistaa edistyksellisiä kannanottoja tehtäessä liiken- teestä ja painotettaessa erityisesti ympäristö- haittojen vähentämistavoitteita. Mutta vali- tettavasti tälläkin kohdalla on todettava, että kun tullaan kansalliselle tasolle, niin pohjois- maisessa yhteistyössä syntyneet suositukset eivät ole enää politiikan teon perustana arkipäivän politiikassa. Tämäkin kuvastaa samaa: puheesta olisi päästävä tekojen tasol- le. Vakava haaste meille kaikille.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ajatellaan liikennettä, niin energia ei ole mikään määräävä asia siinä, vaan se, kuinka hyvin liikenneväline pystyy palvelemaan. Tietoyhteiskunnassa henkilöau- to on ylivoimainen monissa tehtävissä. Ener- gian kulutus ja sen hinta on siinä pieni. Merkityshän nähdään siinä, että kun öljyn hinta esimerkiksi nousi kolminkertaiseksi ja bensiinin hinta vastaavasti vuoden 1973 lo- pussa, niin 1974 tieliikenne putosi vain pro- sentin ja 1975 kasvoi taas jo 7 prosenttia. Liikenteellä on ihan toinen tehtävä kuin yrittää kuluttaa mahdollisimman vähän ener- giaa.

Eikä liikenne myöskään ympäristön kan- nalta ole mikään kovin ratkaiseva ainakaan Suomessa. Keskikaupungilla se tietenkin ai- heuttaa aika lailla päästöjä, ja eniten pääs- töjä aiheuttavat dieselbussit, joista pitäisi kyllä päästä eroon. Selonteossakin puhutaan vain siitä, että pitäisi sitten, kun on mahdol- lista, vähitellen päästörajoja tiukentaa. Mut- ta kyllä dieselbusseja minusta pitäisi mahdol- lisimman pian muuttaa esimerkiksi kaasu- busseiksi tai vaikka jakeluautot sähköautoik- si niin, että päästäisiin eroon päästöistä, joita nimenomaan dieselautot aiheuttavat.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tuo puheenvuoro kyllä kertoi minulle sen, että puhuja ei ole tutus-

tunut Nordkolt-tutkimukseen eikä lukenut myöskään hallituksen selontekoa. Tässä selonteossa, johon kai meidän pitää hallituspuolueen edustajina luottaa, tulevat sangen selvästi esille numerot, kuinka suuri saastuttaja liikenne nyky-yhteiskunnassa on, myös Helsingin kaupungissa. Ehkä puhujan olisi myös ollut terveellistä olla paikalla viime keväänä Finlandia-talolla järjestetyssä Dieselliiton seminaarissa, jossa Helsingin kaupungin terveysviraston edustajat kertoivat, mitä terveyshaittoja dieselliikenne aiheuttaa Helsingissä. Muun muassa syöpäriski on ihan oleellinen ja se voidaan tilastollisesti Helsingissä osoittaa.

Haluun jatkaa puhujan kanssa keskustelua vasta sen jälkeen, kun puhuja on perehtynyt näihin asiakirjoihin. Sitten voidaan asialliselta pohjalta jatkaa.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minähän juuri totesin, että dieselautot ovat sellaisia, joista pitäisi päästä keskikaupungilla eroon. Kun joukkoliikenne nojautuu edelleen vain dieselbusseihin, niin eihän ole mitään järkeä yrittää sitä edistää, se on hengenvaarallista puuhaa siinä mielessä. Kun ajatellaan suomalaisten kaupunkien rakennetta, niin pääkaupunkiseutu on rakennettu silloin, kun henkilöauto oli jo keksitty, joten se on rakennettu henkilöauton varaan. Ei sitä voida junaliikenteeseen tai muuhun vastaavaan siirtää. Muutenkin hallituksen selonteossa, niin kuin totesin varsinaisessa puheenvuorossani, liikenneosuus oli huonoin. Selonteossa oli jätetty paljon asioita huomioon ottamatta.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Ed. Tiurille voi ehkä vastata ihan heti. Haluan vastata hänelle äskeiseen puheenvuoroon. Ei ollut ensimmäinen kerta, kun hän selvittää, miten julkisen liikenteen dieselautot ovat niin vaarallisia. Minä rohkenen kysyä: Kumpi on vaarallisempi, ne 50 henkilöautoa, jotka kulkevat peräkanavaa ja kaasuttavat sekä aiheuttavat saastetta, vai yksi linja-auto, joka vie 50 henkilöä yhdellä kertaa? (Ed. Tiuri: Bussi on vaarallisempi!) — Vaarallisempi kuin 50 henkilöautoa, niinkö? Enpä usko. Eivätkä sitä tilastotkaan tällä tavoin osoita. Kyllä kai ed. Tiurin on tarpeetonta puhua niin voimakkaasti henkilöautojen puolesta, kun

koko maailma jo toteaa ne kaikkein pahimmiksi saastuttajiksi.

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kestävästä kehityksestä tähtäävistä toimista on tärkeä asiakirja, joskaan se ei anna tarvittavia toimenpiteitä eikä ohjeita siitä, mitä olisi välittömästi tehtävä. Asiakokonaisuuden merkittävyyttä ajatellen tästä olisi pitänyt tulla jokaista kansanedustajaa kiinnostava keskustelu. Valitettavasti eräät velvoittavat tehtävät ovat estäneet eräiden juuri tästäkin asiasta vastuuta kantavien edustajien mukana olon tässä keskustelussa.

Kokonaisuudessaan keskustelu on ollut hyvä. Eri asia on, kuinka voimakkaasti tämä yksimielisyys vaikuttaa silloin, kun tehdään ratkaisevia päätöksiä kestävästä kehityksestä vauhdittamiseksi. Juuri näistä konkreettisista käytännön toimista onkin ollut selvästi toisistaan eriäviä käsityksiä keskustelun aikana. Siihen siis pysähtyy eteneminen tässä aikakautemme haastavimmassa ja tärkeimmässä asiassa. Suurin vastuu on maan hallituksella, koska maan ylintä valtaa hallussaan pitävän ja presidentin nimeämän hallituksen linjanvedot viedään läpi myös eduskunnassa olevan enemmistön voimin. Valtioneuvoston piirissä ratkaistaan tämän maan ja kansan kehityksen tie. Onko se kestävä ja kuinka pitkälle?

Kestävästä kehityksestä on välttämätöntä, jos aiotaan selvittää niistä uhkaavista ongelmista, joita ministeri Bärnlund avauksessaan toi esiin. Kestävästä kehityksestä tavoite on ollut vasemmistoliiton tunnus jo pitkään. Mitä kaikkea sisältää valtioneuvoston selonteko tämän tunnuksen alla? Siitä olemme saaneet ministerin puheen ja sievän kirjasen. Eli meillä on nyt materiaalia siitä, mitä pitäisi tehdä. Siitä on erilaisia tavoitteita ja pyrkimyksiä. Painottaminen ja pyrkiminen on toistettu yhä uudelleen niin puheessa kuin kirjassakin. Pyrkiminen ei kuitenkaan ole riittävä eikä tärkeänä pitämisen paljon auta. Tehostaminenkin on vain pelkkä sana niin kauan kuin käytännön toimet viipyvät. Meillä on konkreettisia todistuksia kaikilta yhteiskunnan tasoilta, kaikista kaupungeista ja kylistä, jokaisesta tehtaasta ja yrityksestä yksityisiin talouksiin ja yksityisiin ihmisiin siitä, miten saastuminen kaikilla tasoilla etenee. Se on järkyttävää piittaamattomuutta, mutta myös tietämättömyyttä.

Suomalaiset tiedotusvälineet ovat juuri

tässä asiassa olleet tuomittavan leväperäisiä. Ei auta jokin artikkeli, jokin asiantuntijan mielipide tai juttu jostakin tapahtumasta. Neuvostoliiton saasteet ja Itä-Euroopan tehtaiden päästöt on nostettu kuin kilveksi, jolla omat saasteet peitetään. Tarvitaan selkeää kokonaistietoa siitä, mihin maailmamme on menossa. Totta kai saasteita syntyy suhteellisesti eniten siellä, missä teollisuus- ja tavaratuotanto on laajinta. Tästä tosiasiasta eivät maamme tiedonvälittäjät paljonkaan välitä. Suomalainen puutavarateollisuus on keskeisiä maailmassa. Meillä on haisevia paperitehtaita eri puolilla maata. Suomessa on suuria kemian laitoksia ja tietysti laajaa vientiä suosiva Kemira, puhumattakaan Nesteen päästöistä. Luetteloa voisi jatkaa. Ei ole montaakaan alle viiden miljoonan kansalaisen maata, joka menee ohi tässä suhteessa luonnon ja ympäristön saastuttamisessa.

Myös ilmakehän otsonikerroksen hävittämisessä Suomi lienee varsin ahkera. Rikkipäästöjen määrä alkaa olla jo sitä luokkaa, että todelliseen huoleen on aihetta. Kun yksi neljäsosa kaikista rikkipäästöistä maapallolla tulee USA:n tehtaista, jätetään Suomen tiedotusvälineissä tämäkin seikka lähes huomiotta. 250 miljoonaa ihmistä jo yksin aiheuttavat ilmakehän otsonin häviämisen niin suuressa laajuudessa, että jos kaikki ehkä jo viisi miljardia ihmistä olisivat tätä yhteistä ihmisten maailmaa yhtä paljon tuhonneet, ei sitä enää olisi olemassa elinkelpoisena millenkään elolliselle. Kiinnostavaa todellakin on se, miksi vaietaan amerikkalaisten saastepäästöistä, jotka ovat korkeimmat maailmassa, mutta huudetaan täyttä kurkkua Itä-Euroopan saasteista, jotka ovat olleet vähemmän aikaa olemassa. Saastepäästöt ja niistä pahimmat ovat suurimpia juuri siellä, missä teollisuus on pisimmällä ja mistä kemiallisten ja lääketehtaiden saasteet viedään kehitysmaihin.

Euroopan läntisen puolen saastepäästöt eivät ole vähäisiä nekään. Jo 1950-luvulla esimerkiksi Lontoon saasteisiin tukehtui tuhansia ihmisiä lyhyen ajan sisällä. Vaikka päästöjä on saatettu siivilöidä, eivät prosessissa syntyneet vaaralliset päästöt ole maailmasta poistuneet. Ne vaikuttavat joka tapauksessa. Juuri nuo Euroopan saasteet ovat miljoonin tonnein Suomen maaperällä, vesistöissä, puustossa ja kaikkialla, ja ne näkyvät myös ihmisten sairauksissa. Tänä päivänä

vaikuttavat jo useita vuosikymmeniä Suomeen virranneet saasteet, jotka ovat näkyvästi esillä myös maamme metsissä. Pisimmälle ja kauimmin ilman saastumiseen ja otsonikerroksen hävittämiseen vaikuttaneet amerikkalaisten päästöt eivät ole jääneet vain Amerikan mantereelle, sillä juuri nuo päästöt kulkevat ympäri maailmaa jopa niillekin alueille, missä ei tehtaita ole lainkaan.

Tätä maailman laajuista tuhoa on Suomi omalta osaltaan vauhdittanut ja vauhdittaa edelleen. Ainakin kahden vuosikymmenen ajan se on kyllä hartaasti puhunut, "prustannut" lausumia ja saanut sentään jotain aikaankin, mutta vain osan siitä, mitä olisi pitänyt tehdä.

Parhaillaan virtaa kaatopaikoille vaarallisia ongelmajätteitä eri puolilla maata. Akkuja, pattereita, kemikaaleja ym. löytyy jokaisesta jätelaatikosta edelleen. Kovin haparoi-vaa on myös se kasvatustyö, jota luonnon-suojelun merkeissä tehdään. Koulujen pihoil-la, kaduilla, baareissa ja kaikkialla on tupakannatsoja kuin luonnollisena ilmiönä. Niitä on eduskunnan rappusilla, talon edustalla ja missä vain savuttajia liikkuu. Se kertoo juuri siitä, miten vähän suomalainen kantaa huolta luonnosta ja ympäristöstä. Se lähtee asenteista ja suhtautumisesta saastuttamiseen.

Kestävää kehitystä ei voida luoda nykyisen käytännön ja asenteiden perustalle. Nykyinen kaupallisuuteen ja kilpailuun perustuva järjestelmämme vie perustan tulevaisuudelta tuhoamalla maapallon. Siinä maailmassa, jossa nyt elämme myös tässä suomalaisessa todellisuudessa, rikkaat rikastuvat ja köyhät köyhtyvät. Tuloerot ovat kasvaneet voimakkaasti viimeisen vuosikymmenen aikana ja jatkavat sitä myös maan hallituksen toimilla. Hyvätuloisten verotusta kevennetään ja varat tähänkin otetaan vähätuloisilta yhä monimutkaistuvan verotuskäytännön avulla. Näin varmistetaan kestävä tuloerojen lisääntyminen eli tällä tasolla kestävä kehitys, mutta ei kestävä kehitystä kansakunnan parhaaksi.

Valtioneuvoston kirjanen ja ministeri Bär-lundin selvitys toteavat, että muutosta tarvitaan. Tarvitaan vastuuta tulevasta kehityksestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Tode-taan myös, mitkä ovat kestävä kehityksen keinot. Sitten otetaankin jalat alta kaikilta kauniilta tavoitteilta ja ihan avoimesti. Tode-taan vain, että kestävä kehitys tukevan

politiikan on kuitenkin nojaututtava ns. varovaisuusperiaatteeseen. Niin juuri ja sillä tavalla, että vauhdissa oleva tuho sen kuin jatkuu ja etenee. Kiihtyvä kilpailu teollistuneessa maailmassa vähät välittää hyvistä toivomuksista. Se ei piittaa edes lainsäädännön ohjauksista. Sakotkin se maksaa tarvittaessa, mutta ei muuta käytäntöä, joka tuhoaa, hävittää ja saastuttaa.

Vaikka päästöjen rajoituksia onkin saatu aikaan, ovat saasteiden määrät muuta kautta koko ajan kasvaneet. Erityisen suuri osuus niiden lisääntymisessä on voimakkaalla autoistumisen lisääntymisellä niin Suomessa kuin kautta maailman. Sitten otetaan kuin suojakilveksi katalysaattorit. Ne eivät kuitenkaan poista autojen kasvavaa saastemäärää ja sen aiheuttamaa todellista uhkaa.

Todellinen kestävä kehityksen tie ottaa vastuun ihmisestä ja tulevaisuudesta, luonnosta ja elämän jatkumisen mahdollisuuksista. Sitä vastuuta ei tule milloinkaan ottaamaan se vastuuton ja kiihtyvä kilpailu, jonka näemme kaikkialla ympärillämme. Se on tuhon vauhdittaja ja kaiken vastuuttomuuden perusta. Konkreettisenä esimerkkinä siitä voidaan todeta vaikka valtavaksi paisunut mainonta ja täysin tarpeettoman paperin jakelu päivittäin. Se jo yksistään aiheuttaa tonneittain saastetta tässäkin kaupungissa tänäänkin.

Vähäinen tuhon vauhdittaja ei suinkaan ole täysin tarpeettoman ja nopeasti kaatopaikoille kulkeutuvan ulkomaisen rihkaman kauppa kaikissa tavarataloissa ja putiikeissa. Hallituksen piiristä olisi luullut löytyvän jotakin selkeämpää konkreettista linjanvetoa tähän aikakautemme suureen kysymykseen. Miksi ei Suomi olisi kerrankin ollut uuden ajan airueena tässä koko ihmiskuntaa mitä kipeimmin koskettavassa asiassa tulevaisuutta turvattaessa ja kestävästä kehitystä tavoiteltaessa?

Vihdoin on tullut aika, että hyvin toimeentulevien, omakotitalon ja kesämökin lisäksi ulkomailta kolmatta asuntoa hankkivien on uskottava, että heilläkin on vastuu. Suurituloisten, esimerkiksi ministerien ja johtavassa asemassa olevien kansalaisten, on lopultakin uskottava, että juuri he kantavat suurimman vastuun nopeasti lisääntyvästä täydellisestä tuhosta.

Pitkälle kehittyneet teollisuusmaat, jo puoli vuosisataa maata ja ilmaa tuhonneet,

vesistöjä ja elämää vaurioittaneet kansat ja maat ovat syyllisiä sen uhan edessä, joka on jo näkyvissä ja toteutumassa. Suurimpia syyllisiä ovat jopa tutkitun totuuden pimitäjät, joita valitettavasti löytyy Suomestakin. Näitä asioita ei ole sallittu käsiteltävän avoimesti. Juuri siksi ne ovat saaneet edetä liian pitkälle. Tutkimusten tuloksia ei ole käsitelty riittävästi ja niitä ei ole käytetty myöskään opetuksen piirissä, jossa se olisi ollut hyvin tärkeää.

Nyt on kiire, jos aiotaan taata kestävä kehitys ja yleensä ihmisen elämä maapallolla. Jatkuva kiihtyvä kilpailu ei tule koskaan kestävästä kehitystä auttamaan, vaan vie siltä lopullisesti kaikki mahdollisuudet. Ihmisen vastuuta on syytä peräänkuuluttaa, mutta sille ovat kilpailu, kaupallisuus ja voitontavoittelu täysin kuuroja ja tulevat aina olemaan.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä ilmeisesti täytyy selvittää vähän autojen päästöjä, koska niitä syytetään minusta liian paljon. Ensinnäkin tällä hetkellä Suomen henkilöautot kaikki yhdessä aiheuttavat vain kuudesosan siitä maaperän happamoitumisesta, mitä karjanhoito aiheuttaa. Kun katalysaattorit tulevat kaikkiin henkilöautoihin noin 15 vuoden kuluessa, niin silloin lehmät, jos niitten ammoniakkipäästöjä ilmaan ei vähennetä, aiheuttavat 18 kertaa niin paljon päästöjä kuin autot.

Myös ihmiselle vaaralliset hiukkaspäästöt ovat hyvin selvästi henkilöautoja puoltavia, koska dieselbussit aiheuttavat hiukkaspäästöjä hyvin paljon. Esimerkiksi tavallinen dieselbussi aiheuttaa noin 20 kertaa niin paljon hiukkaspäästöjä kuin ilman katalysaattoria toimiva henkilöauto. Jos henkilöauto on varustettu katalysaattorilla, bussi tuottaa 200 kertaa niin paljon hiukkaspäästöjä. Nämä hiukkaspäästöt ovat juuri niitä vaarallisia päästöjä. Ne aiheuttavat syöpää ja perimämuutoksia ihmisessä, ja niitä keski-kaupunkilainen saa hengittää, kun keskikaupungilla dieselbusseja ja kuorma-autoja kulkee.

Typipäästöissäkin bussit ovat aika epäedullisia. Jos bussissa on 50 matkustajaa, se tuottaa juuri yhtä paljon typipäästöjä matkustajaa kohti kuin katalysaattorilla varustettu henkilöauto, niin että ed. Jokisen mainitsema 50 matkustajaa bussissa — 50 hen-

kilöautoa oli juuri tasapainossa. Kummastakin tuli yhtä paljon.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Jokinen piti tapansa mukaan erinomaisen hyvän ja valistuneen puheen, mutta se oli vain väärään aikaan ja väärässä paikassa. Ed. Jokisen olisi pitänyt puhua tämä puhe Brezhneville, kun aikoi naan kävitte Kremlissä lähetystöinä siihen aikaan, kun ette vielä olleet kääntäneet takianne kommunisteina.

Ed. Jokinen vertaili Neuvostoliiton ja Suomen asioita ainakin viitteellisesti. Minä sanoisin näin — en jatka tätä sen enempää — että minä ymmärrän sellaisen maan, jossa on saastevaurioita kuten esimerkiksi Suomi, mutta meillä on muuten asiat kunnossa. Mutta jos maa on kuin kuun maisema ja siitä huolimatta on nälkä päällä, niin silloin ei kannata paljon vertailla.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Erittäin mielenkiintoinen tuon mielettömän auton käsittely tässä yhteydessä. Minä myös vertaisin, vaikka nämä luvut eivät ehkä ole ihan tarkkoja enkä minä niitä esitäkään siinä mielessä. Vertaisin autotiheyttä Suomessa ja itäisessä naapurissa ja myös päästöjä sekä Suomessa että itäisessä naapurissa. Sen perusteella kyllä pitäisi itäisen naapurin olla yksi puhtaimmista maista, jos sitä autontiheydellä ruvetaan mittaamaan.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiurille: Minä kyllä ihmettelen kovasti hänen puheenvuoroaan. Hän on professori ja tutkii asioita. Ehkä hän ei kuitenkaan ole perillä siitä esitelmästä, joka tuli jokin aika sitten ja jossa selvitettiin aika tarkkaan, että katalysaattorit eivät suinkaan muuta autojen saastuttamista. On jopa niin, että autoissa täytyy olla määrätty ajonopeus, jota kaupungissa hyvin harvoin on, jotta katalysaattori toimisi. En tiedä, onko tämä asiantuntija ollut perillä asioista vai onko ed. Tiuri niistä perillä, mutta ed. Tiurin mielipiteet ovat täysin ristiriidassa sen asiantuntijan mielipiteiden kanssa.

Ed. Särkijärvi: Herra puhemies! Ed. E. Aho vertasi selontekoa Salvador Dalin tauluihin ja valitti, että suhteet ovat yhtä huonosti paikallaan. Jos muistellaan, minkälaisia

tauluja Dali maalaa, niin niissä on hyvin voimakas osuus syvyysvaikutelmalla, eikä sitä voi saada aikaan, ellei pysty suhteuttamaan eri figuureja syvyysuunnassa toisiinsa oikein. Olisin ymmärtänyt, jos Aho olisi perustanut vertauksensa vaikkapa Picasson kubistiseen kauteen, mutta Dalin osalta voidaan pikemminkin päinvastoin sanoa, että hänen tauluissaan on uusia mielenkiintoisia näkökohtia ja yhdistelmiä asioihin, joita pidetään muuten kovin tuttuina. Siltä osin kyllä voi sanoa, että selonteko on ansiokas, joskin voi myös sanoa, että kun meillä julkaistiin ympäristön ja kehityksen Suomen toimikunnan mietintö, niin siinä oli päästy miltei yhtä pitkälle. Esimerkiksi primäärienergian säästötavoitteen osalta siinä oli pitemmälle menevä tavoite kuin tässä selonteossa on.

Keskityn seuraavassa puutteisiin ja niihin asioihin, joista olen eri mieltä, koska sehän eduskunnassa aina kaikkein tärkeintä on.

Ensinnäkin haittaverosta. Nykyiset haittaverot, joita meillä on käytetty, ovat erinomaisen epäselviä. Niissä ei ole pyritty haittojen yhteismitallisuuteen; puuttuu itse asiassa kokonaisuudessaan ekotaloustiede, joka käsittelisi asioiden ympäristöllisiä vaikutuksia siten, että se voitaisiin ottaa myös päätöksenteossa huomioon. Edelleen Suomessa haittaverot kohdistuvat vain viimeiseen tuotteeseen, yleensä energiaan, eivätkä siihen koko ketjuun, josta tämä on syntynyt. Edelleen nämä kohdistuvat vain Suomessa tapahtuvaan toimintaan, ja nyt on esimerkiksi eri energiamuotojen osalta sellainen tilanne, että jotkin jalostetaan varsin pitkälti Suomessa, kun taas joistakuista, kuten esimerkiksi ydinenergiasta, haitat syntyvät pääosin muiden maiden alueella. Tällöin tietysti sellainen energianlähde tulee vähemmän haittaverotetuksi kuin kohtuullista olisi.

Edelleen, jos puhutaan polttoaineiden verotuksesta, niin suurin osa veroista on fisikaalista veroa ja vain pieni osa haittaveroa. Jos nyt päädyttäisiin siihen, että siellä on väärä haittaverot ja sitä ehkä pitäisi pienentää suhteessa ja sitten lisättäisiin fisikaalista veroa ja päästään samaan lopputulokseen. Tämä on aivan kreisiä. Samalla energian lähteellä ei pitäisi voida olla mitään muuta kuin haittaverot, jos se kerran halutaan johdonmukaisesti tähän järjestelmään ajaa.

Toisena kokonaisuutena on kysymys yh-

teiskuntasuunnittelusta. Tässä on nyt selkeästikin kysyntää kokonaisnäkemykselle sen suhteen, tulisiko yhteiskunnassa hajauttaa vai keskittää ja hajautetaanko ihan kokonaan vai hajakeskitetäänkö. Meillä aluepolitiikka on ollut itsetarkoituksellista siinä mielessä, ettei ole analysoitu sitä, mitkä ovat aluepolitiikan kulloisetkin ympäristövaikutukset ja mihin on mielekästä pyrkiä.

Päinvastoin kuin eräs vastikään täällä puhunut edustaja olen kyllä sitä mieltä, että jos meillä voidaan postin harjoittama toiminta hoitaa käyttäen vähemmän ihmisresursseja, vähemmän luonnonvaroja verrattuna nykyiseen, toki näin tulisi myös pyrkiä tekemään. Kuten tiedetään postin suunnitelmista, niin postitoimipaikkoissa ei hirveästi tarvitsisi heidän mielestään käydäkään, vaan postinkantajat hakevat postin ja tuovat paketitkin tarvittaessa perille saakka. Monet sellaiset asiat, joiden vuoksi ihmiset nykyisin asioivat joko postissa tai pankeissa, eivät fyysisistä liikkumista oikeastaan edellyttäisikään.

Samoin on ilmeistä, että meillä on alueellista kuljetustukea käytetty siihen, että kuljetuksia, jotka olisi voitu suorittaa vesitse, on kuljetettu rautateitse, ja tällainen myös on aivan järjetöntä silloin, jos erityisesti lasti vielä rautatieltä siirretään laivaan. Ed. Knuuttila esitti täällä vesiliikenteen ja rautatieliikenteen energiakäytön edut, joista olen samaa mieltä hänen kanssaan.

Ed. Tiuri on joskus puhunut siitä, kuinka energiataloudellisesti ja ekologisesti olisi edullista, jos kaikki suomalaiset asuisivat Etelä-Suomessa, mihin muistan itse vastanneeni, että itse asiassa optimaalisempi paikka olisi jokin Etelä-Ranska nykyisellä ilmastolla. Jos pidetään pelkästään ekologistia tekijöitä ohjenuorena, päädytäänkin varsin omituisiin lopputuloksiin. Jos siis esimerkiksi haluttaisiin asuttaa suomalaiset mahdollisimman energiataloudellisesti ja liikennettä mahdollisimman paljon minimoiden, pääosa väestöstä asuisi Helsinginniemiellä kehä ykkösen sisäpuolella. Jos meillä olisi nelikerroksisia taloja normaalilla nykyisellä asumisväljyydellä ja talojen välisillä etäisyyksillä, niin riittäisi hyvin semmoinen 10 x 10 kilometrin alue siihen, että kaikki 5 miljoonaa suomalaista siellä asuisivat. Autopaikkoja ei olisi maan tasossa, mutta eipä niitä tarvittaisikaan, kun ei olisi kuin kävelyetäisyys tärkeimpiin paikkoihin.

Tämä asia tulee lähiaikoina ihan konkreettiseenkin käsittelyyn, kun länsimetroa vastaava osayleiskaava tulee Espoossa julkisuuteen ja sen rinnalla sellainen osayleiskaava, joka on tehty taas ajatellen niitä ihmisiä, jotka asuvat sillä alueella. Kontrastina tulevat olemaan ihmisten toiveet: nykyinen tilanne ja laajat viheralueet toisella puolella ja toisella puolella keskitetty liikennejärjestelmä, kerrostaloalueet ja viheralueiden rakentaminen työpaikka- ja asuntokäyttöön. Tällaisessa asiassa uskon, että lopulliseksi päätökseksi tulee ekologisten vaihtoehdon häviö ja ihmisten kannalta parempi vaihtoehto.

Tällaisia vastaavia ajatuksellisia umpikujia on esimerkiksi sitten, jos ed. Gustafssonin ajatuksia vietäisiin vähän eteenpäin ja todettaisiin, että itse asiassa lihan syönti pitäisi kieltää, koska se on ekologisesti väärin tai tuhlauksia. Ilmeisesti kalaproteiinin tuottaminen kuitenkin on aika lähellä tehokkuudeltaan monia maalla viljeltäviä vihanneksia, sen kieltämisellä ei ole niin kiire. Sen sijaan tupakoinnin puolesta ei ole esitetty mitään tässä maailmassa. Siitä huolimatta tupakointia ei ole vielä kielletty, vaikka sen ekologiset haitat tiedetään terveydellisten haittojen ohella.

Jos vielä Linkolan ajattelutapaa jatketaan loogisesti, niin ihmiset pitäisi kieltää, koska ihmiset ovat aiheuttaneet kaikkein eniten ekologistia haittoja. Ehkä näin vielä käykin.

Ed. Laitinen, jolle tässä välissä vastaan, arvosteli kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroa siitä ympäristöinvestointien määrästä, joka oli esitetty suunnattavaksi itäisille ja eteläisille lähialueillemme. Jos edelleenkin pyritään järkeviin investointeihin myös ympäristönsuojelussa, on toki viisainta ohjata rahat sinne, missä ne kaikkein tehokkaimmin vaikuttavat ympäristön tilaan Suomessa, ja nämä kohteet todellakaan eivät ole enää Suomen rajojen sisäpuolella, vaan ilmankantaman päässä lähinnä etelä- ja itäsuunnassa. Siitä syystä tämä kannanotto, joka ei ole pelkästään kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa, vaan myös monissa muissa tärkeissä asiakirjoissa, on mielestäni järkevä.

Lopuksi vielä muutamia arvioita Euroopan talousalueen vaatimista suojalaeista, joista on viime aikoina ryhdytty puhumaan. Itse asiassa nämä yleiset eurooppalaiset normit monissa ympäristökysymyksissä ovat suhtkoht tiukkoja, joissain tiukempia kuin

suomalaiset. Tältä osin ei tule olemaan kovin suuria ongelmia, ja esimerkiksi kaavoituksen tai metsien käytön suhteen meillä on itse asiassa jo olemassa sellaiset järjestelmät, jotka riittävän hyvin takaavat luonnonvarojen järkevän käytön riippumatta siitä, kuka niitä omistaa, kunhan vain meidän ikioma kunnallishallintomme ja valtionhallintomme myös näin haluaa.

Sen sijaan kesämökkkitonttien omistusta koskeva laki ilmeisesti Suomeen tarvitaan. Tanskassa tällainen on, joskin on todettu, että se ei välttämättä pysy voimassa, jos joku keksii valittaa siitä EY:n tuomioistuimelle, koska se on rajoituksiltaan ja erityisesti rajoitusten poikkeuksilta sellainen, että sitä voidaan pitää diskriminoivana. Tähän lisäksi vaikuttaa se, että Tanska on todellakin EY:n jäsen eikä jonkin muun sopimuksen kautta näiden normien piirissä.

Sitten tällaiset pienet yksityiskohdat kuin kadmium, joka uhkaa tulla peltoihin, voidaan tietysti verottaa pois, koska tällaisia rajoja kaikkiin tuotteisiin kohdistuvilla veroilla ei ole asetettu.

Sen sijaan ympäristölupajärjestelmän kanssa Suomessa tulee ongelmia, koska meidän monet ympäristölupamme ovat sellaisia, että niitä voitaisiin käyttää ulkomaalaisia diskriminoivasti. Niitä ei ole rakennettu sillä tavalla, kuin EY:ssä on tapana eli asettamalla tiettyjä vähimmäisnormeja ja puitteita, joiden sisällä kaikki saavat toimia, vaan Suomessa käytetään tapauskohtaista harkintaa, joka todellakin on helpommin diskriminoivaa.

Kaikkein suurimmaksi ongelmaksi tietysti jää se, että silloin, kun suomalaiset allekirjoittavat jonkin sopimuksen, he myöskin sitä noudattavat. Sen sijaan EY:n sisällä on selviä vaikeuksia saada jäsenmaita noudattamaan niitä päätöksiä, mitä virallisessa järjestyksessä siellä syntyy. Erityisesti ympäristöpuolella lienee kolme maata, joilla on yli puolet EY:n ympäristönormeista viemättä omaan lainsäädäntöön, ja suunnilleen kaikilla mailla näitä on sen verran runsaasti, että todellakin voi arvioida suomalaisten yleisen oikeusturvan kärsivän siitä, että emme voi Euroopan talousalueen jäsenenä millään tavalla puuttua siihen, että EY:n jäsenet eivät noudata EY:n päätöksiä, joita Suomen tällaisessa tapauksessa on pakko noudattaa.

Ed. Savela: Herra puhemies! Ympäristökysymykset ovat entistä enemmän ihmisten puheenaiheena, ja ympäristöön ja luontoon kohdistuvat asiat tulevat nykyisestä vielä merkittävästi enemmän saamaan painoarvoa julkisessa keskustelussa. Tämä näyttää olevan niin meillä kuin muuallakin vallitseva tilanne. Ympäristötekijöillä tulee lähitulevaisuudessa olemaan myös asuinpaikan valintaan suurempi merkitys kuin työpaikalla.

Selonteko tällaisenaan luo pohjan jatkosakin puheille kestävästä kehityksestä huolimatta siinä olevista puutteista. Tieteen ja tutkimuksen panos tulee olemaan ratkaiseva kestävä kehityksen perusteiden selvityksessä. Ilman eksaktia tietoa ja sen analysointia ovat monet asiat vain tuntuman tasolla.

Ympäristötekijöiden arvostukseen ja keskusteluun vaikuttaneita asioita ovat parin viime vuoden aikana olleet mm. freonien ym. sellaisten aineiden vaikutus ilmakehään ja asian huolestuttavuuden tajuaminen maailman laajuisena ongelmana, huoli energian riittävydestä, keskustelu meillä viidenestä ydinvoimalasta, fossiilisten polttoaineden uhka ympäristölle, kasvihuoneilmiö, josta todistuksena ovat Keski-Euroopan voimakkaat tuulet ja pohjoisten osien lämpimät talvet, ilman lämpenemisestä aiheutuvat luonnon muutokset, Suomen lähiympäristön luonnonkatastrofit, joista Kuolan saastepäästöt, Lapin metsien väitetyt tuhoutumiset, tehdaspaikkakuntien ympäristövauriot jne., edelleen tietoisuuden lisääntyminen Itä-Euroopan tuhoista kuten Viron ydinym. sellaiset jätteet, Itämeren saastuminen, Leningradin pato, Romanian saastuneet kaupungit, joissa mikään ei enää elä jne. Tässä salissa on tänä iltana minun mielestäni hyvin syvällisestikin käsitelty monia näistä asioista.

YK:n 42. yleiskokous hyväksyi maailmankokouksen raporttia koskevan päätöslauselman, jossa jäsenmaiden hallituksia kehoitetaan ryhtymään toimenpiteisiin, jotta viranomaisten toiminnassa, toimintasuunnitelmissa sekä tulo- ja menoarviossa ryhdyttäisiin edistämään kestävä kehitystä.

Kestävä kehityksellä pyritään tyydyttämään nykytarpeet ja täyttämään nykyiset toiveet luopumatta kyvystä tehdä niin myös tulevaisuudessa. Kestävä kehityksen ohjenuorana on, että talous pysyy kasvusta huolimatta tiiviissä yhteydessä ekologisiin juu-

riinsa. Samalla luonnonvaraperustaa suojellaan ja vaalitaan niin, että se tukee pitkäaikaista kasvua.

Jotta kestävä kehitys voidaan saavuttaa, on inhimilliset tarpeet ja hyvinvointi ymmärrettävä siten, että niihin sisältyy myös muita taloudellisia seikkoja, kuten koulutus ja terveys itseisarvoina sekä puhdas ilma ja vesi, myöskin luonnonkauneus.

Kestävä kehitys toteutukseen on vietävä sekä hallinto- että muissa organisaatioitasoissa läpi näitten organisaatioiden. Pelkät kokonaisvaltaiset puheet eivät ole riittäviä. Muutamalla sanalla aionkin tarkastella kestävä kehityksen merkitystä ja vaikutuksia nimenomaan kuntatasolla.

Lainaan erästä määritelmää: ”Kestävä kehitys kuntien toiminnassa merkitsee paikallisen vastuun ottamista ympäristöstä. Se merkitsee luonnonvarojen vaalimista ja luonnon palautumiskyvyn säilyttämistä. Se on maailman laajuisista vastuuta energian ja luonnonvarojen oikeudenmukaisesta jakamisesta. Kunta ei saa omilla toimillaan voimistaa maailman laajuisia ympäristöuhkia.”

Kestävä kehitys tuleeikin kehitysnäkökulmasta lähtien määritellä kuntatasoa ajatellen kunnan talous- ja yhteiskuntakehityksen perustaksi. Ympäristönäkökohdat ovat silloin päätöksenteossa samanarvoisia taloudellisten ja toiminnallisten näkökohtien kanssa. Päätöksenteossa tulee korostua ympäristövaikutusten arviointia ja kuntalaisten osallistumista koskettavien tekijöiden.

Herra puhemies! Kunta harjoittaa aktiivista elinkeino- ja maapolitiikkaa sekä edistää yhdyskunta- ja elinkeinorakennetta. Ympäristön kuormitus ei saa silloin ylittää luonnon kestokykyä. Energian tuotannon, jätevesien ja jätehuollon aiheuttamaa luonnon kuormitusta tulee tämän perusteella vähentää. Kunnan luonnonvarojen käytön suunnittelun ja ohjauksen tulee tukea pitkäaikaisista, kestävästä kasvua. Tämän tulisi kuntapäätöksissä olla johtavana tekijänä. Tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa ei siten saa vaarantaa. Kunnan tulisikin suosia luonnonvaroja säästäviä, ympäristöä vähän kuormittavia ratkaisuja ja uusiotuotteitten käyttöä. Valistuksella on suuri merkitys kuntalaisten ympäristöä säästävälle valinnoille, ja se luo myös niille edellytykset.

Kuntien toimenpiteillä, kun ne ovat saman

suuntaisia, on myöskin maailman laajuinen merkitys. Kunnathan ovat pääsääntöisesti niitä organisaatioita, joissa toteutukset tapahtuvat. Kunnat voivat siten edistää energian ja raaka-aineitten säästöä. Maailman laajuisien ympäristöuhkien kuten haitallisten ilmastomuutosten, otsonikadon, happamoitumisen ja kemikalisoitumisen torjunta edellyttää ympäristölle haitallisten aineiden vähentämistä ja energian säästöä myöskin kuntatasolla.

Avaus keskustella kestävä kehityksen perusteista ja asiasta yleensäkin on eräs niitä kysymyksiä, jolla on irtauduttu vanhakantaisesta, meillä pitkään vallinneesta ajattelutavasta. Harkitsemattomiin päätöksiin ei asiassa voida kuitenkaan mennä. Tasapaino talouden ja ympäristön kesken luo edellytykset myöskin kestävälle kehitykselle. Viime kädessä se on kiinni meistä yksilöinä, arvostamistamme asioista, sen mukanaan tuomista asenteista ja lopulta päätöksistä.

Kestävään tasapainoon pääsy edellyttää taloudellisia mahdollisuuksia, näiden mahdollisuuksien luominen taas luonnon käyttämistä hyväksi. Lopputuloksena on tarpeittemme ja luonnon keskinäinen tasapaino. Kun tältä pohjalta tarkastellaan myöskin järjestelmiä erityisesti ns. sosialistisesti johde- tuissa maissa, voimme sanoa asiamme meillä Suomessa olevan varsin hyvin. Mutta vasta sitten, kun meidän talousjärjestelmämme voi hoitaa myöskin ympäristönsä, lopulta voimme sanoa tämän järjestelmän vieneen pitemmän korren taistelussa.

Ed. T. Roos: Herra puhemies! Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoron pitäjä ed. Mats Nyby aloitti puheenvuoronsa todeten ihmiskunnan nyt edenneen vaiheeseen, jossa sillä on mahdollisuus tuhota itse itsensä. Ed. Nybyn kellontarkka arvio tästä päivästä on viittä vaille kaksitoista. Hänen arvioonsa ei ole vaikea yhtyä. Siksipä en ole voinut kovin hyvin ymmärtää sitä opposition eräistä puheenvuoroista luettavissa olevaa käsitystä, että vastakkain ovat taaskin hallitus ja oppositio. Sen kaltaisen rajanvedon tekeminen ei ensinnäkään palvele kumpaakaan osapuolta eikä esittäjistään anna erityisen vastuuntuntoista kuvaa, ei siksikään, että esimerkiksi keskustan hallituksessa olosta on niin lyhyt aika, että jäljet luonnossa kyllä vielä näkyvät.

Vasemmistoliiton puhujat, ainakin muuttamat, näyttävät tyystin unohtaneen itäisen naapurimme ympäristönsuojelun tasoa ylis-
tävät puheensa vielä aivan hetki sitten.

Eivät saasteet valitse kohteitaan mitenkään sen mukaan, kuka tai mikä kulloinkin on hallituksessa ja kuka tai mikä sen ulkopuolella. Kellon ilmeisesti meillä pitää käydä vielä pari minuuttia lisää, ennen kuin yhteiskuntasopu tässä asiassa syntyy ja uhka ja sen torjunta koetaan kaikkien yhteiseksi asiaksi.

Meillä metsätaloutta liki näihin päiviin asti ja osin vieläkin on tarkasteltu puhtaasti liiketaloudellisin perustein metsäteollisuuden ja metsänomistajan näkökulmasta. Kun käsitettä tehometsätalous lähdetään kuvittamaan, on siinä kuvagalleriassa järkyttäviä kuvia raiskatusta metsäluonnosta tehometsäkoneiden jäljiltä.

Meillä Suomessa metsällä on, tosin pienemmässä mittakaavassa, samoja tehtäviä kuin esimerkiksi Brasilian sademetsillä. Siksi ei ole syytä hermostua esimerkiksi siitä, että metsän kasvu ylittää metsäteollisuuden senhetkiset tarpeet tai että metsiä halutaan rauhoittaa esimerkiksi luonnonsuojelualueiksi.

Sama tilanne pätee myös maamme soihin. Valtion budjetista voitaisiin vallan hyvin poistaa lähes kaikki soiden oijittamiseen tarkoitetut määrärahat. Maamme ekosysteemin kannalta on tärkeää, että meillä on riittävästi puuvaroja ja soita. Se on mielestäni tulevaisuuttamme ajatellen paljon tärkeämpää kuin egoistinen puutaloutemme.

Järviemme tila on huolestuttava. Toruva sormi voidaan osoittaa useampaankin ilman-suuntaan täältä kauas. Syytä on kuitenkin tutkia myös omat nurkat. Täälläkin on jo moneen kertaan todistettu, miten rankasti esimerkiksi maatalous kuormittaa vesistöjämme. Haluan sinisilmäisesti kuitenkin uskoa, että pahasta tahdosta tai piittaamattomuudesta ei aina ole ollut kysymys. Ehkäpä tiedon puutekin on johtanut tähän tilanteeseen järvemme.

Miten olisi, jos vaikkapa vain puolet teho-maatalouteen tähtäävästä neuvonnasta ja sen määrärahoista suunnattaisiin luonnonmukaisen maatalouden neuvontaan? Jos maatalous lähtee tosissaan tekemään ympäristönsuojelutyötä, olisi sitä kyllä mielestäni myös yhteiskunnan syytä tukea tulosten mukaan ja kannustaa.

Herra puhemies! Järvien suojelusta vielä jokunen sana. Olen kuullut ajatuksia eräänlaisten suojavyöhykkeitten rakentamisesta järvien rantamaille. Soilta laskeva oja tuki-taan noin 50 metriä ennen sen laskemista järveen, jolloin vesi suodattuu tullessaan perille. Vastaväitteenä tälle voi todeta, että soistuu siinä rantamaa. Niin varmaan tapahtuukin, mutta se ei liene aivan kaikkialla haitallista. Tällaisia radikaaleiksikin luonnehdittavia ratkaisumalleja ovat tavalliset kansanmiehet esittäneet toki muitakin. Ehkäpä olisi syytä tutkia ja kokeilla nekin.

Keskustan ryhmäpuheenvuorosta ei käynyt kyllin selvästi ilmi, miten vakavasti keskusta on ottanut luontomme hälyttävän tilan. Keskustan olisi senkin jo syytä valita puolensa, onko se ekologia vai egoismi, onko se lompakon vai luonnon suojelu. Jäämme mielenkiinnolla seuraamaan, mikä on valinta.

Me suomalaiset olemme mielestämme hyviä monessa asiassa, maailman huippuja niin hyvässä kuin pahassakin. En tiedä, miten mainontamme laatu kestää kansainvälisen vertailun. Sen tiedän, että määrässä olemme tyhmän lailla kärkitiloilla. Ironisesti sanoen voisi todeta, että meillä mainonnan osuus bkt:stä on verraten korkea. Mainontaa voitaisiin vallan hyvin verottaa ja vielä sillä tavalla, että luontoa säästävien tuotteiden mainontaa suosittaisiin siinä.

Arvoisa puhemies! Aikanaan kansakoulussa ja vielä peruskoulussakin oli oppiaine nimeltä ympäristöoppi. Nyt sillä nimellä on enää kaksi viikkotuntia peruskoulun kahdella alimmalla luokalla. Hieman ylempänä sitä esitetään opetettavaksi ns. läpäisyperiaatteella. Nyt on tullut kello jo viittä vaille kah-teentoista. Nyt on tullut aika palauttaa ympäristöoppi koulujemme lukujärjestyksiin peruskoulun ensimmäiseltä luokalta lukion kolmannelle saakka.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pitää varmasti paikkansa se, että esimerkiksi metsäteollisuus aikoinaan on syyllistynyt myös sellaisiin tekoihin, joista voimme todeta, että ne ovat olleet ympäristölle hyvinkin vahingollisia. Mutta kun ajatellaan tämän päivän metsäteollisuutta, tiedon ja myös tekniikan kehittyminen ja myös vastuun kantaminen on niin pitkällä, että metsäteollisuus itsessään kantaa vastuuta

myöskin meidän luonnostamme. Se on myös meidän metsäteollisuudellemme elinehto.

Ed. Männistö: Arvoisa herra puhemies! Kuulun niihin edustajiin, jotka pitävät hyvänä sitä, että hallitus on antanut keskusteltavaksemme käsittelyssä olevan selonteon kestävän kehityksen välttämättömyydestä.

On totta, kuten on monissa puheenvuoroissa todettu, että selonteon sisällön olisi tullut olla paljon konkreettisemmalla tasolla. Hallituksen toimet kestävän kehityksen puolesta eivät ole olleet vasta kuin vähäpätöinen aie siitä, mitä tarvittaisiin, eikä tämä selonteko osoita sen suurempaa tahtoa vaikuttaa kehityksen kulkuun. Joka väittää, että jotakin todella merkittävää olisi esitetty — saati tehty — ympäristön ja elämän säilyminen hyväksi, asettaa tavoitteensa nollatasolle.

Miksi pidän selontekoa tarpeellisena? Eriytisesti sen vuoksi, että hallitus ehkä tahtomattaan tulee paljastaneeksi eduskunnan julkisella foorumilla omat laiminlyöntinsä. Se onkin tarpeellista varsinkin ennen vaaleja, koska äänestäjille on hyvä välittää tietoa siitä, mitä hallitus ajattelee ja mitä eduskunta haluaa niin elintärkeässä asiassa kuin elinympäristömme suojeleminen. Sopii toivoa, että tulevat hallitukset saavat aikaan niitä tekoja, joita on niin hallituspuolueiden kuin oppositionkin puheenvuoroissa vaadittu luonnon kestokyvyn varjelemiseksi, oikeudenmukaisen maailmantalouden järjestämiseksi ja luonnonvarojen säästämiseksi tuleville sukupolville.

Omasta puolestani haluan kiinnittää huomiota kansalaisten mahdollisuuteen valvoa ympäristön tilaa tai pikemminkin tämän mahdollisuuden puuttumiseen. Hallituksen selonteossa tämä asia ei saa huomiota. Kansalaisten aktiivisimman ja tietävimmän osan vaatimuksista on saavutettu se ympäristölainsäädäntö, joka meillä on. Hallitus on toiminut pakon edessä ja ristiriitojen paineessa, sillä jarrumiehiä ympäristöasioiden hoitamisessa riittää, vaikka puheiden perusteella muuta voisi luulla. Nyt pitäisi ottaa uusi askel luomalla mahdollisuudet kansanvaltaisesti valvoa ympäristölakien toimivuutta. Demokraattinen valvonta paljastaisi niitä puutteita, joita säädöstasolla on, ja lisäisi näin paineita kestävän kehityksen toteuttamiseen.

Ympäristön tilan kansanvaltaiseksi valvo-

miseksi pitäisi mielestäni suorittaa yrityksissä ainakin eniten saastuttavassa teollisuudessa, ympäristötarkastus samaan tapaan kuin ulkopuoliset tilintarkastajat tarkastavat yritysten talouden ja tilit. Jos yrityksen taloutta hoidetaan huonosti, seurauksena on pahimmillaan yrityskuolema. Mutta jos yritys laiminlyö ympäristönsä hoitamisen ja päästöjensä vähentämisen ja puhdistamisen, se on osallisena koko elävän luonnon, ihminen mukaan lukien, tuhoamiseen. Samaa merkitsee energian ja raaka-aineiden tuhlaava käyttö ja piittaamattomuus säästävien tuotantotapojen kehittämisestä. Ei kai kukaan vastuullinen ihminen voi tosissaan olla sitä mieltä, että ympäristötarkastus olisi jotenkin vähäpätöisempi asia kuin yhtiöiden tilintarkastus.

Olen tosin kokenut tämänkin ehdotuksen saaneen jarrumiehiä. Hurskaasti on sanottu, että totta kai ympäristöasiat ovat tärkeitä mutta nyt jo valvotaan viranomaisten toimesta yritysten pysymistä saastepäästöissään lupien rajoissa ja muutenkin ympäristön tilaa seurataan monin tavoin. Myös yritykset itse seuraavat toimintansa ympäristövaikutuksia. Näin minua on lohdutettu. Mielestäni tämä ei kuitenkaan riitä, eikä nykytarkastus ja -seuranta nauti kansalaisten keskuudessa luottamusta.

Selvin osoitus seurannan heikkouksista on, että monien yritysten ympäristövaikutuksista on julkisuudessa esitetty hyvin ristiriitaisia tietoja. Yritys väittää päästöjensä pienemmiksi kuin ympäristöaktivistit, ja yritys vähättelee päästöjensä seurauksia, joita ympäristöstä huolissaan olevat ihmiset pitävät merkittävän vahingollisina. Yrityksen ulkopuolinen mutta sen toiminnasta kaikki tiedot saava tarkastuselin parantaisi mielestäni yritysten ympäristötoimia ja lisäisi luottamusta ympäristön seurannan hoidon asianmukaisuuteen.

Valtionyritysten pitäisi olla esimerkillisiä ympäristöpolitiikassaan. Jos hallitus tarkoittaa osaksikaan totta mm. käsiteltävänä olevassa selonteossa julistamalla tavoitteilla kestävän kehityksen puolesta, pitäisi sen puuttua välittömästi valtion omien yritysten ympäristöpolitiikan valvontaan ja lisätä kansalaisvalvonnan mahdollisuuksia vaikka lakisääteisesti, jos yrityksillä ei ole omaa halua asian vapaaehtoiseen hoitamiseen.

Ympäristöaktivisteja kuulee mainittavan

mekkaloitsijoiksi, jotka eivät itse halua ottaa vastuuta vaan ainoastaan elämöidä. Uskon kuitenkin, että juuri näistä aktiivisista luonnonsuojelijoista löytyisi yritysten ympäristötarkastustoimintaan halukkaita ja pystyviä henkilöitä, joihin ns. suuri yleisökin, jota kiinnostaa kestävä kehityksen turvaaminen, voisi luottaa.

Herra puhemies! Ympäristöministeri Bär-lundin selontekoesityksessä osoitetaan ymmärtämystä ns. ympäristöbudjetille sanomalla, että ympäristön laadun muutokset ja luonnonvarojen väheneminen on kytkettävä laskelmiin, joilla kuvataan kansallisvarallisuuden ja kansantuotteen muutoksia. Juuri näin tulisi menetellä myös yritystasolla, ja siihen ympäristötarkastus antaisi välineen.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ehkä ed. Männistön olisi syytä osallistua kansanedustajat yrityksessä -vierailuun, sillä ainakin kaikissa suurimmissa yrityksissä lähes poikkeuksetta jokaisella on myös vastuuhenkilöt, jotka hoitavat ympäristökysymyksiä sen lisäksi, että läänien ja vesi- ja ympäristöpiirien edustajat ovat tarkailussa mukana. Ne tiedot, jotka myös yrityksistä tulevat tältä puolelta, ovat varsin luotettavaa tietoa ja ainakin parempaa tietoa kuin esimerkiksi ed. Männistö noin heittäen toi meidän eteemme.

Ed. Männistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri niihin tarkastuksiin, joita yritykset itse tekevät ja joita joiltakin osin viranomaiset myös ovat velvollisia tekemään niin paljon kuin resurssija on, suuri yleisö, kansalaiset, eivät luota. Totean vielä sen, että tuki ympäristötarkastus on yhtä tärkeä kuin yritysten tilintarkastus.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Aiemmin illalla saamatta jääneen vastauspuheenvuoron johdosta on pakko käyttää selvittävä puheenvuoro.

Ed. Savela totesi eräessä vastauspuheenvuorossaan, että olisin esittänyt 2 miljardin suuruisia nettolisäystä valtion menoihin. Totta on, että olen tehnyt ehdotuksen 2 miljardiin markkaan ulottuvasta raha-asia-aloitteesta, mutta sen katteeksi olen esittänyt samassa yhteydessä 5 miljardia markkaa tulonlisäyksiä ympäristömaksujen kautta, eli

siitä jää 3 miljardia markkaa valtionvelan lyhentämiseen.

Ympäristöministeri Bär-lund: Arvoisa puhemies! Nyt on keskusteltu yhdeksän tuntia selonteosta, joka pyrkii kestäväan kehitykseen ja joka pyrkii myös olemaan ohje-nuora sille toiminnalle, jota harjoitetaan 1990-luvulla ja hieman siitä eteenpäinkin Suomessa hallitusten, eduskunnan, hallin-non, yritysten, kuntien, kansalaisten toimesta. Minusta tämä keskustelu on hyvin vastannut sitä tarkoitusta, johon selonteolla on pyritty, eli on saatu eduskunnan laaja käsitys siitä, miten suhtaudutaan siihen ajatteluun, joka sisältyy tähän selontekoon.

Väittäisin niin, että kaikki muut puheenvuorot ovat periaatteessa ja hyvin pitkälle myös käytännössä tukeneet selonteon peruslinjaa ja myös paljota siitä sisällöstä, joka siihen on otettu mukaan. Ainoastaan yksi puheenvuoro on tulkittavissa minusta eriäväksi mielipiteeksi, ja sen esitti ed. U. Lep-pänen, joka suhtautui asiaan kielteisesti mutta myös samalla ympäristönsuojeluun periaatteessa suhteellisen nuivasti, joten jos eduskunta nyt äänin 198 vastaan 1 on tämän ajattelun takana, minusta tämä on kestäväan kehityksen tulevaisuuden kannalta Suomessa aika tavalla rohkaiseva asia.

Palaan siihen ajatukseen, että tulevaisuudessa ainakin parin seuraavan hallitus- ja eduskuntakauden aikana voitaisiin saada kestäväan kehityksen selonteko taikka katsaus eduskunnan pohdittavaksi ja ehkä myös seuraavalla kerralla on mahdollisuus päästä perusteelliseen valiokuntakäsittelyyn, joten jos hyvin käy, viimeistään vuonna 1993 keskustelua jatketaan tässä salissa niitten toimesta, jotka silloin täällä ovat.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Opposition erään ryhmän teknisenä vetäjänä otan oikeuden kiittää ministeri Bär-lundia siitä, että hän on tuonut selonteon eduskunnalle. Keskustelu on ollut minusta todella rohkaiseva. Olen sen tarkoin kuunnellut. Arvoisan ministerin johtopäätös äänin 198 vastaan 1 mielestäni myös vastaa nykytilanetta. Siinä merkittävää on se, että asenne-muutos tämän eduskuntakauden aikana on ollut todella merkittävä, eli tästä on hyvä jatkaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

5) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11 (HE n:o 67)

6) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 31 (HE n:o 204)

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

7) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 32 (HE n:o 98)

1) Lakivaliokunnan mietintö n:o 9 (HE n:o 63)

8) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 11 (HE n:o 84)

2) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8 (HE n:o 146)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 14.

3) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9 (HE n:o 147)

Täysistunto lopetetaan kello 23.08.

4) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10 (HE n:o 148)

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

